

Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Vedlegg 1: Kartleggingsrapport

Formålet med områdegjennomgangen

Formålet med områdegjennomgangen, slik det beskrives i styringsdokumentet datert 19. januar 2019

«Områdegjennomgangen skal etablere et kunnskapsgrunnlag for hvordan næringsrettede bevilgninger kan legge til rette for mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser innenfor bærekraftige rammer. Områdegjennomgangen skal synliggjøre hvor det er mulig å effektivisere ressursbruken uten at måloppnåelsen reduseres. Områdegjennomgangen skal også bidra med kunnskap om hvordan vi kan oppnå en klarere ansvars- og oppgavedeling mellom staten og fylkeskommunene.

Områdegjennomgangen skal se på helheten i det næringsrettede virkemiddelapparatet, og hvordan virkemidlene og aktørene fungerer sammen. Det innebærer å gjøre kartlegginger og anbefale tiltak om hvordan en kan oppnå ryddige grenseflater og avklarte roller, en hensiktsmessig organisering, et brukervennlig virkemiddelapparat, godt samspill mellom virkemidler på ulike geografiske nivå, effektive modeller for administrasjonsutgifter, god oppdrags- og eierstyring og riktig og god kompetanse hos aktørene.

Områdegjennomgangen omfatter aktører og virkemidler som har som formål å fremme næringsutvikling og der brukerne i hovedsak er bedriftene. Institusjoner og ordninger som mer indirekte har betydning for næringsutvikling, omfattes i utgangspunktet ikke. Dette gjelder for eksempel virkemidler og aktører på skatteområdet (med unntak av SkatteFUNN-ordningen), utdanningsområdet, bistandsområdet og samferdselsområdet. Flere av virkemidlene som er omfattet har mål som er sideordnet med mål om verdiskaping. Dette kan være mål forankret i regjeringens landbrukspolitik, energipolitikk, miljøpolitikk eller distriktpolitikk.)»

Områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparat

Utgangspunkt for rapporten

I løpet av kartleggingsfasen har vi gjennomført intervjuer med samtlige aktører, og intervjuer på avdelings- og temanivå med de største aktørene. Vi har også gjennomgått tildelings/oppdragsbrev, evalueringer og gjennomført omfattende analyser i SSBs samspilldatabase. Vi har gjennomført egen strukturert datainnsamling fra aktørene med særlig vekt på å kartlegge kompetanse og administrasjonskostnader. Dette har vært begrenset tid til koordinering og kvalitetssikring på tvers av arbeidsstrømmer. Vi vil derfor ta imot innspill fra, og diskutere hovedobservasjonene med, aktørene i en etterfølgende prosess, og ta med oss disse innspillene i det videre arbeidet.

Denne rapporten ble utarbeidet som en delleveranse i områdegjennomgangen, og vurderingene i denne rapporten er derfor å betraktes som foreløpige. Våre endelige vurderinger og anbefalinger står i hovedrapporten «Helhetlig anbefaling om innretning og organisering av det næringsrettede virkemiddelapparatet».

Rapportens oppbygging

Kapittelinnndeling

Kapittel 1: Innledning og bakgrunn

Beskrivelse

Gir bakgrunnsinformasjon om norsk næringsutvikling, virkemiddelapparatet og funn fra liknende evalueringer

Kapittel 2: Det næringsrettede virkemiddelapparatet

Viser oversikter og sammenhenger mellom omkostninger, virkemidler, aktører, aktiviteter, brukere, geografi og kontaktpunkter

Kapittel 3: Overlapp og grenseflater

Introduksjon til typer overlapp og grenseflater samt fremstilling av tidlige indikasjoner på vertikale og horisontale overlapp i mål og formålsbeskrivelser, virkemidler, aktiviteter, målgrupper, type næring og geografi

Kapittel 4: Kompetanse i virkemiddelapparatet

Introduksjon til typer kompetanse samt kartlegging av eierne og aktørenes kompetanser

Kapittel 5: Brukervennlighet i virkemiddelapparatet

Gjennomgang av eksisterende analyser og evaluering på brukere av virkemiddelapparatet samt oppsummering av eksisterende brukerundersøkelser

Kapittel 6: Eierskap og styring

Avdekking av overordnet organisering av eier- og virksomhetsstyring, oppfølgingsmekanismer og bruk av styringsindikatorer

Vedlegg

Vedlegg til rapportens delkapitler

Ordliste

Ord	Definisjon
Addisjonalitet Aktivitet	I hvilken grad et virkemiddel utløser eller forsterker en aktivitet hos brukeren. Handlingene som virkemidlene skal utløse og/eller forsterke hos brukerne. Vi har kategorisert disse i 12 aktiviteter, 8 aktiviteter på bedriftsnivå og 4 kollektive/delte aktiviteter.
Aktør Bedriftsstøtte	Forvalterne av virkemidlene, det vil si organisasjonene som har fått i oppdrag av eiere og andre oppdragsgivere å tilby tjenester som skal stimulere til innovasjon og andre aktiviteter hos brukerne. Ser på tilskudd, rådgivning og kurs til bedrifter.
Bruker Eier Eierstyring Fase Gjensidig forsterkning Kapitalvirkemiddel	Den direkte mottakeren av en tjeneste/virkemiddel. For samhandlingsvirkemidler vil brukeren være en kollektiv representant for bedriftene og kunnskapsaktørene, for eksempel fasilitatoren (prosjektorganisasjonen) i et klyngeprosjekt. I forsknings- og innovasjonsprosjekter med flere deltakere, er det søkeren som defineres som bruker. Departement eller annen myndighetsenhet som har eierskap – residualt ansvar og myndighet – over en eller flere virkemiddelaktører. Selskapsstyring fra eier. Hvilken fase bedriften som benytter seg av næringsrettede tiltak kategoriseres under (eksempelvis tidligfase, venture, oppstart, osv.) To virkemidler er gjensidig forsterkende (horisontalt komplementære) dersom en bruker får økt nytte av ett virkemiddel ved å ha tilgang til et annet virkemiddel samtidig. Kartlegger og analyserer virkemidler knyttet til egenkapital, fremmedkapital (med unntak av innovasjonslån som også har et stort støtteelement) og garantier.
Kjedet samspill Levebudsforetak	Det er avhengighet mellom virkemidler når to virkemidler henger sammen i en kjede/sekvens. Vi kaller dette kjedet samspill. Det er viktig å presisere at det ikke er tilstrekkelig at to virkemidler opptrer sekvensielt for at det skal foreligge kjedet samspill. Kjedet samspill foreligger når effekten av ett virkemiddel er større dersom man tidligere har mottatt et annet virkemiddel. Selskap uten vekstambisjoner (ref. Innovasjon Norge).
Markedssvikt Mottaker Oppdragsgiver Oppdragsstyring Overlapp	Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er eksistensen av markedssvikt et nødvendig, men ikke tilstrekkelig, kriterium for offentlig inngripen i markedet. Markedssvikt foreligger når forutsetningene for velfungerende markeder ikke er tilfredsstillende, noe som leder til at økonomiens ressurser ikke allokeres og utnyttes optimalt. Bruker som mottar tjeneste fra virkemiddelapparatet. Se bruker. Bestiller og normalt betaler for oppdrag til en virkemiddelaktør. Instruksjoner og oppfølging knyttet til oppdrag. Like eller likeartede ordninger som rettes mot samme målgruppe, det vil si at ordningene oppleves som substituerbare for brukerne.
Profileringsvirkemiddel Rettighetsbasert Samhandlingsvirkemiddel Sammensatt virkemiddelbruk Søknadsbasert Tildelinger Tjeneste Virkemiddel	Ser på reiselivsmarkedsføring, sjømatmarkedsføring, annen eksportmarkedsføring og profilering av Norge som investeringsland. Her er det virkemiddelaktøren selv som representerer bedriftene. Innebærer at alle som tilfredsstiller objektive målbare seleksjonskriterier, har krav på å motta tjenester. Ser på klynge- og katapultprogram, bedriftsnettverk og andre kollektive virkemidler, hvor brukeren er en kollektiv representant for bedriftene. En betegnelse som skal dekke de tilfeller hvor en mottaker/bruker har benyttet seg av bundlede (sammensatte) virkemidler. Eksempelvis SMB-instrumentet i Innvasjon Norge. Innebærer at aktørene aktivt selekterer prosjekter basert på kvalitet, gjerne organisert som konkurranser med gitte rammer og tidsfrister. Innebærer at eier/oppdragsgiver direkte (for eksempel over statsbudsjettet) eller via en virkemiddelaktør gir tjenester til brukere. Tjenester er all bistand en bruker mottar, både tilskudd, kapitalvirkemidler og rådgivning. Tjenester og kontaktpunkter brukes synonymt i rapporten. Byggesteinene i kartleggingen. Hver aktør har ett eller flere virkemidler, det vil si de tjenestene de tilbyr brukerne. Definisjonen av virkemidler varierer mellom aktørene.
Virkemiddeltype	Vi har inndelt virkemidlene i fire hovedtyper – kapital, bedriftsstøtte, samhandling og profilering. Hver av disse er igjen inndelt i tre undergrupper. For eksempel er bedriftsstøtte inndelt i rettighetsbaserte tilskudd, søknadsbaserte tilskudd og rådgivning.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning og bakgrunn	6
1.1 Overblikk over norsk næringsutvikling, FoU og næringspolitikk	7
1.2 Evalueringer av virkemiddelapparatet	20
1.3 Om datagrunnlaget	23
Kapittel 2: Det næringsrettede virkemiddelapparatet	27
2.1 Eiere, oppdragsgivere og aktører	28
2.2 Virkemidler og aktiviteter	36
2.3 Utvikling over tid	44
2.4 Bevilgninger, utbetalinger, kostnader og årsverk	51
2.5 Brukerne av virkemiddelapparatet	62
2.6 Det regionale virkemiddelapparatet	78
Kapittel 3: Grenseflater og overlapp	91
3.1 Kvantitativ analyser av grenseflater fra virkemiddeldatabasen	92
3.2 Overlapp i formål og målsettinger	95
3.3 Overlapp i aktørenes målgrupper	103
3.4 Samhandling mellom aktørene	110
Kapittel 4: Kompetanse i virkemiddelapparatet	116
4.1 Virkemiddelaktørenes kompetanse	117
4.2 De regionale virkemiddelaktørenes kompetanse	132
4.2 Eiernes og oppdragsgivernes kompetanse	136
Kapittel 5: Brukervennlighet i virkemiddelapparatet	138
5.1 De nasjonale aktørene	139
5.2 De regionale aktørene	147
Kapittel 6: Eierskap og styring av aktørene	152
Vedlegg	157

Kapittel 1

Innledning

Kapittel 1

Innledning

1.1 Overblikk over norsk næringsutvikling, FoU og næringspolitikk

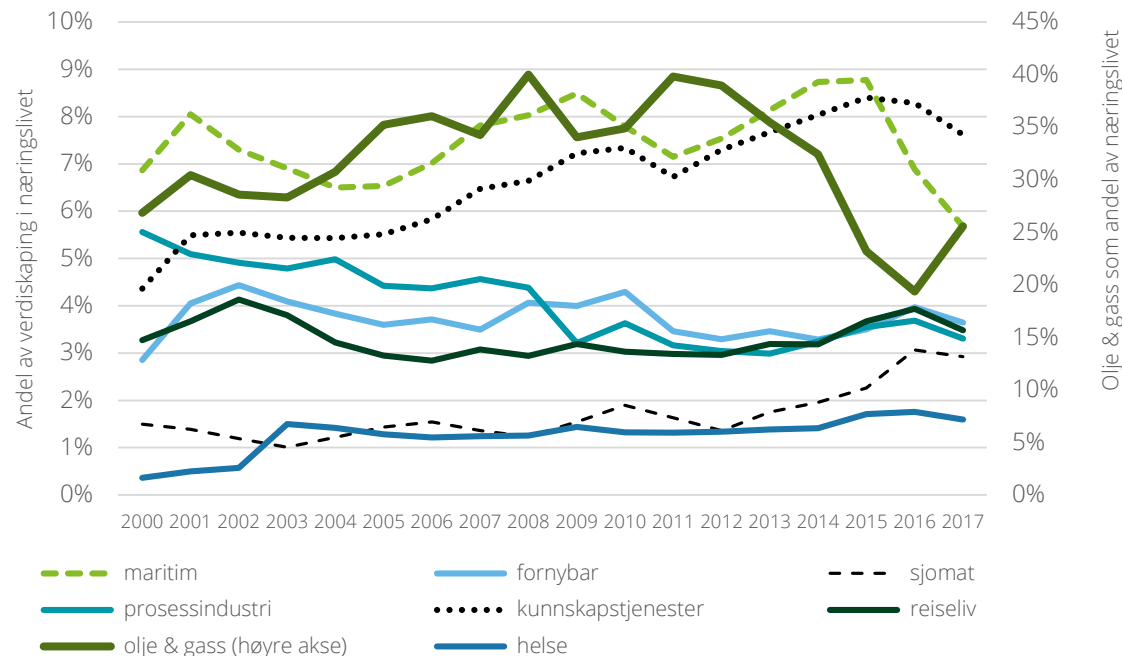
Norsk næringsliv fra 2000 og frem til i dag

Store strukturelle endringer, men stadig like «empowered by nature»

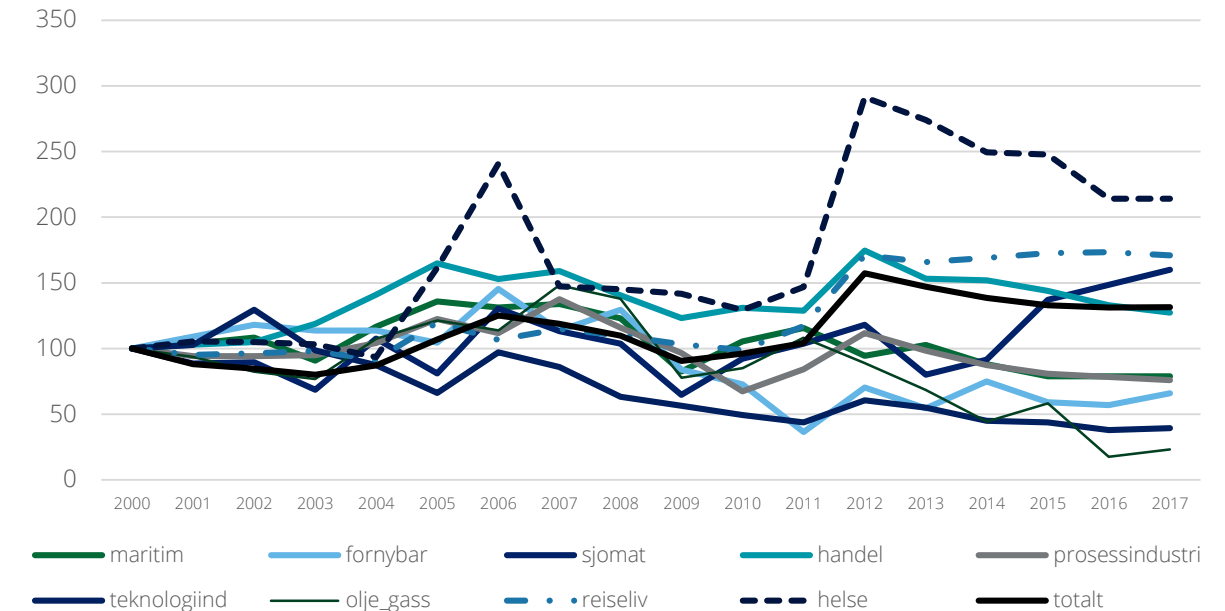
Norsk næringsliv har de siste årene opplevd et fall i aktiviteten innen maritimt og olje- og gassrelatert næringsliv. Samtidig har sjømatnæringen, leverandører av kunnskapstjenester og helsenæringen (utenom offentlige helsetjenester) vist stabilt positiv vekst, og deres andel av verdiskapingen har økt markant. Prosessindustriens andel av verdiskapingen har gradvis avtatt, mens reiselivet og fornybar energi holder andelen av relativt konstant. Resten av næringslivet har stort sett vokst i takt med totaløkonomien.

I figuren til høyre presenteres vekst i antall nyetableringer for ulike næringer. Dette er en indikator på nyskaping og næringsdynamikk i næringene. Vi ser bare på nye bedrifter som er AS og som har økonomisk aktivitet i første år. Totalt for næringslivet har man sett en markant økning etter 2011. Vi finner særlig høy vekst innen helse, reiseliv og sjømat. Trenden er tydelig negativ for olje og gass-næringen (inkludert leverandørindustrien), teknologiindustrien og næringen for fornybar energi (inkludert teknologileverandører). Også maritim næring og prosessindustrien har vist en svak utvikling i nyetablering etter finanskrisen.

Viktige næringers andel av verdiskaping i næringslivet (2000-2017)¹

Nyetablering: Utvikling i antall nye foretak med omsetning som andel av alle foretak med omsetning i næringen (2000-2017): 2000=100 (indeksverdi)¹

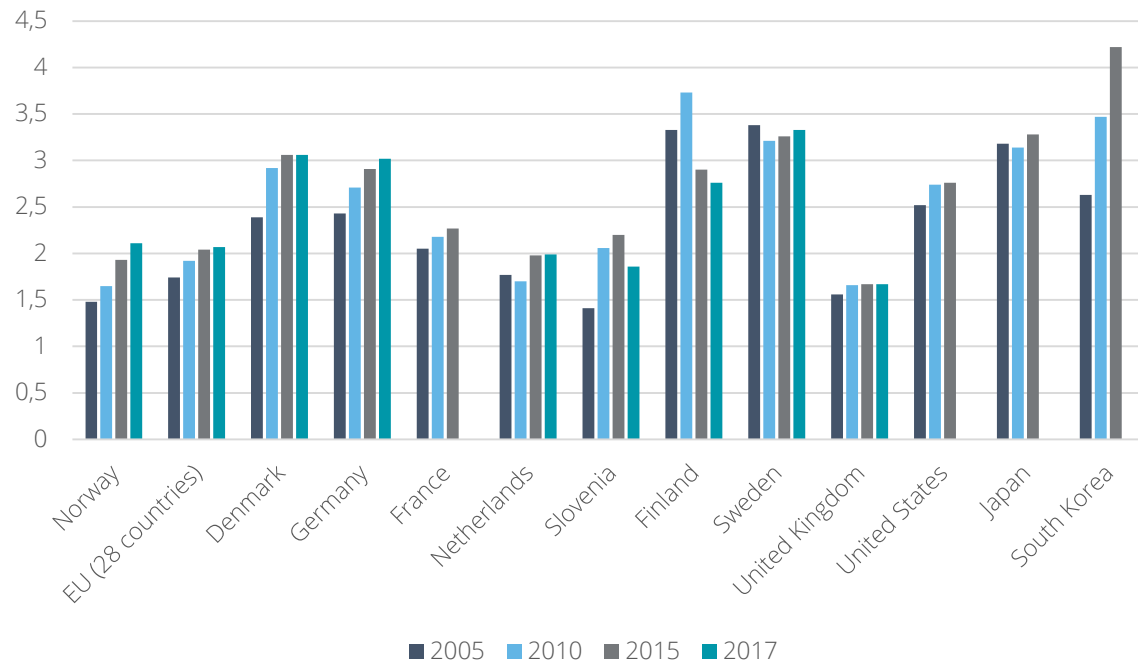
¹ Næringene i denne figuren kan overlape og følger ikke strengt næringsgrupperingene til SSB. Definisjon av næringene i vedlegg 2
Kilde: BRREG; Menon

Innovasjon og FoU i norsk næringsliv de siste ti år

Norge: Langt mer innovativt enn det FoU-investeringene skulle tilsi

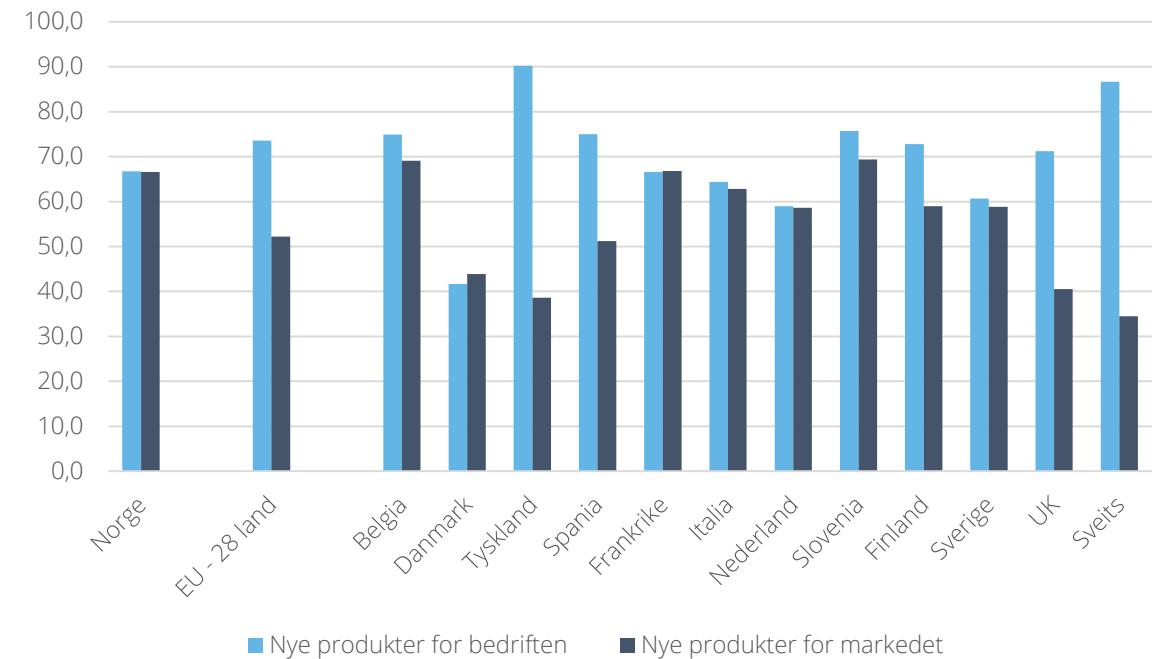
- Norsk økonomi er relativt sett lite FoU-intensiv og næringslivets FoU-investeringer er små sammenlignet med vår naboland. Patenteringsaktiviteten er også lav. Gradvis har FoU-intensiteten kommet opp på gjennomsnittet i EU de senere år, men det er langt opp til de mest FoU-intensive landene i OECD.
- Lav FoU-intensitet har bare i begrenset grad påvirket innovasjonsaktiviteten i Norge sett opp mot andre lignende land. Norsk næringslivs tilbud av nye produkter for markedet er gjennomgående høyt og norsk næringsliv skårer høyt på omfanget av markedsrettede prosessinnovasjoner.
- Det norske innovasjonssystemet i næringslivet preges av verksteds-logikken med små produksjonslinjer, mye skreddersøm og prosjektbasert produksjon. Innovasjon betegnes gjerne som «Doing, Using, Interaction»-drevet (DUI). Dette ser vi typisk innen maritim, O&G, og teknologiproduksjon (eks Kongsberg-miljøet). Innen materialer, sjømat og mye av prosessindustrien er innovasjonsmodellen mer volumbasert og mer basert på STI (Science, technology) innovasjon.

FoU-investeringer som andel av BNP (2007 og 2017). Utvalgte land.

Kilde: OECD; Eurostat CIS

Andel av bedrifter med innovasjon (2014). Utvalgte land.

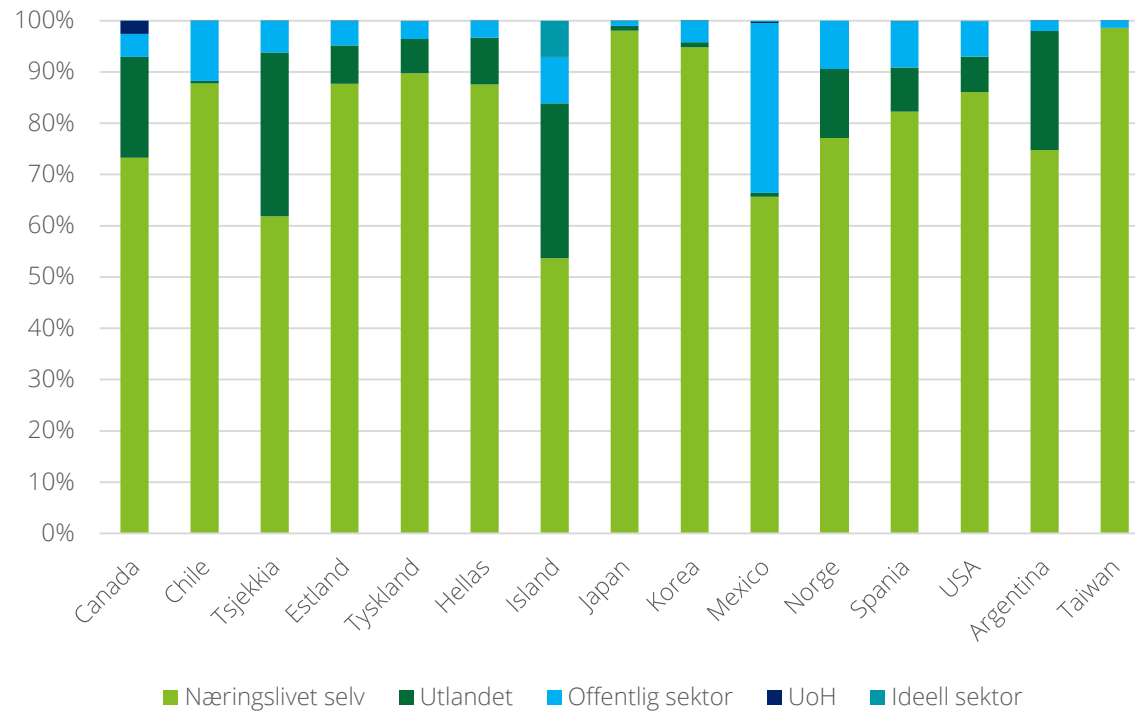

Finansiering av FoU og innovasjon i næringslivet

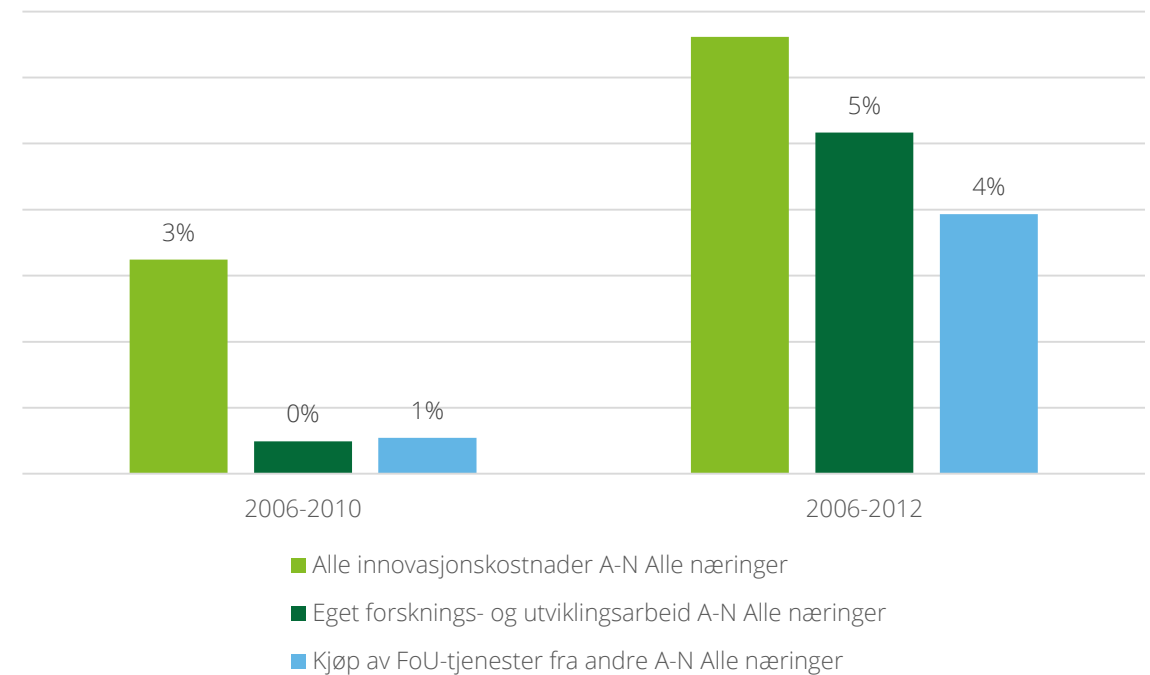
Norge: Næringslivets egen finansiering = ca 75% (midt på treet sammenlignet med andre land)

- Norsk næringslivs samlede FoU-investeringer utgjorde 32,5 milliarder kroner i 2017 i følge NIFUs FoU-statistikk. Mer enn tre fjerdedeler av disse investeringene ble finansiert av næringslivet selv. Norge har likevel en høy andel finansiering av FoU i næringslivet fra offentlig sektor sammenlignet med USA, Tyskland, Canada, Japan og mange sentral- og østeuropeiske land. Det finnes ikke gode data for Norden ellers, derfor ingen sammenligning mot Finland, Danmark og Sverige.
- Norge har en moderat andel finansiering av næringslivets FoU fra utlandet, men vesentlig høyere enn i store økonomier som Tyskland, USA og Japan. Figuren indikerer at små åpne økonomier har en høy andel utenlandsk finansiering fra utlandet.

Kilder til finansiering av FoU i næringslivet – Andeler (OECD STI-data 2016)

Vekst i næringslivets utgifter til FoU – interne versus eksterne kjøp av tjenester (SSB)

Den store og den lille næringspolitikken i Norge

De næringsrettede virkemidlene er kun en liten del av Norges nærings- og innovasjonspolitik

Det næringsrettede virkemiddelapparatet består primært av virkemidler som direkte skal stimulere til mer innovasjon og verdiskaping i næringslivet. Det er lite annet som skiller den lille fra den store nærings- og innovasjonspolitikken.

Prinsipielt kunne man inkludert en lang rekke andre virkemidler som kan stimulere til det samme. Er samspillet mellom den store og den lille politikken funksjonell?

Utvalgte politikkområder som påvirker innovasjon direkte/indirekte:

- Klimapolitiske virkemidler
- Offentlig sektors innkjøpspolitikk¹
- Skattepolitikken
- Landbruks- og fiskeripolitikken
- Konkurranspolitikken
- Konesjonspolitik i O&G, vannkraft og akvakultur
- Forskningspolitikken
- Handelspolitikken
- IPR som virkemiddel

¹ Offentlig sektor kjøper varer og tjenester for 500 mrd NOK i året. Fokus på innovasjon i innkjøp kan ha stor betydning for næringslivets vilje og evne til å tenke nytt og etablere et første marked for nye produkter og tjenester.

² Ungt Entreprenørskap er i grenseflaten mellom den store og den lille nærings- og innovasjonspolitikken. Ungt Entreprenørskap Norge skal innenfor rammen av tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet prioritere at flest mulig elever etablerer ungdomsbedrifter. Elevene skal oppmuntres til utvikling av innovative løsninger og produkter. Midlene kan bare brukes til aktiviteter relevant for årets føringer. De er derfor plassert innenfor den lille nærings- og innovasjonspolitikken

Norges næringsrettede FoU-ordninger i et OECD-perspektiv

Norge skiller seg fra andre land i form av en tydelig SMB-profil på SkatteFUNN og en tydelig storbedriftsprofil på søknadsbaserte FoU-programmer

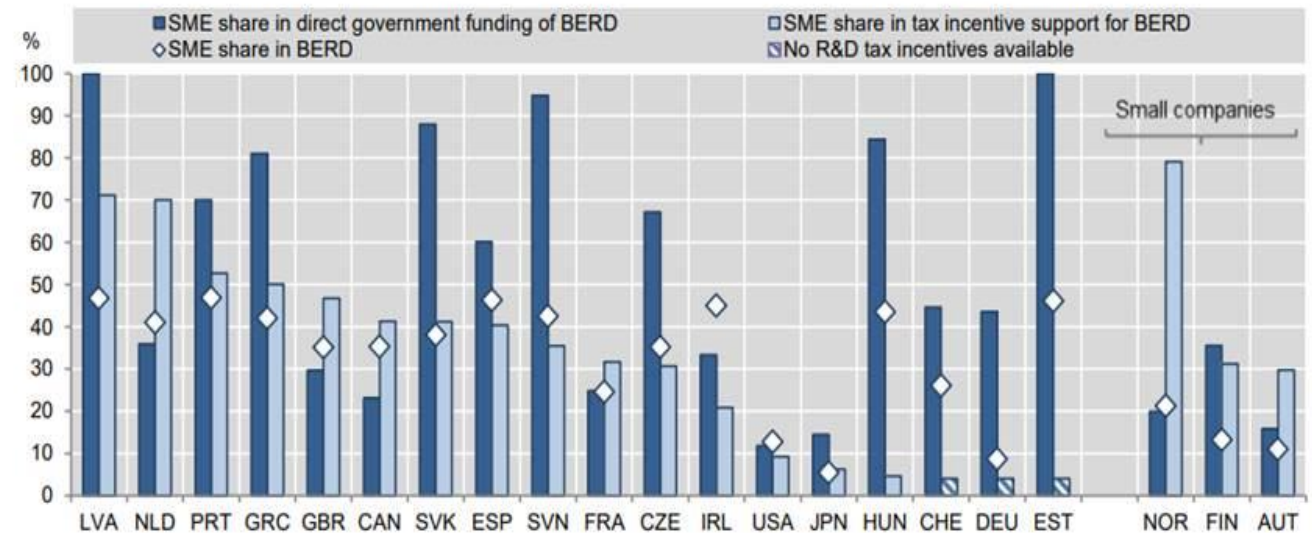
Sammenlignet med andre OECD-land skiller Norge seg klart ut, både ved at rettighetsbaserte tilskudd (SkatteFUNN) utgjør en stor andel av samlede FoU-investeringer, og ved at SMB-andelen er så forskjellig i de søknadsbaserte ordningene fra den rettighetsbaserte.

OECDs forskningsstatistikk (figur til høyre) viser at SMB-andelen i næringsrettet FoU (BERD) – inkluderer både offentlig og privat finansiering av FoU-investeringene – var kun 20 prosent i Norge i 2014, og at andelen var tilsvarende lav i de søknadsbaserte offentlige virkemidlene. Innenfor SkatteFUNN-ordningen er imidlertid SMB-andelen 80%. SkatteFUNN-tilskuddene. Til sammenligning er SMB-andelen 40 prosent i all næringsrettet FoU i Nederland, og forskjellen i SMB-andel mellom søknadsbaserte tilskudd og FoU-skatteincentiver er langt mindre enn i Norge.

Norge skiller seg fra alle andre OECD-land med den klare arbeidsdelingen i brukerprofil mellom søknadsbaserte og rettighetsbaserte ordningen. SkatteFUNN har økt kraftig i volum og utbredelse de siste årene, noe som bidrar til å øke SMB'ers andel av de næringsrettede FoU-investeringene.

Figure 4. SME share in BERD, direct funding and tax incentive support, 2015 or latest year

As a percentage of BERD and government support for BERD in each category

Note: Figures for Finland, Spain, Latvia and Norway refer to 2014 instead of 2015 and to 2013 in the case of the Canada, France and Greece. For the United States, tax support figures refer to 2013 and the data on BERD and direct funding of BERD to 2015. Finland abolished its temporary R&D tax incentive with effect from 2015.

Source: OECD, R&D Tax Incentive Indicators, <http://oe.cd/rdtax> and Research and Development Statistics (RDS) database, <http://oe.cd/rds>, April 2018. See Annex for detailed notes.

Overordnet beskrivelse av det næringsrettede virkemiddelapparatet i dag

De fleste næringsrettede virkemidlene tildeles gjennom søknadsbaserte ordninger, gjerne i form av konkurranser innenfor en gitt ramme og tidsfrist.

De næringsrettede virkemidlene kan fordeles langs en akse fra «exploration» til «exploitation», det vil si fra ren kunnskapsutvikling til kapitalisering av kunnskap gjennom markedsintroduksjon, vekst og ekspansjon. Grovt sett kan denne akse beskrives som tre hovedaktiviteter – forskning, innovasjon og bedriftsutvikling

Forskningsrådet har sin tyngde innen forskning, men stimulerer også til innovasjon og til dels også bedriftsutvikling (kompetanseheving, vekst og internasjonalisering) gjennom ulike kombinasjoner av søknadstyper og programmer.

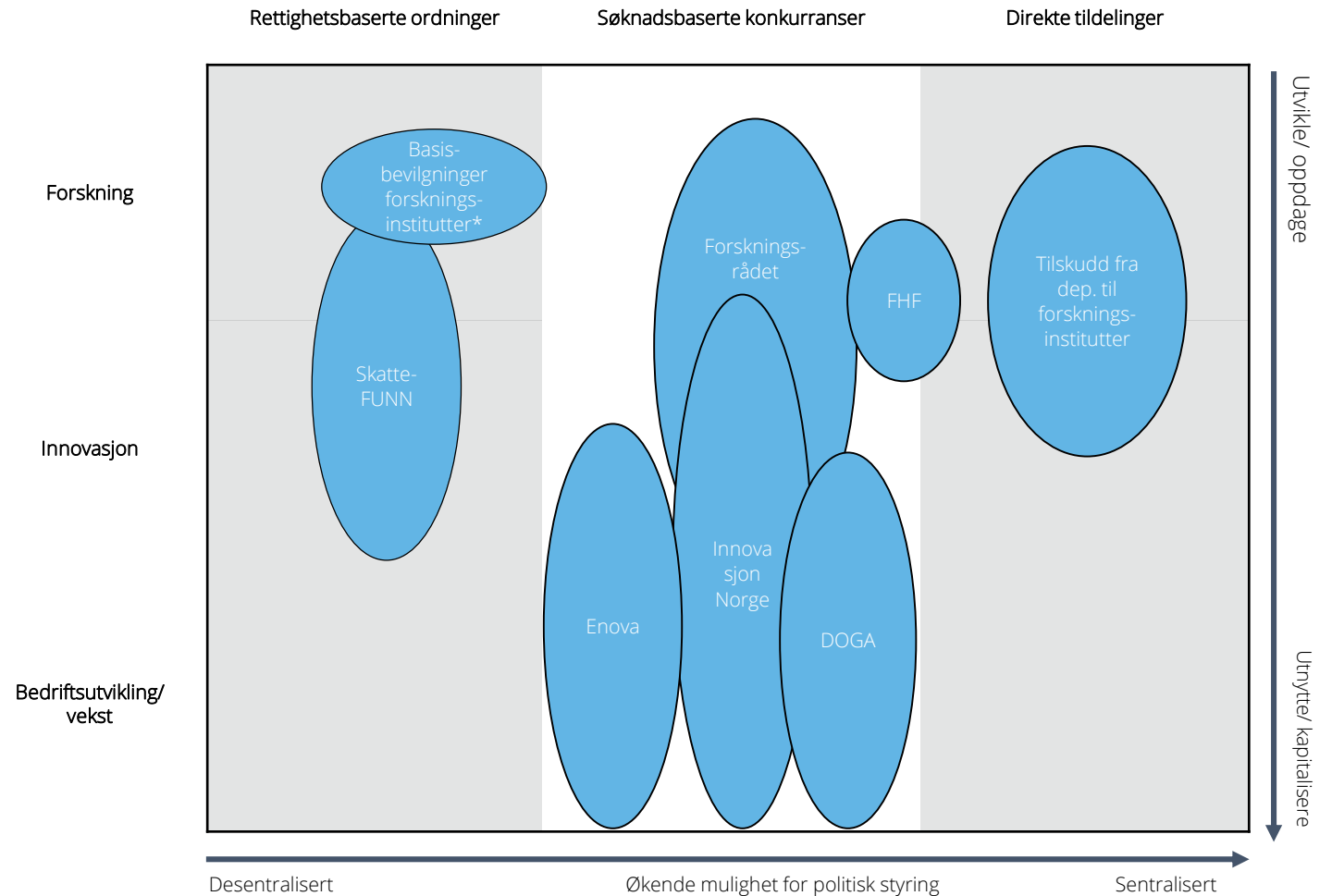
Innovasjon Norge har også virkemidler som dekker hele spekteret; fra IFO/OFU-programmet som har forskningsinnslag via en rekke innovasjonsrettede tilskudds- og låneordninger til eksportrettede profileringstjenester.

I figuren til høyre er en del av virkemiddelaktørene plassert langs utvikle/kapitalisere-aksen og i tillegg en tredeling basert på tildelingskriterier. Vi skiller mellom tre hovedtyper av seleksjonsformer:

- **Rettighetsbasert** innebærer at alle som tilfredsstiller objektivt målbare seleksjonskriterier, har krav på å motta tjenester.
- **Søknadsbasert** innebærer at virkemiddelaktørene aktivt selekterer prosjekter basert på kvalitet, gjerne organisert som konkurranser med gitte rammer og tidsfrister.
- **Direkte tildelinger** innebærer at eier/opdragsgiver direkte (for eksempel over statsbudsjettet) eller via en virkemiddelaktør gir tjenester til brukere.

Disse tre seleksjonsformene – og fordeler og ulemper med hver av dem – er beskrevet på neste side.

Et utvalg av virkemiddelaktørene beskrevet langs to dimensjoner; a) virkemidlenes innretning mot aktiviteter fra utvikle til utnytte (exploration to exploitation); b) seleksjonsmodeller

* Basisbevilgningene er plassert under rettighetsbaserte ordninger fordi alle godkjente institutter har krav på basisfinansiering og det ikke er knyttet noen politiske føringer til midlene.

Prinsipper for seleksjon: Søknadsbasert eller rettighetsbasert

Søknadsbasert konkurranse er hovedmodellen for virkemiddelapparatets tilskuddsordninger, men den rettighetsbaserte SkatteFUNN-ordningen utgjør en økende andel av samlede næringsrettede tilskudd

Hovedmodellen i det norske virkemiddelapparatet er seleksjon gjennom søknadsbaserte konkurranser. Både Innovasjon Norge, Forskningsrådet, EUs Horisont-program og Enova gir søknadsbaserte tilskudd. Låne- og garantiordningene er også søknadsbaserte. Det store unntaket fra hovedmodellen er SkatteFUNN, hvor alle bedrifter som tilfredsstiller de prespesifiserte, objektive målbare kriteriene har krav på å motta tilskudd/skattereduksjon. Nærings-Phd og Offentlig phd er også eksempler på rettighetsbaserte ordninger.

Som følge av kraftig vekst i SkatteFUNN de siste årene, utgjør rettighetsbaserte ordninger en betydelig andel av de samlede tilskuddene til bedrifter og kunnskapsaktører. Andelen har økt fra 17 prosent i 2010 til 38 prosent 2018. Det er mulig å tenke seg rettighetsbaserte ordninger for innovasjon og vekst også. Det nye Kapital-Funn er slik ordning (skattefradrag på EK-investering i unge foretak). Andre mulige eksempler er matching-ordninger eller skattefradrag på innovasjonsaktiviteter og/eller eksport. EØS-regler kan begrense dette.

En tredje seleksjonsform er direkte tildelinger til enkeltaktører uten søknader eller konkurranse. Basisbevilgningene til forskningsinstituttene er den eneste ordningen med direkte tildelinger i det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Det er fordeler og ulemper med alle tre seleksjonsformer. De viktigste fordelene med rettighetsbaserte ordninger er at de krever lite informasjon og at seleksjonen kan automatiseres, noe som gir høy effektivitet (lave gjennomføringskostnader). I tillegg kan selvseleksjon føre til at bransjer og bedrifter som ikke fanges opp av aktørene, blir tilført midler, noe som kan bidra til å stimulere fremvoksende bransjer. Sagt på en annen måte kan SkatteFUNN og andre rettighetsbaserte ordninger bidra til utvikling av nye bransjer.

Det er flere fordeler med søknadsbasert seleksjon, særlig dersom de utformes som konkurranser om knappe midler: Det gir incentiver til kontinuerlige forbedringer og innovasjonspress og virker i tillegg selvforsterkende, i den forstand at konkurransene fører til at de beste vinner og at de dermed får større forutsetninger for å vinne nye konkurranser. Forutsetningen for å realisere disse fordelene er at aktøren som gjennomfører utvelgelsesprosessen har relevant og høy seleksjonskompetanse, noe som gjerne vil kreve en kombinasjon av fag-, sektor- og nærhetskompentanse. Dette vil normalt gjøre seleksjonsprosessen ressurskrevende. Søknadsbasert seleksjon gir normalt mer fleksibilitet enn rettighetsbaserte ordninger gjør, fordi man kan dimensjonere programmene og de konkrete utlysningene etter hvilke mål man ønsker å realisere, og seleksjonskriteriene kan også tilpasses målene.

Mens rettighetsbaserte ordninger leder til desentral selvseleksjon, har direkte tildelinger som primære fordel at eiere/opplegsgivere har stor politisk styringsmulighet. Ulempene er imidlertid flere: Det er ikke gitt at aktører som forvalter virkemidlene har bedre evne til å velge ut miljøer og prosjekter som har størst verdiskapingspotensial. I tillegg vil tildelinger lett føre til påvirkningsprosesser fra potensielle mottakere. Basisbevilgningene til forskningsinstituttene er direkte tildelinger, men de benyttes ikke som politiske styringsverktøy, snarere tvert imot: De har mer felles med rettighetsbaserte ordninger, i den forstand at alle godkjente forskningsinstitutter får tildelt basismidler basert på objektive kriterier. Det er imidlertid viktig å poengtere at *direkte tildelinger er det bærende prinsippet i fordelingen mellom virkemiddelaktørene*. Som vi har beskrevet tidligere i kapittelet, har de ulike aktørenes andeler av totale tilskudd variert betydelig i senere år, hvor særlig bevilgningene til Innovasjon Norge er blitt svekket relativt til Forskningsrådet og Enova. I hvilken grad disse endringene er resultatet av en overordnet porteføljestyling og en vurdering av hvilke virkemiddelaktører eierne og oppdragsgiverne tror vil skape størst økonomisk nettogevinst, er et viktig spørsmål som berører den overordnede styringen og utformingen av virkemiddelapparatet.

OECDs syn på innovasjon og næringsutvikling i Norge

OECD innovation policy review (2017): Norge viser endringsevne men står overfor tre store utfordringer fremover

Norges tre store utfordringer på området:

Norway's triple transition imperative:

1. Et sterkere FoUI-system trengs for å sikre at økonomien kan bli mer robust og mindre avhengig av O&G og andre naturressurser
 2. Et innovasjonssystem som gir klarere insentiver for innovasjon av høy kvalitet
 3. Et FoUI-system som klarer å håndtere fremtidige samfunnsutfordringer, herunder klima og sosial ulikhet
- Innovasjonssystemet i dag er i for stor grad rettet mot dagens sterke næringer og ikke mot morgendagens næringer. Dette er en refleksjon av det sterke sektorpreget i norsk politikk
 - Behov for bedre samordning og koordinering i virkemiddelapparatet, særlig på tvers av sektorer.
 - Fremhever instituttsektorens sentrale rolle for innovasjonssystemet i Norge men peker på at disse er for små og fragmenterte (unntatt Sintef o.l.)

Kilde: OECD innovation policy review (2017)

Fire sentrale akademiske forskningsprogrammer om nærings- og innovasjonspolitik

Felles for de fire: Mye fokus på politikk som er definert utenfor den lille næringspolitikken

Innovation Policy: The Norwegian Case (Fagerberg mfl 2010)

- Representerer innovasjonssystem-tilnærmingen
- Studien fokuserer på hvor sterkt innovasjonssystemet er preget av historisk stivhengighet der næringsstrukturen og sektorpolitikken er sterkt førende.
 - Eksempler fra utviklingen av oljenæringen, aluminiumsproduksjon, oppdrett og biopharma trekkes frem som sentrale case
 - Store politiske veivalg her vært styrende for innovasjon og næringsutvikling i disse næringene. De handler mer om den store enn den lille næringspolitikken
- Presiserer at et velfungerende innovasjonssystem må hvile på sterke offentlige institusjoner: UoH, instituttene og velfungerende etater

Omstart for Norge (Salvanes, Norman, Lien mfl NHH) (2016):

- Fokus på dynamiske/mobile arbeidsmarkeder for å sikre evne til omstilling
- Peker på at den norske arbeidsstyrken er mobil og fleksibel. Jo høyere utdanning, jo mer fleksibel og mobil er arbeidskraften
- Vektlegger høyere utdanning som kilde til effektivitet i arbeidsmarkedet
- Fokus på politikk som gjør bo- og arbeidsmarkedene større og mer effektive
- Lite konkret om utforming av det næringsrettede virkemiddelapparatet, men gjennomgående støttes offentlig satsning på grunnforskning og utdanning heller enn selektiv næringsrettet forskning

Regional innovasjonspolitik (Fitjar med fler 2016))

- Representerer perspektivet knyttet til regionale innovasjonssystemer.
- Er sterkt preget av EUs regionale utviklingsstrategi med SMART-spesialisering av regionene
- Presiserer at næringspolitikken i størst mulig grad bør utformes regionalt for å sikre at de regionale styrkene blir utløst og støttet.
 - Er opptatt av å styrke produksjons og leverandør-strukturene ved å støtte opp om bedriftenes relaterthet
 - Vektlegger (som regionalmeldingen) at veien mellom demokratiske beslutning og næringspolitikk må være kortest mulig
 - Vektlegger også fordelene med nærhet til næringslivet
- Det er uklart hva som definerer en region, og er ikke tydelig på hvilken politikk som best utføres nasjonalt og hva som bør forvaltes regionalt

Et kunnskapsbasert Norge (Reve mfl) (2012):

- Tar i bruk et Porter-inspirert klyngeperspektiv på næringsutvikling, men vier nå mer fokus på kunnskapsproduksjon og kompetanseutvikling i bedriftene.
- Fokus på å støtte opp om klynge mekanismene, særlig i eksellente næringer i Norge (inspirasjon for GCE)
- Er opptatt av et velfungerende tilbud av innovasjonskapital (venture, ekspansjon etc.) og at politikken må styrke markedene for risikokapital
- Foreslår et nytt KompetanseFUNN for å øke bedriftenes satsning på on-the-job-training

Effektevaluering av virkemiddelapparatet (SSB: 2010, 2016, 2018)

En gjennomgang av virkemidlene til Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Siva, Eksportkreditt og GIEK

Positive funn (+)

- + For samtlige virkemiddelgrupper finner man positive effekter på en eller flere indikatorer for vekst i verdiskaping, salgsinntekter eller antall ansatte og effektene øker med støtteintensiteten.
- + De mest signifikante effektene finner derfor gruppen av prosjekter med samlet offentlig støtte over 1,5 millioner.
- + SkatteFUNN fremstår som et av de mest effektive virkemidlene, særlig for de bedriftene som får tildelt større beløp/fradrag.
- + Finner positive effekter av eksportfinansiering på norsk eksport. Resultatene tyder på at eksportfinansiering bidrar til økt verdiskaping i de deler av norsk næringsliv som benytter seg intensivt av ordningene.
- + Deltakerne i Sivas programmer viser bedre utvikling enn sammenlignbare foretak i en kontrollgruppe. Sivas virkemidler framstår som like effektive som andre, tilsvarende virkemidler.
- + Avkastningen av FoU-investeringer i foretak som har fått offentlig støtte er lavere enn av FoU som er hundre prosent privatfinansiert. Dette er som forventet.
- + Tar høyde for samspillet mellom flere virkemidler/tjenester.

Men ... også svakheter (-)

- Svake eller ingen effekter av tildelinger under 500 000 kroner. Gründerrettede virkemidler har ingen synlig effekt, men oppstartsbedrifter har god effekt av SkatteFUNN.
- Ingen positive effekter på kapitalavkastning eller produktivitet hos kundene i virkemiddelapparatet. Særlig det siste er bekymringsfullt.
- Undersøkelsene ser ikke på distriktsrettede virkemidler.
- Vanskelig å slå fast at effektene er kausale effekter. Trenger bedre empiriske verktøy for dette.
- Effektanalysene betrakter Innovasjon Norge som «ett virkemiddel». Da blir det vanskelig å lære med tanke på hvordan man skal utforme/designe best mulig virkemidler.
 - *Handler det bare om hvem man henvender seg til og hvor mye kapital man tilbyr, eller er det viktig å rigge virkemiddelet på riktig måte.*

Produktivitetskommisjonen (2015/2016)

Fokus på sammenheng og samspill mellom forsknings- og utdanningssektoren og næringslivet

Produktivitetsproblemet:

- Norge har hatt lav produktivitetsvekst i store deler av næringslivet gjennom mange år. Hvor ligger problemet?
- Norge kommer ut med middels resultater når det gjelder innovasjon, forskning og utvikling i næringslivet.
- Norge skårer også lavt på nyetablering, lite kompleksitet i produktene som eksporteres, og relativt lite privat eierskap. Investeringsene i bedriftsspesifikk kunnskapskapital (immateriell kapital) er lave.
- Liten konkurranse i produktmarkedene. Dette kan skyldes reguleringer som gir sterk implisitt eller eksplisitt beskyttelse av eksisterende bedrifter, omfattende krav knyttet til oppstart av virksomheter, komplekse regulatoriske prosedyrer, og stort offentlig eierskap.
- Mangelfull tilgang på relevant arbeidskraft, særlig ingeniører og personer med naturvitenskapelig utdanning. Også målt ved resultater i grunnskolen og frafall i videregående skole har mange land klart bedre utdanningssystem enn Norge.

Forslag rettet mot virkemiddelapparatet:

- Kommisjonen er mer opptatt av bedriftenes brede rammevilkår og tilgang til kompetanse enn utformingen av den lille næringspolitikken.
- Tilførsel av arbeidskraft med rett kompetanse og tiltak for å redusere frafall i videregående skole løftes frem som særlig viktige
- Peker på at det er ikke er påvist omfattende markedssvikt i kapitalmarkedet som skulle tilsi at vi har stort behov for næringsstøtten gjennom virkemiddelapparatet. Ønsker statlig kapitaltilførsel i tidlig fase
- Vektlegger behovet for styrket evne til å kommersialisere fra den offentlige FoU-satsningen, men er virkemidlene for næringsrettet forskning gode nok?
- Mener at man bør gi sterkere prioritet til å støtte opp om forskning og innovasjon i større foretak fordi effekten av tiltak rettet mot oppstartsselskap er utydelig
- Trekker frem det samfunnsøkonomiske tapet knyttet til landbruksstøtten

Kapitaltilgangsutvalget

Kapital i omstillingens tid – næringslivets tilgang til kapital

Kapitaltilgangsutfordringen

Utvalgets mandat var å undersøke om det norske kapitalmarkedet fungerer godt, slik at lønnsomme og forventet lønnsomme virksomheter og prosjekter i Norge har tilgang til finansiering. Utvalget skulle særlig vurdere om det er en effektiv kobling mellom gründere og bedrifter som søker finansiering og kapitaleiere som søker investeringsmuligheter, og eventuelt foreslå tiltak for å bidra til en mer effektiv kobling.

Utvalgets vurdering er at det norske egenkapitalmarkedet fungerer godt men at det er utfordringer knyttet til markedet for bedrifter ned et kapitalbehov opp til 20 millioner kroner

Utvalget forslår fjerning av formuesskatten.

Utvalget mener videre at det norske sertifikat- og obligasjonsmarkedet fungerer godt emn at bortfallet av enkelte deler av ratingsystemet har gjort det vanskelig for SMBer å finansiere prosjekter i disse markedene.

Forslag som tangerer virkemiddelgjennomgangen

- Etablere et nytt, fleksibelt fond-i-fond-venturekapitalmandat med en kapital på 1 milliarder kroner som skal investeres over en treårsperiode.
- At såkornfondene gis nasjonale og fleksible mandat, og at oppfølgingsansvaret flyttes fra Innovasjon Norge til et profesjonelt forvaltningsmiljø. Investinor bør overta forvaltningen av såkornordningene i Innovasjon Norge.
- Utvalget anerkjenner at Argentum er viktig for utviklingen av private equity-markedet i Norge og at det bør fortsette sin aktivitet.
- Fornybar AS sin organisasjon og organisering bør baseres på de beste erfaringene fra etablerte miljøer samt at det legges opp til gode evalueringsmuligheter både av avkastning og oppnåelse av klimaeffekter.
- Utvalget anbefaler at insentivene for ansatte i universitets- og høyskolesystemet til å kommersialisere ideer, bør styrkes, for eksempel ved å la ansatte beholde en høyere eierandel i nye selskap.
- Utvalget anbefaler at antall offentlige aktører som forvalter offentlige tilskudd, lån eller egenkapital bør være begrenset.
- Utvalget vurderer at eksportfinansieringsordningene i større grad bør framstå helhetlig og samordnet for kundene, samt at man vurderer å gjøre dem mer tilgjengelige og relevante for SMB-segmentet.

Kapittel 1

Innledning

1.2 Evalueringer av virkemiddelapparatet

Evalueringer og effektmålinger – tilnærming og rammeverk

I arbeidet benyttes et rammeverk for beskrivelse av de ulike metodiske verktøyene som benyttes til måling av effekter

Tilnærming

Vi har gått gjennom 123 evalueringer, effektmålinger og tilsvarende studier av virkemidlene til de nasjonale aktørene. Gjennomgangen dekker hvorvidt studiene har vurdert virkemidlenes definerte mål, relevans, addisjonalitet, måloppnåelse/effekt, effektivitet, grenseflater og overlapp med andre virkemidler samt brukertilfredshet. Det er også kartlagt hvor avanserte effektmålingene er.

Studiene er gjennomført i perioden 2005 til 2018, med hovedvekt på perioden etter 2010. Vi har sett nærmere på evalueringer og effektstudier på programnivå. Dette innebærer bl.a. at vi ikke har inkludert studier av enkeltklynger, men har fokusert på evalueringene av for eksempel ARENA- og NCE-programmene.

- Det store flertallet av evalueringer og effektmålinger finner vi for Bedriftsstøtte med 84 studier. Derest har vi gått gjennom 19 studier for Samhandlingsvirkemidler, syv for Kapitalvirkemidler og to for Profileringsvirkemidler. I tillegg finner vi et titalls studier som behandler flere virkemiddeltyper, som f.eks. hovedevalueringer av Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Det er en klar overvekt av Innovasjon Norges og Norges forskningsråd sine virkemidler i dette utvalget.
- Vår litteraturgjennomgang viser store forskjeller mellom både virkemiddeltyper og virkemiddelaktører med hensyn til måten disse er gjennomført på. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd skiller seg ut med mer avanserte effektmålinger sammenlignet med de andre virkemiddelaktørene. Disse studiene er av nyere dato.
- Vi finner at studiene som helhet fokuserer i minst grad på vurderinger av grenseflater og overlapp, kostnadseffektivitet, og brukertilfredshet. Under halvparten av studiene behandler disse temaene.
- En større andel studier, to av tre, vurderer og oppsummerer virkemidlenes relevans, måloppnåelse og addisjonalitet.

Studiene med de mest avanserte og pålitelige effektvurderingene vil bli gjennomgått i mer detalj senere i områdegjennomgangen.

Rammeverk for å vurdere evalueringer

I arbeidet benyttes et rammeverk for beskrivelse av de ulike metodiske verktøyene som benyttes til måling av effekter.

Metodisk tilgang til måling av kvantitative effekter

For å kategorisere evalueringene og studiene som inneholder effektmålinger, er det laget et rammeverk for et evalueringshieraki. Målinger på høyere trinn bidrar med større innsikt og validitet i estimeringen av effekter. Rammeverket er basert på David Storeys "Six Steps To Heaven" og den såkalte Maryland-skalaen

HIERARKI	BESKRIVELSE
NIVÅ 0	Ikke effektmåling
Trinn 1	Beskrivelse av ordninger og programmer
Trinn 2	Mottagernes holdninger
Trinn 3	Mottagernes holdning til hvilken forskjell programmet gjorde
NIVÅ 1	Enkel måling uten kontrollvariabler
Trinn 4	En tversnittssammenligning av en tiltaksgruppe og kontrollgruppe (ett måletidspunkt – to grupper)
Trinn 5	Før-og-etter sammenligning av en tiltaksgruppe (to måletidspunkt - en gruppe)
NIVÅ 2	Enkel måling med kontrollvariabler
Trinn 6	En tversnittssammenligning av en tiltaksgruppe og kontrollgruppe (ett måletidspunkt – to grupper), samt inkludere statistiske kontrollvariabler for tverrsnittulikheter mellom gruppene. Slike ulikheter kan for eksempel være sosioøkonomisk status eller alder.
Trinn 7	Før-og-etter sammenligning av en tiltaksgruppe (to måletidspunkt - en gruppe) med kontrollvariabler for tidseffekter på makro nivå. Dette kan for eksempel være rentens påvirkning på om unge kjøper bolig

Evalueringer og effektmålinger – stor variasjon mellom virkemiddeltypen og -aktører

Gjennomgangen viser store forskjeller mellom både virkemiddeltypen og virkemiddelaktører med hensyn til hvorvidt det i det gjennomføres evalueringer og effektmålinger.

Vår litteraturgjennomgang viser store forskjeller mellom både virkemiddeltypen og virkemiddelaktører med hensyn til hvorvidt det i det hele tatt er gjennomført evalueringer og effektmålinger og ikke minst i måten disse er gjennomført på. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd skiller seg ut med mer avanserte effektmålinger sammenlignet med de andre virkemiddelaktørene.

EVALUERINGSDIMENSJONER	Virkemiddeltypen			
	Kapitalvirkemidler	Bedriftsstøtte	Samhandlingsvirkemidler	Profileringsvirkemidler
Påvisning av definerte mål	Alle studiene påviser definerte mål	Om lag fire av fem studier påviser definerte mål	Om lag to tredeler av studiene påviser definerte mål	Begge studiene påviser definerte mål
Oppsummering av relevans	I overkant av to tredeler av studiene vurderer og oppsummerer virkemidlenes relevans	Om lag to tredeler av studiene vurderer og oppsummerer virkemidlenes relevans	Om lag tre fjerdedeler av studiene vurderer og oppsummerer virkemidlenes relevans	En av studiene vurderer og oppsummerer virkemidlenes relevans
Vurdering av addisjonalitet	I overkant av to tredeler av studiene vurderer addisjonalitet	Om lag to tredeler av studiene vurderer addisjonalitet	I underkant av to tredeler vurderer addisjonalitet	En av studiene vurderer addisjonalitet
Oppsummering av måloppnåelse/effekt	Om lag tre fjerdedeler av studiene oppsummerer måloppnåelse	Om lag tre fjerdedeler av studiene oppsummerer måloppnåelse	To tredeler av studiene oppsummerer måloppnåelse	Begge studiene oppsummerer måloppnåelse
Metode for måling av effekt	Ingen av de fem studiene som oppsummerer måloppnåelse/effekt, benytter metoder på nivå 2	Syv av de 61 studiene som oppsummerer måloppnåelse/effekt, benytter metoder på nivå 2	Tre av de 12 studiene som oppsummerer måloppnåelse/effekt, benytter metoder på nivå 2	Ingen av de 2 studiene som oppsummerer måloppnåelse/effekt, benytter metoder på nivå 2
Oppsummering av (kostnads-) effektivitet	I underkant av halvparten av studiene oppsummerer virkemidlenes effektivitet	I underkant av halvparten av studiene oppsummerer virkemidlenes effektivitet	I overkant av en tredel av studiene oppsummerer virkemidlenes effektivitet	En av studiene oppsummerer virkemidlenes effektivitet
Vurdering av grenseflater og overlapp	I underkant av en tredel av studiene vurderer grenseflater og overlapp	Vel en tredel av studiene vurderer grenseflater og overlapp	I underkant av annenhver studie vurderer grenseflater og overlapp	En av studiene vurderer grenseflater og overlapp
Vurdering av brukertilfredshet	En sjettedel av studiene vurderer brukertilfredshet	I underkant av annenhver studie vurderer brukertilfredshet	I underkant av annenhver studie vurderer brukertilfredshet	Begge studiene vurderer brukertilfredshet

Kapittel 1

Innledning

1.3 Om datagrunnlaget

Bedriftspopulasjon og utvalg av virksomheter i kontakt med virkemiddelapparatet

Avgrensninger og forutsetninger

Bedriftspopulasjonen består av alle regnskapspliktige bedrifter. Omsetningstall legges til grunn for vekstberegningene. Kilden til bedriftspopulasjonen er enhetsregisteret/Menons regnskapsdatabase. Bedrifter som er registrert med lønnsutgifter det aktuelle året, holdingsselskaper, enkeltmannsforetak og andre som ikke har rapportert regnskap, er tatt ut av bedriftspopulasjonen i analysen.

Utvalget av virksomheter som har vært i kontakt med virkemiddelapparatet er hentet fra SSBs virkemiddeldatabase (tidligere samspillsdatabasen). SSBs virkemiddeldatabase er supplert med andre databaser som regnskapsdatabasen til Menon, næringspopulasjons-databasen til Menon og Norsk venture capital database. Flere virksomheter får mange tjenester innen ett og samme år, enten fra samme virkemiddelaktør eller fra ulike virke-middelaktører. Unike virksomheter (også kalt brukere) er definert som ett unikt organisasjonsnummer per år. Alle virksomheter uten organisasjonsnummer eller enkelt-mannsforetak er tatt ut. Alle virksomheter uten geografisk informasjon og utenlandsk-registrerte virksomheter er også tatt ut. Dette fjerner 3126 tjenester, noe som tilsvarer 1129 virksomheter/personer. I både bedriftspopulasjonen og virkemiddeldatabasen er bedriftenes alder beregnet som forskjellen mellom etableringsdato og tidspunkt for registrert kontakt med virkemiddelapparatet. Nord- og Sør-Trøndelag er slått sammen til ett fylke som er kalt Trøndelag, selv om denne sammenslåingen ikke var gjennomført før 1.januar 2018 (vedtatt sammenslått 27.04.2016).

Hver observasjon i datasettet er definert som en tjeneste. En tjeneste er der en virkemiddelaktør har bistått en virksomhet enten med bevilgninger eller rådgivning. En bedrift kan ha mange tjenester per år. Alle tjenester gitt av forskningsrådet og som har en av søknadstypene i listen under er ikke definert som næringsrettet og dermed tatt ut:

- Forskerprosjekt, annen prosjektstøtte, arrangementsstøtte, annen institusjonsstøtte som også er SFI, FME, INFRA(VRI3), ingen søknadstype, institusjonsforankret strategisk prosjekt, personlig doktorgradstipend, personlig gjesteforskerstipend, personlig mobilitetsstipend, personlig studentstipend, personlig utenlandsstipend, unge forskertalenter, annen støtte som er akademisk rettet, individuell støtte, institusjonsstøtte, kompetanseutvikling, nettverksutvikling.

Det er totalt 11 747 tjenester gitt av forskningsrådet som ikke defineres som næringsrettet i 2016. Det er 555 virksomheter som kun har fått denne type tjenester. At forsknings-midlene er tatt ut basert på søknadstype, skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

Alle observasjoner registrert før 2000 og etter 2016 er tatt ut. Databasen er supplert med data for 2017 og 2018 for hhv. NFR, IN og Enova. For 2016 er det med disse forutsetningene registrert 17 320 unike bedrifter som samlet har fått 36 738 næringsrettede tjenester. De fleste (11 298 av 17 320) brukere har kun mottatt en tjeneste i løpet 2016, men mange brukere mottar flere tjenester fra samme eller ulike virkemiddelaktører. Virkemiddeldatabasen består av totalt 181 ulike aktive virkemidler dette året. Det er gjort flere kategoriseringer av bedrifter/virksomheter som har mottatt tjenester fra virkemiddelapparatet.

- Virksomhetene som er mottakere av tjenester fra virkemiddelapparatet er kategorisert som forskningsinstitutter, innovasjonsselskaper, universiteter- og høyskoler, fylkeskommuner og kommuner, annen offentlig tjenesteproduksjon og ordinære næringslivsbedrifter. Kategoriseringen er utført med utgangspunkt i SSBs standard for organisasjonsform (VoF). Innovasjonsselskaper, forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler er identifisert og kategorisert basert på organisasjonsnummer og/eller virksomhetsnavn.

Det er også gjort en kategorisering basert på virkemiddelets funksjon. Prosjektet har definert følgende 12 kategorier:

nyetablering, bedriftsutvikling, kompetanseheving, investering i bygg, maskiner og realkapital, kommersialisering og vekst, eksport/internasjonalisering, innovasjon, forskningsdrevet innovasjon, lokalt/regionalt nettverk, næringsnettverk, forskningsnettverk og forskningsinfrastruktur og testanlegg.

Det er flere observasjoner uten utbetalinger. I 2016 er det 36 738 observasjoner og 17 925 bedrifter som er uten utbetalt beløp. Dette utgjør hhv 49% av utvalget. At det ikke er registrert beløp, kan enten skyldes at beløp ikke er rapportert inn eller det er ikke er betalt ut beløp. I NFR og IN er det hhv. 27% og 57% av observasjonene som ikke kommer med en utbetaling¹.

På grunn av at frafallet på beløpene er såpass høye har det vært nødvendig å gjennomføre en frafallsanalyse av beløp for ulike kategoriserer. Den viser at frafallet er større for UoH- og instituttsektoren enn for næringsbedrifter, noe som taler for at vi ikke overvurderer UoH- og instituttsektorens andel av totalt utbetalte beløp i 2016.

Kapitalvirkemidlene er utelatt fra flere av oversiktene. Med kapitalvirkemidler mener vi alle tjenester fra GIEK, Investinor, Eksportkreditt og Argentum, i tillegg til låne- og garantivirkemidler som er underlagt Innovasjon Norge.

Sammenligning av tall fra virkemiddeldatabasen og aktørenes årsregnskap for 2016

For utvalgte aktører er det gjort en sammenligning av utbetalte beløp slik det framkommer i virkemiddeldatabasen med utbetalinger rapportert i årsregnskapet. Forskjeller mellom tallene kan blant annet skyldes periodisering av kostnader i forhold til utbetalte beløp.

Norges forskningsråd

- Totale utbetalinger fra Norges forskningsråd er på 8,89 milliarder kroner. Årsregnskapet viser utbetalinger på 9,3 milliarder kroner. I kartleggingen vil både tall fra årsregnskapet til NFR og tall fra virkemiddeldatabasen bli presentert. Når vi rapporterer tall for NFR fra virkemiddeldatabasen har vi fjernet utbetalinger der søknadstype har indikert at dette er utbetalinger til forskningsrelaterte aktiviteter (ikke næringsrettet).

Innovasjon Norge

- Totale utbetalinger fra Innovasjon Norge er på 2,84 milliarder kroner. Det er utbetalinger eksklusiv lån og garantier. Årsregnskapet viser utbetalinger på 2,74 milliarder.

Siva

- Totale utbetalinger fra Siva er 150,8 millioner kroner. Årsregnskapet viser utbetalinger på 200 millioner kroner.

Enova

- Totale utbetalinger fra Enova på 2,18 milliarder kroner. Årsregnskapet viser utbetalinger på 2,15 milliarder kroner.

FHF

- Totale utbetalinger fra FHF er på 214 millioner kroner. Årsregnskapet viser utbetalinger på om lag 180 millioner kroner.

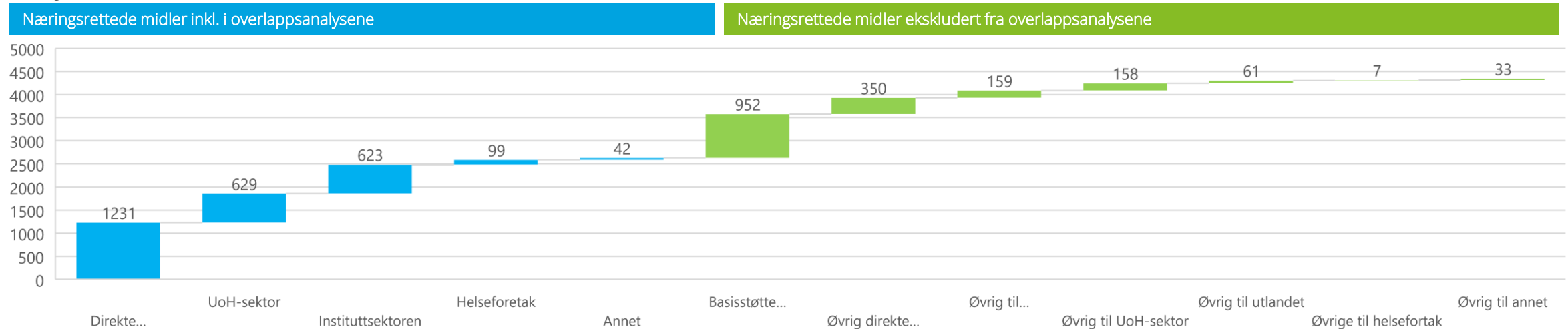
AKTØR	UTBETALINGER I VIRKEMIDDELDATABASEN I 2016 (MNOK)	UTBETALINGER (TILSKUDD) FRA ÅRSREGNSKAPET MED NOTER I 2016 (MNOK)
Enova	2 182	2 151
FHF	214	180
Innovasjon Norge	2 839	2 740
Norges forskningsråd	8 892	9 317
Norsk Romsenter	27	29,5
Siva	151	200
SkatteFUNN ¹	3 630	3 742

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

Om forskningsrådets næringsrettede midler

I overkant av 2,6 milliarder kroner av Norges forskningsråds (NFRs) utbetalinger er inkludert i overlappsanalysene i denne rapporten. NFR rapporterer i 2016 4,3 milliarder kroner til næringslivet fra NFR

Næringsrelaterte midler (MNOK)

Ulike metoder for beregning av næringsrettede midler

I beregninger basert på virkemiddeldatabasen er næringsrettede midler utbetalt fra NFR identifisert ut fra en kvalitativ vurdering av en kombinasjon av søknadstype, mottakere og aktiviteten virkemidlene er rettet mot. Vi har benyttet en relativt streng definisjon for å sikre at alle prosjektene som inngår i datagrunnlaget skal være relevante. Som følge av dette er det forskjeller mellom NFRs egen definisjon av næringsrettede midler og den definisjonen som ligger til grunn for analysene i denne rapporten. I figuren over vises forskjellen mellom tallene i analysene og NFRs rapporterte tall. En del av de forskningsrelaterte prosjektene som er tatt ut av analysene, inneholder elementer av næringsrettet aktivitet. Det er også slik at en del av forskningen som finansieres gjennom NFR indirekte bidrar til næringsvirksomhet.

Fordi tallgrunnlaget som er generert fra virkemiddeldatabasen avviker

relativt mye fra Forskningsrådets egne tall, har vi i rapporten, der det er naturlig, valgt å presentere tabeller med og uten elimineringen av forskningsrelaterte midler.

Kort beskrivelse av tallene

- NFR rapporterer å ha utbetalt 4,3 mrd. kroner i til næringslivet i 2016. 1.58 mrd. kroner av disse er direkte næringsstøtte. Dette utgjør summen av 1,23 mrd. kroner og 0,35 mrd. kroner i figuren ovenfor. Dette gjelder i all hovedsak midler gjennom FORNY20 (266 mill. kroner), men også BIOTEK2021, ENERGIX, VITEN OG NÆRINGSPHD.
- Av de øvrige 2,7 mrd. kronene er 1,4 mrd. inkludert i overlappsanalysene, mens drøye 1,3 mrd. kroner ikke er inkludert i analysene.

- De 1,3 mrd. kronene som NFR kategoriserer som næringsrelaterte og som er ekskludert fra analysen utgjør:
 - Basisstøtte til instituttsektoren 952 er på mill. kroner. Her er det verdt å merke seg at basisbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene skal inkluderes i områdegjennomgangen (353 mill. kroner), de øvrige(miljø, samfunn og primærnæring) skal ikke inkluderes. .
 - Øvrige midler til instituttsektoren ca. 159 mill. kroner
 - Øvrige midler til UoH-sektoren ca. 158 mill. kroner
 - Utenlandske utbetalinger ca. 61 mill. kroner
 - 7 mill. kroner til helseforetakene
 - 33 mill. kroner er ikke kategoriserte midler

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.1 Eiere, oppdragsgivere og aktører

Oversikt over aktører

Denne områdegjennomgangen fokuserer på 25 aktører innenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet

Nærings og fiskeridepartementet eier de fleste nasjonale aktørene innenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet. Departementet er også hovedoppdragsgiver til Design og arkitektur i Norge (DOGA) og Ungt Entreprenørskap (UE). Norges forskningsråd (NFR) og Innovasjon Norge (IN) mottar oppdrag fra flere departement. Norges forskningsråd eies av Kunnskapsdepartementet, mens Innovasjon Norge eies av Nærings- og fiskeridepartementet (51 %) og fylkeskommunene (49 %).

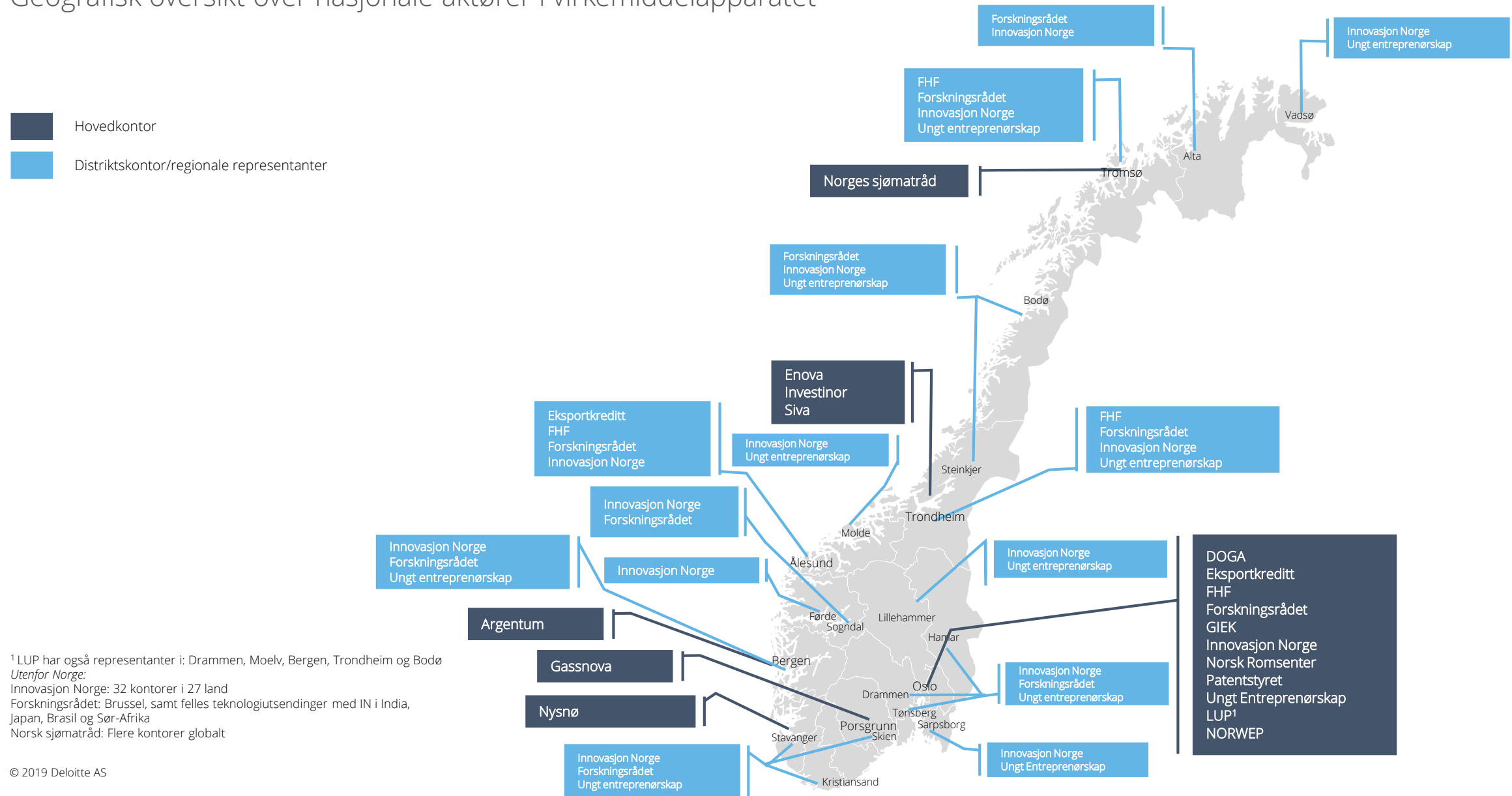
Oversikt over aktører med navn, forkortelse, selskapsform, eier og oppdragsgivere/tilskuddsytere

FORKORTEELSE	NAVN PÅ ORGANISASJON	SELSKAPSFORM	EIER	TILSKUDDSYTERE
EIF ¹	European Investment Fund	Investeringsfond	EU	EU og samarbeidende partnerland
H2020 ¹	Horizon 2020 («Horisont 2020»)	N/A – forskningsfond	EU	EU og samarbeidende partnerland
NoIN ¹	Nordic Innovation	Annet	Nordisk ministerråd	Nordisk ministerråd
NoIB ¹	Nordic Investment Bank	Annet	Nordiske og baltiske land	Nordisk ministerråd og de tre baltiske landene
Argentum	Argentum fondsinvesteringer	Statsaksjeselskap	NFD	NFD
DOGA	Design og arkitektur i Norge	Stiftelse	N/A (Egen stiftelse)	NFD
Eksportkreditt	Eksportkreditt Norge	Statsaksjeselskap	NFD	NFD
Enova ¹	Enova	Statsforetak	KLD	KLD
FHF	Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering	Statsaksjeselskap	NFD	Avgiftsfinansiert
GIEK	Garantiinstituttet for eksportkreditt	Statlig forvaltningsbedrift	NFD	NFD
Gassnova	Gassnova	Statsforetak	OED	OED
IN	Innovasjon Norge	Særforetak	NFD (51 %), FK (49 %)	NFD, KLD, KMD, KD, LMD, UD, KD og fylkeskommuner
Investinor	Investinor	Statsaksjeselskap	NFD	NFD
LUP	Nasjonalt program for leverandørutvikling	N/A – eget program	IN, NFR, KS, NHO og Difi	NFD, HOD, KLD, KMD samt partnere (30 stk)
NFR	Norges forskningsråd	Forvaltningsorgan	KD	ASD, BLD, FIN, FD, HOD, JD, KLD, KMD, KD, LMD, NFD, OED, UD, KUD, SD
Norges sjømatråd	Norges sjømatråd	Statsaksjeselskap	NFD	Avgiftsfinansiert
Norsk Romsenter	Norsk Romsenter	Forvaltningsorgan	NFD	NFD
NORWEP	Norwegian Energy Partners	Stiftelse	N/A (Egen stiftelse)	OED, samt medlemskontingenter
Nysnø	Nysnø Klimainvesteringer	Statsaksjeselskap	NFD	NFD
Patentstyret	Patentstyret	Forvaltningsorgan	NFD	NFD
SIVA	SIVA - Selskapet for industrivekst	Statsforetak	NFD	NFD, KMD, LMD
UE	Ungt Entreprenørskap	Forening	N/A – (Egen ideell organisasjon)	NFD, fylkeskommuner, andre private ytere
RFF	Regionale forskningsfond	Fylkeskommunalt organ	Fylkeskommuner	KD
FK	Fylkeskommune	Fylkeskommune	Forvaltningsnivå med selvstyre	KMD, LMD, KD og fylkestinget
Kommune	Kommune	Kommune	Forvaltningsnivå med selvstyre	KMD og kommunestyret

¹ Virksomheter hvor områdegjennomgangen i hovedsak ser på grenseflater mellom det norske virkemiddelapparatet og aktørene

Oversikt over aktører

Geografisk oversikt over nasjonale aktører i virkemiddelapparatet

De viktigste internasjonale aktørene med grenseflater til virkemiddelapparatet

Norges samarbeid med EU for å fremme forskning, innovasjon og kommersialisering av nye ideer. Norge arbeider også med de øvrige nordiske landene om innovasjon og kommersialisering.

Overordnet beskrivelse

Det finnes en rekke internasjonale aktører som har grenseflate mot det norske virkemiddelapparatet. Gjennom intervjuer og dialog med oppdragsgivere er det trukket frem fire aktører som anses ha viktige grenseflater mot det norske virkemiddelapparatet.

Norden

Nordic Investment Bank ble opprettet av de nordiske landene i 1975. I 2005 ble de baltiske landene medlemmer på lik linje med stifterne. NIB skal redusere investeringsbarrierer gjennom kommersiell lånevirsomhet. NIB fokuserer utlånsvirsomheten rundt ressurs- og energimarkedet, infrastruktur inklusiv transport og telekommunikasjon, industri og tjenesteproduserende næringer, bank og finansinstitusjoner, samt SMB-markedet. På neste side er det en mer detaljert oversikt over NIBs låneforhold mot Norge.

Nordic Innovation er en nordisk institusjon som jobber for å stimulere til handel og innovasjon på tvers av landegrensene. Organisasjonen er underlagt Nordisk ministerråd og er en sentral aktør i implementeringen av det nordiske partnerskapsprogrammet for handels-, industri- og innovasjons-samarbeid. I perioden 2018 – 2021 fokuserer Nordic Innovation på tre tematiske områder; smart mobilitet og dekning/rekkevidde, helse, demografi og livskvalitet, samt bærekraftig transformasjon av nordisk forretningsliv.

Europa

EIB – den europeiske investeringsbanken – ivaretar EU sin utlånsvirsomhet innenfor innovasjon, gründervirsomhet, infrastruktur, samt klima og miljø. EIB sine investeringer skal være bærekraftige og banken er verdens største leverandør av klimafinansiering. European Investment Fund er en del European Investment Bank gruppen. EIF bistår med risikokapital knyttet til SMB-segmentet. EIF er en viktig samarbeidspartner for Innovasjon Norge og bidrar til å øke tilgangen på risikofinansiering i Norge.

Horizon 2020 er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram. Programmet er åpent for EU-land og samarbeidspartnere. Norske bedrifter og forskningsmiljøer kan delta på linje med kolleger og konkurrenter i andre europeiske land. Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk romsenter ivaretar rollene som nasjonale kontaktpunkt (NCP-er) for H2020. H2020 bidrar med betydelige midler til forskningsaktører og bedrifter i Norge. I tillegg til H2020 finnes det en rekke bilaterale og EU-relaterte programmer for nyskapning og innovasjon. Et eksempel er Eureka-rammeprogrammet som fokuserer på samarbeid mellom SMB, forskningsinstitusjoner og universiteter for å fremme industriell innovasjon.

I tillegg til dette kommer sektorspesifikke programmer slik som den europeiske romorganisasjonens (ESA) programmer hvor industrien kan få støtte til egne prosjektforslag. Forholdet mellom Norsk romsenter og ESA er beskrevet nærmere på neste side.

Oversikt over de viktigste internasjonale aktørene i det norske virkemiddelapparatet

De viktigste internasjonale aktørene med grenseflater til virkemiddelapparatet

Den nordiske investeringsbanken og den Europeiske romorganisasjonen ESA er begge viktige aktører i finansiering av aktiviteter og prosjekter

NIB

NIBs lån og garantier overgår normalt ikke 50 prosent av prosjektets totalkostnad. Lån til mid-cap-selskaper kan derimot gå opp til 75 prosent. NIB tilbyr lån og garantier til følgende sektorer, med eksempelprosjekter:

- **Energy and water:** fornybar energi, vannanlegg, kraftinfrastruktur, energieffektivisering av eksisterende bygg, avfallshåndtering og resirkulering.
- **Infrastructure, Transport and Telecom (ITT):** kollektivtransport, offentlig infrastruktur (skoler, sykehus, universitet, flyplasser), veibygging, og utbygging av ny mobil-/bredbåndsteknologi.
- **Industries & Services:** forskning- og utviklingsprogrammer, nye produksjons- og logistikkapasiteter, internasjonal ekspansjon, grønne bygg og oppkjøp.
- **Financial Institutions & SMEs:** låneprogrammer for videre utlån gjennom finansinstitusjoner (banker, leasingelskaper og andre finansielle organisasjoner).

ESA og Norsk Romsenter

I områdejennomgangen skal de nasjonale følgemidlene til Norsk Romsenter inkluderes. Imidlertid betydelig mer til Norsk Romsenter.

I 2018 fikk aktøren tildelt bevilgninger på over NOK 1,1 milliard, hvor mesteparten går til å betale Norges kontingent i ESA (217 MNOK), deltakelse i internasjonal virksomhet, herunder ESA sine frivillige program (427 MNOK) og støtte til EUs romprogrammer (355 MNOK). Både ESA og EU har en rekke romrelaterte programmer.

En betydelig del av midlene som Norge stiller til rådighet for ESA kommer norske virksomheter til gode gjennom *industriretur*. Departementet har i tildelingsbrev satt tydelige styringsparametere knyttet til returandel. Figuren til høyre viser industriretur-situasjonen for Norge av ESA sine program i 2016 og 2017. De nasjonale følgemidlene (20 MNOK) er ment til å styrke konkurranseevnen til norsk romrelatert næringsliv. Dette for å kunne hjelpe norsk industri om å hente oppdrag gjennom ESA.

Avtalte lån fra NIB til Norge

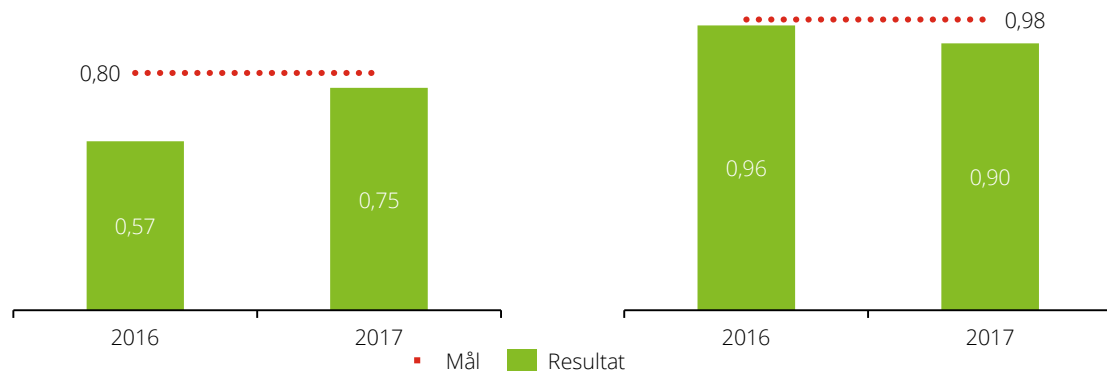
Oversikt over samlede avtalte lån fra NIB til Norge. Tall i millioner EUR.

FORRETNINGSOMRÅDE	2016	2017	2018
Energy and water	791	37	332
ITT	107	363	298
Industries & services	113	51	145
Financial Inst. & SMEs	350	312	483
Ikke kategorisert		42	
Totalt	1 361	805	1 258

Industriretur-situasjonen for Norge av ESA-program i 2016 og 2017

Obligatoriske program

Frivillige program

Det nasjonale virkemiddelapparatet

Nærings- og fiskeridepartementet eier de fleste av aktørene i det nasjonale virkemiddelapparatet. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge mottar flest oppdrags- og tildelingsbrev

Eiere

De norske virkemiddelaktør i gjennomgangen har med unntak av stiftelser og ideelle organisasjoner en eller flere eier forankret i ett av de tre offentlige forvaltningsnivåene.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

NFD er den største eieren i virkemiddelapparatet med eierskap til 11 aktører. Departementet tildeler økonomiske rammer til 15 av 18 nasjonale virkemiddelaktørene og bevilger samlet mest midler til virkemiddelapparatet.

Olje- og energidepartementet (OED)

Med eierskap over Gassnova SF og tidligere Enova har OED vært den nest største eieren i virkemiddelapparatet. Dette skyldes at store deler av bevilgningene i 2016 og 2017 til Gassnova har gått til teknologiseret ved Mongstad. De siste årene har bevilgningene til Gassnova blitt redusert og Enova har blitt overført til KLD. OED vil dermed få en mindre rolle i virkemiddelapparatet. OED gir tilskudd til NORWEP.

Kunnskapsdepartementet (KD)

Kunnskapsdepartementet eier Norges Forskningsråd, som (inklusive sin ikke-virkemiddelrettede virksomhet) er den største virkemiddelaktøren. KD bevilger også midler til Innovasjon Norge.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Enova SFs eierskap ble 1. mai 2018 overført fra OED til KLD. KLD er dermed det fjerde og siste departementet som eier en av virkemiddelaktørene. KLD gir også tildelinger til Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

Fylkeskommunene

Fylkeskommunene eier 49 prosent av Innovasjon Norge (NFD eier resterende). De gir også oppdragsbrev til Innovasjon Norge.

¹ Føringer for oppdraget gis gjennom Tildelingsbrev (T), Oppdragsbrev (O), Tilskuddsbrev (X) eller Annet (A)

² Enova overført til KLD 1. mai 2018

³ Innovasjon Norge eies av NFD (51 %) og Fylkeskommunene (49 %) i felleskap

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

KMD gir tildelingsbrev og oppdragsbrev med tilhørende bevilgninger til Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

LMD er departementet som bevilger mest penger til virkemiddelapparatet som ikke er eier selv. LMD gir oppdragsbrev med tilhørende bevilgninger til Norges forskningsråd og Innovasjon Norge.

Øvrige departementer

Forskningsrådet mottar en rekke tildelinger fra øvrige departementer (bl.a. ASD, BLD, FD, FIN, HOD, JD).

Regionalt nivå

Flere av de nasjonale aktørene ivaretar også regionale oppgaver. Dette gjelder spesielt Innovasjon Norge, men også Ungt Entreprenørskap Norges Forskningsråd, og Leverandør-utviklingsprogrammet har regionale kontaktpunkt.

Oversikt over aktører med eier og tilskuddsyter

Virkemiddelaktør	Eier	Tilskuddsyter ¹						
		NFD	OED	KD	KLD	LMD	KMD	ØVRIGE DEP.
Argentum fondsinvesteringer	NFD	A						
Design og arkitektur i Norge	Egen stiftelse	X						
Eksportkreditt Norge	NFD	O						
Enova ²	KLD				O			
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering	NFD	A						
Garantiinstituttet for eksportkreditt	NFD	T						
Gassnova	OED		O					
Innovasjon Norge	NFD og FK ³	O		O	O	O	O	
Investinor	NFD	A						
Nasjonalt program for leverandørutvikling	Eget program	X						
Norges forskningsråd	KD	T	T	T	T	T	T	T
Norges sjømatråd	NFD	A						
Norsk Romsenter	NFD	T						
NORWEP - Norwegian Energy Partners	Egen stiftelse		X					
Nysnø Klimainvesteringer	NFD	A						
Patentstyret	NFD	T						
SIVA - Selskapet for industrivekst	NFD	O					O	
Ungt Entreprenørskap	Egen forening	X						

Det nasjonale virkemiddelapparatet

Kort beskrivelse av aktørene som er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet

AKTØR	BESKRIVELSE
Argentum fondsinvesteringer	Argentum investerer i unoterte selskaper indirekte gjennom kjøp av aktive eierfond («private equity») med mål om konkurransedyktig avkastning og å bidra til et mer velfungerende kapitalmarked for unoterte selskaper. Argentum har siden oppstart mottatt 4,65 mrd. kroner (nominelt) fra staten. Pr. Q2 2018 hadde Argentum 13,4 mrd. kroner i netto kommittert kapital, hvorav 4,0 mrd. kroner var fra private investorer
Eksportkreditt Norge	Eksportkreditt tilbyr lånefinansiering som fremmer norsk bedrifter som eksporterer. Finansieringen gis til utenlandske kjøpere av norsk vare- eller tjenesteeksport. Fra 2017 har også Eksportkreditt gitt finansiering til norske kjøpere av skip produsert i Norge.
Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfinansiering	FHF skal i samarbeid med fiskeri- og havbruksnæringen identifisere behov for og finansiere forsknings- og utviklingsprosjekter. Disse prosjektene skal sørge for en bærekraftig og lønnsom sjømatnæring.
Garantiinstituttet for eksportkreditt	GIEK stiller garantier på vegne av staten til norske eksportbedrifter, utenlandske importører og/eller partenes banker. GIEK er et supplement til private finansinstitusjoner og skal gi et konkurransedyktig garantitilbud.
Innovasjon Norge	Innovasjon Norge er den største virkemiddelaktøren i Norge, og skal utløse verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norge gir virkemidler i alle virkemiddelkategorier til både oppstartsbedrifter og etablerte foretak.
Investinor	Investinor sitt formål er å bidra til økt verdiskaping gjennom å tilby risikovillig kapital til norske internasjonalt orienterte konkurransedyktige bedrifter i tidlig vekstfase og med noe fleksibilitet mot ekspansjonsfasen. Investinor skal komplettere det norske markedet for venture- og ekspansjonskapital. Investinor skal også bidra med kompetent og aktivt eierskap i porteføljebedriftene. Selskapets investeringer skal foretas på kommersielt grunnlag, og på like vilkår som private investorer
Norges sjømatråd	Sjømatrådet arbeider for å profilere norsk sjømat internasjonalt og i Norge. Dette gjør de gjennom felles markedsføring i etablerte markeder, men også mot nye markeder. Sjømatrådet har også en rolle i å sørge for at næringen samlet kan søke markedsinnsikt og rådgivning om eksport. Sjømatrådets aktivitet er finansiert av næringen gjennom en markedsavgift.
Norsk Romsenter	Norsk Romsenter representerer Norge i europeisk og annet internasjonale romfora og -programmer. De gir også tilskudd til norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonalt romrelatert eller til anvendelsesområder av betydning for Norge.
Nysnø Klimainvesteringer	Nysnø skal bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Investeringsfokus for selskapet skal være bedrifter i tidlige faser. Selskapet skal investere i unoterte selskaper, og/eller fond rettet mot unoterte selskaper, med virksomhet i eller ut fra Norge. Selskapets investeringer skal foretas på kommersielt grunnlag, og på like vilkår som private medinvestorer
Patentstyret	Patentstyret hjelper næringslivet og andre samfunnsaktører med å håndtere sine immaterielle rettigheter og verdier. Dette gjør de ved å blant annet veilede vedrørende, og behandle, søknader om patenter, varemerker og design.
Siva - Selskapet for industrivekst	Siva skal utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva arbeider innenfor eiendom og innovasjon, med egne delmål til hvert av områdene.

Det nasjonale virkemiddelapparatet

Kort beskrivelse av de nasjonale aktørene som ikke er direkte underlagt NFD

AKTØR	BESKRIVELSE
Design og arkitektur i Norge	DOGA arbeider for å fremme design- og arkitekturdrevet nyskaping i næringslivet og offentlig sektor i Norge. DOGA gjør dette ved å gi økonomisk støtte, øke kompetanse, fasilitere samhandling og profilere norsk design og arkitektur internasjonalt.
Enova	Enova skal skape en varig markedsendring som bidrar til reduserte klimagassutslipp. Enova gjør dette ved å gi tilskudd, rådgivning og lån (fom. 2018) til norske bedrifter som skal gjøre teknologiske investeringer for å redusere sitt energiforbruk. Det er kun grenseflater mellom Enova og de øvrige aktørene som belyses i denne områdegjennomgangen. Enova ble overført fra OED til KLD 1. mai 2018.
Gassnova	Gassnova gir tilskudd (gjennom CLIMIT-DEMO) til forsknings- og utviklingsmiljøer som utvikler og demonstrerer teknologi for å håndtere CO2. Gassnova har gjennom bevilgninger fra OED finansiert store deler av teknologisenteret på Mongstad. I tillegg har Gassnova ansvar for å planlegge og følge opp det pågående CCS-fullskalaarbeidet. ¹
Leverandørutviklings-programmet	LUP skal bidra til at flere offentlige virksomheter velger innovative anskaffelser når offentlige de gjør innkjøp fra næringslivet. Dette gjør de ved å støtte næringslivet og de offentlige virksomhetene med å skape en samhandlingsarena hvor partene sammen kan utforme bedre og mer innovative anbudskonkurranser.
Norges forskningsråd	Forskningsrådet skal arbeide for dekke samfunnets behov for forskning ved å fremme grunnleggende og anvendt forskning. Deler av dette arbeidet faller inn under virkemiddelapparatet, spesielt virkemidler rettet mot oppstartsvirksomheter, næringsrettet forskning og utvikling.
NORWEP - Norwegian Energy Partners	Norwep er en stiftelse som ble etablert av NFD, OED og UD sammen med flere energiselskaper og bransjeorganisasjoner. Stiftelsen har til hensikt å fremme norsk energisektor (både olje og gass, vannkraft, vindkraft offshore og solenergi) internasjonalt.
Ungt Entreprenørskap	Ungt Entreprenørskap er en ideell organisasjon som gir undervisning og bistår elever og studenter i Norge i gjennomføring av ulike entreprenørskapsaktiviteter. UE deler ikke ut tilskudd/midler og er ikke involvert i oppstart av ordinære bedrifter, uansett oppretterens alder. UE er organisert fylkesvis med et koordinerende hovedkontor i Oslo. Organisasjonens arbeid er finansiert fra NFD (27 %), privat næringsliv nasjonalt og lokalt (30%) samt tilskudd fra skoleeiere (kommuner og fylkeskommuner). Ca 70 % av tilskuddet fra NDF blir viderefordelt ut til fylkesorganisasjonene.

¹ Områdegjennomgangen omfatter kun CLIMIT Demo.

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.2 Virkemidler og aktiviteter

Definisjon og inndeling av virkemidler

Virkemidlene som er omfattet av områdegjennomgangen er delt inn fire hovedtyper: kapitalvirkemidler, bedriftsstøtte, samhandling og profilering

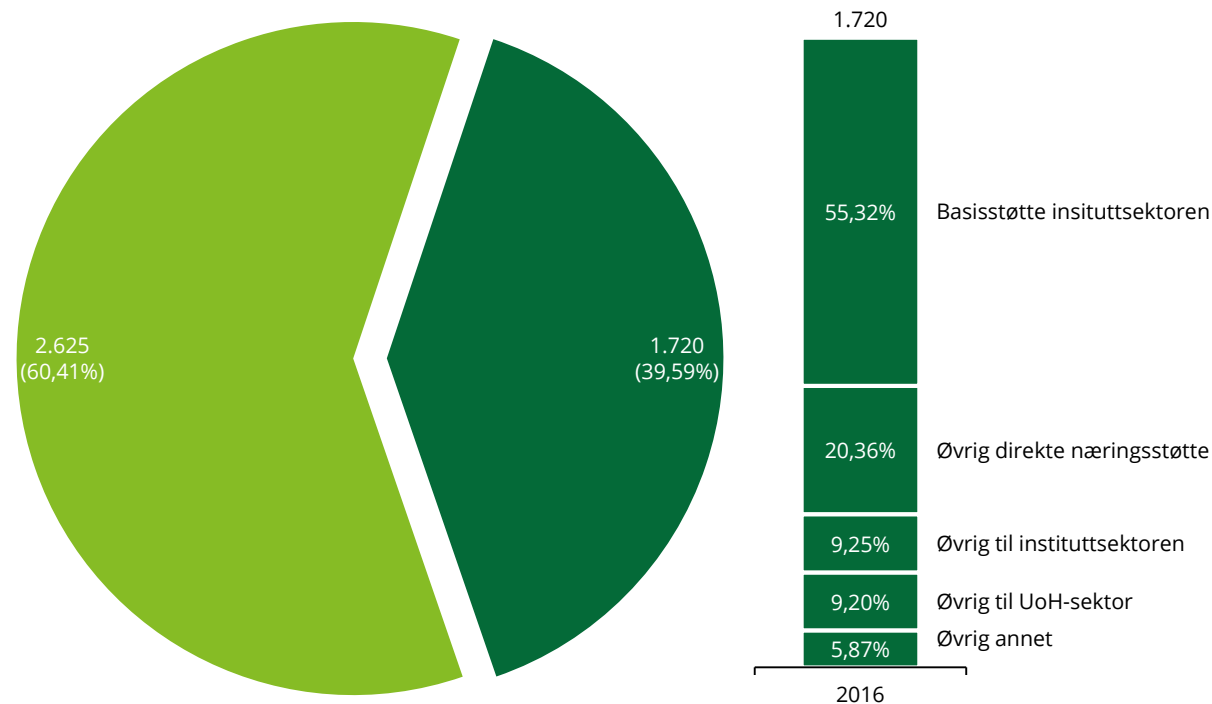
Analysens virkemiddeloppdeling

Virkemiddelaktørene som er omfattet av områdegjennomgangen forvalter et bredt spekter av næringsrettede virkemidler. Virkemidlene er kategorisert i fire hovedtyper: kapitalvirkemidler, bedriftsstøtte, samhandling og profilering. Disse har innbyrdes mange likhetstrekk, ikke bare i hva slags virkemidler som tilbys, men også i form av hvilke aktiviteter hos brukerne de er ment å påvirke, samt hva slags type kompetanse som kreves for å forvalte virkemidlene på en god måte. På de to neste sidene viser vi hvilke konkrete virkemidler som inngår i de fire hovedgruppene og hvor store budsjetter hvert av virkemidlene har.

VIRKEMIDDELTYPE			BESKRIVELSE
KAPITALVIRKEMIDLER			Kapitalvirkemidler er en virkemiddeltype som er videre inndelt i tre undergrupper; lån, garantier og egenkapitalinvesteringer . Disse virkemidlene har ingen, eller en lavere grad av, subsidiering enn de øvrige virkemiddeltypene. Argentums fond-i-fond investeringer, GIEKs garantier og Innovasjon Norges lavrisikolån er eksempler på virkemidler uten subsidier, mens subsidieelementet i Innovasjon Norges såkornfond og innovasjonslån er betydelige. Kapitalvirkemidler forvaltes i stor grad av <i>spesialiserte aktører</i> som GIEK, Eksportkreditt, Argentum, Investinor og Nysnø Klimainvesteringer. Brede virkemiddelaktører som Innovasjon Norge og SIVA har også kapitalvirkemidler; for eksempel SIVAs eierskap i eiendoms- og investeringsselskaper, SIVAs eiendomsinvesteringer og Innovasjon Norges innovasjonslån.
Egenkapital	Lån	Garantier	
BEDRIFTSSTØTTE			Bedriftsstøtte er en bred virkemiddelgruppe som er videre inndelt i tre undergrupper; rettighetsbaserte tilskudd , det vil si at alle som oppfyller et sett spesifiserte kriterier har krav på å få tilskudd (SkatteFUNN), søknadsbaserte tilskudd , det vil si at det foretas aktiv vurdering og seleksjon av prosjekter, gjerne i konkurranse innenfor en gitt budsjettamme (bredt spekter av programmer) og rådgivning som gis direkte til bedrifter. Tilskuddsordningene er mange og varierte, både med henblikk på aktiviteter som skal utløses (for eksempel nyetablering, forskningsbasert innovasjon eller internasjonalisering) og målgrupper (for eksempel sektor/næring eller formål).
Rettighetsbaserte tilskudd	Søknadsbaserte tilskudd	Rådgivning	
SAMHANDLING			Samhandlingsvirkemidler består av både tilskudd og rådgivning og retter seg mot nettverk/grupper av bedrifter og organisasjoner som har felles interesser. Samhandlingsvirkemidler skiller seg fra bedriftsstøtte og kapitalvirkemidler ved at mottakeren/brukeren er en <i>kollektiv representant</i> for en gruppe bedrifter og andre organisasjoner. Grovt sett rettes samhandlingsvirkemidlene mot tre typer aktiviteter; forskningssentre med mange deltakere, infrastruktur for forskning, testing og pilotering, samt bransje- og kompetanseklynger og lokale bedriftsnettverk. Klyngeprogrammet (Norwegian Innovation Clusters), katapultprogrammet, SFI/FME, næringshageprogrammet og støtte til forskningsbasert infrastruktur er eksempler på samhandlingsvirkemidler.
Tilskudd	Nettverk	Rådgivning	
PROFILERING			Profileringsvirkemidler har som formål å fremme eksport av norske varer og tjenester, samt tiltrekke utenlandske investeringer i norsk næringsliv. Virkemidlene kan deles i tre undergrupper; generisk markedsføring , for eksempel av norsk sjømat, Norge som reisemål, og generell Norgesprofilering; innhenting, kjøp og tilrettelegging av markedskunnskap ; samt deltakelse på messer og arrangementer . Profileringsvirkemidler skiller seg fra de tre øvrige ved at det er virkemiddelaktøren selv som representerer bedriftene. Innovasjon Norge og Sjømatrådet er de primære tilbydere av profileringsvirkemidler, sammen med deler av Norweps tjenester (markedskunnskap og messer/arrangementer).
Generisk markedsføring	Markedskunnskap	Messer og arrangementer	

Næringsrettede midler i Forskningsrådet

Som følge av datakvalitet i virkemiddelbasen er kun en del av Forskningsrådets næringsrettede virkemidler tatt med i overlappsanalyser. Det er viktig å ha med seg dette med når man vurderer analyser av overlapp

Næringsrettede virkemidler i forskningsrådet

Som nevnt i kapittel 1 er det områdegjennomgangen av det som følge av datakvalitet i de næringsrettede midler utbetalt fra NFR i samspillbasen et avvik mellom beløp benyttet i virkemiddeldatabasen og beløpet benyttet av NFRs basert på sin egen definisjon av næringsrettede midler.

Dette medfører at følgende næringsrettede midler ikke er med i overlappsanalysen i denne rapporten.

- 1 111 millioner til instituttsektoren
- 350 millioner i øvrig direkte næringsstøtte
- 158 millioner i øvrig støtte til UoH-sektoren
- 100 millioner i øvrig annet er ikke med i overlappsanalyser

Dette betyr at 2 650 millioner er benyttet i overlappsanalyserne.

I det videre arbeidet med å vurdere den samlede størrelsen på NFR er det derfor hensiktsmessig å forholde seg til NFR sin samlede portefølje innenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet. Dette er dette som er lagt til grunn for både kompetansevurdering og analyse av stab-, støtte- og gjennomføringskostnader

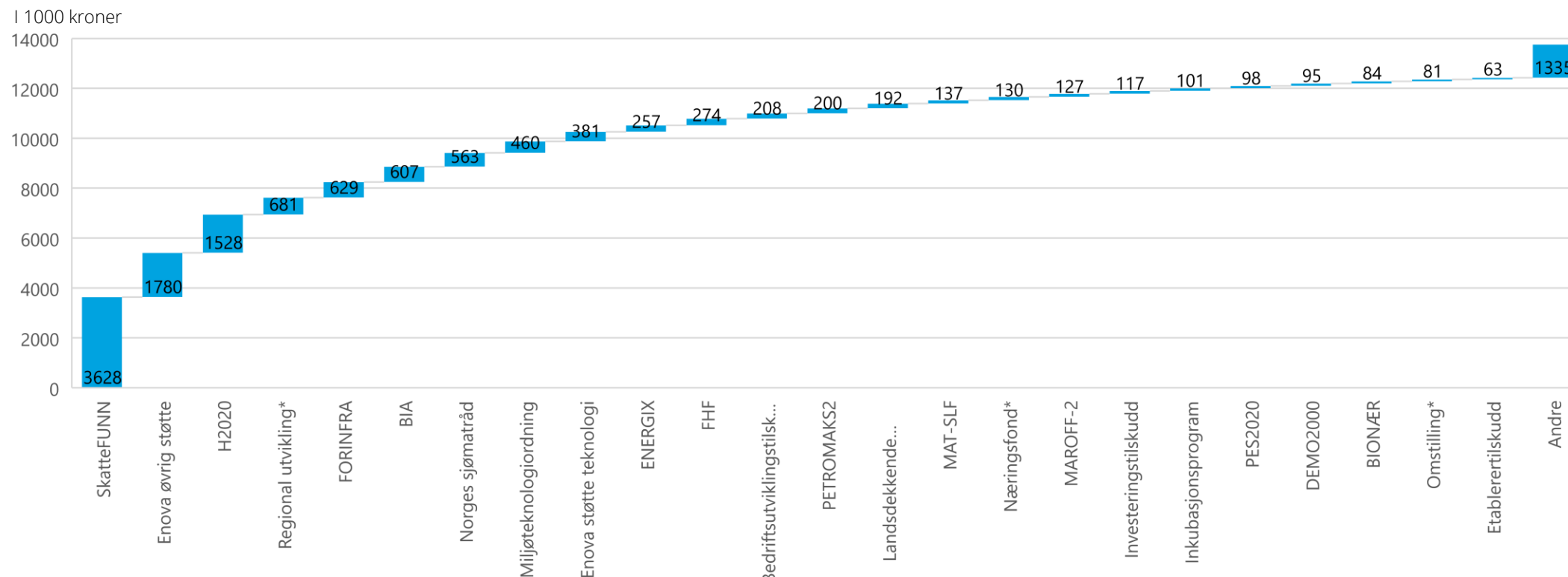
Se for øvrig mer detaljert informasjon på forskjeller mellom beløpet som benyttes i overlappsanalysene og NFR sin vurdering av næringsrettede aktiviteter i kapittel 1.3

■ Tall benyttet for overlappsanalyser
 ■ Øvrige næringsrettede midler i NFR

Virkemidlene og deres omfang i 2016

Det er totalt 181 virkemidler i aktiv bruk. Av disse utgjør 25 virkemidlene ca. 90 prosent av bevilgningene

- I 2016 var 181 virkemidler i aktiv bruk. 25 virkemidler sto for ca 90% av tilskuddene. Vi har med andre ord mange virkemidler som nesten ikke tilbyr finansielle ressurser.
- De 50 minste tilskudds-virkemidlene har samlede utbetalinger på 86 mNOK , mens de 25 største har samlede utbetalinger på 12,5 mrd. NOK. Da ser vi bare på virkemidler der det er foretatt utbetalinger. Mange av de små virkemidlene er næringsspesifikke og sorterer under Norges forskningsråd.
- Av de 25 største virkemidlene, utbetalte SkatteFUNN, Enova og Horizon 2020 til sammen nesten 7 mrd. NOK i 2016. Det tilsvarer om lag 50% av utbetalingene det året. Programmene FORINFRA og BIA, som forvaltes av Norges forskningsråd, utgjør om lag 1,2 mrd. NOK tilsammen. For BIONÆR er det kun den næringsrelaterte delen som er inkludert, søknader til forskerprosjekter er ikke med i beregningen.

*Regional utvikling, næringsfond og omstilling er regionale 13.50-midler som fordeles videre til andre virkemiddelkategorier på regionalt og lokalt nivå.

I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Kategorien *andre* utgjør 110 virkemidler med utbetalinger, hvorav NANO2021, Næringsphd, EUROSTARS og HAVBRUK har høyest utbetaling av disse virkemidlene.

Kategorisering av aktiviteter i virkemiddelapparatet

Virkemidlenes formål er å utløse verdiskapende aktiviteter hos brukerne. Aktivitetene er gruppert i 12 overordnede kategorier med henblikk på videre analysearbeid.

Om kategorisering av aktiviteter

Virkemidlenes jobb er å utløse eller forsterke **aktiviteter** i næringslivet som ikke (eller bare delvis) ville blitt utført uten virkemidlene som følge av markedssvikt (se neste slide). Når virkemidlene utløser eller forsterker aktivitetene, bidrar de til økt verdiskaping i norsk næringsliv. Prosjektteamet har inndelt aktivitetene i 12 kategorier. De åtte første utføres av bedrifter og andre organisasjoner, mens de fire siste (9-12 i tabellen) er kollektive samhandlingsaktiviteter.

AKTIVITET		BESKRIVELSE AV AKTIVITET
1	Nyetablering	Oppstart av ny bedrift, anskaffelse av nødvendige ressurser for operativ drift
2	Bedriftsutvikling	Rådgivning tilbys til bedrifter som trenger bistand til å fatte beslutninger og/eller implementere endringer
3	Kompetanseheving	Kurs og kompetansetiltak tilbys bedrifter som trenger bistand til å styrke organisasjonens kompetanse
4	Investering i bygg og utstyr	Fysiske investeringer uten innovativt innhold
5	Kommersialisering og vekst	Undersøkelser og testing av produkters markedspotensial, markedsbearbeiding og andre salgsutløsende aktiviteter, samt skalering og markedsutvidelser
6	Eksport/internasjonalisering	Salg av varer/tjenester til utlandet og import av innsatsvarer, samt norske etableringer i utlandet og utenlandske investeringer i Norge
7	Forretningsdrevet innovasjon	Utvikling av produkter, prosesser og forretningsmodeller som er nye i det relevante markedet
8	Forskningsdrevet innovasjon	Utvikling av nye teknologier, produkter og prosesser gjennom systematisk FoU-arbeid, med involvering av forskningsaktører
9	Lokalt/regionalt nettverk	Etablering av formelt samarbeid mellom samlokaliserte bedrifter som har likeartede interesser, for eksempel knyttet til markedssamarbeid
10	Innovasjonsnettverk	Etablering av formelt samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsaktører og eventuelt andre for å utløse potensielle synergier, for eksempel knyttet til innovasjon
11	Forskningsnettverk	Etablering av formelt samarbeid mellom forskningsaktører og bedrifter som er komplementære mht. utvikling av ny teknologi, produkter og prosesser
12	Forskningsinfrastruktur og testanlegg	Investeringer i innovasjonsinfrastruktur/-fasiliteter, som skal anvendes til pilotering, utprøving og videreutvikling av produkter og teknologier

Bedriftsaktiviteter

Samhandlingsaktiviteter

I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

Markedssvikt knyttet til aktivitetene som skal utløses av virkemidler

Markedssvikt kan hindre samfunnsøkonomisk optimalt omfang av de ulike aktivitetene – støtte til aktivitetene blir også begrunnet med andre målsettinger

Om markedssvikt

Områdegjennomgangen skal hvile på samfunnsøkonomiske vurderingsprinsipper. Det innebærer at det må foreligge en eller annen form for markedssvikt for at det skal være samfunnsøkonomisk fornuftig å gripe inn i markeder med offentlige virkemidler. Markedssvikt oppstår dersom markedskreftene ikke gir den best mulige bruken av ressurser i et marked. Markedssvikten kan ha ulike forklaringer, for eksempel at en bedrifts aktivitet har effekter på andre bedrifter uten at det hensyn tas i bedriftens beslutninger (eksterne effekter). En beskrivelse av de ulike formene for markedssvikt og «andre begrunnelser» finnes i vedlegg 1.

AKTIVITET		PRIMÆR MARKEDSSVIKT	SEKUNDÆR MARKEDSSVIKT	ANDRE BEGRUNNELSER
1	Nyetablering	Asymmetrisk info mot investorer		Regional fordeling
2	Bedriftsutvikling	Missing markets (pga gjensidig info-svikt)	Kunnskapseksternalitet	Regional fordeling
3	Kompetanseheving	Missing markets	Koordineringssvikt	
4	Investering i bygg og utstyr	Geografisk betinget markedssvikt		Regional fordeling; klima/miljø
5	Kommersialisering og vekst	Asymmetrisk info mot investorer		Avkastning
6	Eksport/internasjonalisering	Kollektivt gode (profleringsvirkemidler)	Asymmetrisk info. (lån og garantier)	Konkurranse på like vilkår som i andre land
7	Forretningsdrevet innovasjon	Asymmetrisk info mot investorer	Kunnskapseksternalitet	Klima/miljø
8	Forskningsdrevet innovasjon	Kunnskapseksternalitet	Asymmetrisk info mot investorer	Klima/miljø
9	Lokalt/regionalt nettverk	Koordineringssvikt	Geografisk betinget markedssvikt	Regional fordeling
10	Innovasjonsnettverk	Koordineringssvikt	Kunnskapseksternalitet	
11	Forskningsnettverk	Kunnskapseksternalitet	Koordineringssvikt	Klima/miljø
12	Forskningsinfrastruktur og testanlegg	Koordineringssvikt	Klubbkode	Klima/miljø

 Bedriftsaktiviteter Samhandlingsaktiviteter

Aktiviteter som virkemidlene skal stimulere

Virkemidlenes formål er å utløse verdiøkende aktiviteter hos brukerne. Aktivitetene er gruppert i 7 overordnede kategorier med henblikk på kategori

Kategorisering av aktiviteter

For overordnede beskrivelser og kvantifiseringer av virkemiddelapparatet blir det lett uoversiktlig å operere med 12 aktiviteter. Vi har derfor redusert antallet aktiviteter til 7. Tabellen nedenfor viser hvordan de 12 er redusert til 7. I rapporten benytter vi begge inndelingene, og det vil fremgå i hver enkelt beskrivelse/analyse hvilken inndeling som er benyttet.

12 AKTIVITETER			7 AKTIVITETER	
1	Nyetablering		1	Nyetablering
2	Bedriftsutvikling	}	2	Bedriftsutvikling
3	Kompetanseheving			
5	Kommersialisering og vekst			
4	Investering i bygg og utstyr		3	Bygg og utstyr
6	Eksport/internasjonalisering		4	Eksport/internasjonalisering
7	Forretningsdrevet innovasjon	}	5	Innovasjon
8	Forskningsdrevet innovasjon			
9	Lokalt/regionalt nettverk	}	6	Klynger og nettverk
10	Innovasjonsnettverk			
11	Forskningsnettverk			
12	Forskningsinfrastruktur og testanlegg		7	Innovasjonsinfrastruktur

Virkemidlene i virkemiddeldatabasen

De fleste virkemidlene tilbys av Innovasjon Norge og Forskningsrådet

Virkemiddeldatabasen inneholder en oversikt over norske næringsrettede tjenester som gis fra offentlige virkemiddelaktører til brukere. For 2016 er det registrert 17320 unike brukere som samlet har fått 36 717 næringsrettede tjenester. De fleste brukerne (11 298) mottok én tjeneste i løpet 2016, men mange bedrifter mottar flere tjenester fra samme eller ulike virkemiddelaktører. Virkemiddeldatabasen består av 181 aktive virkemidler. Innovasjon Norge forvalter 110 av disse, mens Forskningsrådet forvalter 42. Disse to aktørene forvalter 84% av virkemidlene. Innovasjon Norges virkemidler er spredt utover mange aktiviteter, mens Norges forskningsråds virkemidler er konsentrert til forskningsrelaterte tjenester. For flere av aktørene er tjenestene de tilbyr spesifisert som ett virkemiddel, selv om tjenestespekteret i realiteten kan være mer variert.

AKTIVITETER/ AKTØRER	NYETABLERING	BEDRIFTSUTVIKLING	KOMMERSIALISERING OG VEKST	BYGG, MASKINER OG REALKAPITAL	EKSSPORT/ INTERNASJON- NALISERING	FORSKNINGSDREVET INNOVASJON	INNOVASJON	KOMPETANSEHEVING	FORSKNINGS NETTVERK	FORSKNINGS- INFRASTRUKTUR	NÆRINGSNETTVERK	LOKALT/ REGIONALT NETTVERK	ANNET	IKKE KATEGORISERT	TOTALT
ARGENTUM			1												1
EU						2									2
EKSPORTKREDITT				0,5	1										1,5
ENOVA				1			1								2
FHF						1									1
FYLKESKOMMUNENE														3	3
GIEK				5	6										11
INNOVASJON NORGE	11	7	6	19	10	2	29	1			5	9	11		110
INVESTINOR			1												1
KLYNGER											3				3
KOMMUNENE														1	1
NORGES FORSKNINGSRÅD						38		3	1	3					42
NORGES SJØMATRÅD					1										1
NORSK ROMSENER							1								1
RFF						1									1
SIVA				1								3			4
SKATTEFUNN ¹						1									1
TOTALT	11	7	8	21	18	45	31	1	1	3	8	12	11	4	181

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.
Kilde: Virkemiddeldatabasen

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.3 Utvikling over tid

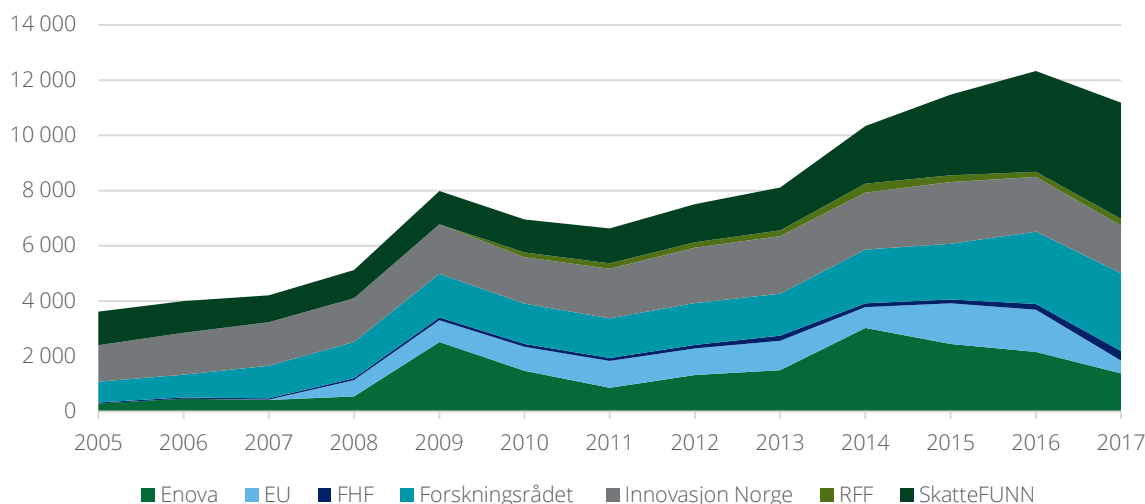
Utviklingen i utbetalinger fra det næringsrettede virkemiddelapparatet

Utbetalinger fra det næringsrettede virkemiddelapparatet er tredoblet på 13 år

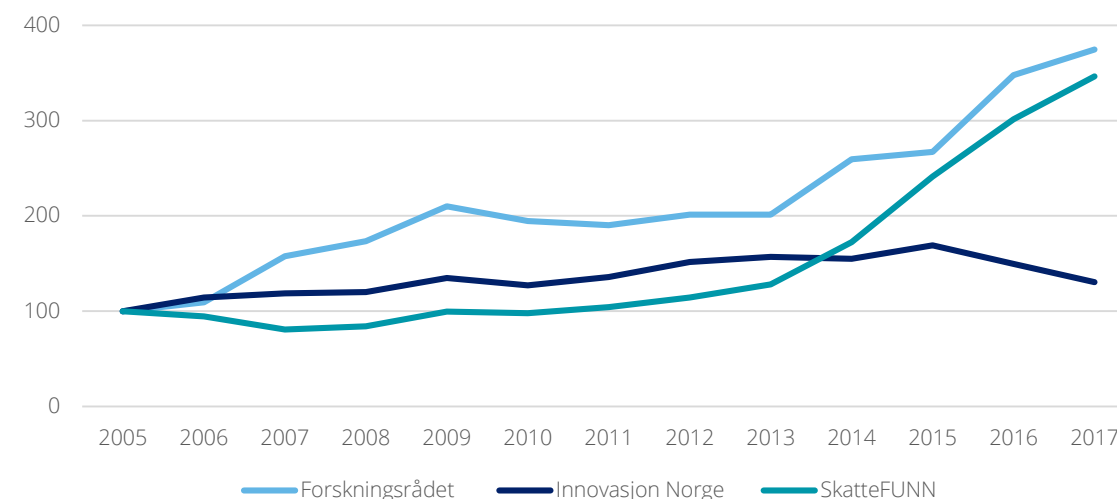
I figuren til venstre viser vi utviklingen i utbetalinger¹ over en 13-årsperiode for de seks største tilskuddsgiverne i det næringsrettede virkemiddelapparatet. SkatteFUNN² er skilt ut fra Forskningsrådet som en separat tilskuddskilde fordi det er en rettighetsbasert ordning. Det kraftige hoppet i 2009 skyldtes Regjeringens tiltakspakke under finanskrisen, hvor Enova ble tilført 1,2 milliarder kroner. Tiltakspakken inneholdt også betydelig økte rammer for andre aktører i virkemiddelapparatet, men disse var i større grad rettet mot lånerammer. De samlede utbetalingene er mer enn tredoblet fra 2005 til 2017, noe som innebærer en nominell (geometrisk) vekst for de syv aktørene samlet på rundt 10 prosent. Den reelle veksten (justert for prisstigning på cirka 2 prosent per år) har vært noe lavere – 8 prosent.

Figuren til høyre viser den indekserte utviklingen i tilskudd for de fire største tilskuddsgiverne fra 2005 til 2017, samt SkatteFUNN som separat tilskuddskilde. Utbetalingene fra Enova har vokst med nesten 370 prosent i perioden. Det store hoppet i 2014 skyldtes utbetaling til et enkelt prosjekt i Hydro Aluminium AS (Karmøy). De næringsrettede utbetalingene fra Forskningsrådet har vokst 275 prosent i perioden, mens Innovasjon Norges tilskudd kun økte med 30 prosent i samme periode. SkatteFUNN hadde liten vekst fra 2005 til 2012 men har siden vokst kraftig. I perioden som helhet har SkatteFUNN vokst med 250 prosent. Grunnet mangelfull data for 2017 i virkemiddeldatabasen er det sannsynlig at enkelte aktører er undervurdert dette året. Dette gjelder blant annet utbetalingene (kontraktsfestede bevilgningene) fra Enova i 2017.

Utvikling i tilskudd fra de seks virkemiddelaktørene med størst næringsrettede tilskudd, samt SkatteFUNN i millioner kroner (2005-2017)

Indeksert vekst i tilskudd fra Forskningsrådet, Innovasjon Norge og SkatteFUNN (2005-2017). Indeksert, basisår 2005=100.

¹ Utvikling i utbetalinger basert på virkemiddeldatabasen, ekskludert lån og garantier fra Innovasjon Norge, enkeltmannsforetak (regelmotor) og grunnforskning. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. Bevilgninger fra EU og Enova kan være undervurdert for 2017. Bevilgninger fra Regionale forskningsfond er hentet fra årsrapport. Bevilgninger fra FHF i 2017 er gitt ved FOU-investeringer fra årsrapport. SkatteFUNN viser faktisk skattefradrag fra årsrapport.

² SkatteFUNN er ikke en aktør men en rettighetsbasert ordning.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

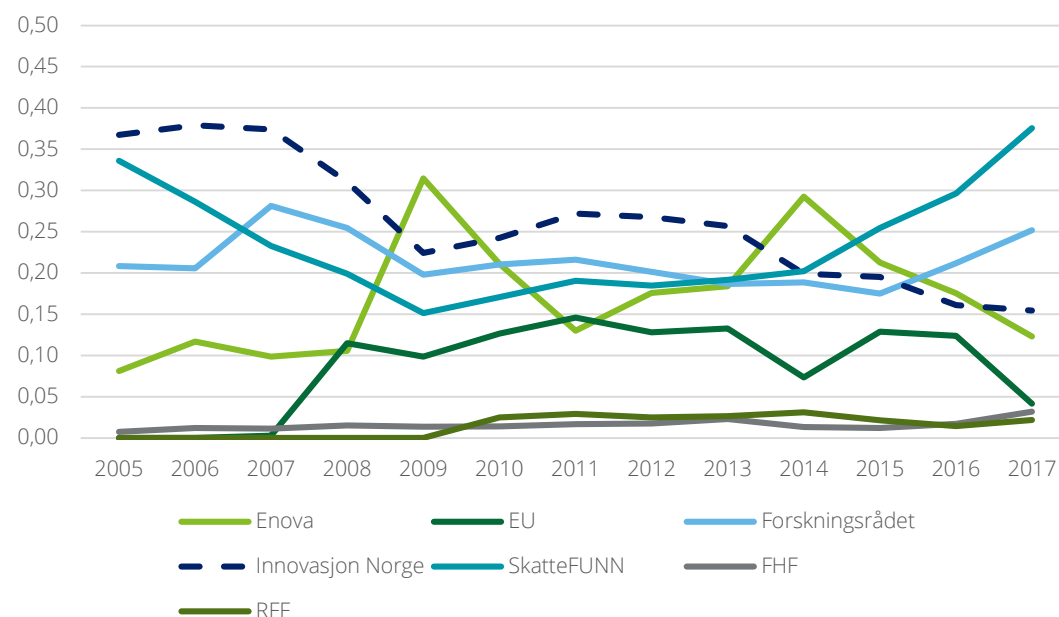
Utviklingen i utbetalinger fra det næringsrettede virkemiddelapparatet

Innovasjon Norges andel faller og virkemidlene er vridd fra tilskudd til utlån

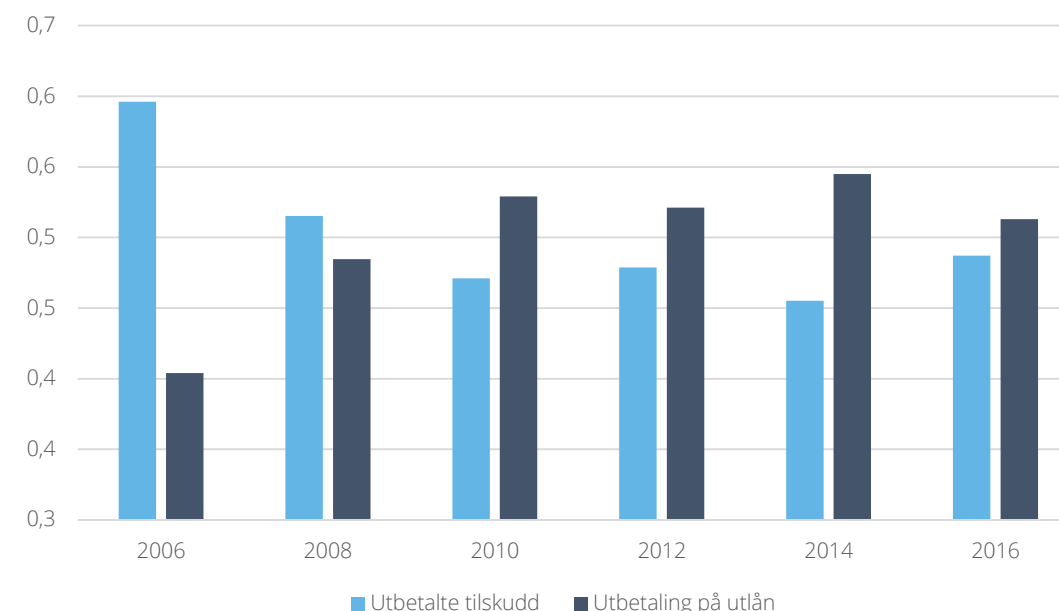
De totale samlede utbetalingene¹ fra de seks største virkemiddelaktørene og SkatteFUNN² som separat tilskuddskilde har økt med 210 prosent fra 2005 til 2017. I 2005 var Innovasjon Norge den største aktøren med en andel på over 35 prosent. I løpet av perioden har denne sunket til 15 prosent. Noe av denne reduksjon skyldes, som illustrert i høyre graf, at Innovasjon Norge har vridd virkemiddelbruken fra tilskudd til utlån, men hovedårsaken er at de andre tilskuddsaktørene har vokst vesentlig mer. SkatteFUNNs andel ble halvert fra 2005 til 2009, men har vokst kraftig de siste årene og utgjør nå nesten 40 prosent av tilskuddene.

Enovas andel varierer betydelig fra år til år, som følge av store utbetalinger til enkelte prosjekter som til Hydro Aluminium AS (Karmøy) i 2014 og tiltakspakken under finanskrisen. Trenden er likevel tydelig; Enovas andel vokser.

Fordeling (andeler) av næringsrettede tilskudd på de største aktørene samt SkatteFUNN (2005-2017).

Utvikling i forholdet mellom tilskudd og utlån for Innovasjon Norge (sum=100, utvalgte år 2006-2016)³

¹ Utvikling i utbetalinger basert på virkemiddeldatabasen, ekskludert lån og garantier fra Innovasjon Norge, enkeltmannsforetak (regelmotor) og grunnforskning. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. Bevilgninger fra EU og Enova kan være undervurdert for 2017. Bevilgninger fra Regionale forskningsfond er hentet fra årsrapport. Bevilgninger fra FHF i 2017 er gitt ved FOU-investeringer fra årsrapport. SkatteFUNN viser faktisk skattefradrag fra årsrapport.

² SkatteFUNN er ikke en aktør men en rettighetsbasert ordning.

³ Basert på årsregnskap til Innovasjon Norge.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Overordnet stigning i utbetalinger og tjenester i virkemiddelapparatet

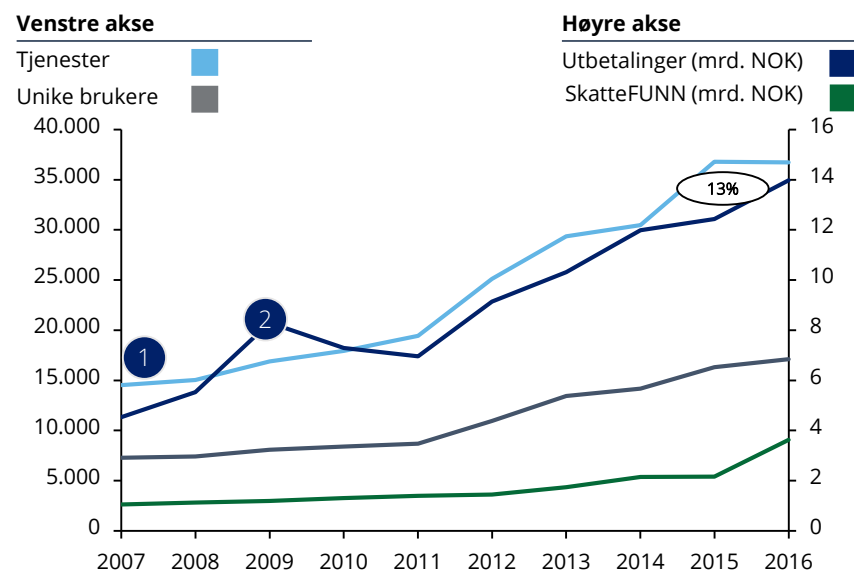
Siden 2007 har de samlede utbetalingene i virkemiddelapparatet i gjennomsnitt økt med 13 prosent årlig, hvilket overgår økningen i unike brukere og tjenester

Historisk utvikling i utbetalinger og unike brukere i virkemiddelapparatet

Totale utbetalinger i virkemiddelapparatet har i gjennomsnitt økt med 13 prosent siden 2007. Dette er høyere enn veksten i unike brukere og tjenester, hvilket betyr at den gjennomsnittlige utbetaling per unike bruker og per tjeneste har steget siden 2007. Om lag 27 prosent av den absolutte stigningen i utbetalingene skyldes SkatteFUNN¹, som steg i perioden fra 1,05 milliarder kroner til 3,63 milliarder kroner. Den gjennomsnittlige utbetaling per tjeneste i Norge har vært relativt stabil i perioden 2007-2016, unntatt i 2009 hvor finanskrisemidlene økte den gjennomsnittlige utbetaling til 491.000 kroner.

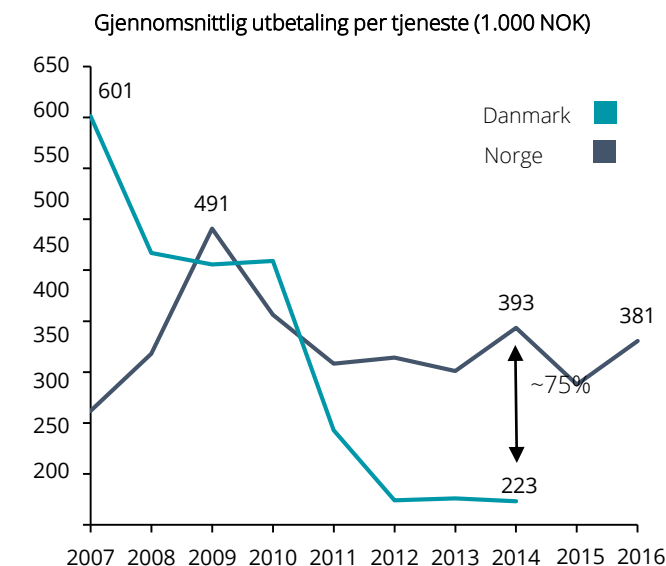
Sammenlignet med nivået i Danmark² er den gjennomsnittlige norske utbetaling per tjeneste høy. I 2014 var den gjennomsnittlige norske utbetaling per tjeneste om lag 230 prosent høyere enn gjennomsnittet i Danmark. I Danmark har totale utbetalinger økt med om lag 30 prosent siden 2007, mens antallet tjenester fra virkemiddelapparatet har økt med ca 200 prosent. Dvs at den gjennomsnittlige utbetaling per tjeneste i Danmark har falt.

Utvikling i totale utbetalinger³ og tjenester i virkemiddelapparatet

Utviklingen i gjennomsnittlig utbetaling per tjeneste i virkemiddelapparatet i Norge og Danmark

- Stigning i gjennomsnittlig utbetaling per tjeneste.**
 - Siden 2007 har gjennomsnittlige utbetalinger per tjeneste i virkemiddelapparatet økt. I 2007 var gjennomsnittlig utbetaling 311.000 NOK. Under finanskrisen i 2009 nådde gjennomsnittlig utbetaling en topp på 491.000 NOK. I etterkant har gjennomsnittlig utbetaling falt noe og var i 2016 på 381.000 NOK.
 - Til sammenligning har den gjennomsnittlige utbetaling per tjeneste i virkemiddelapparatet i Danmark falt fra 601.000 NOK i 2007 til 223.000 NOK i 2014.
 - I 2014 lå den gjennomsnittlige utbetaling per tjeneste i det norske virkemiddelapparatet ~75 prosent høyere enn i Danmark.
- Stigning i utbetalinger ifm. finanskrisen**
 - I 2009 steg utbetalingene i virkemiddelapparatet markant i et forsøk på at dempe de negative effekter av finanskrisen.

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør men en rettighetsbasert ordning.

² Tallene for Danmark er basert på utbetalinger og tjenester på nasjonalt og regionalt nivå (da tjenester ikke er tilgjengelige på kommunalt nivå). Stigningen i utbetalinger er primært drevet av regionale utgifter (ny strukturfondsperiode) og kommunale utgifter. Ekskluderes kommunene har utbetalingene steget 22% fra 2007-2016. Tallene for Danmark inkluderer administrasjonskostnader og alternativkostnader for statlige innskudd i kapitalvirkemiddelaktører. Den reelle forskjell i utbetalingene er derfor større enn illustrert ovenfor.

³ Posteringer til garantier, lån og egenkapitalinvesteringer er ekskludert.

Kilder: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspilldatabasen), Analysen af det Danske Erhvervsfremmesystem (2016)

Utvikling i tjenester og unike brukere

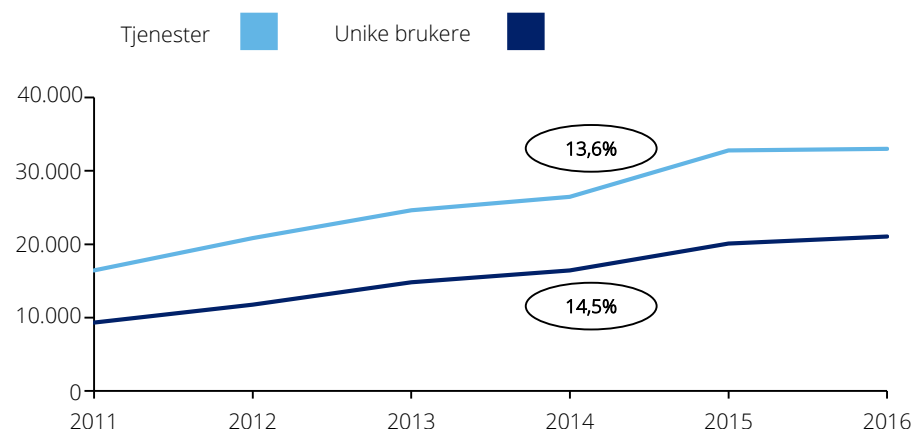
Den generelle aktivitet i virkemiddelapparatet har økt. Antall tjenester og unike brukere i virkemiddelapparatet har begge økt med om lag 14 prosent siden 2011

Utviklingen i aktiviteten i det næringsrettede virkemiddelapparatet

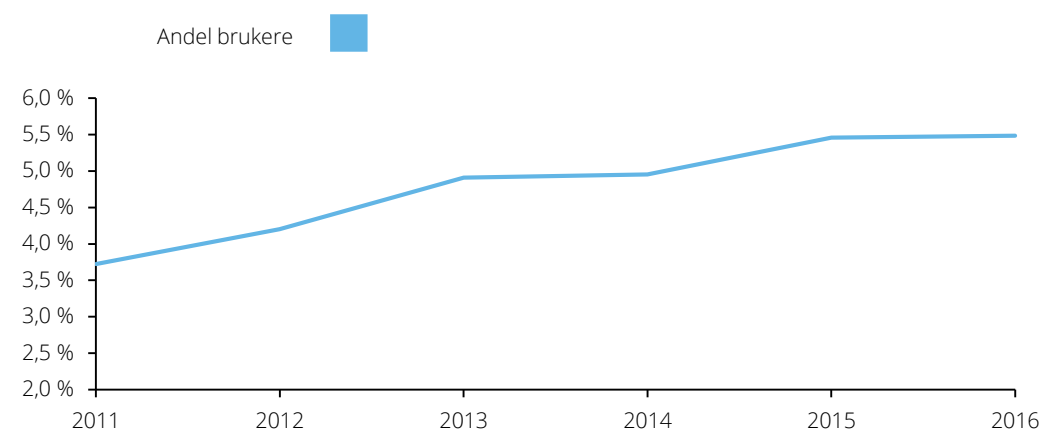
Nedenfor vises utviklingen i antall tjenester¹ og unike brukere i virkemiddelapparatet fra 2007-2016. Ettersom hver observasjon i virkemiddeldatasettet er definert som en tjeneste, er antall tjenester et uttrykk for utviklingen i volumet av virkemiddelap. Som illustrert i venstre graf har aktiviteten i virkemiddelapparatet steget jevnt både målt i antall tjenester og unike brukere. Samlet over perioden 2011 til 2016 har tjenester økt med 13,6 prosent og unike brukere har økt med 14,5 prosent. Dette vil si at antall unike brukere har økt med ~1 prosentpoeng mer enn antallet tjenester, som innebærer at antallet tjenester per unike bruker har falt. I 2016 mottok hver unike bruker i gjennomsnitt 2,15 tjenester fra det næringsrettede virkemiddelapparatet. Dette er noe høyere enn gjennomsnittet for perioden 2007-2016, som lå på 2,1 tjenester per unike bruker. Det gjennomsnittlige antallet tjenester per bruker har variert mellom 1,99 og 2,30 i perioden 2007-2016.

I grafen til høyre vises utviklingen i brukerne av virkemiddelapparatet som andel av bedrifter med lønnsutgifter i Norge. Som det fremkommer av grafen har andelen brukere av virkemiddelapparatet økt fra ~3,7 prosent i 2011 til ~5,5 prosent i 2016. Det betyr at selv om virkemiddelapparatet dekker en økende del av norsk næringsliv, er antall ikke-brukere nesten 20 så høyt som brukere. Det er imidlertid viktig å understreke at det ikke er noe mål at virkemiddelapparatet skal dekke så mange som mulig. Virkemidlenes jobb er å øke verdiskapingen hos brukerne, og økningen må være større enn kostnadene forbundet med å betjene dem.

Utvikling i tjenester og unike brukere i virkemiddelapparatet (2011-2016)

Utvikling i antall unike brukere av virkemiddelapparatet som andel av totalt antall aktive bedrifter i Norge.

¹ En tjeneste er der en virkemiddelaktør har bistått en virksomhet enten med bevilgninger eller rådgivning. Hver observasjon i virkemiddeldatasettet er definert som en tjeneste. En virksomhet kan ha mange tjenester per år. Antallet tjenester er renset for grunnforskning. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Antall tjenester per unike bruker og per unike bedrift

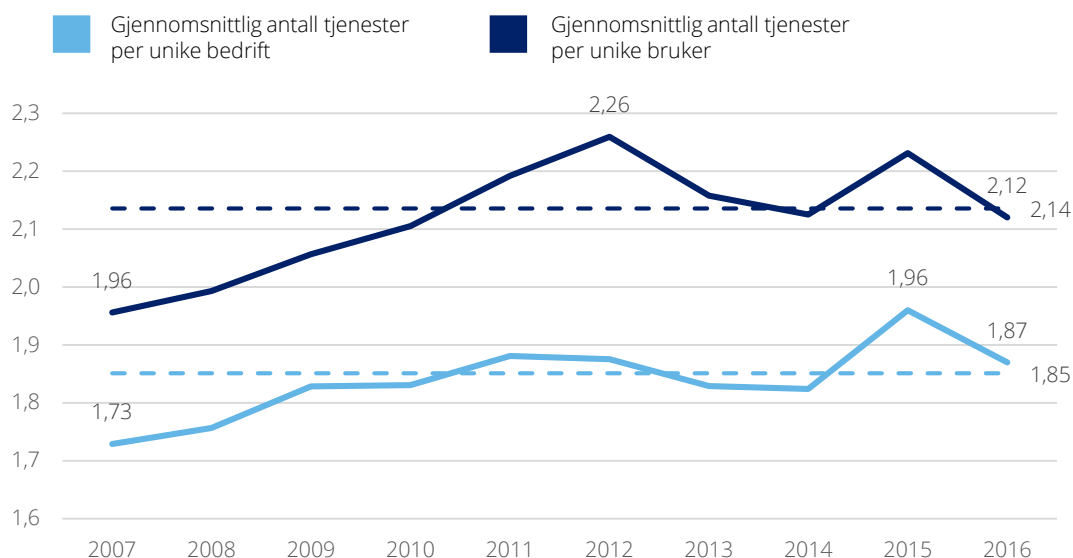
Gjennomsnittlige antall tjenester per bruker og bedrift varierer over tid. Gjennomsnittlig antall per bruker nådde en topp i 2012 med 2,26 tjenester, mens per bedrift var høyest i 2015 med 1,96 tjenester.

Brukernes gjennomsnittlige interaksjon med virkemiddelapparatet

I 2016 benyttet hver unike bruker seg av gjennomsnittlig 2,12 tjenester fra det næringsrettede virkemiddelapparatet. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet for perioden 2007-2016, som lå på 2,14 tjenester per unike bruker. Det gjennomsnittlige antallet tjenester per bruker har variert mellom 1,96 og 2,26 i perioden 2007-2016. Bedrifter (ordinær næringsvirksomhet) derimot benyttet seg i gjennomsnitt av 1,87 tjenester fra det næringsrettede virkemiddelapparatet i 2016. Dette er noe høyere enn gjennomsnittet for perioden 2007-2016 på 1,85. I perioden 2007-2016 har gjennomsnittlig antall tjenester per unike bedrift variert mellom 1,73 og 1,96.

Antall tjenester per bruker bør være tilstrekkelig høyt slik at brukerne får den nødvendige rådgivning og assistanse til å gjennomføre produktive prosjekter. Men antall tjenester per bruker skal ikke være så høyt at det indikerer at brukerne enten har for vane å benytte seg av virkemiddelapparatet eller ikke kan finne tilstrekkelig informasjon utenom offentlige tilbud.

Utvikling i gjennomsnittlig antall tjenester per unike bruker¹ og unike bedrift²

Betraktninger om «riktig» antall tjenester per bruker

Færre tjenester per unike bruker som driver for effektivisering

På bakgrunn av utviklingen i antall gjennomsnittlige tjenester per unike bruker vil det i analysen bli undersøkt om det vil være hensiktsmessig å redusere det gjennomsnittlige antall tjenester per unike bruker. Utviklingen i tjenester per bruker kan analyseres fra to forskjellige vinkler som skal avveies i den endelige analyse:

1. Færre tjenester kan frigjøre ressurser fra administrasjonen.

En reduksjon i gjennomsnittlig antall tjenester per unike bruker kan føre til besparelser i omkostning i virkemiddelapparatet, ettersom færre tjenester (alt annet likt) kan redusere behovet for administrasjon. I forbindelse med hver virkemiddel-leveranse vil en rekke administrative funksjoner bli beskjeftiget, og behovet for disse kan reduseres dersom det gjennomsnittlige antallet tjenester faller.

2. Færre tjenester kan redusere kvaliteten i virkemiddelapparatet.

Dersom flere av en brukers tjenester samles i en konsolidert tjeneste med virkemiddelaktøren, eksisterer det en risiko for at brukeren ikke får den nødvendige kvalitet i leveransen, da aktøren vil mest sannsynlig ikke være spesialisert. Lavere kvalitet i leveransen innebærer minst to risikoer: i) risiko for at brukeren ikke får den nødvendige rådgivning og ikke lykkes med sitt oppdrag, ii) risiko for at brukeren blir nødt til å kontakte aktøren igjen, fordi brukeren ikke fikk nødvendig hjelp og derfor har bruk for mer rådgivning.

¹ Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

² Bedrifter (ordinær næringsvirksomhet) er brukere av virkemiddelapparatet utenom grunnforskning, enkeltmannsforetak, universiteter og høyskoler, innovasjonsselskap, forskningsinstitutter, fylkeskommuner og kommuner samt annen offentlig tjenesteyting.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspilldatabasen)

Entry og exit i virkemiddelapparatet

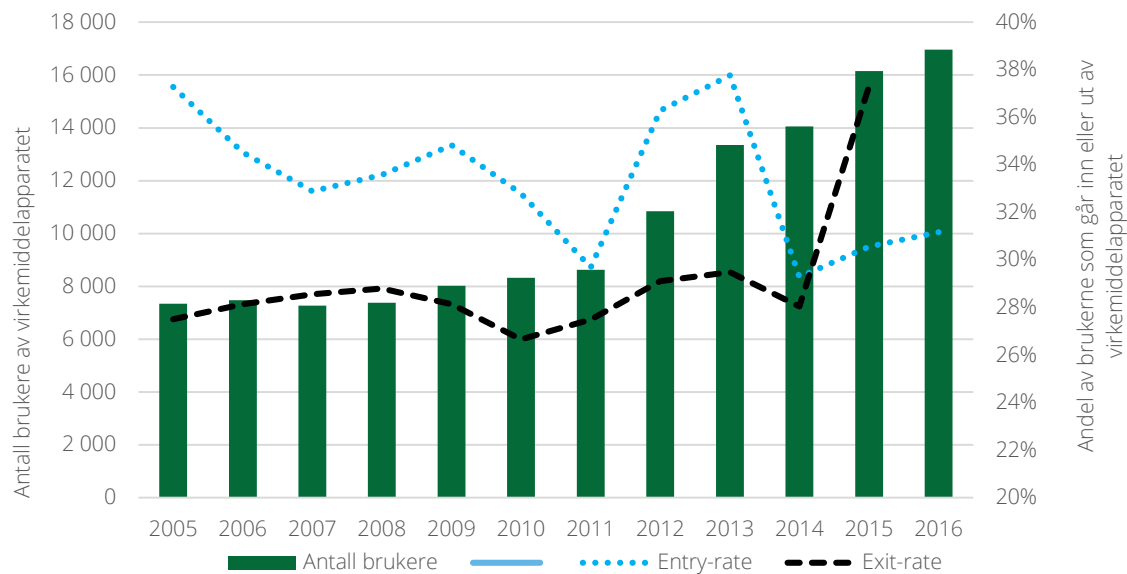
1/3 av brukerne er nye i virkemiddelapparatet, men denne andelen er fallende.

Brukernes liv i virkemiddelapparatet

Et virkemiddelapparat for næringslivet bør evne å rekruttere nye brukere som har behov for tjenester. Som illustrert av grafen til venstre er en av tre brukere hvert år nye i virkemiddelapparatet, men trenden over tid er svakt fallende. Det kan være et resultat av at virkemiddelapparatet omfatter et stadig større antall brukere og at mange av disse er gjengangere. Andelen brukere som forlater virkemiddelapparatet for godt (siste observerte år for tjeneste) er relativt stabil.¹

Tabellen til høyre viser andelen av brukerne som har fått tjenester i virkemiddelapparatet ett, to og opp til fem år etter første gang de kom inn. Andelen faller naturligvis over tid, og mønsteret ser relativt stabilt ut over tid. I de senere år har andelen som fortsetter å få tjenester en gang fra ett til fem år etter entry økt noe. Det synes særlig for ett og fem år etter.

Andel av brukerne som er nye (entry) og som går ut (exit²) av virkemiddelapparatet

Andel av brukerne som får tjenester ett år, to år, etc, etter at tjenesten ble levert for første gang.

	1 år etter	2 år etter	3 år etter	4 år etter	5 år etter
2005	53 %	20 %	7 %	3 %	2 %
2006	54 %	22 %	11 %	5 %	2 %
2007	54 %	20 %	11 %	7 %	3 %
2008	51 %	21 %	11 %	7 %	5 %
2009	50 %	19 %	11 %	7 %	5 %
2010	52 %	18 %	11 %	8 %	5 %
2011	56 %	20 %	11 %	7 %	6 %
2012	48 %	18 %	11 %	7 %	5 %
2013	49 %	16 %	9 %	6 %	4 %
2014	60 %	18 %	10 %	7 %	5 %
2015	58 %	23 %	11 %	6 %	4 %
2016	59 %	21 %	12 %	6 %	4 %

¹ Her har vi et attrition-problem over tid i beregningen og siste året er avvikende.

² Exit rate for 2016 er ikke mulig å estimere da 2017-status for brukerne er ukjent.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspilldatabasen). Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.4 Bevilgninger, utbetalinger, kostnader og årsverk

Overordnet finansiering av virkemiddelaktørene for 2018

Det ble bevilget over 25 milliarder til virkemiddelaktørene i 2017 og 2018 «over streken»

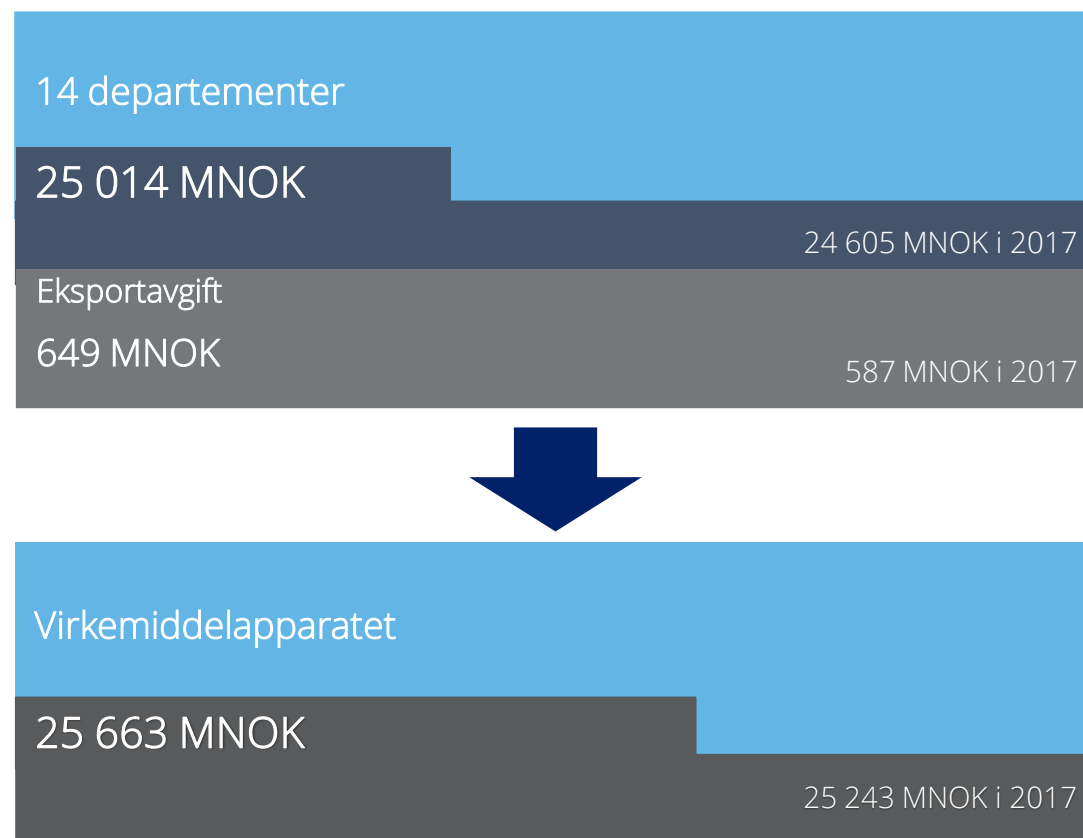
Finansiering av virkemiddelaktørene

De fleste nasjonale virkemiddelaktørene finansieres over statsbudsjettet årlig. Flere av aktørene har derimot andre finansieringsordninger:

- Egenkapitalaktørene Argentum, Investinor og Nysnø mottar/har blitt tilført kapital sporadisk.
- Norges sjømatråd og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering mottar ikke midler gjennom statsbudsjettet, men er finansiert gjennom en eksportavgift som betales av næringen. Avgiftssatsen er bestemt av staten.
- SkatteFUNN er en skattefradragsordning, og fradrag/utbetalinger gjøres derfor i forbindelse med skatteoppgjør.
- Flere av aktørene har også andre finansieringskilder enn staten, for eksempel private aktører. Dette gjelder for eksempel Ungt Entreprenørskap og LUP.

Brutto- og nettoperspektiv

- Kun Norges forskningsråd og Norsk romsenter er nettobudsjetterte virksomheter av virkemiddelaktørene.
- Tabellene på de neste sidene viser aktørenes samlede bevilgninger på post 1-89 («under streken»-bevilgninger er ekskludert) i utgiftskapitlene 1-2999. Disse bruttobevilgningene fra staten reflekterer kostnadene.
- Enkelte aktører har inntekter fra ulike kilder, og kan dermed være helt eller delvis brukerfinansiert. Dette kan være brukerbetalinger (eksempelvis Patentstyret) eller fra renteinntekter (aktører som utsteder lån). Egenkapitalaktørene er ikke inkludert, men disse er også helt eller delvis selvfinansiert siden de bruker av avkastningen til å dekke drift. Enkelte har også partnerinntekter (f.eks. NORWEP og LUP).
- Staten har også en rekke inntekter fra aktørene. Dette inkluderer blant annet en del av inntektene beskrevet ovenfor, men i tillegg utbytte for en del av aktørene. Dette betyr at fra et nettoperspektiv påfører flere av aktørene staten mindre kostnader enn det som framkommer på neste side. Dette gjelder spesielt Patentstyret, Argentum, GIEK og Eksportkreditt (ekskludert «under streken»).

Statens finansiering av virkemiddelaktørene

Den norske staten bevilget i 2018 over 25 milliarder til virkemiddelaktørene «over streken». Flere av aktørene har oppgaver som faller utenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet.

25 663 MNOK²

VIRKEMIDDELAPPARATET

25 243 MNOK i 2017

¹ Mangler oppdragsbrev til Innovasjon Norge for 2018. Tallet er trolig rundt 100 MNOK høyere, basert på tidligere års bevilgninger.

² En betydelig andel av bevilgningene til Norges forskningsråd er ikke næringsrettede midler. Den næringsrettede andelen utgjør ca. 5 milliarder.

³ En del av midlene som tilføres fylkeskommunene (fra KMD) gir fylkeskommunene videre til Innovasjon Norge.

Note: For Gassnova er størstedelen av midlene ikke inkludert i denne områdegjennomgangen (kun CLIMIT Demo på om lag 120 MNOK). Norsk Romsenter sine utgifter er knyttet til medlemskap og innbetalinger til internasjonale programmer. Bevilgning til nasjonale følgemidler (kap. 922 post 72) var kun ca. 20 MNOK i 2018.

Kilde: Statsbudsjett, tildelings-, oppdrags- og tilskuddsbrev fra 2017 og 2018. Fullstendig oversikt per departement til hver enkelt aktør finnes i vedlegg 3. Eventuelle supplerende -brev er utelatt.

Kapitalvirkemidlene

Kapitalvirkemidlene tilførte norsk næringsliv ca. 37 milliarder kroner i 2016 inklusive NIB. Drøye en milliard av dette var egenkapital, resten var lån, primært uten statlig risikoavlastning

185 127* MNOK TOTAL KAPITAL TILGJENGELIG (BALANSEN) I 2016						
Argentum	Investinor	Innovasjon Norge	GIEK	Eksportkreditt (EK)	NIB	SIVA
5 750 MNOK	1 840 MNOK	16 882 MNOK	98 018 MNOK*	76 505 MNOK*	40 690 MNOK **	2 342 MNOK
		Så Kornfond na MNOK Risikolån distrikt 1040 MNOK Innovasjonlån 1700 MNOK Garantier na MNOK Preså Kornfond 142 MNOK Lavrisikolån 14 000 MNOK	Garantier hvor EK er primærmottaker i størrelsesordenen ca 60%	Garantert av GIEK: 56,9 mrd Norske banker: 10,1 mrd Utenlandske banker: 9,5 mrd	Den samlede norske kreditteksponeringen per 31.12.2016	Eiendom 2200 MNOK Eierskap 142 MNOK
37 035* MNOK INVESTERINGER / NYE LÅN OG GARANTIER TIL NÆRINGSLIVET I 2016						
Argentum	Investinor	Innovasjon Norge	GIEK	Eksportkreditt	NIB	SIVA
1 197 MNOK	501 MNOK	3 593 MNOK	16 710 MNOK*	10 121 MNOK *	12 226 MNOK**	187 MNOK
		Så Kornfond 95 MNOK Risikolån distrikt 294 MNOK Innovasjonlån 700 MNOK Garantier 28 MNOK Preså Kornfond 60 MNOK Lavrisikolån 2416 MNOK	Garantier hvor EK er primærmottaker er ca. 50% (Til informasjon: premieinntekter utgjør totalt 1,5 mrd)	Garantert av GIEK : 7,5 mrd Garantert av andre: 2,6 mrd (Til informasjon: låneinntekter utgjør totalt 1,7 mrd)	Den samlede norske utlån til norske virksomheter i 2016	Eiendom 180 MNOK Eierskap 7 MNOK

- I tabellene skiller vi mellom det som er tilført næringslivet av lån, egenkapital og garantier i 2016 (siste kolonne) og det som er ansett som alle aktive investeringer og lån (balansen) i første kolonne.
- De syv aktørene som tilbyr næringslivet kapitalvirkemidler investerte og lånte ut knappe 20 milliarder kroner i 2016.
- Den samlede balansen (utlån og kapital for investeringer, samt garantiansvar, summerte seg til 220 milliarder kroner, men her er tallene sterkt dominert av Eksportkreditt sin utlånsvirksomhet og GIEKS garantiansvar. Staten har tilbudt risikoavlastning gjennom tapsavsetninger og lignende slike virkemidler.
- De siste to årene har det kommet til mer kapital gjennom Nysnø, som så langt har blitt tildelt en ramme på 625 millioner kroner. Nysnø har investert i tre case så langt, og kommitert ytterligere investeringer i to fond. Det er uklart hvor store rammer selskapet vil bli gitt i årene fremover.
- Siden 2014 er det etablert fem av seks planlagte såkornfond, og et sjettede fond er under etablering. Fondene forvaltes av aktive forvaltningsselskaper, bortsett fra Ko-investeringsfondet for Nord-Norge, som forvaltes av Innovasjon Norge. Det er vanskelig å beregne den faktiske balansen til staten knyttet til samtlige eksisterende såkornfond.

* Dersom man skal se på den samlede risikoeksponeringen innenfor kapitalvirkemidlene i det næringsrettede virkemiddelapparatet må man eliminere garantier utstedt av GIEK på Eksportkreditts låneportefølje.

** Beløpene baserer seg på NIB sin årsrapport for 2017. Beløpene er omregnet fra Euro basert på gjennomsnittlig årlig valutakurs for 2016 (1 Euro = 9,2899 NOK), Balansebeløp er basert på Norges totale risikoeksponering i henhold til NIBs årsrapport (Tabell 2). Utlånstallene for NIB inkluderer de samlede utlån. Utlånbeløpet kan derfor inneholdt lån til formål som ligger utenfor det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Ressursinnsats i det næringsrettede virkemiddelapparatet

Av en total bevilgning på nesten 20 milliarder i året til virkemiddelapparatet er de samlede lønns- og driftskostnadene 3,6 milliarder

For å beregne ressursinnsats kostnader og årsverk hos virksomhetene katalogisert for å kunne være sammenlignbare på tvers av virksomheter. Det betyr at beregningen av stab- støtte- og kostnader vil være ulik virksomhetens egne beregninger av eksempelvis administrasjonskostnad. For å forstå forskjeller må man først se over hvilke definisjoner som er lagt til grunn.

Disse tallene er å betrakte som foreløpige beregninger. I siste fase av områdegjennomgangen vil mer detaljerte beregninger og oversikter over kostnader hos de enkelte aktørene utarbeides.

Definisjoner

- **Stabs- og støttefunksjoner:** Årsverk innen stabs- og støttefunksjoner omfatter i denne sammenheng alle årsverk som faller inn under funksjoner som: toppledelse, staber, IKT, økonomi, juridisk, HR, innkjøp, intern compliance, presse/kommunikasjon, virksomhetsstyring, rapportering/koordinering mot departementer, innovasjonspolitisk, m.m. Andel årsverk i mellomledelse og juridiske funksjoner er skjønsmessig vurdert basert på informasjon fra intervjuer og fra dialog med aktørene.
- **Gjennomføringskostnader:** Gjennomføringskostnader er lønns- og driftskostnader som går til kjernevirksomhet, det vil si det som ikke er stabs- og støttefunksjoner. Dette vil for eksempel inkludere rådgivning for bedriftsstøtteaktørene, og analyse, investeringsaktivitet og porteføljestyring for kapitalvirkemiddelaktørene. Tilskudd, investert kapital, låneutbetalinger, markedsinvesteringer og tilsvarende er ikke inkludert i gjennomføringskostnadene. Dette er forsøkt skilt ut for å vise ressursinnsats til virkemidler som ikke er utbetalinger/tilskudd.

Hovedfunn

- Totale stabs-, støtte- og gjennomføringskostnader for de 16 nasjonale virkemiddelaktørene (Nysnø var ikke med før 2018) var på om lag 3,6 milliarder NOK. De to største aktørene, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, utgjør over halvparten av disse kostnadene, med henholdsvis 1 370 MNOK og 500 MNOK hver.
- Det næringsrettede virkemiddelapparatet sysselsetter omtrent 1 770 personer, som utgjør omtrent 1 700 årsverk. De to største aktørene utgjør rett i underkant av 1 000 årsverk, mens de ti minste aktørene kun utgjør ca. 13 prosent av årsverkene (229 årsverk).
- Lån- og garantivirksomhetene Eksportkreditt Norge og GIEK har totale kostnader på 270 MNOK med henholdsvis 107 MNOK, og 163 MNOK hver.
- Det er stor variasjon i andel årsverk som er knyttet til stabs- og støttefunksjoner, med et intervall fra 15-44 prosent.

Aktørenes utbetalinger per virkemiddelkategori i 2016

Utbetalingen av virkemidler er relativt konsentrert, og de fleste aktører utbetaler primært én eller to virkemidlerkategorier

Observasjoner:

- Utbetaling av virkemidler er relativt samlet innenfor virkemiddelkategorier, og størstedelen av aktørene utbetaler primært til 1-2 kategorier av virkemidler.
- To aktører utbetaler virkemidler i flere enn to kategorier: Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Innovasjon Norge er den som utbetaler virkemidler bredest. De utbetaler virkemidler på tvers av fire av fem kategorier.
- I alt utbetales omtrent 14 milliarder kroner i virkemidler av 16 aktører. Herav er SkatteFUNNs utbetaling av rettighetsbasert tilskudd den største posten med omtrent 3,6 milliarder kroner.
- Søknadsbaserte tilskudd er den største virkemiddelkategorien og utgjør omtrent 59 prosent av de totale utbetalinger i virkemiddelapparatet.
- Kapitalvirkemiddelaktørene Argentum, Eksportkreditt, GIEK og Investinor betaler ikke ut midler, og er behandlet separat.
- LUP, Patentstyret og Ungt Entreprenørskap betaler heller ikke midler, og er derfor utelatt fra oversikten.

Utbetaling av virkemidler per aktør 2016, MNOK^{1,2}

VIRKEMIDDELAKTØR	BEDRIFTSRÅDGIVNING	PROFILERING	RETTIGHETSBASERTE TILSKUDD	SAMHANDLING	SØKNADSBASERTE TILSKUDD	IKKE KATEGORISERT	TOTALT
DOGA					7		7
EU					1 528		1 528
Enova	34				2 126		2 160
FHF					203		203
Gassnova					121		121
Innovasjon Norge	22	4		175	1 782	4	1 987
Norges forskningsråd	103			634	1 877		2 614
Norsk Romsenter					27		27
SIVA				151			151
SkatteFUNN ³			3 630				3 630
Fylkeskommunene	329				656		985
Kommunene	25				105		130
Totale utbetalinger	513	4	3 630	960	8 439	4	13 543

>3 mrd. NOK
 2-3 mrd. NOK
 1-2 mrd. NOK
 0,2-1 mrd. NOK
 >0-0,2 mrd. NOK

¹ Utbetalinger for Norges sjømatråd, DOGA og Gassnova er hentet inn fra virksomhetens årsrapport da disse ikke fremgår i virkemiddeldatabasen.

² Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

³ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

⁴ Regionale forskningsfond er lagt under fylkeskommunene

Kilder: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og gjennomgang av interne regnskapstall for DOGA og Gassnova. Enkelte aktører er ikke inkludert i databasen.

Totale utbetalinger fordelt på aktivitetskategorier for aktørene

Totalt ble det utbetalt 21 milliarder kroner når vi inkluderer alle brukere som har fått midler i 2016. Det er vanlig at aktørene utbetaler midler innenfor én aktivitetskategori, med unntak av NFR og IN

Alle utbetalinger fordelt på aktører og aktivitetskategorier eksklusiv kapitalvirkemidler (inklusive forskningsmidler)

- Alle utbetalinger eksklusiv kapitalvirkemidler som er registrert i virkemiddeldatabasen i 2016 summerer seg til drøyt 21 milliarder kroner. Norges forskningsråd utbetaler nesten 8,9 milliarder kroner når vi inkluderer forskningsmidler til institutt-, universitet og høyskolesektoren. SkatteFUNN bevilger om lag 3,6 milliarder kroner, mens Innovasjon Norge utbetaler om lag 2,8 milliarder kroner. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge bevilger midler til mange forskjellige aktivitetskategorier.

Utbetaling av virkemidler per aktivitetskategori 2016, MNOK

AKTIVITETSKATEGORIER	ENOA	EU	FHF	INNOVASJON NORGE	NORGES FORSKNINGS-RÅD	NORSK ROMSENTER	SIVA	SKATTEFUNN ³	FYLKES- KOMMUNENE ⁴	KOMMUNENE	TOTALT
Forskningsmidler			171		5 674						5 845
Nyetablering				425							425
Innovasjon	381	1 530	32	899	1 979	27		3 630	179		8 659
Bedriftsutvikling				53							53
Eksport/internasjonalisering				247							247
Investeringer	1 802			881	0,3		-				2 684
Klynger og nettverk				242	593		151				985
Forskningsinfrastruktur					645						645
Annet ¹				89							89
Ikke kategorisert ²									821	137	959
Totale utbetalinger	2 183	1 530	203	2 836	8 892	27	151	3 630	1000	137	20 591

>3 mrd. NOK
 2-3 mrd. NOK
 1-2 mrd. NOK
 0,2-1 mrd. NOK
 >0-0,2 mrd. NOK

¹ Annet inkluderer utbetalinger til diverse aktiviteter i Innovasjon Norge.

² I alt finnes det utbetalinger på omtrent 1 milliard som ikke er kategorisert fra fylkeskommuner og kommuner. Dataen er av begrenset kvalitet til fordeling på aktiviteter og er derfor satt i denne kategorien.

³ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

⁴ Regionale forskningsfond er lagt under fylkeskommunene

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Næringsrettede utbetalinger fordelt på aktivitetskategorier for aktørene

Totalt ble det utbetalt 14 mrd. til brukere lokalisert i Norge innen næringsrettet aktiviteter.

Næringsrettede utbetalinger fordelt på aktører og aktivitetskategorier uten kapitalvirkemidler (eksklusiv forskningsmidler²)

- Alle næringsrettede utbetalinger som er registrert i virkemiddeldatabasen i 2016 summerer seg til 14 milliarder kroner (ekskludert mottakere registrert i utlandet, personer osv.). Norges forskningsråd utbetaler mest med en utbetaling på 2,6 milliarder kroner når vi holder forskningsmidler til institutt-, universitet og høyskolesektoren utenfor. SkatteFUNN bevilger om lag 3,6 milliarder kroner, mens Innovasjon Norge utbetaler om lag 2 milliarder kroner. Både Norges forskningsråd og Innovasjon Norge bevilger midler til mange forskjellige aktivitetskategorier.
- Forskjellen mellom de totale utbetalingene og de næringsrettede utbetalingene er på 7 milliarder kroner. Av disse er ca. 1 milliard kroner utbetalinger som enten er til personer, mottakere registrert i utlandet eller som ikke har organisasjonsnummer.

Utbetaling av virkemidler per aktivitetskategori 2016, MNOK

AKTIVITETSKATEGORIER	ENOVA	EU	FHF	INNOVASJON NORGE	KLYNGER	NORGES FORSKNINGS- RÅD	NORSK ROMSENTER	SIVA	SKATTEFUNN ⁴	FYLKE- KOMMUNENE ⁵	KOMMUNENE	TOTALT
Nyetablering				371								371
Innovasjon	381	1 528	210	883		1 979	27		3 630	179		8 819
Bedriftsutvikling				44								44
Eksport/internasjonalisering				13								13
Investeringer	1 780			418		0,3		0				2 198
Klynger og nettverk				211	0			151				362
Forskningsinfrastruktur						634						634
Annet ¹				46								46
Ikke kategorisert ³										806	130	936
TOTALT	2 161	1 528	210	1 987	0	2 613	27	151	3 630	985	130	13 423

■ >3 mrd. NOK ■ 2-3 mrd. NOK ■ 1-2 mrd. NOK ■ 0,2-1 mrd. NOK ■ >0-0,2 mrd. NOK

¹ Annet inkluderer utbetalinger til diverse aktiviteter i Innovasjon Norge

² Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

³ I alt finnes det utbetalinger på omtrent 1 milliard som ikke er kategorisert fra fylkeskommuner og kommuner. Dataen er av begrenset kvalitet til fordeling på aktiviteter og er derfor satt i denne kategorien.

⁴ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

⁵ Regionale forskningsfond er lagt under fylkeskommunene.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Totalt utbetalinger fordelt på aktivitetskategorier og virkemiddelkategori

Totalt ble det utbetalt 21 milliarder kroner når vi inkluderer alle brukere som har fått midler i 2016. Innenfor virkemiddelkategorien søknadsbaserte tilskudd ble det utbetalt mest i 2016

Utbetalinger fordelt på virkemiddelkategorier og aktivitetskategorier uten kapitalvirkemidler (inkludert forskningsmidler)

- Alle utbetalinger eksklusiv kapitalvirkemidler som er registrert i virkemiddeldatabasen i 2016 summerer seg drøye 21 milliarder kroner, når vi inkluderer forskningsmidler til institutt-, universitet og høyskolesektoren. Søknadsbaserte tilskudd er den største posten med utbetalinger på over 8,7 milliarder kroner. Søknadsbaserte tilskudd fordeler seg bredt utover de fleste aktivitetskategoriene. Bedriftsrådgivning står for en tidel av søknadsbaserte tilskudd, men fordeler seg like bredt utover aktivitetskategoriene. Rettighetsbaserte tilskudd, altså SkatteFUNN¹, bevilger om lag 3,6 milliarder kroner. Over 6 milliarder kroner er ikke kategoriserte innenfor virkemiddelkategori og mesteparten av disse er forskningsmidler.

Utbetaling av virkemidler per aktivitetskategori 2016, MNOK

AKTIVITETSKATEGORIER	BEDRIFTSRÅDGIVNING	PROFILERING	RETTIGHETSBASERT TILSKUDD	SAMHANDLING	SØKNADSBASERT TILSKUDD	IKKE KATEGORISERT	TOTALT
Forskningsmidler	272				17	5 385	5 674
Nyetablering	0				425		425
Innovasjon	103		3 630		5075	32	8 840
Bedriftsutvikling	24				29		53
Eksport/internasjonalisering	7	237			3		247
Investeringer	38				2 646		2 684
Klynger og nettverk	0			923	62		985
Forskningsinfrastruktur				645			645
Annet ²	0,2	0		3	86		89
Ikke kategorisert ³	362				597		959
Totalsum	806	237	3 630	1 571	8 940	5 417	20 602

■ >3 mrd. NOK ■ 2-3 mrd. NOK ■ 1-2 mrd. NOK ■ 0,2-1 mrd. NOK ■ >0-0,2 mrd. NOK

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

² Annet inkluderer utbetalinger til diverse aktiviteter i Innovasjon Norge

³ I alt finnes det utbetalinger på omtrent 1 milliard som ikke er kategorisert fra fylkeskommuner og kommuner. Dataen er av begrenset kvalitet til fordeling på aktiviteter og er derfor satt i denne kategorien.

⁴ Regionale forskningsfond er lagt under fylkeskommunene.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Næringsrettede utbetalinger fordelt på aktivitetskategorier og virkemiddelkategori

Totalt ble det utbetalt 14 milliarder kroner uten forskningsmidler. De søknadsbaserte tilskuddene utgjør en stor andel av totalbeløpet.

Næringsrettede utbetalinger fordelt på virkemiddelkategori og aktiviteter (eksklusiv forskningsmidler¹)

- Av virkemiddelkategoriene er det søknadsbasert tilskudd og bedriftsrådgivning som fordeler seg utover flest aktivitetskategorier. Hovedtyngden av de søknadsbaserte tilskuddene rettes mot innovasjon i bedrifter, men det gis også betydelig støtte til investeringer i bygg og utstyr.
- Av aktivitetskategoriene er innovasjon den aktiviteten som dominerer. Den står for over 60 prosent av de samlede midler utdelt på aktiviteter.
- Forskjellen mellom de totale utbetalingene og de næringsrettede utbetalingene er på 7 milliarder kroner. Av disse er ca. 1 milliard kroner utbetalinger som enten er til personer, mottakere registrert i utlandet eller som ikke har organisasjonsnummer.

Utbetaling av virkemidler per aktivitet 2016, MNOK

AKTIVITETSKATEGORI	BEDRIFTSRÅDGIVNING	PROFILERING	RETTIGHETSBASERT TILSKUDD	SAMHANDLING	SØKNADSBASERT TILSKUDD	IKKE KATEGORISERT	TOTALT
Nyetablering					371		371
Innovasjon	103		3 630		5054	32	8 819
Bedriftsutvikling	15				29		44
Eksport/internasjonalisering	7	4			2		13
Investeringer	34				2 163		2 198
Klynger og nettverk				323	39		362
Forskningsinfrastruktur				634			634
Annet ²	0,2			3	43		46
Ikke kategorisert ³	354				582		936
Totale utbetalinger	514	4	3 630	960	8 284	32	13 423

■ >3 mrd. NOK

■ 2-3 mrd. NOK

■ 1-2 mrd. NOK

■ 0,2-1 mrd. NOK

■ >0-0,2 mrd. NOK

¹Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

²Annet inkluderer utbetalinger til diverse aktiviteter i Innovasjon Norge.

³I alt finnes det utbetalinger på omtrent 1 milliard som ikke er kategorisert fra fylkeskommuner og kommuner. Dataen er av begrenset kvalitet til fordeling på aktiviteter og er derfor satt i denne kategorien.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspilldatabasen).

Næringsrettede utbetalinger per unike bruker og unike bruker

Brukerne får i snitt utbetalt om lag 800 000 NOK, men det er forskjell mellom virkemiddelkategoriene. Det er flest unike brukere under rettighetsbaserte virkemidler (SkatteFUNN¹), fulgt av klynger og nettverk.

Utbetalinger per unike bruker

- Søknadsbaserte tilskudd har høyest utbetalinger 1,294 MNOK per bruker, mens profilering har lavest med 38 000 NOK per bruker. Brukere av tjenester under i virkemiddelkategori samhandling og bedriftsrådgivning får utbetalt henholdsvis 258 000 NOK og 337 000 NOK i snitt. Aktiviteten forskningsinfrastruktur har den høyeste gjennomsnittlige utbetaling, mens eksport/internasjonalisering har den laveste. Aktiviteter innen innovasjon, investeringer i bygg og utstyr og klynger og nettverk har høyest antall unike brukere.

Gjennomsnittlige utbetalinger² i 1000 NOK per unike bruker i 2016 (unike brukere i parantes³)

	BEDRIFTSRÅDGIVNING	PROFILERING	RETTIGHETSBASERT TILSKUDD	SAMHANDLING	SØKNADSBASERT TILSKUDD	VEKTET GJENNOMSNIITT
Nyetablering	(48)				307 (1 209)	295 (1 257)
Innovasjon	326 (316)		710 (5 114)	330 (6)	2 593 (1 880)	1 177 (7 316)
Bedriftsutvikling	27 (567)				1 385 (21)	75 (588)
Eksport/internasjonalisering	25 (274)	40 (92)			2 400 (1)	35 (367)
Investeringer	401 (86)				1 750 (1 236)	1 662 (1 322)
Klynger og nettverk				87 (3 702)	884 (44)	97 (3 754)
Forskningsinfrastruktur				48 746 (13)		48 746 (13)
Annet ⁴		(4)		1 263 (2)	832 (52)	793 (58)
Ikke kategorisert ⁵	1 567 (226)				320 (1 821)	457 (2 047)
VEKTET GJENNOMSNIITT	337 (1525)	38 (96)	710 (5 114)	258 (3 723)	1 294 (6 264)	790 (16 722)

>5 mill. NOK
2-5 mill. NOK
1-2 mill. NOK
0,2-1 mill. NOK
>0-0,2 mill. NOK

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

² Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

³ Antall unike brukere er lavere enn 17 320 noe som blant annet skyldes at kapitalvirkemidlene ikke er en del av denne oversikten og at enkelte brukere ikke er kategorisert. Enkelte observasjoner har verdien 0, da bedrifter har hatt en rekke tjenester, men ikke har fått utbetalinger.

⁴ Annet inkluderer utbetalinger til diverse aktiviteter i Innovasjon Norge.

⁵ I alt finnes det utbetalinger på omtrent 1 milliard som ikke er kategorisert fra fylkeskommuner og kommuner. Dataen er av begrenset kvalitet til fordeling på aktiviteter og er derfor satt i denne kategorien.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

Kapittel 2

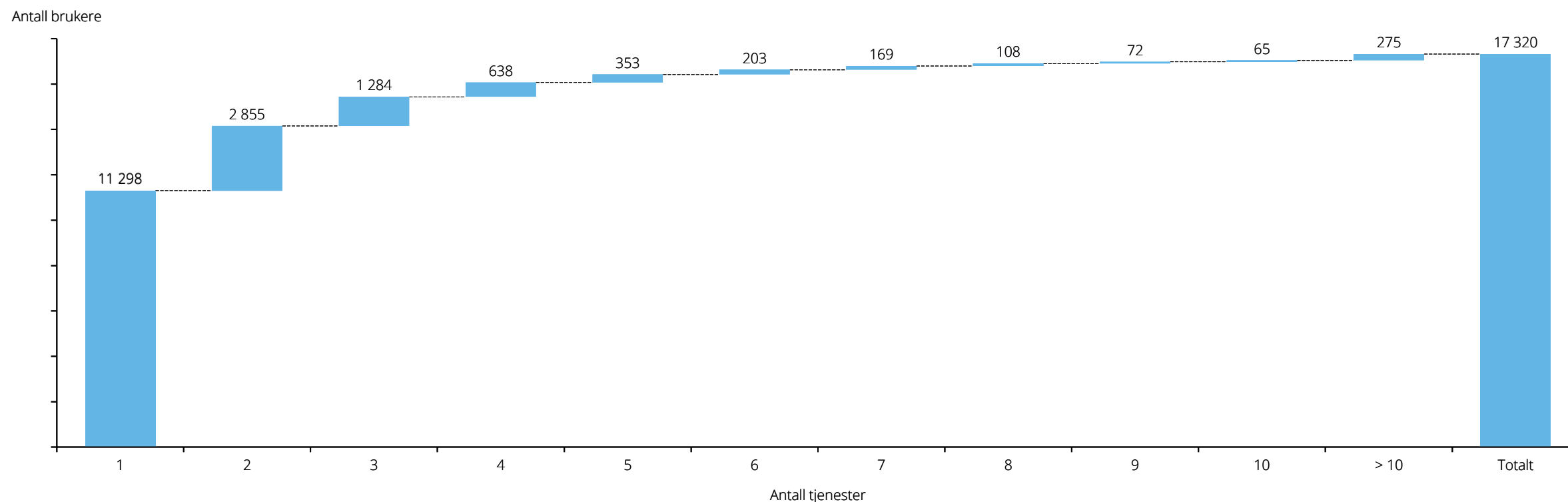
Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.5 Brukerne av virkemiddelapparatet

Antall brukere og omfang av tjenester i 2016

I 2016 ble det gitt totalt 36 716 tjenester til 17 320 brukere. Figuren viser hvor mange brukere som har mottatt flere tjenester i løpet av 2016 og hvordan tjenestene fordeler seg over brukere.

Alle de 17 320 brukerne har mottatt tjenester fra virkemiddelapparatet i 2016. Av disse er det 11 298 som har mottatt én tjeneste, 2 855 som mottok to tjenester, 1 284 som mottok tre tjenester osv. Det var totalt 275 brukere som mottok over 10 tjenester i løpet av 2016. Den aller største brukeren mottok 380 tjenester i løpet av 2016. 275 brukerne kan defineres som storbrukere av virkemiddelapparatet med mer enn 10 tjenester.

¹Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningene. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

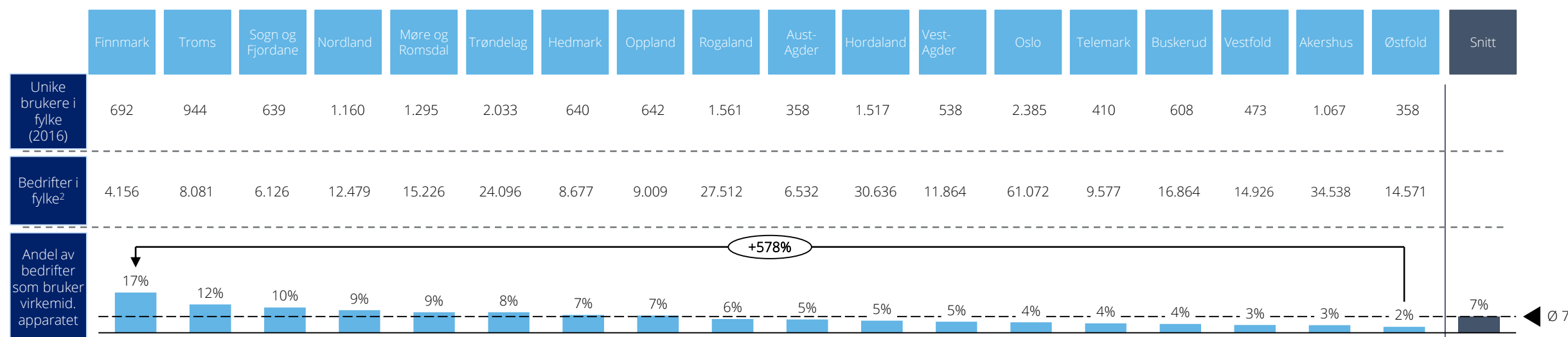
Anvendelse av virkemiddelapparatet på tvers av fylker

Kartleggingen nedenfor viser betydelige spredning i bruken av virkemiddelapparatet på tvers av fylker – bedrifter fra Sentral- og Nord-Norge anvender virkemiddelapparatet relativt mest

Unike bedrifters bruk av virkemiddelapparatet varierer på tvers av fylker

- Det fremgår av tabellen nedenfor¹ at variasjonen mellom fylker mht hvor stor andel av bedriftene som bruker virkemiddelapparatet. Eksempelvis brukte hver sjette unike bruker i Finnmark virkemiddelapparatet, mens det tilsvarende tall for Østfold var hver 40. bedrift.
- Bedriftene i Midt- og Nord-Norge bruker virkemiddelapparatet relativt mer enn andre. Analysen gir en indikasjon på at fylker med lav sentralitet benytter virkemiddelapparatet relativt mer enn fylker med høy sentralitet. Et lignende bilde ble funnet i analysen av det danske virkemiddelapparatet, der tettbefolkede sentrale kommuner brukte virkemiddelapparatet mindre enn utkantkommuner.

Antall unike brukere av virkemiddelapparatet varierer betydelig på tvers av fylker (Antall bedrifter (2016) og unike brukere (2016))¹

¹ Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

² Antall bedrifter med lønnsutgifter

Kilder: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og Enhetsregistret

Aktørenes bevilgninger til ulike brukertyper

Det er store forskjeller mellom aktørene i hvilke brukere som mottar tilskudd¹. Innovasjon Norge er den aktøren som gir mest til bedrifter, mens SIVA gir primært til innovasjonsselskaper.

Halvparten av midlene fra Norsk forskningsråd går til bedrifter, mens 95 prosent av Innovasjon Norges midler går til bedrifter. SkatteFUNN² refunderer nesten utelukkende fra bedrifter (ordinær næringsvirksomhet). De regionale forskningsfondene sprer midlene på mange brukere og gir til sammen 29 prosent til fylkeskommuner/kommuner og annen offentlig tjenesteyting. De regionale forskningsfondene har en høyere bedriftsandel enn Forskningsrådet med henholdsvis 61 og 51 prosent.

Enkelte aktører er primært rettet mot en brukertype; Siva gir 95 prosent av tilskuddene til innovasjonsselskaper (inkluderer næringshager), mens 71 prosent av FHF's midler går til forskningsinstitutter. EU-midlene er spredt på mange brukertyper; bedrifter er største enkeltbruker, fulgt av universiteter og forskningsinstitutter.

Aktør / Sektor	Annen offentlig tjenesteyting	Fylkeskommuner og kommuner	Forskningsinstitutter	Innovasjonsselskap	Universiteter og høyskoler	Bedrifter	Totalt
Enova	6 %	22 %	0 %	0 %	0 %	72 %	100 %
EU	10 %	0 %	26 %	0 %	30 %	34 %	100 %
FHF	3 %	0 %	71 %	0 %	13 %	13 %	100 %
Innovasjon Norge	1 %	1 %	1 %	2 %	0 %	95 %	100 %
Norges forskningsråd	12 %	0 %	20 %	0 %	16 %	51 %	100 %
Norges sjømatråd	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	100 %
Norsk Romsenter	1 %	0 %	18 %	0 %	13 %	67 %	100 %
Regionale forskningsfond ³	22%		8,5 %	0 %	8,5 %	61 %	100 %
Siva	0 %	0 %	0 %	95 %	0 %	5 %	100 %
SkatteFUNN	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	99 %	100 %
Fylkeskommunen	10 %	32 %	4 %	11 %	4 %	40 %	100 %
Kommunen	6 %	14 %	0 %	3 %	0 %	77 %	100 %
Totalt	5 %	6 %	8 %	2 %	7 %	72 %	100 %

¹ Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningen.

² SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

³ Tallene for Regionale forskningsfondene er hentet fra fellesårsrapporten for 2016. FOU-kategorien er delt likt på forskningsinstitutter og universiteter og høyskoler. Offentlige midler i årsrapporten dekker både offentlig tjenesteyting og fylkeskommuner og kommuner.

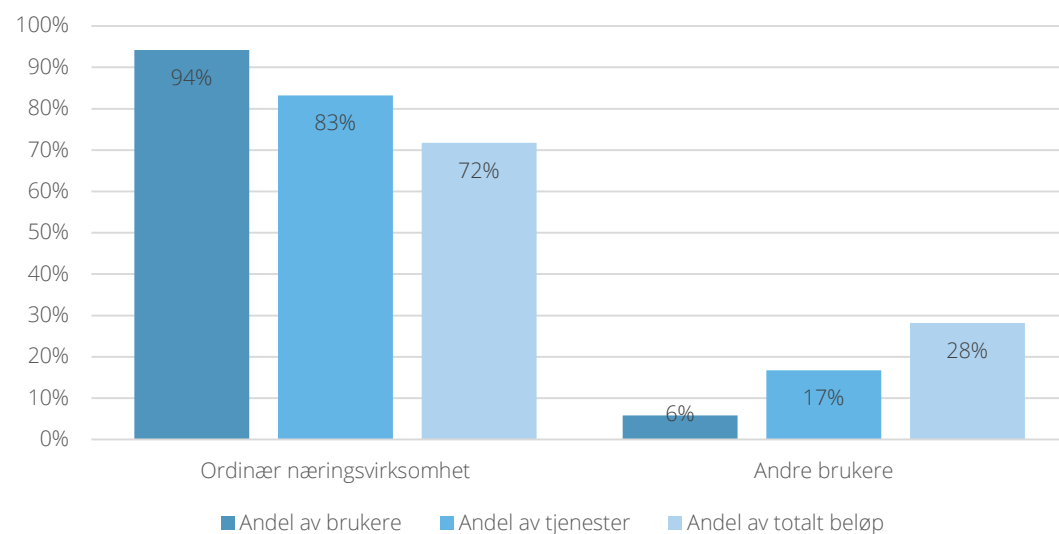
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

De store brukerne av virkemiddelapparatet

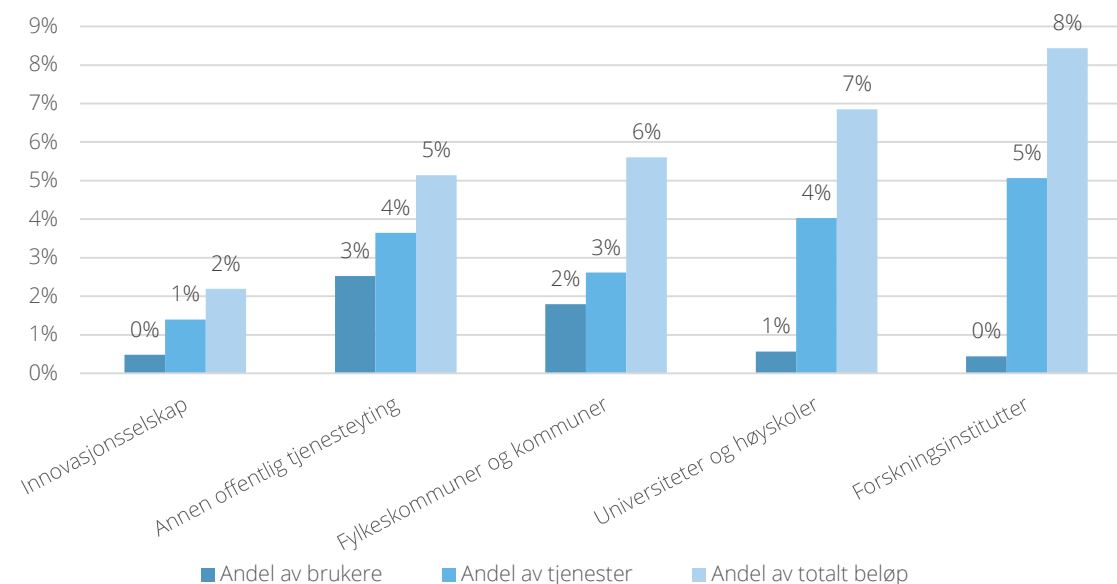
Offentlig sektor utgjør en betydelig andel av mottakerne av virkemiddelapparatet og mottok totalt 28 prosent av de utbetalte midlene i 2016

- Av unike brukere av virkemiddelapparatet i 2016 var 94 prosent bedrifter (ordinær næringsvirksomhet). De øvrige 6 prosentene besto av forskningsinstitutter, universiteter, innovasjonsselskaper og offentlige virksomheter. Disse mottok 17 prosent av tjenestene og 28 prosent av de utbetalte midlene¹.
- Universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter utgjør 1 prosent av brukerne, men mottar 15 prosent av midlene – det vil si om lag 2 milliarder kroner. Andelen brukere er funnet ved å dele hhv antall universiteter og høyskoler og forskningsinstitutter på totalt antall brukere. Andelen av totalt beløp er beregnet ved å dele utbetalte midler til hhv universiteter og høyskoler og forskningsinstitutter på totale tildelte midler i 2016. Siden om lag halvparten av observasjonene ikke har fått utbetalt midler, er det gjennomført en frafallsanalyse for hver av brukergruppene. Den viser at en større andel av observasjonene som knytter seg til brukerkategoriene universiteter og høyskoler og forskningsinstitutter ikke har fått utbetalte beløp, noe som indikerer at andelen utbetalt til disse brukergruppene ikke er overvurdert.
- Fylkeskommuner, kommuner og annen offentlig tjenesteyting er også en betydelig mottaker av virkemidler, med 11 prosent av de samlede midlene. Mesteparten av midlene i kategorien «fylkeskommuner og kommuner» er gitt over KMDs budsjett til regional utvikling, næringsfond, omstilling og interreg. Det er også ulike former for støtte fra Enova, for eksempel til eksisterende bygg og varmesentraler. Av midlene innen kategorien «fylkeskommuner og kommuner» går 1,5 prosent fra Innovasjon Norge til fylkeskommunene.

Bedrifiers og andre brukeres andel av virkemiddelapparatet²

Ulike brukergruppers andel av virkemidlene til andre brukere²

¹ Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningene.

² Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

Stor forskjell i bedrifters bruk av virkemiddelapparat i 2016

10 prosent av brukerne mottar 43 prosent av tjenestene. 17 "storbrukere" står for 6 prosent av alle tjenester, mens 65 prosent av brukerne mottar en tjeneste

Aktørprofilen er annerledes for bedrifter som mottar én tjeneste (venstre side) sammenlignet med de som bruker virkemiddelapparatet mest (høyre side)

- Blant bedriftene som har bruker virkemiddelapparatets tjenester mye er det Norges forskningsråds tjenester som benyttes klart mest, fulgt av EU. Blant bedriftene som benytter virkemiddelapparatets tjenester kun én gang, er det tjenester fra SIVA, Innovasjon Norge og SkatteFUNN¹ som dominerer. 65 prosent av brukerne mottar tjeneste fra virkemiddelapparatet én gang. Dette utgjør 31 prosent av tjenestene.
- EU-midler benyttes nesten utelukkende av storbrukere.

Brukerintervallers andel av det samlede antall tjenester og fordelingen av små- og storbrukere per aktører (2016)²

Siva, Innovasjon Norge og SkatteFUNN yter 2/3 av tjenestene til brukere som mottar én tjeneste.

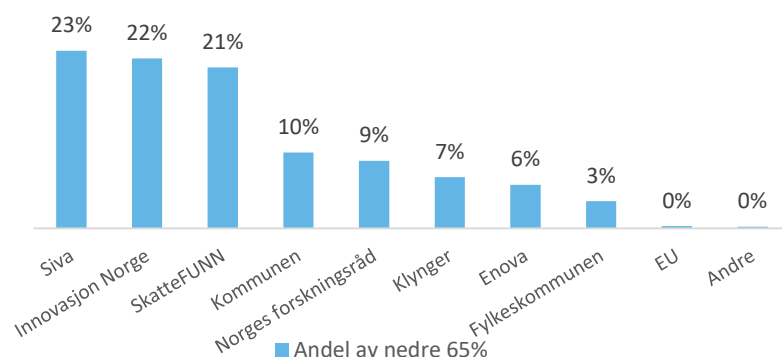
- Kommunen og Norges forskningsråd dekker hhv. 10% og 9% av tjenestene for brukerne som mottar én tjeneste.
- Det er i all hovedsak ordinære næringsbedrifter (96%) som benytter én tjeneste.

0,1% av brukerne er ansvarlige for 6% av tjenestene

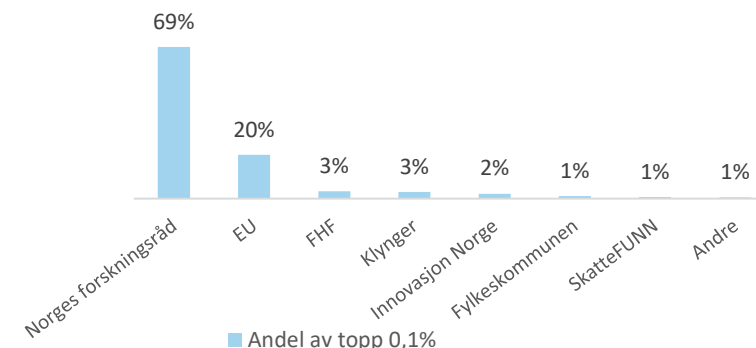
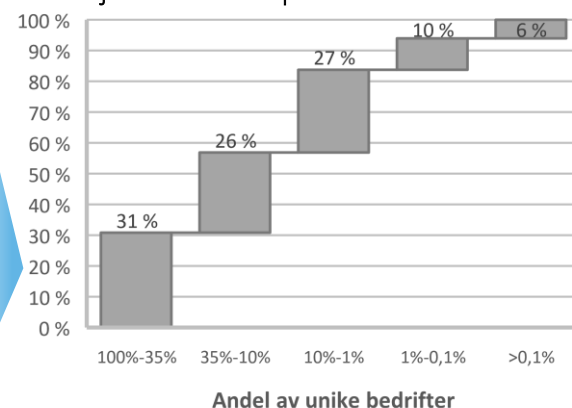
- Nedenfor er bedriftene oppdelt i 5 intervaller etter deres antall kontakter med virkemiddelapparatet
- 0,1% av bedriftene er ansvarlige for 6% av tjenestene. 65% av bedriftene har kun en tjeneste, noe som utgjør 31% av alle tjenestene

69% av tjenestene til topp 0,1%-brukerne kommer fra Norges forskningsråd

- De 17 organisasjonene som utgjør 0,1% av brukerne, består av 7 forskningsaktører (blant annet NTNU, UiO, UiT og UiB), 8 forskningsinstitutter og 2 bedrifter.
- Forskningsrådet og EUs forskningsprogram utgjør 89% av tjenestene til disse aktørene.

Tjenester fordelt på bruksintervaller

¹ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

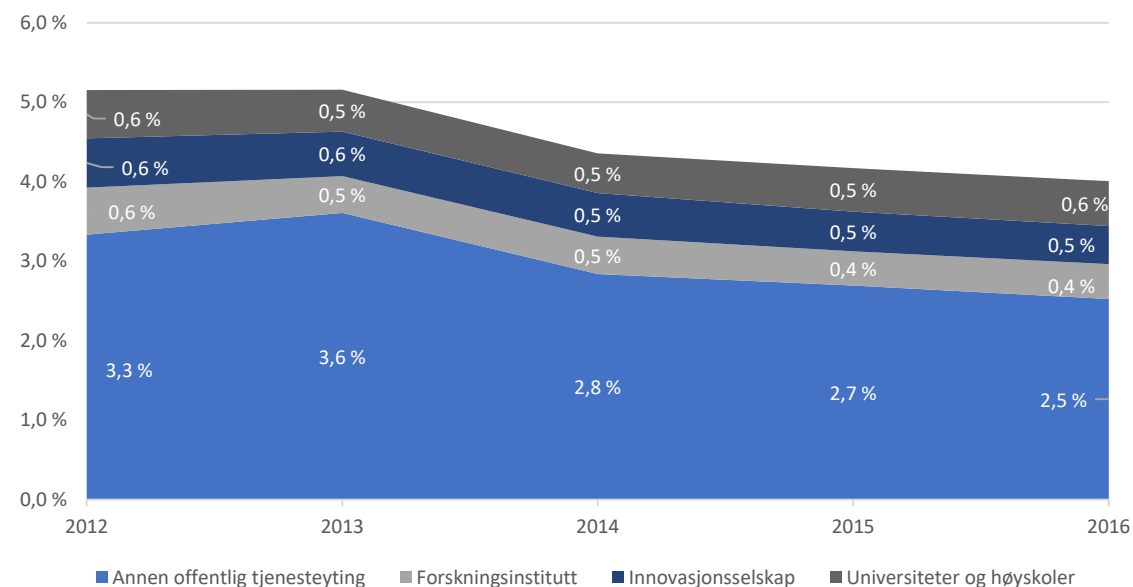
² Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningene. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

Brukerne av virkemiddelapparatet – utvikling over tid

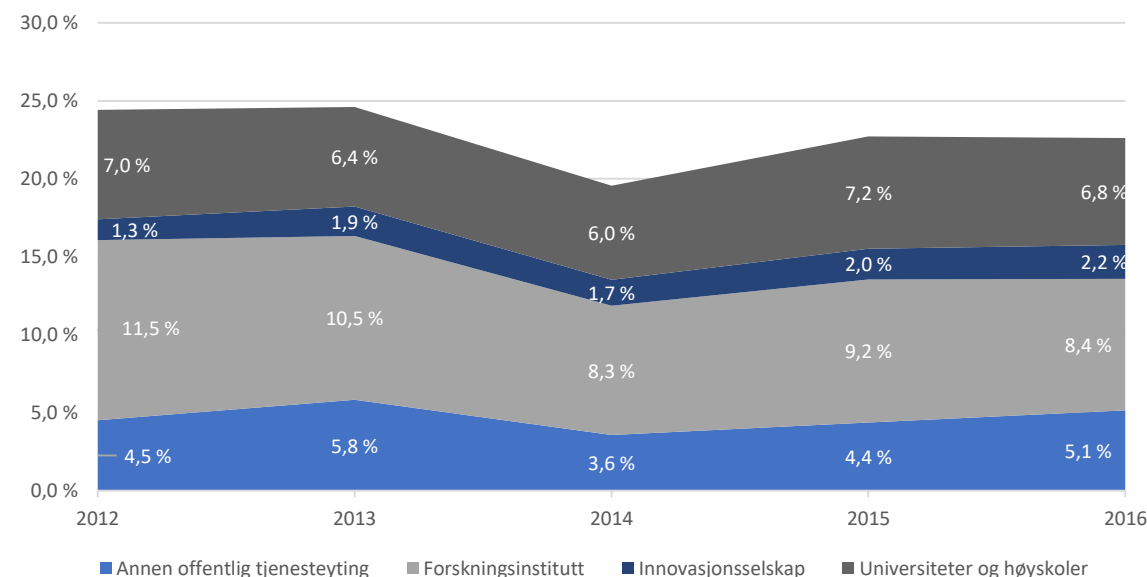
Forskningsinstituttenes andel av samlede tilskudd har falt fra 11,5 prosent i 2012 til 8,4 prosent i 2016¹

- Målt i antall brukere er bedrifter (ordinære næringsvirksomhet) dominerende som mottakere av tilskudd med 94 prosent av brukerne. Andelen har økt fra 202 da andre brukere utgjorde åtte prosent. Det skyldes at fylkeskommuner, kommuner og annen offentlig tjenesteytings andel er redusert i perioden.
- Bedriftenes andel av totale tilskudd er vesentlig lavere enn andelen brukere. I 2012 mottok bedriftene to tredjedeler av tilskuddene, mens andelen har økt til mer enn 70 prosent i 2016. Forskningsinstitutter og universiteter/høgskoler mottok samlet 18,5 prosent av utbetalingene i 2012. I 2016 var andelen redusert til og 15,2 prosent. Det er i all hovedsak forskningsinstituttene som står for fallet. Deres andel er redusert fra 11,5 til 8,4 prosent på fem år¹. Innovasjonsselskapene er den brukertypen som har opplevd høyest vekst i tilskuddene fra 2012. De utgjør om lag en halv prosent av brukermassen, og mottok i 2016 2,2 prosent av tilskuddene, en økning fra 1,3 prosent i 2012.

Andel av brukerne til andre aktører, fordelt på brukergruppe

Andel av utbetalt beløp til andre aktører, fordelt på brukergruppe

¹ Basisbevilgninger til forskningsinstituttene er ikke med i beregningene. Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningene
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen)

Storbrukerne av virkemidler

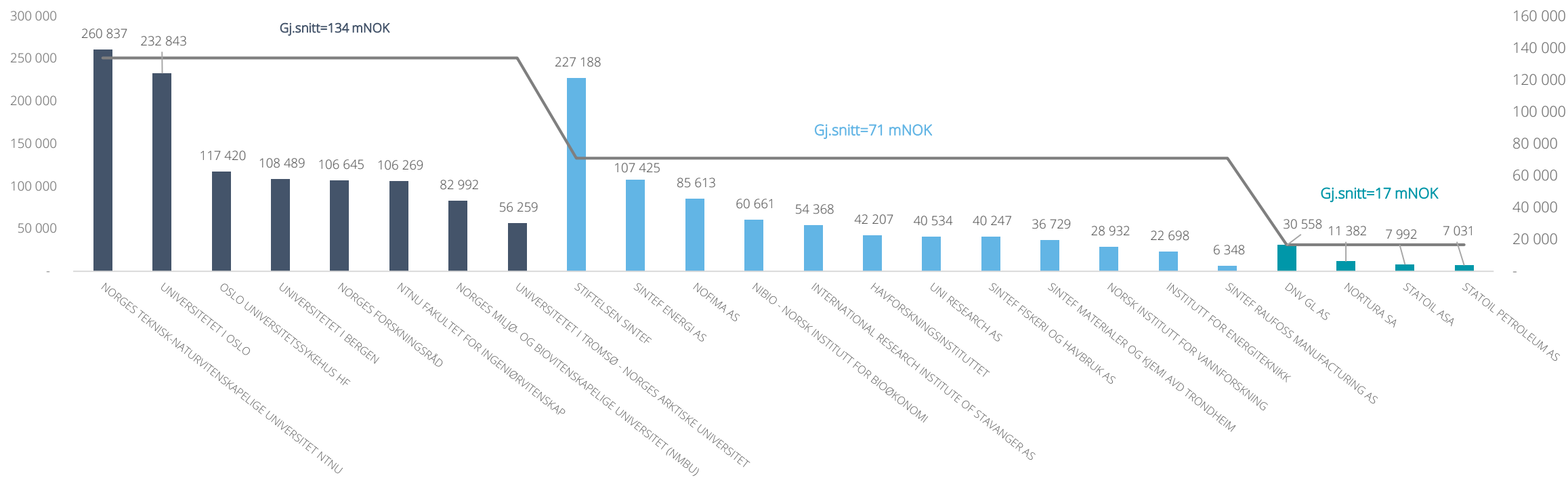
Universiteter er de største brukerne av næringsrettede virkemidler – både i antall tjenester og i tilskuddsbeløp¹

De 24 største brukerne av virkemiddelapparatet mottok 1,9 mrd NOK i næringsrettede virkemidler i 2016. Disse storbrukerne sto for 7 prosent av alle tjenestene som ble levert i 2016 og 14 prosent av totale tilskudd. I gjennomsnitt mottok de åtte største offentlige brukerne (universiteter, ett sykehus og Forskningsrådet) 134 millioner kroner i tilskudd i 2016.

Forskningsinstituttene er også storbrukere av virkemidler. De 12 største mottok til sammen 753 MNOK i 2016. Mer enn halvparten – 418 MNOK – gikk til Sintef-familien, som dermed er den klart største brukeren av næringsrettede virkemidler i Norge.

Selv om de fleste brukere av virkemidlene er bedrifter, finner vi få av dem blant storbrukerne. DNV GL er den største, fulgt av Nortura og Statoil (nå Equinor). I gjennomsnitt mottok disse 17 MNOK i tilskudd fra virkemiddelapparatet i 2016.

Utbetalte beløp i 2016 for de 24 største aktørene, fordelt på offentlig produksjonsbedrifter (venstre) og næringsbedrifter (høyre)

¹ Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter. Kapitalvirkemidlene er ikke med i beregningene.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen)

Brukersammensetning fordelt på alder og vekst i omsetning

Virkemiddelapparatet har en større andel vekstbedrifter og virksomheter over 10 år sammenlignet med den brede bedriftspopulasjonen

Sammenligning av vekst og alder mellom bedrifter i virkemiddelapparatet og den generelle bedriftspopulasjon

- Tabellene sammenligner andelen unike bedrifter fordelt på alder og vekst i omsetning for alle norske bedrifter opp mot bedrifter som mottok støtte fra virkemiddelapparatet i 2016.¹
- 1 av 3 bedrifter som mottok støtte fra virkemiddelapparatet i 2016 hadde negativ vekst mellom 2014 og 2016. Samtidig hadde nesten 4 av 10 bedrifter en årsvekst på mer enn 10 prosent. I næringslivet som helhet var det kun 31 prosent som vokste mer enn 10 prosent i året i samme periode og 38 prosent hadde negativ vekst. Virkemiddelapparatet treffer altså en relativt høyere andel av høyvoksende bedrifter.
- Brukere av virkemiddelapparatet er overrepresentert i gruppen bedrifter med en alder på over 10 år (60,6 prosent) sammenlignet med den brede bedriftspopulasjon (50,7 prosent).
- Dette mønsteret, hvor vekstbedrifter og eldre bedrifter er overrepresentert, gjelder også når vi fjerner SkatteFUNN fra datagrunnlaget.

Alle norske bedrifter fordelt på vekst i omsetning og alder (2016)

Alder / Vekst	<0%	0-10%	10-20%	20-50%	50%+	% av total
Under 2 år						
2-4 år	6,9%	3,9%	2,3%	3,4%	4,8%	21,3%
4-6 år	3,5%	2,4%	1,1%	1,1%	0,8%	8,8%
6-10 år	7,7%	5,9%	2,1%	2,0%	1,5%	19,1%
10-20 år	11,3%	9,2%	3,0%	2,4%	1,5%	27,3%
20+ år	9,0%	9,6%	2,4%	1,6%	0,9%	23,4%
% av total	38,3%	31,0%	10,8%	10,5%	9,4%	185.375

Unike bedrifter i virkemiddelapparatet fordelt på vekstrater og alder (2016)

Alder / Vekst	<0%	0-10%	10-20%	20-50%	50%+	% av total
Under 2 år						
2-4 år	3,4%	2,2%	1,5%	2,6%	4,9%	14,6%
4-6 år	3,2%	1,7%	1,1%	1,6%	1,4%	9,1%
6-10 år	5,6%	3,3%	2,3%	2,8%	1,6%	15,7%
10-20 år	11,9%	9,9%	4,9%	4,0%	2,0%	32,7%
20+ år	10,0%	9,9%	4,4%	2,8%	0,9%	27,9%
Total	34,1%	27,0%	14,3%	13,8%	10,9%	8.364

Overrepresentert ift. bedriftspopulasjon

Underrepresentert ift. bedriftspopulasjon

¹ Vekstratene er utregnet som CAGR for årene 2014-2016, basert på omsetningstall for 2014, 2015 og 2016. Det er årsaken til totalen ikke er identisk med tidligere oppstillinger av det totale virkemiddelapparatet.

Tallene er utregnet for bedrifter med en alder på minimum 2 år, da kun disse har omsetningstall for 2014-2016 til utregning av vekstrater. Bedrifter uten lønnsutgifter er ekskludert, noe som blant annet fjerner inaktive selskaper, holdingselskaper.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og enhetsregistret

Brukersammensetning fordelt på alder, ansatte og vekst i omsetning.

Flertallet av brukerne er over 10 år gamle virksomheter og har under 10 prosent vekst i omsetning for årene 2014-2016. 12 prosent av brukerne er over 10 år, har under 10 ansatte og negativ vekst.

- Tabellen til venstre viser andelen unike bedrifter fordelt på etter bedriftenes alder og vekst i omsetning.¹ Tabellen til høyre zoomer inn på bedrifter over 10 år og denne gruppens vekst i omsetning i perioden 2014-2016.
- Tabellen til høyre viser at 12 prosent av brukerne av virkemiddelapparatet har færre enn 10 ansatte, er over 10 år og har ingen eller negativ vekst.
- 22% av bedriftene over 10 år og med under 10 ansatte har under 10% vekst i omsetning i perioden 2014-2016. Til sammenligning utgjør små modne vekstvirksomheter (med vekst på over 20%) 6 prosent av bedriftene over 10 år.

Unike bedrifter i virkemiddelapparatet fordelt på vekstrater og bedriftenes alder (2016)

Alder / Vekst	<0%	0-10%	10-20%	20-50%	> 50%	% av total
Under 2 år						
2-4 år	3,4%	2,2%	1,5%	2,6%	4,9%	14,6%
4-6 år	3,2%	1,7%	1,1%	1,6%	1,4%	9,1%
6-10 år	5,6%	3,3%	2,3%	2,8%	1,6%	15,7%
10-20 år	11,9%	9,9%	4,9%	4,0%	2,0%	32,7%
20+ år	10,0%	9,9%	4,4%	2,8%	0,9%	27,9%
Total	34,1%	27,0%	14,3%	13,8%	10,9%	8.364

Overrepresenterte ift. bedriftspopulasjon

Underrepresenterte ift. bedriftspopulasjon

Unike bedrifter på 10+ år fordelt på omsetningsvekst i intervaller og antall ansatte

Ansatte / Vekst	<0%	0-10%	10-20%	20-50%	> 50%	% av total
Under 10	12%	10%	5%	4%	2%	33%
10-19	4%	3%	2%	1%	1%	10%
20-49	4%	4%	2%	1%	0%	10%
50+	3%	3%	1%	1%	0%	8%
Total	22%	20%	9%	7%	3%	61%

¹ Vekstratene er utregnet som CAGR for årene 2014-2016, basert på omsetningstall for 2014, 2015 og 2016. Det er årsaken til totalen ikke er identisk med tidligere oppstillinger av det totale virkemiddelapparatet.

Tallene er utregnet for bedrifter med en alder på minimum 2 år, da kun disse har omsetningstall for 2014-2016 til utregning av vekstrater. Bedrifter uten lønnsutgifter er ekskludert, noe som blant annet fjerner inaktive selskaper, holdingselskaper.

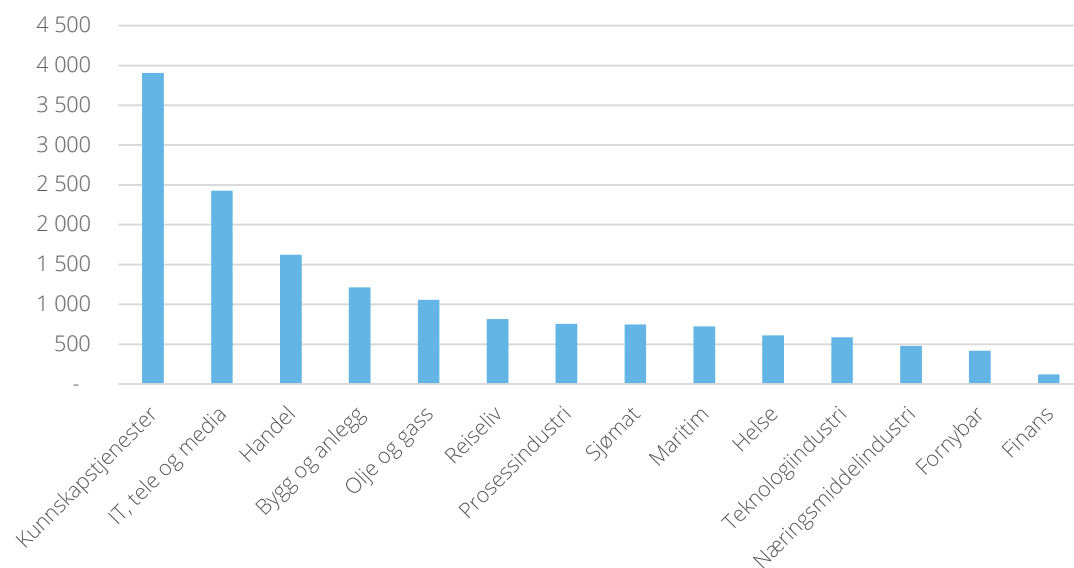
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og enhetsregistret

Brukerne av virkemiddelapparatet fordelt på næring

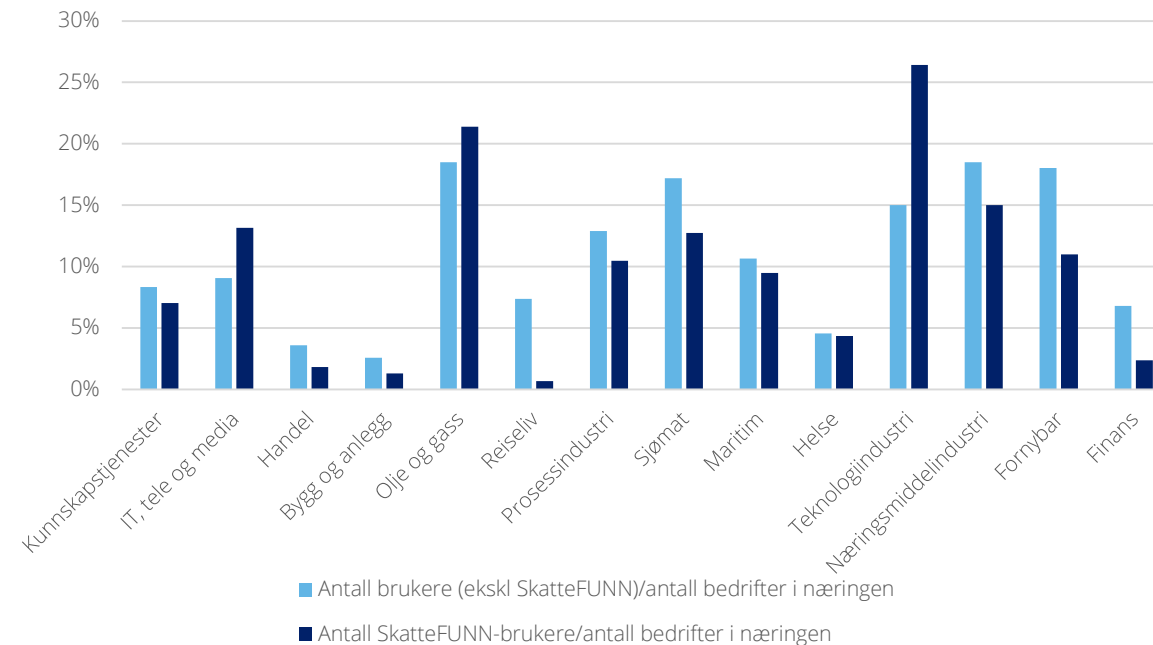
Bedrifter fra næringene kunnskapstjenester, IT, tele og media er de største brukerne av virkemidler, men de høyeste andelene finner vi i industrinæringer

- I figurene nedenfor er brukerne fordelt etter næring – basert på Menons næringspopulasjoner. Det største antall brukere av virkemiddelapparatet finner vi innenfor kunnskapstjenester, IT, tele og media, samt handel. En viktig årsak til det høye antall brukere i disse næringene er at næringene består av svært mange bedrifter.
- Når vi korrejerer for antall bedrifter i næringen (høyre figur), ser vi at det i større grad er industrinæringer som dominerer. I fem industrier, olje/gass, teknologiindustri, næringsmiddelindustri og fornybar energi mottok minst 15 prosent av bedriftene tilskudd fra virkemiddelapparatet i 2016 – SkatteFUNN² ikke inkludert.
- Figuren til høyre viser at det er en klar sammenheng mellom bruken av SkatteFUNN og andre tilskudd, men det er noen interessante unntak. Innenfor teknologiindustri bruker mer enn hver fjerde bedrift SkatteFUNN, mens 15 prosent av dem mottar andre tilskudd. I reiselivsnæringen er det knapt noen (0,7 prosent) som bruker SkatteFUNN, mens en vesentlig større andel (7 prosent) mottar andre tilskudd.

Antall brukere fordelt på næringer i 2016^{1,3}

Andel brukere som har fått tilskudd og SkatteFUNN fordelt på næringer i 2016

¹ Det forekommer noe overlapp mellom de ulike næringene, da enkelte bedrifter er kategorisert i flere næringer.

² SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

³ Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen).

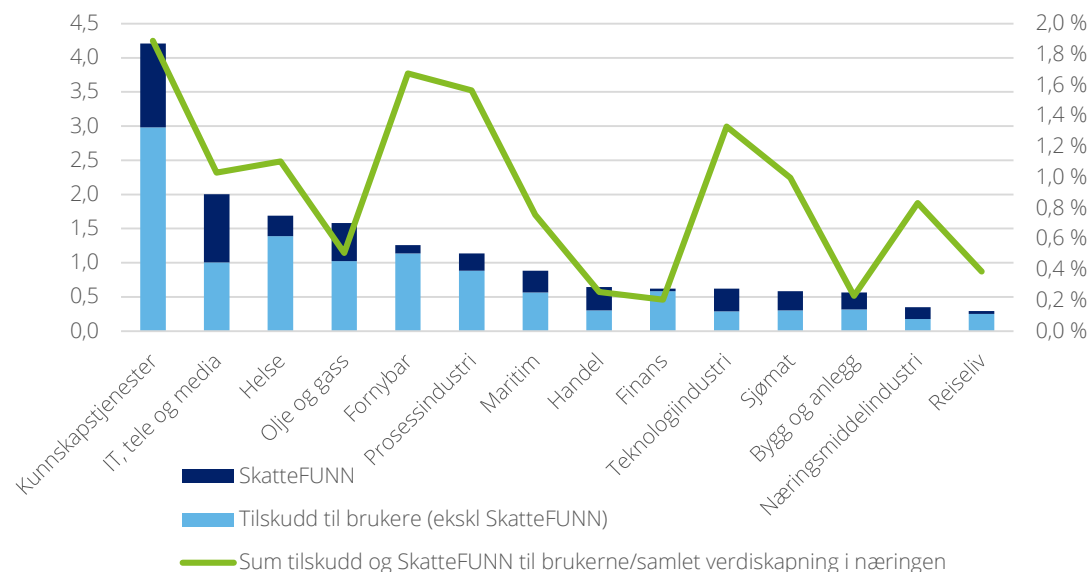
Brukerne av virkemiddelapparatet fordelt på næring

De største samlede utbetalingene (tilskudd og SkatteFUNN) går til kunnskapstjenester. Målt som andel av næringens verdiskaping er utbetalingene størst til fornybar energi.

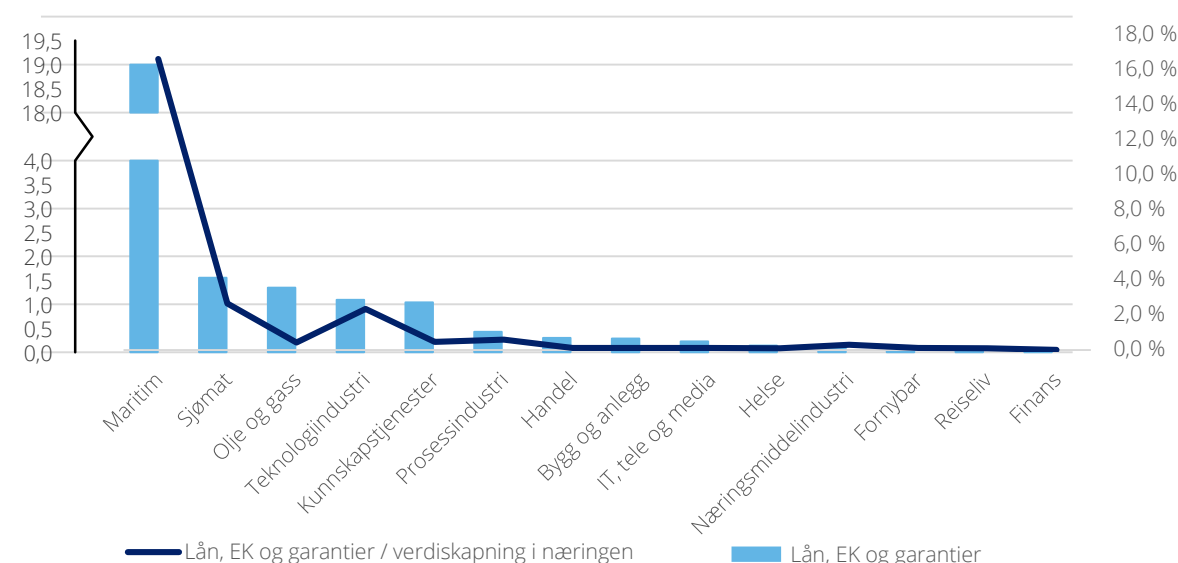
Brukere innenfor næringen kunnskapstjenester mottar det største tilskuddsbeløpet på nesten 3 milliarder kroner for næringen som helhet og det største beløpet fra SkatteFUNN² på 1,2 milliarder kroner. Dette er næringen som har flest enkeltbrukere som vist på foregående slide, så samlet beløp per bedrift er 1 080 tusen kroner. Brukere innen IT, tele og media mottar samlet 1 milliarder kroner i tilskudd og 1 milliarder kroner i SkatteFUNN (3 300 tusen kroner per bruker). Brukere i helsenæringen mottar til sammenligning 1,4 milliarder kroner i tilskudd og 0,3 milliarder kroner i SkatteFUNN (4 000 tusen kroner per bruker). Fornybar energi er den næringen hvor det samlede beløpet er størst i forhold til næringens samlede verdiskaping – 1,7 prosent. Finans, handel og bygg/anlegg er de tre næringene hvor samlede beløpet utgjør aller minst av næringens verdiskaping (0,2-0,25 prosent).

Høyre graf viser tilførsel av egenkapital, lån og garantier i de ulike næringene. Næringen maritim er stor grunnet tilførsel av garantier, og da spesielt til skipsverftene på Møre. Dette medfører at maritim er den næringen hvor det samlede beløpet er størst i forhold til næringens samlede verdiskaping – 16,6 prosent.

Tilskudd og SkatteFUNN utbetalt til brukere i mrd kroner (venstre akse) og sum av tilskudd og SkatteFUNN som andel av verdiskaping (høyre akse) fordelt på næringer¹ i 2016

Egenkapital, lån og garantier utbetalt til brukere i mrd kroner (venstre akse) og sum av EK, lån og garantier som andel av verdiskaping (høyre akse) fordelt på næringer i 2016

¹ Det forekommer noe overlapp mellom de ulike næringene, da enkelte bedrifter er kategorisert i flere næringer. Generisk markedsføring av Norge som turistdestinasjon ikke er inkludert, da dette ikke utbetales som tilskudd til brukere av virkemiddelapparatet. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede. I tillegg til beløpene i oversikten er det utbetalt 350 mill. kroner i direkte næringsstøtte fra Norges forskningsråd, blant annet FORNY20 har fått utbetalt 266 mill. kroner. Også basisbevilgninger til instituttsektoren fra Norges forskningsråd kommer i tillegg. Disse utgjorde i 2016 rett i underkant av 1 mrd. kroner. Selv om disse midlene er begrunnet i grunnforskning, er de å anse som kapasitetsbygging for søknadsbaserte prosjekter.

² SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen)

Brukerne av virkemiddelapparatet fordelt på næring

Det er betydelige forskjeller på næringers bruk grad av virkemiddelapparatet

Tabellen under viser tydelig at brukere innenfor enkelte næringer benytter seg i større grad av virkemiddelapparatet. Det er store forskjeller mellom næringene med hensyn til hvilke aktører de i størst grad mottar tilskudd og andre tjenester fra. SkatteFUNN³ har flest brukere i de fleste næringer. Unntakene er olje/gass og helse, hvor Forskningsrådet er viktigst, samt handel, reiseliv og finans.

Enkelte næringer skiller seg vesentlig ut fra de øvrige. For reiselivsnæringen er Innovasjon Norge, SIVA og kommunene de viktigste aktørene, mens svært få er brukere av SkatteFUNN og Forskningsrådet. Helsenæringen har en tydelig FoU-profil med Forskningsrådet, SkatteFUNN og EU som viktige virkemiddelaktører. Finansnæringen har færrest brukere totalt, men med relativt mange bedrifter som medlemmer i klynger.

Antall tjenester¹ per virkemiddelaktør og næring² i 2016, sortert fra høyest til lavest.

	Kunnskaps- tjenester	IT, tele og media	Olje og gass	Helse	Handel	Bygg og anlegg	Maritim	Sjømat	Prosess- industri	Teknologi- industri	Fornybar	Reiseliv	Næringsmiddel- industri	Finans
SkatteFUNN	2378	1763	1082	491	724	575	624	563	544	670	318	77	350	53
Innovasjon Norge	2292	1170	664	356	741	461	380	474	411	412	189	420	324	60
Norges forskningsråd	1931	332	1218	1091	284	297	361	243	360	322	544	38	219	13
Siva	1363	693	199	169	334	385	138	120	186	115	103	262	88	44
Klynger	745	290	455	339	215	158	259	85	176	171	79	111	52	55
Regionale forskningsfond	327	37	94	121	40	26	38	117	28	33	62	12	51	1
EU	338	33	91	321	6	11	39	10	21	18	74	3	1	2
Fylkeskommunen	330	31	53	31	197	21	17	37	10	6	9	105	13	4
Kommunen	181	63	4	21	115	78	21	63	42	6	5	182	41	4
Enova	13	6	22	9	37	64	37	24	37	7	45	19	19	1
FHF	0	0	0	0	0	0	0	201	0	0	0	0	0	0
GIEK	16	2	34	1	14	14	35	1	23	8	13	0	0	0
Eksportkreditt	3	0	17	1	9	1	17	0	2	3	0	0	0	0
Investinor	17	6	7	3	0	1	3	0	1	2	1	0	1	0
Norsk Romsenter	13	11	2	5	1	0	1	0	1	4	1	0	0	0
Argentum	3	2	4	1	3	3	0	0	1	0	1	0	0	0
Norges sjømatråd	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

¹ En tjeneste er der en virkemiddelaktør har bistått en virksomhet enten med bevilgninger eller rådgivning. Hver observasjon i virkemiddeldatasettet er definert som en tjeneste. En virksomhet kan ha mange tjenester per år. Antallet tjenester er renset for grunnforskning. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

² Merk at det forekommer noe overlapp mellom de ulike næringerne, da enkelte bedrifter er kategorisert i flere næringer. Dette gjelder spesielt maritim og olje og gass. Forskningsmidlene er tatt ut basert på søknadstype. Dette skyldes at datakvaliteten på dataene om NFR har enkelte mangler. Det kan forekomme at enkelte av disse midlene er næringsrettede.

³ SkatteFUNN er ikke en aktør, men en rettighetsbasert ordning.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen)

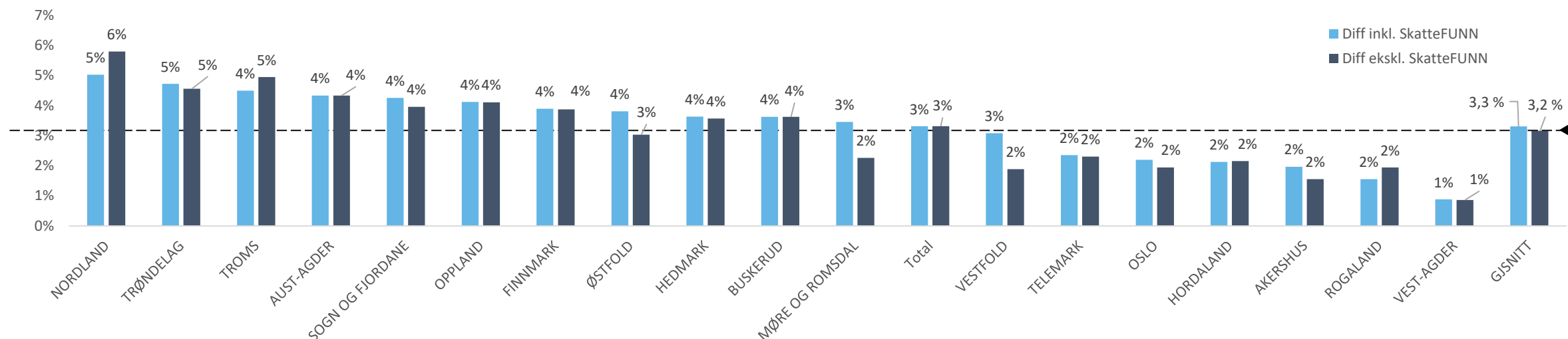
Vekstprofiler for bedriftene i virkemiddelapparatet fordelt på fylker (1/2)

Bedrifter som mottar tilskudd fra virkemiddelapparatet har høyere vekst enn resten av næringslivet i alle fylker. Forskjellene varierer mellom 1 og 5 prosent, med et snitt på 3 prosent.

Forskjeller i medianveksten (2014-2016) mellom bedrifter som benytter virkemiddelapparatet og resten av næringslivet i 2016

- Figuren nedenfor viser at i samtlige fylker har bedrifter som mottar bistand høyere medianvekst enn resten av næringslivet i regionen, det gjelder både når vi sammenligner inkludert bedrifter som har mottatt SkatteFUNN og ekskludert bedrifter som har mottatt refusjon fra SkatteFUNN. Den gjennomsnittlige forskjellen på tvers av fylkene er hhv. 3,3 og 3,2 prosentpoeng. Størst er forskjellen i Nordland, Trøndelag og Troms. Vi har skissert tre mulige forklaringer til forskjeller i vekst mellom bedrifter som har mottatt bistand fra virkemiddelapparatet og det øvrige næringslivet i regionene: a) Seleksjonseffekt (selv-seleksjon for SkatteFUNN og aktørenes seleksjon for andre), med andre ord at bedrifter med vekst får lettere støtte; b) Virkemidlene bidrar til å øke bedriftenes vekst; c) ulik anvendelse av virkemidler mellom næringer med ulik vekst (altså ingen årsakssammenheng mellom vekst og virkemidler).

Forskjeller i vekst mellom bedrifter i virkemiddelapparatet og den generelle bedriftspopulasjon inkl. og ekskl. SkatteFUNN (CAGR 2014-2016)

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og enhetsregistret

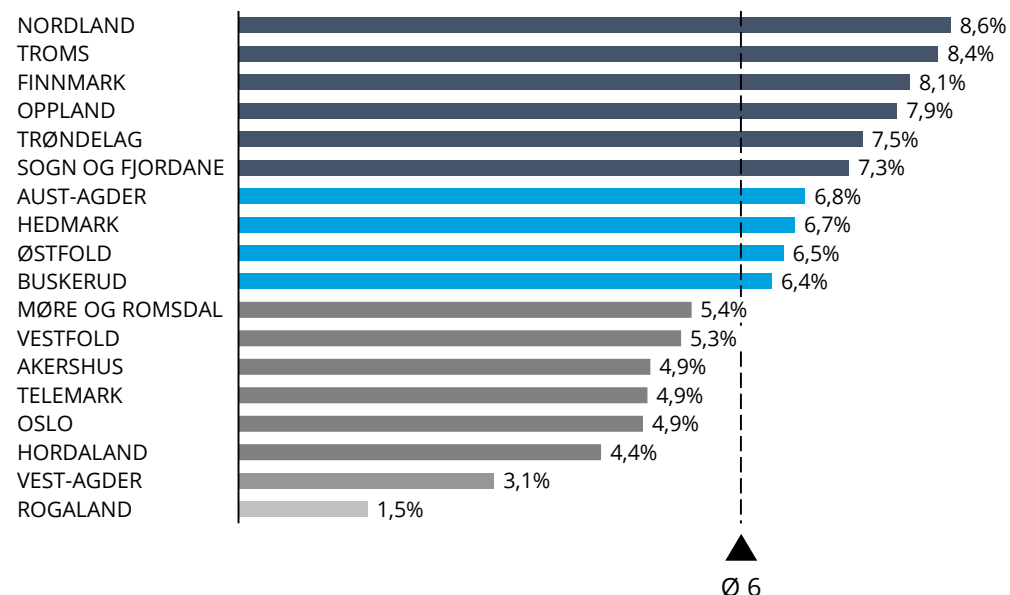
Vekstprofiler for bedriftene i virkemiddelapparatet fordelt på fylker (2/2)

Det er vesentlige forskjeller i vekst virkemiddelbrukere i ulike fylker. Data viser en korrelasjon mellom fylkenes prosentvise benyttelse av virkemiddelapparatet og medianveksten for hele deres bedriftspopulasjon.

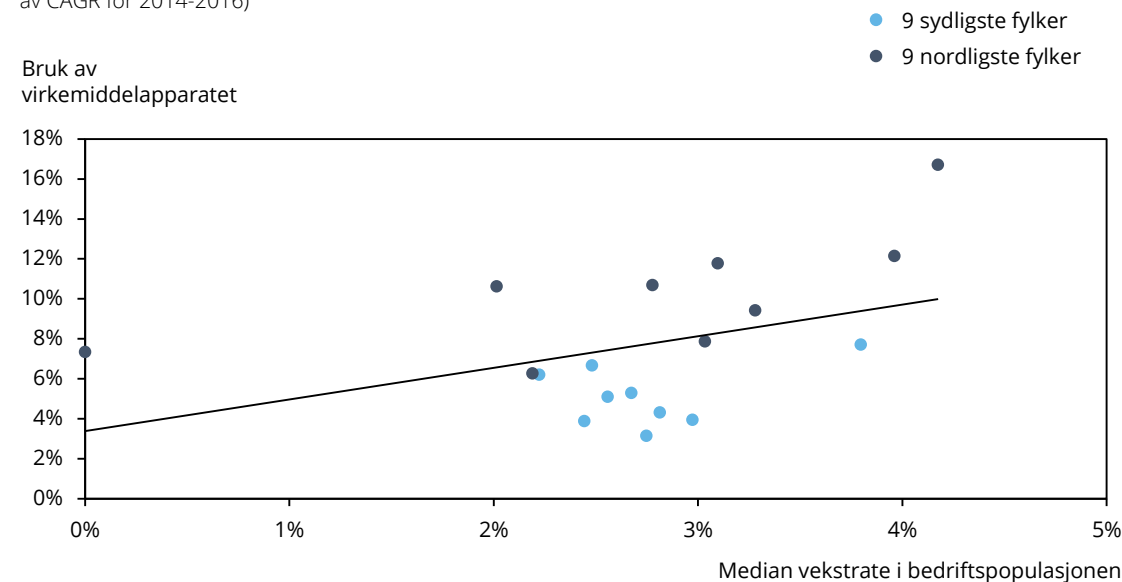
Figuren til venstre nedenfor viser, at det er markant forskjell på medianveksten for bedrifter som anvender virkemiddelapparatet på tvers av Norges fylker. Nordland har den høyeste medianvekst på 8,6%, etterfulgt av Troms og Finnmark. I den andre enden finner vi Rogaland og Vest-Agder, med henholdsvis 1,5 og 3,1 prosent i medianbedriftens vekst. Det er naturlig å anta at de store forskjellene henger sammen med forskjeller i næringsstruktur mellom fylkene. Mens næringslivet i Rogaland og Vest-Agder var hardt rammet av offshorekrisen i 2015 og 2016, har næringslivet i Nord opplevd høy vekst i sjømat og i næringslivet generelt. Imidlertid kan ikke forskjellene i vekstprofil utelukkende forklares med forskjeller i regional vekst. Korrigerer vi for forskjeller i vekst mellom medianbedriften i hele næringslivet, står vi fremdeles igjen med en betydelig forskjell mellom fylkene. Mens medianbedriften i Vest-Agder vokste med 2,2 prosent, var medianbedriftens vekst 3,3 prosent i Nordland, dvs. 1,1 prosentpoeng forskjell, mens forskjellen mellom virkemiddelbedrifters medianvekst i Nordland og Vest-Agder var 5,5 prosentpoeng. Kan det bety at det er en systematisk forskjell i seleksjonspraksis mellom fylkene?

Figuren til høyre viser, at det er korrelasjon mellom anvendelsen av virkemiddelapparatet og medianvekst for bedrifter. Der kan dog ikke utledes noen direkte kausalitet av korrelasjonen, da der kan være flere eksterne faktorer, der påvirker medianveksten i fylkene.

Medianveksten for unike bedrifter i virkemiddelapparatet fordelt på fylker (median av CAGR for 2014-2016)

Korrelasjon mellom prosentvis benyttelse av virkemiddelapparatet i fylker og fylkenes bedrifters medianvekst (median av CAGR for 2014-2016)

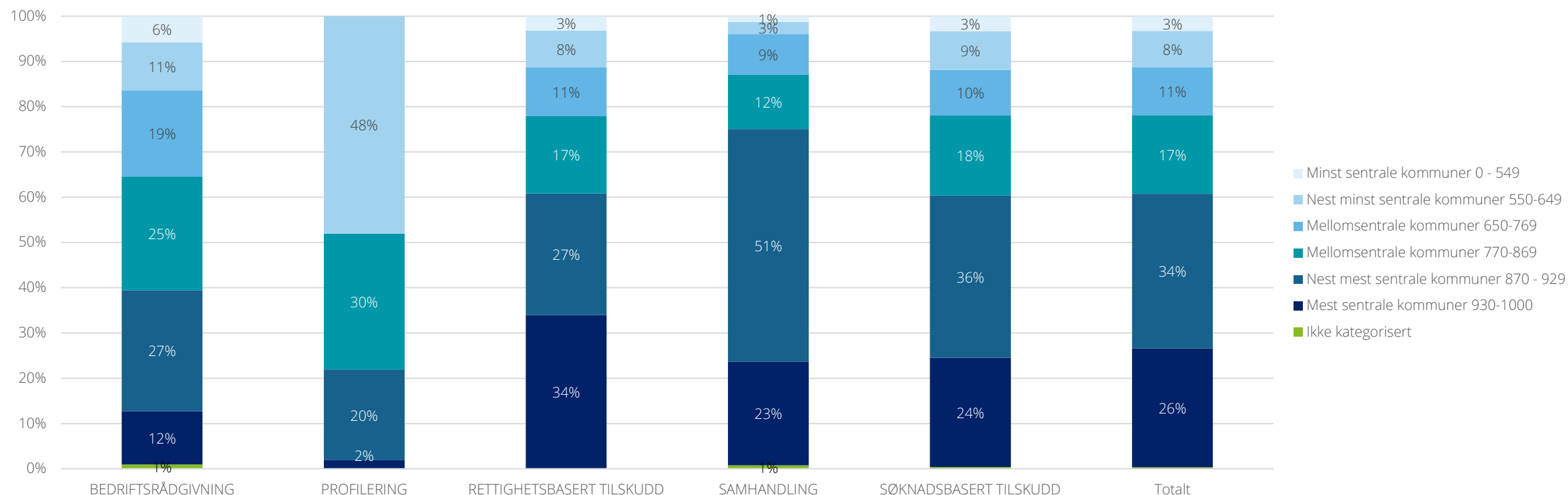
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og enhetsregistret

Utbetaling og bruk av tjenester etter type virkemiddelkategori og sentralitet

Det er stor variasjon i hvor sentrale brukerne av ulike type virkemiddelkategorier er

Basert på sentralitetsmålet til SSB fra 2018 kan vi lokalisere sentraliteten til brukerne i hver virkemiddelkategori. Sentralitetsmålet til SSB gir en verdi for hver kommune basert på nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner. Indeksen går fra minst til mest sentral (0 til 1000). Sentralitetsmålet er kategorisert i seks klasser.

Rettighetsbaserte (SkatteFUNN) og søknadsbaserte tilskudd gir også utbetalinger til brukere som er spredt geografisk, men har en overvekt av utbetalinger til brukere som er lokalisert i sentrale kommuner (hhv 61 prosent og 61 prosent). 51 prosent av utbetalingene av samhandlingsvirkemidler skjer til brukere som er lokalisert i ganske sentrale kommuner. Brukere av profileringsvirkemidler er både lokalisert i mindre sentrale kommuner (48 prosent) og mer sentrale kommuner (50 prosent). Bedriftsrådgivning gis til brukere som er lokalisert både sentralt og desentralt.

Note: Sentralitetsmålet til SSB fra 2018 er lagt til grunn i oversikten.
Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen) og enhetsregistret

Kapittel 2

Det næringsrettede virkemiddelapparatet

2.6 Det regionale virkemiddelapparatet

Det regionale virkemiddelapparat

En kompleks struktur med mange bindinger mellom KMD, Fylkeskommunene, Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Arkitekturen er fortsatt i endring med stadig nye kontaktpunkter

Det regionale nivået er forvaltet av fylkeskommunene

- KMD tilfører fylkeskommunene midler for regional næringsutvikling gjennom programkategori 13.50 på statsbudsjettet og FK bestemmer selv hvor mye de ønsker å føre av disse midlene videre til Innovasjon Norge og Sivas programvirksomhet. FK kan benytte resten på egne virkemidler, men de kan ikke tilby direkte bedriftsstøtte. Midlene må gå til nettverk, infrastruktur, rådgivning etc.
- FK kan selv tilføre egne frie midler til næringsutvikling

Fylkeskommunene er eiere av Innovasjon Norge og eier i innovasjonsselskaper

- Gjennom eierskapet i IN har FK mulighet til å påvirke den regionale/distriktsrettede strukturen i INs arbeid. De tildeler også IN oppdragsbrev som setter føringer for deres arbeid i regionene.
- Gjennom eierskap i mange av Innovasjonsselskapene kan FK påvirke det regionale arbeidet med næringsutvikling
- Fylkeskommunene kan også være eier i lokale reiselivsselskaper

Fylkeskommunene samordner seg med virkemiddelaktørene

- Det er etablert regionale partnerskap der aktørene møter FK på tre på nasjonalt koordinerende nivå, på regionalt nivå og gjennom egne ledermøter inn mot regionene der lederne i Siva, IN og Forskningsrådet stiller ved behov
- Regionale samarbeidsorgan mellom FK og nasjonale aktører herunder spesielt Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet er regulert gjennom samarbeidsavtaler som tydeliggjør strategiske innsatsområder
- RFF er tett koblet til og styrt gjennom FK som er representert i styret for RFF-ene, FK velger også statens representanter etter forslag fra Forskningsrådet.
- Fylkeskommuner er tett involvert i forskningsrådets program Forskningsbasert innovasjon i regionene

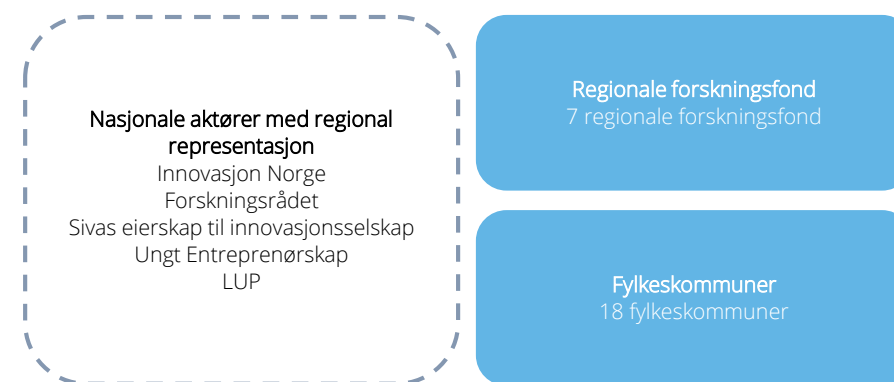
De regionale kontra de distriktsrettede virkemidlene

- Det er viktig å skille de regionale fra de distriktsrettede virkemidlene.
- Distriktsrettede virkemidler retter seg mot EUs definerte virkemiddelzoner som har distriktsutfordringer. Her tillates det mer statsstøtte.
- KMD og FK spiller en sentral rolle i styringen av de distriktsrettede virkemidlene gjennom IN.

Det lokale nivået

Det lokale nivået er definert som kommunenes virkemiddelapparat. Den kommunale organiseringen av virkemiddelapparatet er heterogent med betydelig variasjon. Fra kommuner som ikke har dedikerte ressurser som ivaretar næringsfremme, til kommuner med både dedikert næringssjef og dedikerte medarbeidere som aktivt jobber med næringsutvikling. Flere mindre kommuner organiserer arbeid med næringsutvikling gjennom ulike former for interkommunalt samarbeid, eller gjennom å kjøpe tjenesten fra et næringsutviklingsselskap. Det er i ulik grad opprettet egne kommunale næringsfond.

Det regionale nivået

Det lokale nivået

Ressurser i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Den regionale dimensjonen dekker en betydelig andel av virkemiddelapparatets samlede ressurser, men har blitt kraftig beskåret de siste årene.

Regionalt forvaltede midler

- Regionalt forvaltede midler inkluderer nasjonale, regionale og distriktsrettede midler som forvaltes av fylkeskommunene, Innovasjon Norges distriktskontor og de regionale forskningsfondene.
- Midlene utgjør om lag 20 prosent av de samlede støttemidlene i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Dersom vi ekskluderer de rettighetsbaserte midlene til SkatteFUNN øker den regionale andelen til nærmere 25 prosent. Den regionale dimensjonen dekker derfor en betydelig andel av virkemiddelapparatets samlede ressurser.
- Samlet er Innovasjon Norges distriktskontor den klart største regionale forvalteren.

Regionalt forvaltede midler i 2018 i millioner kroner

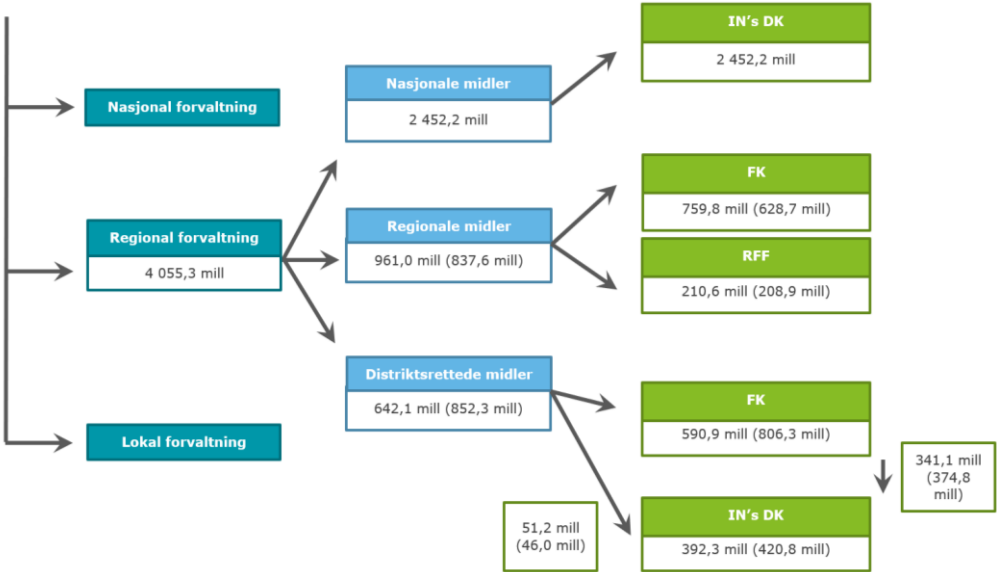
Millioner kroner	2018
Fylkeskommunene: distriktrettede midler fra KMD (prog. 13.50)	591
Fylkeskommunene: regionale midler fra KMD (prog. 13.50, inkl. Interreg)	290
Fylkeskommunene: egne regionale midler	460
Innovasjon Norges distriktskontor: distriktsrettede, regionale og nasjonale midler	2 845
RFF	211
Fra fylkeskommunene til Innovasjon Norges distriktskontor	-341
Totalt	4 055

Kilde: Prop. 1 S. (2017-2018), tildelingsbrev og RFI fra fylkeskommunene

Tre forvaltningsnivåer

- Det er tre forvaltningsnivåer i det næringsrettede virkemiddelapparatet, hvor de regionalt forvaltede midlene summerte seg til 4,06 milliarder kroner i 2018. Av dette utgjorde de nasjonale midlene den største andelen på 2,5 milliarder kroner – forvaltet av Innovasjon Norges distriktskontor. De regionale og distriktsrettede midlene utgjorde en mindre del på henholdsvis 0,961 milliarder kroner og 0,642 milliarder kroner i 2018.
- De distriktsrettede og regionale midlene som KMD tildeler over programkategori 13.50 har i de siste årene blitt kraftig beskåret. I 2013 foreslo KMD å bevilge 2,68 milliarder kroner innenfor programkategorien 13.50. I 2016 var bevilgningene redusert til 1,8 milliarder og for 2019 er vi nede i 1,2 milliarder. Tildelingene er med andre ord mer enn halvert over en femårs periode.

Den regional forvaltede virkemiddelapparatet i 2018. For enkelte poster rapporteres tall fra 2016 i parantes.

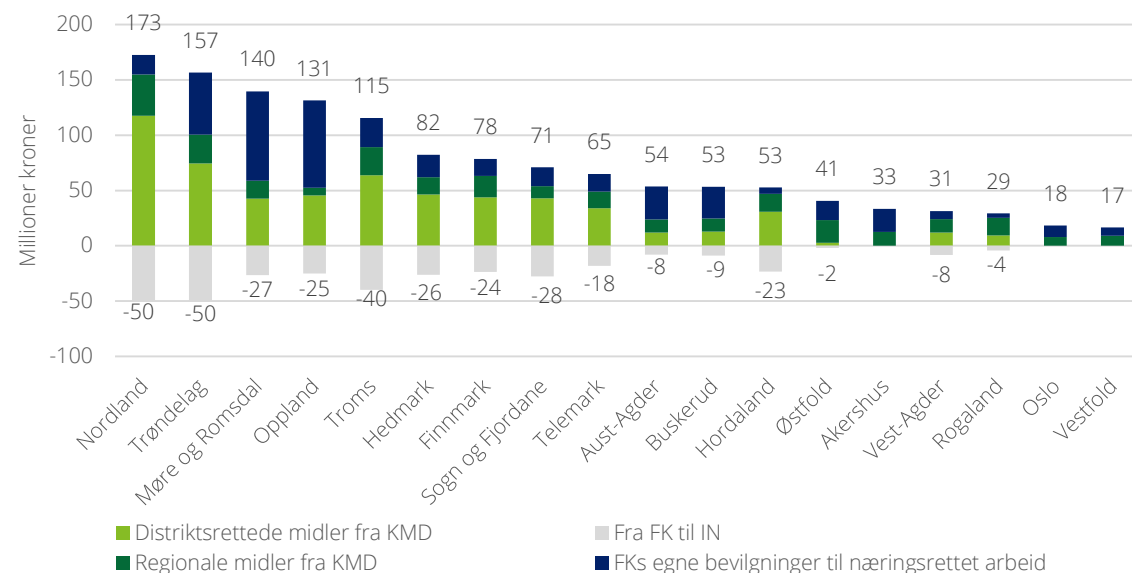
Ressurser i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Fylkeskommunene får tilført ressurser til næringsutvikling, men det er stor variasjon i hvor mye hver fylkeskommune bevilger av egne midler til næringsrettet arbeid

Fylkeskommunenes ressurser til næringsutvikling

- Fylkeskommunens ressurser til næringsutvikling inkluderer budsjettert distriktsrettede midler fra KMD (programkategori 13.50, kapittel 550) til fylkeskommunene, regionale midler fra KMD (programkategori 13.50, kapittel 553) til fylkeskommunene, samt fylkeskommunenes egne bevilgninger til næringsrettet arbeid. Midler overført fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge vises som negative beløp i figuren under.
- Ettersom distriktsrettede midler gitt innenfor kap. post 550.62 kun bevilges til virkemiddelsoner, er det enkelte fylkeskommuner som ikke mottar distriktsrettede midler da de ikke inngår i virkemiddelsoner. Disse fylkeskommunene mottar således ikke distriktsrettede virkemidler. I 2018 gjaldt dette kun fylkeskommunene Akershus, Oslo og Vestfold.

Fylkeskommunenes ressurser i millioner kroner til næringsutvikling i 2018.

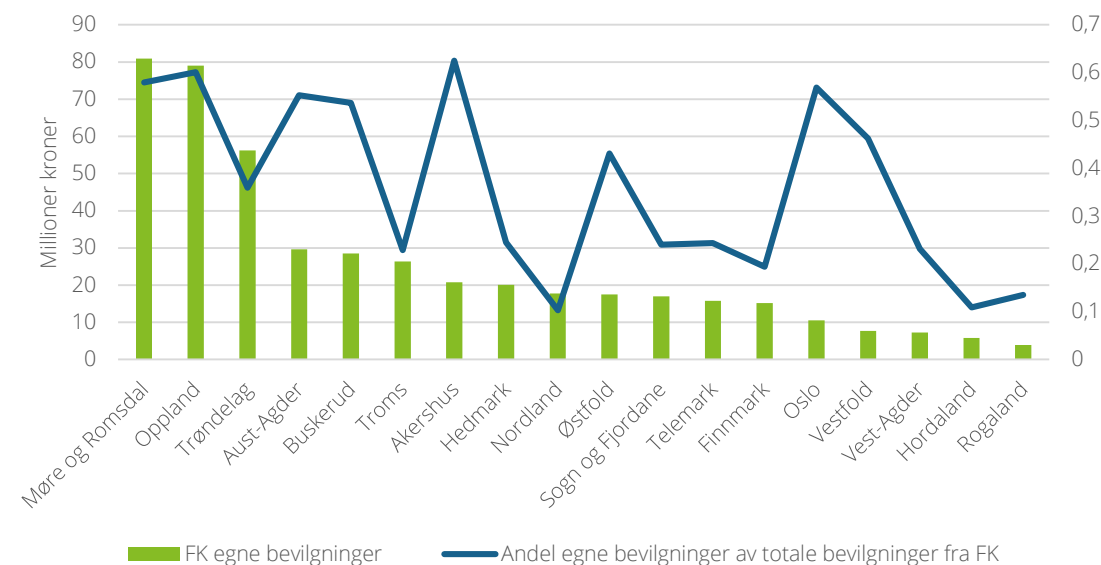

Kilde: Prop. 1 S (2017-2018), oppdragsbrev til fylkeskommunene og RFI fra fylkeskommunene.

Fylkeskommunenes egne midler til næringsutvikling

- Det er stor variasjon i hvor mye hver fylkeskommune bevilger av egne midler til næringsrettet arbeid.
- Møre og Romsdal, Oppland og Trøndelag bevilget størst beløp i 2018 til næringsrettet arbeid av egne midler.
- Ettersom det er stor forskjell i hvor mye hver fylkeskommune forvalter i næringsrettede midler som tildeles fra KMD, er det interessant å se på fylkeskommunens egne bevilgninger som andel av de totale bevilgningene fra fylkeskommunene. Akershus fylkeskommunes egne bevilgninger til næringsrettet arbeid utgjør over 60 prosent av fylkeskommunens totale midler. Dette gjenspeiler blant annet at Akershus fylkeskommune tildeles begrenset med regionale midler fra KMD, og ingen distriktsrettede midler fra KMD.

Fylkeskommunenes egne bevilgninger i millioner kroner til næringsrettet arbeid (venstre akse) og deres andel av fylkeskommunenes totale midler til forvaltning i 2018.

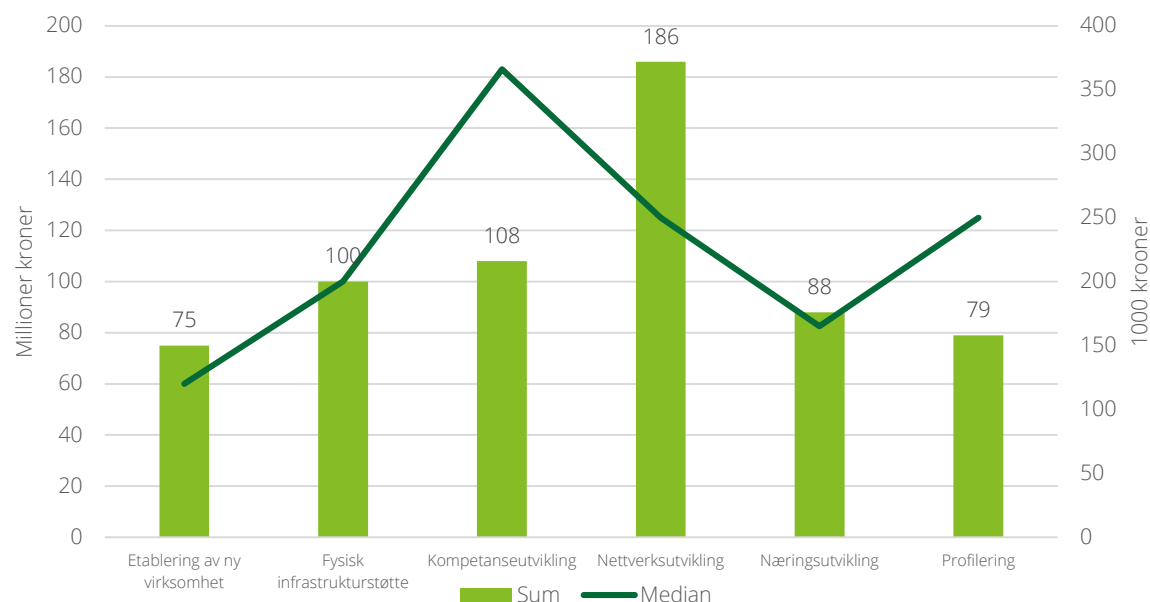
Ressurser i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Fylkeskommunene mottok samlet 1,35 milliarder til regionale og distriktsrettede virkemidler i 2018. Fylkeskommunene bruker midler til ulike formål, men gir i sum mest til nettverksutvikling.

Fylkeskommunens midler til ulike formål

- Samlet mottok fylkeskommunene 1,35 milliarder kroner over 13.50-programkategorien til regionale og distriktsrettede virkemidler i 2018.
- Fylkeskommunene utarbeider egne tilskuddsordninger, finansierer programmer i egen regi, medfinansierer nasjonale program og i enkelte tilfeller tildeler enkelttilskudd. Fylkeskommunenes egne tilskuddsordninger er vist på neste slide.
- Fylkeskommunene bruker samlet en betydelig andel av midlene på nettverksutvikling der tilskudd til klynger og innovasjonsmiljøer står sentralt. Resten av midlene er jevnt fordelt mellom de resterende formålene. (Se figur under).

Fylkeskommunenes bruk av midler til ulike formål i sum i millioner kroner (venstre akse) og som median i 1000 kroner (høyre akse) i 2016.

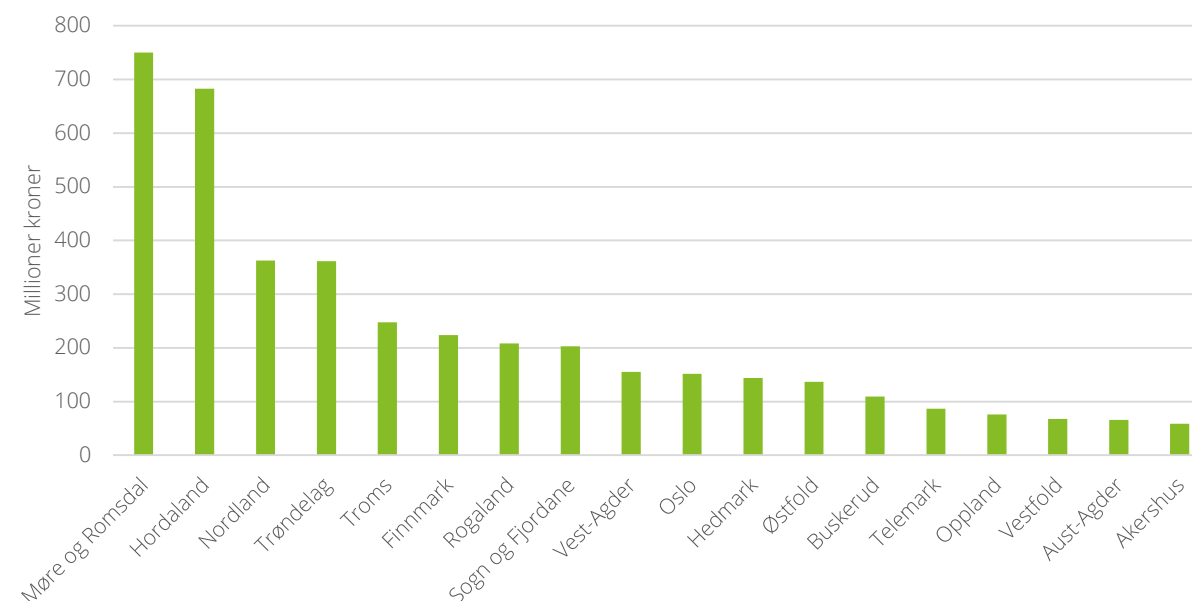

Kilde: Virkemiddeldatabasen (tidligere samspillsdatabasen); Innovasjon Norge (2018)

Kapitalvirkemidler til Innovasjon Norges distriktskontor

- Innovasjon Norge forvalter låne- og garantiordningene, både de som er landsdekkende og de som er distriktsrettet. Det eksisterer to typer låneordninger: Lån med risikoavlastning og lån til regulære markedsvilkår (såkalte Lavrisikolån).
- Årsaken til at Innovasjon Norge tilbyr slike lån er at man sitter på en solid kompetanse knyttet til finansiering innenfor enkelte sektorer, som fiskebåter, verftsinvesteringer og landbruk. Små lokale banker vil ofte kvie seg for å ta hele lånefinansieringen alene og finner ofte en løsning i å samfinansiere med Innovasjon Norges lavrisikolån.
- Ettersom en betydelig andel av lån og garantier har en størrelse som overskrider grensen for når et distriktskontor kan foreta beslutning om tildeling, er det i praksis en moderat andel av lån og garanti-søknader som blir besluttet regionalt. Vi har ikke det fått det eksakte tallet, men det er grunn til å forvente at godt under halvparten av utlånsvolumene besluttet regionalt.

Lån og garantier i millioner kroner fordelt på fylker.

Det regionale virkemiddelapparat

Regionale forskningsfond og fylkeskommuner har en rekke tilskuddsordninger for å understøtte regional næringsutvikling

Det eksisterer flere regionale støtteordninger

Både regionale forskningsfond og fylkeskommuner har ordninger for å stimulere innovasjon og regional næringsutvikling. I 2017 bevilget de regionale forskningsfondene 243 millioner til bedrifter, forskningsinstitutter og andre brukere. Fylkeskommunene hadde 46 støtteordninger som omhandlet enten entreprenørskap og etablering, kompetanse, forskning og utvikling, reiseliv og annen næringsutvikling.

Oversikt over bevilgninger fra regionale forskningsfond i 2017 – Kilde: Felles årsrapport for de syv regionale forskningsfond for 2017

REGIONALT FORSKNINGSFOND	DELTAKENDE FYLKER	REGIONALE BEVLINGNINGER I 2017 I MILLIONER KRONER					
		KVALIFISERINGS-PROSJEKT	BEDRIFTSPROSJEKT	OFFENTLIGE PROSJEKT	INSTITUSJONS-PROSJEKT	FORSKERPROSJEKT	TOTALT
Agder	Aust Agder og Vest Agder	2,7	26,7	-	-	-	29,4
Hovedstaden	Oslo og Akershus	7,5	-	-	-	-	7,5
Innlandet	Hedmark og Oppland	6,7	20,2	-	-	-	26,9
Midt-Norge	Trøndelag og Møre og Romsdal	23,1	-	-	-	-	23,1
Nord-Norge	Finnmark, Troms og Nordland	7,7	14,9	-	13,5	-	36,1
Oslofjordfondet	Telemark, Vestfold, Buskerud og Østfold	6,1	51,5	14,8	-	-	72,4
Vestlandet	Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland	15,8	18,8	8	-	5	47,6
	Totalt	69,6	132,1	22,8	13,5	5	243

Oversikt over støtteordninger (tilskuddsordninger) hos fylkeskommuner, eksklusive egne spesifikke Interregstøtterordninger per 6 mars 2019 – Kilde: Regionalforvaltning.no

FYLKESKOMMUNE	ANTALL STØTTEORDNINGER TOTALT	ANTALL STØTTEORDNINGER SOM FOKUSERER PÅ UTVALGTE TEMA			
		ENTREPRENØRSKAP OG ETABLERING	KOMPETANSE, FORSKNING OG UTVIKLING	NÆRINGSUTVIKLING	REISELIV
Aust-Agder fylkeskommune	1	1	1	1	1
Buskerud fylkeskommune	7	2	5	6	4
Finnmark fylkeskommune	7	3	6	7	3
Hedmark fylkeskommune	2	1	2	2	-
Hordaland fylkeskommune	1	1	1	1	1
Møre og Romsdal fylkeskommune	2	2	2	2	2
Nordland fylkeskommune	10	5	6	10	5
Oppland fylkeskommune	1	1	-	1	-
Rogaland fylkeskommune	3	3	3	3	2
Sogn- og Fjordane fylkeskommune	3	1	3	1	-
Telemark fylkeskommune	1	-	1	-	-
Telemark Utviklingsfond	1	1	1	1	1
Troms fylkeskommune	2	1	1	2	1
Trøndelag fylkeskommune	2	1	1	1	2
Vest-Agder fylkeskommune	2	1	2	2	1
Østfold fylkeskommune	1	-	-	1	-
Totalt	46	24	35	41	23

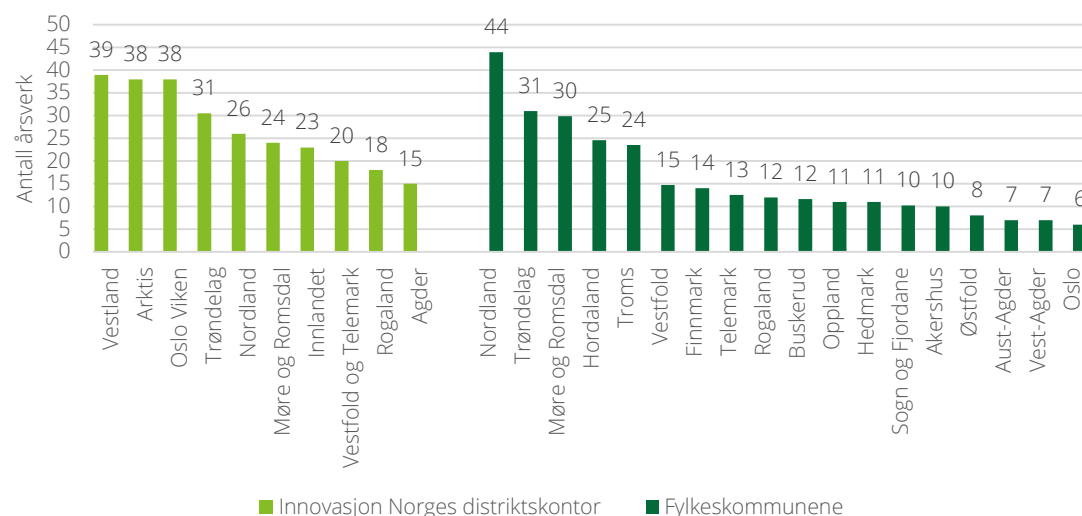
Ressurser i den regionale og lokale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Den regionale dimensjonen utgjør 28 prosent av den totale forvaltningen i virkemiddelapparatet. Det er stor variasjon i antall årsverk blant fylkeskommuner og Innovasjon Norges distriktskontor.

Antall ansatte i det regionale virkemiddelapparatet

- Den regionale forvaltningen av virkemiddelapparatet består i 2019 av 557 årsverk. Dette utgjør 28 prosent av den totale forvaltningen av virkemiddelapparatet.
 - Fylkeskommunene: 280 årsverk
 - Innovasjon Norges distriktskontor: 267
 - RFF: 10
- Det er stor variasjon i antall årsverk blant fylkeskommunene og Innovasjon Norges distriktskontor. Nordland fylkeskommune har flest årsverk knyttet til forvaltning av virkemiddelapparatet (44 årsverk), mens Oslo har færrest (6 årsverk). Dette gjenspeiler blant annet hvor stor andel av fylkeskommunen som inngår i virkemiddelssonen og dermed hvor mye midler fylkeskommunen mottar over statsbudsjettet. Blant Innovasjon Norges distriktskontor er forskjellen mellom størrelsen på kontorene, med tanke på antall årsverk, noe mindre.

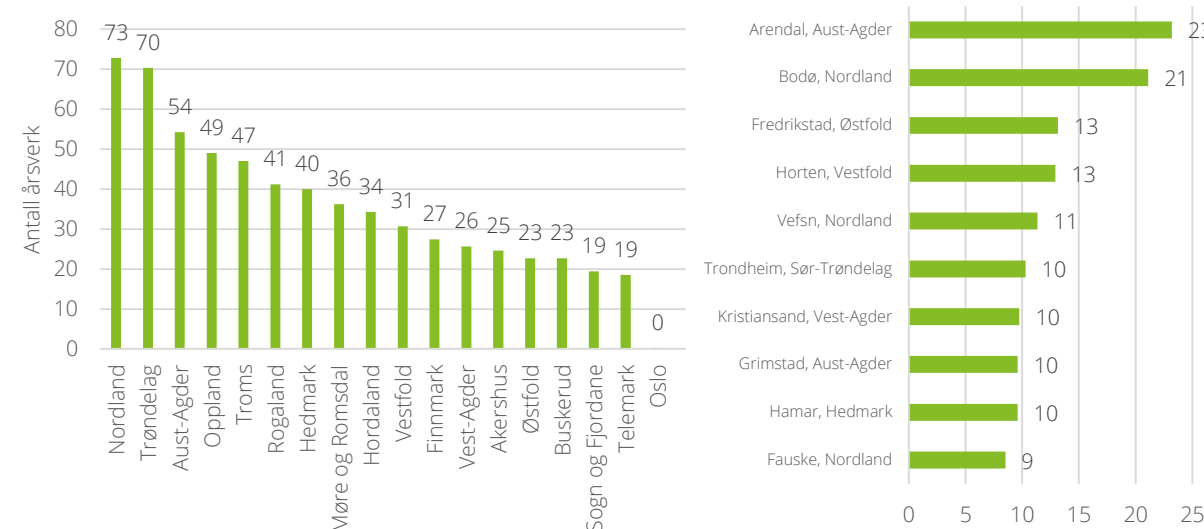
Antall årsverk knyttet til næringsutviklingsarbeidet i 2019 i fylkeskommunenes og Innovasjon Norges distriktskontor.

Antall ansatte i den lokalt forvaltede dimensjonen av virkemiddelapparatet

- Det er vanskelig å få noen god oversikt over antall ansatte eller årsverk som går med til forvaltning og administrasjon av det næringsrettede virkemiddelapparatet i kommunene.
- Norske kommuner har samlet 637 årsverk knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet i 2017¹. Det er viktig å anse disse tallene som grove estimater som nok ligger i nedre sikt av hva man skulle forvente. Med andre ord er det stor feilmargen i disse tallene.
- Kommuner i Nordland har flest årsverk knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet, mens Oslo har minst. Blant de ti kommunene som har flest antall estimerte årsverk knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet finner vi tre kommuner i Nordland.

Venstre: estimert antall årsverk til tilrettelegging og bistand for næringslivet i norske kommuner samlet per fylke i 2017. Høyre: topp ti kommuner med flest årsverk knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet i 2017.

Kilde: RFI utsendt til fylkeskommunene og Innovasjon Norges distriktskontor; Estimert basert på SSBs tabell 12362

¹ Antall årsverk knyttet til det næringsrettede i kommunen er estimert ved å dele lønnsutgifter fratrukket sykkelbærsrefusjon innenfor tilrettelegging og bistand for næringslivet som gitt av SSB, på en årlig gjennomsnittlig inntekt på 600 000 kroner. Merk at 53 kommuner har ikke registrert data for lønnsutgifter knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet for året 2017.

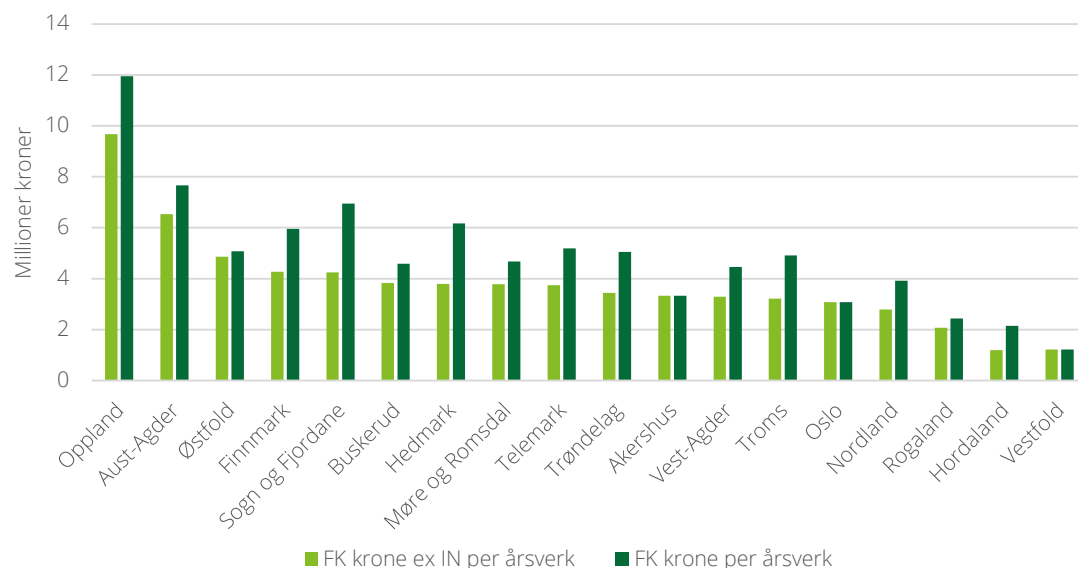
Ressursbruk i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Det er stor variasjon i midler til forvaltning per årsverk til fylkeskommunene og Innovasjon Norges distriktskontor.

Fylkeskommunene

- Det er stor variasjon i hvor mye midler til næringsutvikling fylkeskommunen forvalter, samt antall årsverk i fylkeskommunen som jobber mot næringsutvikling.
- Eksempelvis forvalter Oppland, Aust-Agder og Østfold sine midler med relativt sett få ansatte. I Oppland fylkeskommune forvalter hvert årsverk i gjennomsnitt 9,7 millioner kroner (utenom midlene som videreføres til Innovasjon Norge). I den andre enden finner vi Vestfold, Hordaland og Rogaland med liten forvaltning per årsverk. I Vestfold forvalter hvert årsverk i gjennomsnitt 1,2 millioner kroner.
- Variasjonen mellom fylkeskommunene kan ha flere forklaringer. Det kan for eksempel ha bakgrunn i sammensetningen av aktiviteter som fylkeskommunene prioriterer og antall prosjekter fylkeskommunene bevilger penger til, men det kan også være en indikasjon på variasjon i kostnadseffektivitet.

Antall millioner kroner forvaltet til næringsutvikling i fylkeskommunene per årsverk i 2018, med og uten bevilgninger som videreføres til Innovasjon Norge.

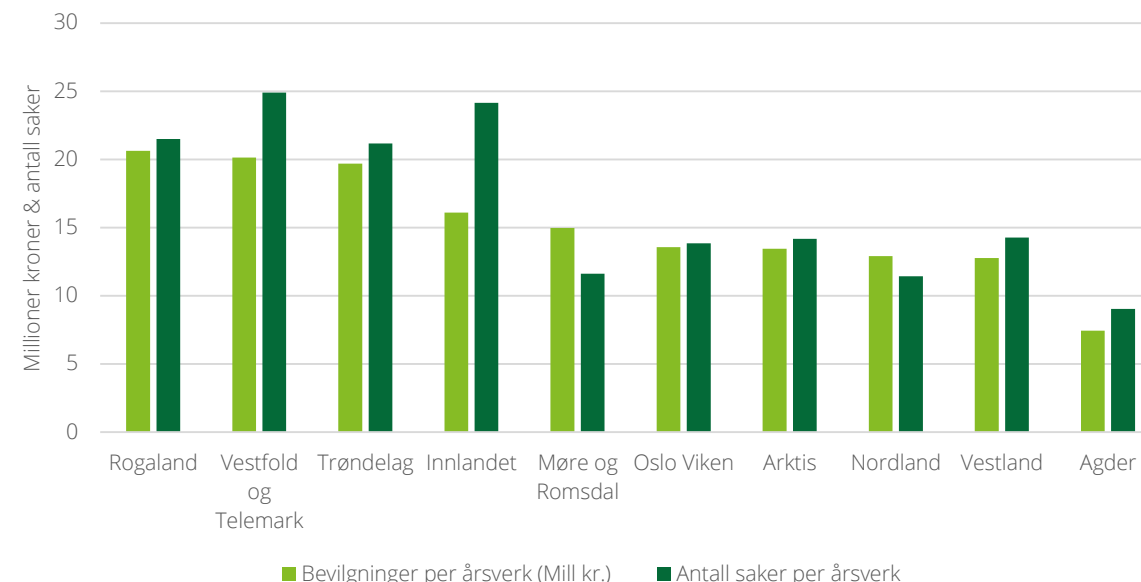

Kilde: RFI utsendt til fylkeskommunene og Innovasjon Norges distriktskontor;

Innovasjon Norges distriktskontor

- Det er stor variasjon i kostnader per forvaltningskrone mellom Innovasjon Norges distriktskontorer.
- Distriktskontoret i Rogaland, Vestfold og Telemark, samt Trøndelag forvalter rundt 20 mill kroner per årsverk og kan sees på som relativt kostnadseffektive.
- Kostnadsstrukturen i distriktskontorene preges av det næringsliv som dominerer regionen. Eksempelvis vil mer kapitalintensive næringer trekke i retning av at tilskudd og lån blir større, og at dersom kundene ikke klarer å håndtere sine forpliktelser vil oppfølging kunne bli krevende med mer ressursbruk.
- Distriktskontorene har gjennomgått en del endring de senere år, der nylige sammenslåinger kanskje er av størst betydning. Man må regne med at kostnadseffektiviteten vil ta seg opp noe etterhvert som synergieffekter og stordriftsfortrinn realiseres gjennom sammenslåingene.
- Et annet mål på effektivitet er å se på antall saker distriktskontorene har per årsverk. Dette sammenfaller i stor grad med bevilgninger per årsverk, men det er noe variasjon. Sammenfallet tilsier at kostnadene øker med antall saker.

Bevilgninger i millioner kroner per årsverk, samt antall saker per årsverk i Innovasjon Norges distriktskontor i 2018.

Det regionale: Innovasjonsselskapenes rolle blir stadig viktigere

Drøye 80 innovasjonsselskap rundt om i landet tilbyr tjenester, lokaler og testinfrastruktur for bedrifter og nettverk. De er ulike i størrelse og form, men enkelte får en stadig viktigere rolle i virkemiddelapparatet.

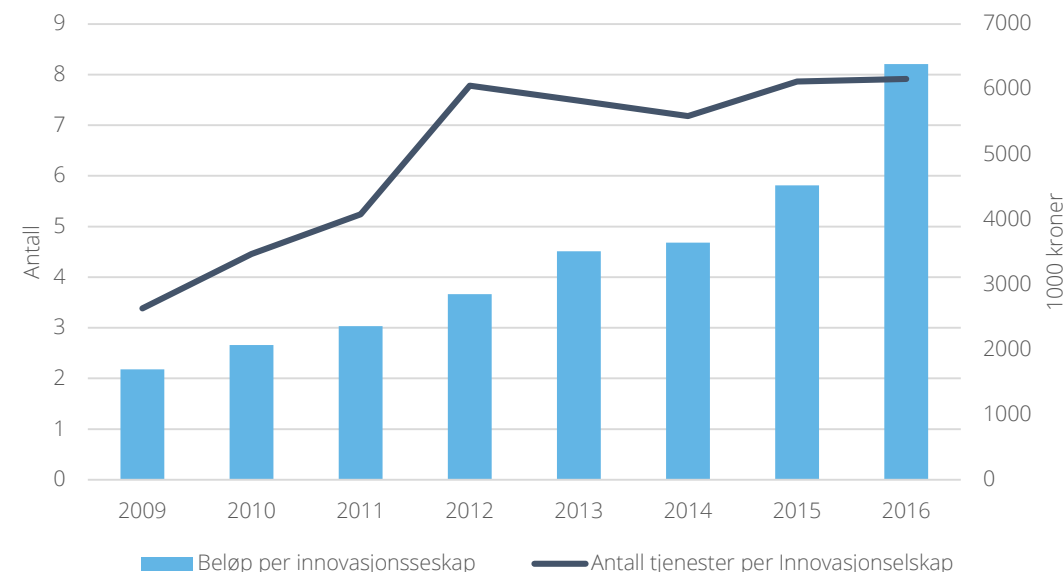
Innovasjonsselskapene

- Disse selskapene består av forskningsparker, kunnskapsparker, inkubatorer, TTO-er (teknologioverføringskontorer) og næringshager
- De eies av nokså ulike konstellasjoner av offentlige og private aktører, men Siva er ofte inne på eiersiden og det er også Fylkeskommunen.
- Siva har en særlig viktig rolle overfor innovasjonsselskapene ettersom mange av dem får tilført midler gjennom Sivas inkubatorprogram og næringshageprogram
- De største innovasjonsselskapene tilbyr også hus for klyngeorganisasjoner, testfasiliteter og ressurser for forskningsprosjekter med bredere nettverk. Vi finner også ulike typer startup-miljøer i tilknytning til mange av disse innovasjonsselskapene

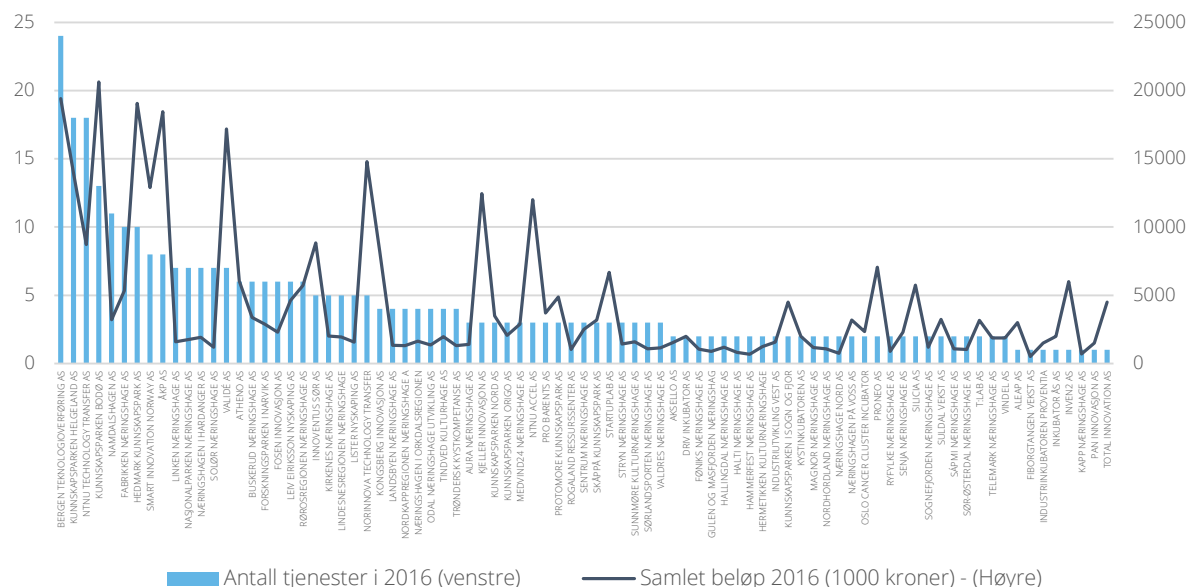
Utvikling og sentrale trekk

- Innovasjonsselskapene har fått tilført stadig flere tjenester gjennom virkemiddelapparatet de senere årene.
- Antall tjenester per år har mer enn tredoblet seg siden 2009.
- Siva har innført et rangeringssystem som tilfører mer ressurser gjennom programmene jo sterkere miljøene er. Slik skapes det konkurranse og sterkere fokus på tjenestekvalitet.
- Noen innovasjonsselskaper har utviklet en helt sentral rolle i det regionale innovasjonssystemet. Eksempler på dette er ÅKP, Valide og Helgeland Kunnskapspark. Disse er prosjektledere for flere klyngeprosjekter, inkubatorer og katapultprosjekter og fungerer som et nav for et stort antall bedrifter og nettverk.

Utviklingen i antall tjenester og beløp tilført innovasjonsselskapene i gjennomsnitt per år fra virkemiddelapparatet

Innovasjonsselskapenes tildeling av antall tjenester og samlet tilskuddsbeløp. Rangert fra størst til minst

[illegible]

Det lokale nivået

Et sammensatt kommune-Norge medfører stor variasjon i det næringsrettede arbeidet. Vi har kategorisert kommuner med bakgrunn i ressursinnsats og kommunestørrelse for å kartlegge forskjellene.

Hovedfunn fra kommuneundersøkelsen

Som en del av områdegjennomgangen er det gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot landets kommuner, hvorav 170 har svart. Undersøkelsen tar for seg områder som organisering, bruk av næringssselskap, egne virkemidler, samarbeid og kompetanse.

Organisering

- Gjennomsnittlige årsverk til næringsutvikling i kommunene som har besvart undersøkelsen varierer mellom 0 og 7.5 hvorav nesten halvparten (43%) har en fullt dedikert næringssjef, mens 36% har næringssjef som ikke er fullt ut dedikert i rollen. 21% har ikke næringssjef.
- Kommuner med høy ressursinnsats organiserer ofte arbeidet i en egen avdeling under rådmannen
- I små kommuner er ofte en del av ressursinnsatsen rettet mot landbrukssektoren

Næringssselskap

- I overkant av 60 % av kommunene er ikke i næringssselskap. Av disse er deleierskap med private den mest vanlige formen for organisering (25%)

Virkemidler

- Mange kommuner har en form for næringsfond, men ofte med lave årlige beløp. Rådgivning er også vanlig å tilby, som en førstelinje for virkemiddelapparatet
- Kommunene med middels og høy ressursinnsats bidrar også til samhandling og tar et ansvar for opplæring
- Få kommuner oppgir å ta i bruk virkemiddelet profilering

Samarbeid

- De minste kommunene er mest avhengig av interkommunalt samarbeid
- De aller fleste kommuner har tett samarbeid med Innovasjon Norge og fylkeskommunen, mens et fåtall har samarbeid med Forskningsrådet og Enova
- Alle kommunene har samarbeid med private og interesseorganisasjoner

Kommunenes kompetanse er beskrevet nærmere i kapittel 4.

Kommuner kategorisert etter ressursinnsats og kommunestørrelse

På neste side har vi kategorisert kommuner etter grad av næringsrettede ressurser (basert på svar i undersøkelse) og kommunestørrelse (befolkningstall)

Grad av næringsrettede ressurser bedømmes basert på kommunenes svar på ressursinnsats i undersøkelsen som har blitt sendt ut:

- Lav grad: en næringssjef som jobber mindre enn 50% og en supplerende ressurs som jobber mindre enn 50%
- Middels grad: minst en næringssjef som jobber mer enn 50%, med supplerende ressurs som jobber under 50%
- Høy grad: minst en næringssjef som jobber mer enn 50% og minst en supplerende ressurs som jobber minst 50%

Kommunestørrelse er hentet inn fra SSB, og vi bruker SSBs definisjon av kommunestørrelse

- Små: 1-4 999 innbyggere;
- Mellomstore: 5000-19 999 innbyggere
- Store: over 20 000 innbyggere

Detaljerte funn for ulike kommunekategorier finnes på neste side.

Det lokale nivået

Overordnet beskrivelse av kjennetegn ved ni ulike kommunekategorier, basert på grad av næringsrettede ressurser og kommunestørrelse

Omfang av næringsrettede ressurser	 Særtrekk: - Høyt fokus på utvikling av landbruksnæring - Stor usikkerhet i finansiering Utvalg: 27 kommuner	Geografi: Lav sentralitet, Midt- og Nord-Norge Ressursinnsats: Høy, 2.2 årsverk i snitt Organisering: Rådmann/næringssjef og delvis dedikerte rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, næringsfond Samarbeidspartnere: IN, FK, ENOVA, SIVA og andre kommuner	 Særtrekk: - Halvparten deleier i næringsselskap - Samarbeid i region viktig Utvalg: 17 kommuner	Geografi: Middels sentralitet, hovedsakelig Vestlandet Ressursinnsats: Høy, 3.4 årsverk i snitt Organisering: Delvis dedikert næringssjef, fullt dedikert rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, næringsfond, opplæring, samhandling Samarbeidspartnere: IN, FK, andre kommuner, delvis NFR/FFF	 Særtrekk: - De fleste er involvert i næringsselskap - Ofte organisert i egen avdeling Utvalg: 16 kommuner	Geografi: Høy sentralitet, hovedvekt Østlandet Ressursinnsats: Høy, 3.5 årsverk i snitt Organisering: Fullt dedikert næringssjef, fullt dedikert rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, opplæring, næringsfond, samhandling, profilering Samarbeidspartnere: IN, FK, delvis ENOVA, NFR
	 Særtrekk: Mye bruk av regionale samarbeid Utvalg: 21 kommuner	Geografi: Lav sentralitet, Midt- og Nord-Norge Ressursinnsats: Middels, 0.9 årsverk i snitt Organisering: Dedikert næringssjef, delvis dedikert rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, næringsfond, noe samhandling Samarbeidspartnere: FK, andre kommuner, delvis NFR og Enova	 Særtrekk: - Delvis dedikert - Samarbeid VMA viktig Utvalg: 19 kommuner	Geografi: Middels sentralitet, hele Norge Ressursinnsats: Middels, 1 årsverk i snitt Organisering: Dedikert næringssjef, 50/50 har også dedikert rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, næringsfond Samarbeidspartnere: FK, IN, Enova, delvis SIVA og NFR	 Særtrekk: - De fleste er involvert i næringsselskap - Lav andel interne ressurser Utvalg: 7 kommuner	Geografi: Høy sentralitet, hovedvekt Østlandet Ressursinnsats: Middels, 1.1 årsverk i snitt Organisering: Fullt dedikert næringssjef, delvis dedikert rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, opplæring, næringsfond Samarbeidspartnere: IN, FK, delvis NFR
	 Særtrekk: - Avhengig av samarbeid - Rådgivning via rådmann/næringssjef Utvalg: 41 kommuner	Geografi: Lav sentralitet, hele Norge Ressursinnsats: Lav, 0.7 årsverk i snitt Organisering: Vanligst med delvis dedikert næringssjef, noen få har ingen dedikerte ressurser Virkemidler: Rådgivning, næringsfond Samarbeidspartnere: IN, FK	 Særtrekk: - Ikke toppstyrt - Høy bruk av deleie i næringsselskap Utvalg: 17 kommuner	Geografi: Middels sentralitet, Innlandet Ressursinnsats: Lav, 0.8 årsverk i snitt Organisering: Ikke dedikert næringssjef, men rådgiver(e) Virkemidler: Rådgivning, næringsfond, opplæring Samarbeidspartnere: FK, IN, RFF, NFR, delvis SIVA	 Særtrekk: - Lite målrettet - Enten gjennom næringssjefs rolle eller samarbeid Utvalg: 5 kommuner	Geografi: Middels sentralitet, hele Norge Ressursinnsats: Lav, uoppgitt årsverk Organisering: Ikke fullt dedikert næringssjef, gjennom samarbeid Virkemidler: Mest rådgivning, noe fond Samarbeidspartnere: FK, IN, delvis SIVA

Kommunestørrelse

Kilde: Spørreundersøkelse besvart av 170 kommuner

Note: Ikke alle kommuner har oppgitt årsverk. Beskrivelse gir en generell indikasjon på typiske trekk ved de kartlagte kommunene, og er ikke presise/heldekkende for hele utvalget.

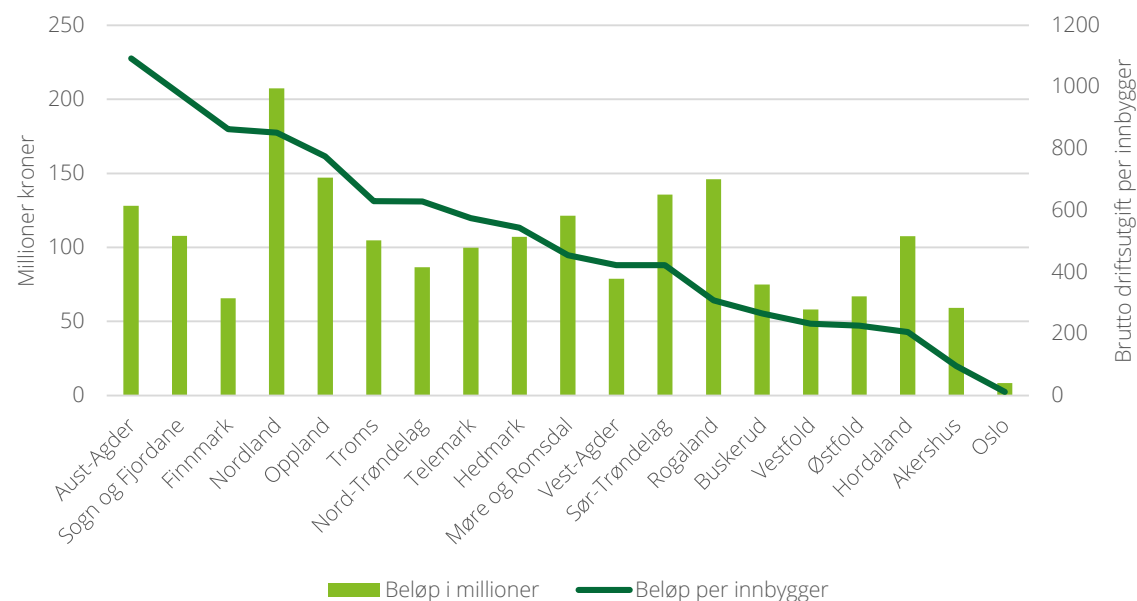
Ressurser i den lokale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Lokalt forvaltede midler er i stor grad kommunale midler, herunder næringsfond. Det er stor variasjon mellom kommuner og fylker. Næringsfond utgjør omtrent halvparten av de samlede tilskuddene kommunene forvalter.

Lokalt forvaltede midler

- Lokalt forvaltede midler er i stor grad kommunale midler. Dette inkluderer blant annet næringsfond som forvaltes av den respektive kommune.
- Det er gjennomgående vanskelig å anslå omfang av ressursbruk til næringsutvikling på det lokale nivået. Det produseres ikke systematiske oversikter på dette området, men kommunale regnskapstall presentert i KOSTRA kan gi en pekepinn på omfanget.
- Ifølge SSB (KOSTRA) hadde norske kommuner samlede brutto driftsutgifter på 1,9 milliarder kroner rettet mot tilrettelegging og bistand for næringslivet i 2017.
- Det er stor variasjon i kommunenes utgifter knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet. Kommunene i Nordland hadde samlet høyest utgifter i Norge i 2017. Kommunene i Aust-Agder gir samlet mest per innbygger.

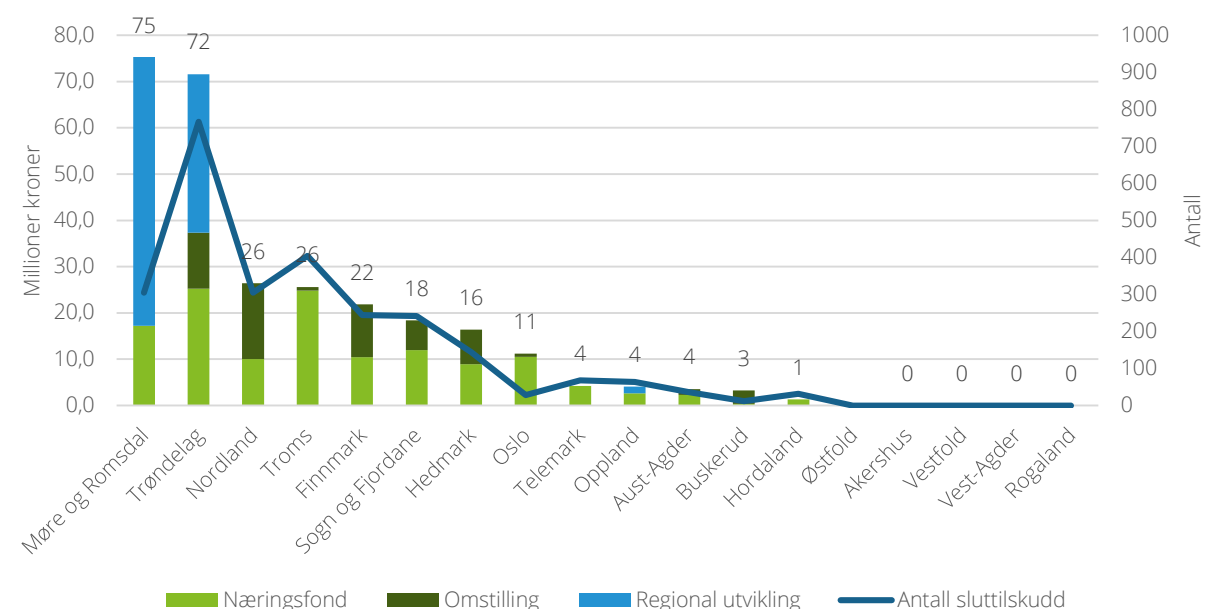
Kommunenes brutto driftsutgifter til tilrettelegging og bistand for næringslivet i 2017 samlet fylkesvis i millioner kroner (venstre akse) og per innbygger i kroner (høyre akse). Kilde: SSB tabell 12362

Tilskudd som forvaltes av kommunene

- Det er variasjon i tilskudd som forvaltes av kommunene og som er finansiert av KMD over programkategori 13.50.
- Tall fra regionalforvaltning.no viser at kommunene i Norge samlet forvaltet 280 millioner kroner i 2016. Kommunene i Møre og Romsdal forvaltet samlet 75 millioner kroner i slutttilskudd i 2016. Dette fordeler seg på rundt 230 enkelttilskudd til virksomheter og organisasjoner. Kommunene i Troms forvaltet under 30 millioner i 2016, men disse ble fordelt på hele 400 enkelttilskudd.
- Det er stor forskjell mellom hvilke typer midler kommunene forvalter. Kommunene i Møre og Romsdal og Trøndelag forvalter i stor grad midler til regional utvikling, mens de fleste fylker har kommuner som forvalter midler til næringsfond.
- Norges kommuner forvaltet samlet 130 millioner kroner i tilskudd fra næringsfond i 2016. Dette utgjør nesten halvparten av de samlede tilskuddene som kommunene forvalter.

Slutttilskudd som kommunene forvalter i 2016 i millioner kroner (venstre akse) fordelt på typer midler og antall slutttilskudd (høyre akse), fordelt på fylker. Kilde: Regionalforvaltning.no

Kapittel 3

Grenseflater og overlapp

Kapittel 3

Grenseflater og overlapp

3.1 Begreper og analysemodell

Overlapp og avhengighet mellom virkemidler

I tillegg til overlapp, det vil si substituerbare virkemidler, vil vi identifisere virkemidler som er komplementære med hverandre, gjennom gjensidig forsterkning eller kjedet samspill

Når det næringsrettede virkemiddelapparatet involverer et betydelig antall aktører, er det spesielt viktig at det er skarpe grensesnitt og tydelig arbeidsdeling - både vertikalt mellom forvaltningsnivåene og horisontalt mellom aktører på samme forvaltningsnivå. Overlapp mellom aktørene kan resultere i dublering av ressursbruk og administrative kostnader, og sub-optimal kvalitet på tjenestene som tilbys. I tillegg kan det være uhåndterlig fra et forretningsperspektiv, da det kan oppstå usikkerhet om inngangskanaler til systemet og hvilke tjenester ulike aktører bidrar med, noe som øker transaksjonskostnadene for brukerne. Selv om arbeidsdelingen kan ha vært klar og grenseflatene skarpe da aktørene ble etablert, vil aktørene gjerne utvide tjenestespekteret over tid, for eksempel fordi de ser at det er mangler og svakheter i tjenestetilbudet. Over tid vil det derfor gjerne vokse frem overlapp mellom aktørene.

Med **overlapp** mener vi:

Like eller *likeartede* ordninger som rettes mot samme målgruppe, det vil si at ordningene **oppleves som substituerbare** for brukerne. To programmer som leveres av henholdsvis FR og IN, BIA og IFU/OFU, har en del fellestrekk, men det er likevel ikke sikkert at de er fullt ut substituerbare. Begge skal lede til (kommersialisert) innovasjon, men mens BIA er forskningsprosjekter rettet mot konsortier av bedrifter og kunnskapsaktører, tildeles IFU/OFU-kontrakter til dyader av SMB-bedrifter og deres kunder. Det er likevel ingen tvil om at virkemidlene er overlappende.

Hva er **implikasjonen av overlapp**? På den ene side kan det eksistere fruktbar konkurranse mellom virkemiddelaktørene, i form av at de kontinuerlig jobber for å gjøre virkemidlene mest mulig relevante og brukervennlige. På den annen side kan overlapp medføre at aktørene ikke kan realisere stordriftsfordeler i programmet. Stordriftsfordeler kan for eksempel være knyttet til fagmiljøers evne til spesialisering, intern kompetanseoverføring og ekstern attraktivitet, samt brukeroppfølgning, systemer og administrasjon. Stordriftsfordeler kan realiseres gjennom samorganisering, men kan til dels også realiseres gjennom interorganisatorisk samarbeid. En fordel med overlappende virkemidler, sett fra brukernes perspektiv, er at en bedrift som får avslag på ett virkemiddel kan søke om støtte til det samme prosjektet fra et annet virkemiddel. Siden seleksjon av prosjekter normalt inneholder et element av skjønn, innebærer det at gode prosjekter som blir utsatt for negativ seleksjon får en sjanse til. Helseteknologiselskapet Dignio er et interessant eksempel på dette, se egen boks nedenfor. På den annen side innebærer skjønnselementet i seleksjon at overlapp mellom virkemidler også kan føre til at «gale» prosjekter slipper gjennom: Jo flere muligheter en bedrift har til å søke om støtte til et prosjekt, desto større sannsynlighet er det for at det gis støtte til ulønnsomme prosjekter.

Med **avhengighet** mener vi:

Horisontal komplementaritet: *Gjensidig forsterkende.*

Vertikal komplementaritet: *Kjedet samspill*, for eksempel forskningsprosjekter som avløses av kommersialiserings-prosjekter

To virkemidler er gjensidig forsterkende (horisontalt komplementære) dersom en bruker øker nytten av ett virkemiddel ved å ha tilgang til et annet virkemiddel samtidig. Kapital- og kompetansevirkemidler kan gjerne være gjensidig forsterkende. Det er for eksempel sannsynlig at Sivas inkubatortjeneste er komplementær med Innovasjon Norges etablerertilskudd. Et annet eksempel er GIEK og Eksportkreditt. Lån gis gjerne under forutsetning av at det utstedes garantier, fordi garantier bidrar til å redusere risikoen på lån.

Det er også avhengighet mellom virkemidler når to virkemidler henger sammen i en kjede/sekvens. Vi kaller dette kjedet samspill. For eksempel vil prosjekter i PETROMAKS kunne følges opp med midler fra DEMO2000. Det er viktig å presisere at det ikke er tilstrekkelig at to virkemidler opptrer sekvensielt for at det skal foreligge kjedet samspill. Kjedet samspill foreligger når *effekten* av ett virkemiddel er større dersom man tidligere har mottatt et annet virkemiddel.

Hva er **implikasjonen av avhengighet**? Når virkemidler er gjensidig avhengige, bør de koordineres, for eksempel i form av design, målgrupper og seleksjonskriterier. Isolert sett kan man si at avhengighet trekker i retning av at virkemidlene bør tilbys av den samme aktøren, men som vi kommer tilbake til lenger ned, kan avhengighet også håndteres gjennom interorganisatorisk samarbeid. Hvis komplementariteten mellom to virkemidler er svært høy, kan det også være aktuelt å slå dem sammen til ett integrert virkemiddel – på samme måte som en «smartphone» er et eksempel på ett integrert produkt som tidligere ble tilbudt som mange separate produkter.

Figuren på neste side viser hvordan vi systematisk kan vurdere virkemidlenes relasjon til hverandre. Fordi antall virkemidler er svært høyt, er det ikke hensiktsmessig å anvende modellen for alle kombinasjoner av virkemidler. En kvantitativ analyse av kontaktpunkter mellom aktører, virkemidler og aktiviteter (side 4 og 5 nedenfor), samt en kvalitativ analyse av overlapp og avhengighet mellom aktørene, gjennomføres først. Basert på disse identifiserer vi de mest relevante virkemidler for en grundigere analyse.

Analytisk rammeverk for overlapp og avhengighet mellom virkemidler

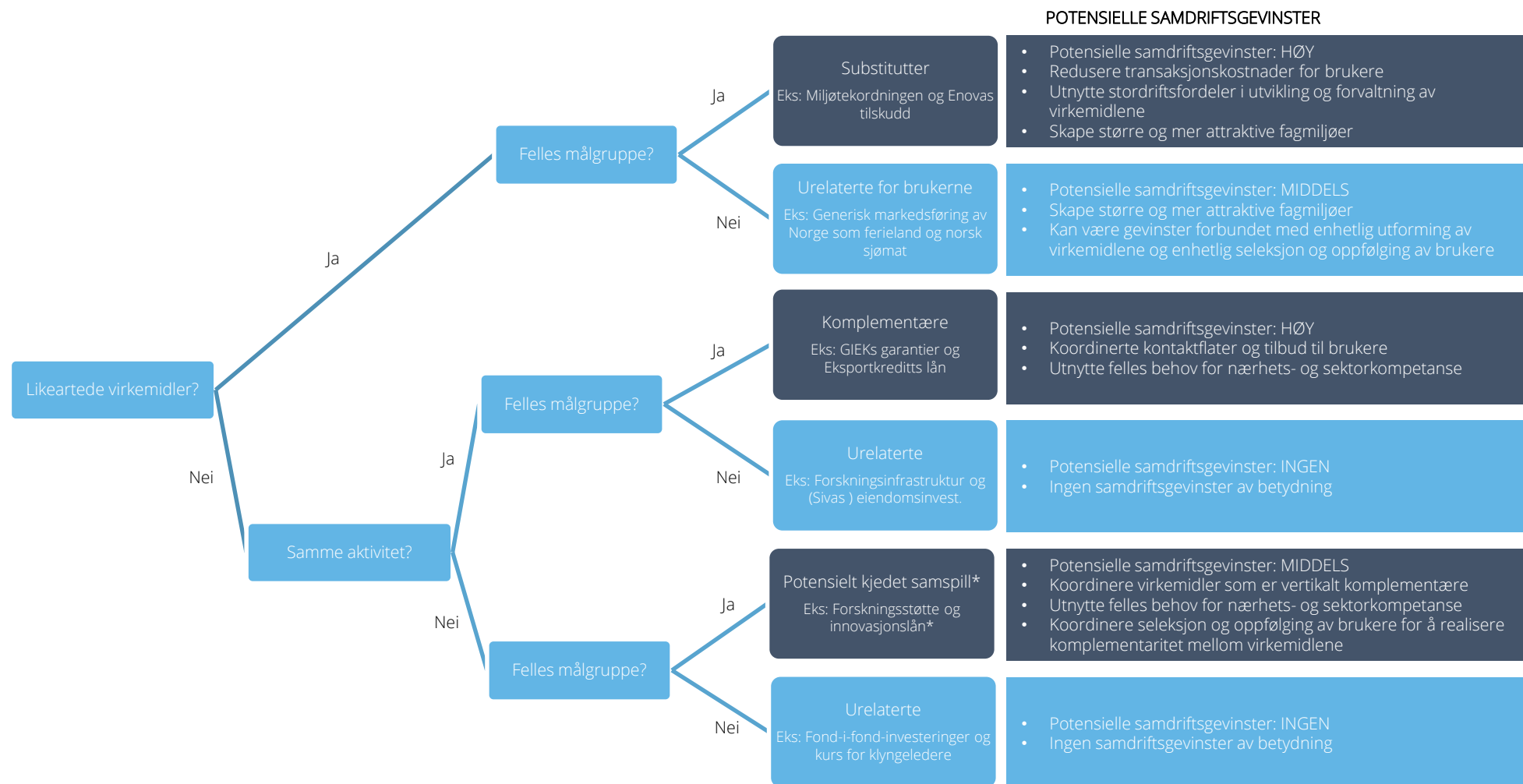
Virkemidler kan overlappe på flere måter: Er de likeartede, er de rettet mot samme aktivitet hos brukerne, har de samme målgruppe? Ulike kombinasjoner medfører ulike potensielle samdriftsgevinster

Likeartede virkemidler vil si at tjenesten som tilbys er relativt lik, for eksempel lån, rådgivning eller tilskudd. Våre fire virkemiddeltypen er for bredt definert, så analysene gjøre på undergrupper.

Samme aktivitet vil si at virkemidlene er ment å utløse/forsterke samme aktivitet hos brukerne, for eksempel nyetablering, forskningsdrevet innovasjon eller eksport. Merk at bedrifters fase/utvikling defineres som en egenskap ved aktiviteten, ikke ved målgruppen.

Felles målgruppe = Samme sektor/næring eller samme geografisk nedslagsfelt. Mange virkemidler er generelle og nasjonale, da er målgruppen felles.

* Selv om virkemidlene er forskjellige og de er rettet mot ulike aktiviteter hos brukerne, kan virkemidlene være komplementære. Det forutsetter at de er rettet mot samme målgruppe/brukere og at virkemidlene forsterker hverandres effekt på brukernes aktiviteter. Forskningsmidler til forskningsbasert innovasjon som **avløses** av innovasjonslån og IFU-virkemidler er komplementære. Denne formen for komplementaritet kaller vi for **kjedet samspill**, det vil si at de forsterker hverandre sekvensielt.

Kapittel 3

Grenseflater og overlapp

3.2 Overlapp i formål og målsettinger

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Aktørenes formål og mål, som definert i deres overordnede styringsdokument (oppdrags-, tildelings- og tilskuddsbrev og vedtekter) gir indikasjoner på hvor det kan være overlappende virksomhet blant aktørene

Like eller likeartede overordnede styringssignaler gir grunnlag for overlapp og grenseflater. I dette delkapittelet fremstilles virkemiddelaktørenes mål og formål, som presentert i relevant styringsdokumentasjon, det være oppdragsbrev, tildelings- og tilskuddsbrev eller vedtekter.¹ Målene og formålene er overordnede, og kan med hensikt være helt eller delvis overlappende. Dette ser vi på spesielt på store samfunnsutfordringer som er viktige for Norge.

Overlapp i mål og formål er ikke ensbetydende med at aktørene er overlappende, men heller som en indikasjon på *hvor* aktørene kan ha overlappende roller og oppgaver. All styringsdokumentasjonen som måtte foreligge for enhver virksomhet er ikke vurdert i sin helhet, og vurderingene som gjøres **er ikke ment å konkludere**. I det videre arbeidet vil overlappende styringssignaler være en av flere metoder som brukes for å identifisere overlapp på virkemiddelsnivå.

Aktørenes mål og formålsbeskrivelser dekker flere temaer:

Aktivitet

De fleste formålsbeskrivelser bygger på en aktivitet som virkemiddelet er tiltenkt å understøtte. Aktiviteten er som oftest definert for å rette opp en markedssvikt.

Eks. Innovasjon

Virkemiddel

Noen formål definerer typen virkemiddel som aktøren skal benytte seg av for å understøtte aktiviteten som defineres.

Eksempel: Kapitalvirkemiddel

Tematikk

Noen virkemiddelapparater er ved formål sentrert mot en type tematikk, dette være en industri, et samfunnsproblem, et fagområde etc.

Eksempel: Klimaproblematikk

Gjennomgang og vurdering av disse gir inspirasjon til videre analyseområder

¹ For selskaper uten eierstyring er mål- og formålsbeskrivelser hentet fra vedtekter

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Ved gjennomgang av aktørenes vedtatte formål og mål, er det tydelig at det er mange overlapper/grenseflater mellom aktørene

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser for nasjonale og regionale aktører

★ Flere stjerner indikerer høyere grad av overlapp

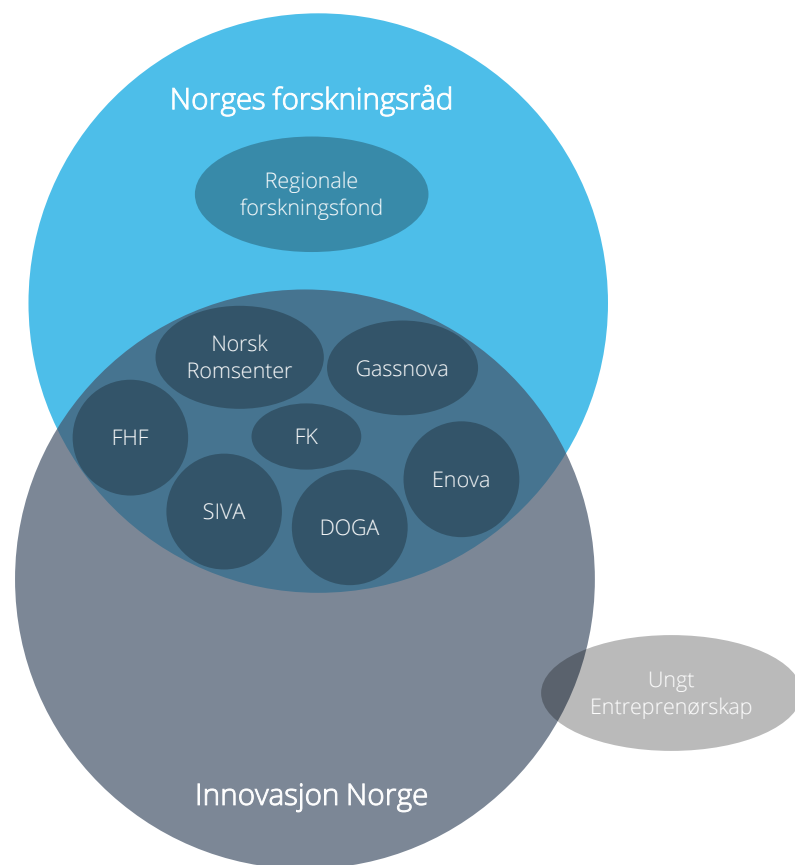
AKTØR	Argentum	DOGA	Eksportkreditt	Enova	FHF	GIEK	Gassnova	Innovasjon Norge	Investinor	LUP	NFR	Norges sjømatråd	Norsk Romsenter	NORWEP	Nysnø	Patentstyret	SIVA	UE	RFF	FK1
Argentum								★	★★						★★		★		★	
DOGA								★★		★★★	★★									★
Eksportkreditt						★★★		★★			★	★		★						
Enova						★	★★	★			★★			★	★					
FHF								★★			★★	★★							★	
GIEK			★★★	★				★				★		★						
Gassnova				★★				★			★				★★					
Innovasjon Norge	★	★★	★★	★	★★	★	★		★★★	★	★★	★★	★	★	★★		★★★	★★	★★	★★
Investinor	★★							★★★			★				★★★					★
LUP		★★★						★												★
NFR		★★	★	★★	★★		★	★★	★			★	★★	★					★★★	
Norges sjømatråd			★		★★	★		★★			★			★★			★			
Norsk Romsenter								★			★★									
NORWEP			★	★		★		★			★	★★								
Nysnø	★★			★			★★	★★	★★★											
Patentstyret																				
SIVA	★							★★★				★							★★	★★
UE								★★												
RFF	★				★			★★			★★★						★★			★★
FK1								★★									★★		★★	

¹ Her er kun målformulering knyttet til oppdragsbrev på 13.50 midler vurdert.

Kilde: Oppdrags-, tildelings- og tilskuddsbrev 2018. For Investinor, Argentum og Nysnø hentet fra selskapenes vedtekter.

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Det er naturlig overlapp mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norges brede formålsbeskrivelser. Flere mindre aktører har også tydelige grenseflater mot disse to store aktørene i sine overordnede formål

Brede oppdragsformuleringer for de største aktørene gir naturlig overlapp

Norges forskningsråd og Innovasjon Norge mottar en rekke oppdrag fra mange departementer, og som store organisasjoner er deres overordnede oppdrag brede. Dette gjør at deres formål ofte overlapper med de mindre aktørenes mer spesialiserte formål. Selv om deler av de overordnede målene overlapper, betyr ikke det nødvendigvis at alle delmål og aktiviteter overlapper.

Norges forskningsråd

- 1) Økt vitenskapelig kvalitet, 2) Økt verdiskapning i næringslivet, 3) Møte store samfunnsutfordringer

Innovasjon Norge

- Skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling
- 1) Flere vekstkraftige bedrifter, 2) Flere gode gründere, 3) Flere innovative læringsmiljøer

Mindre aktører

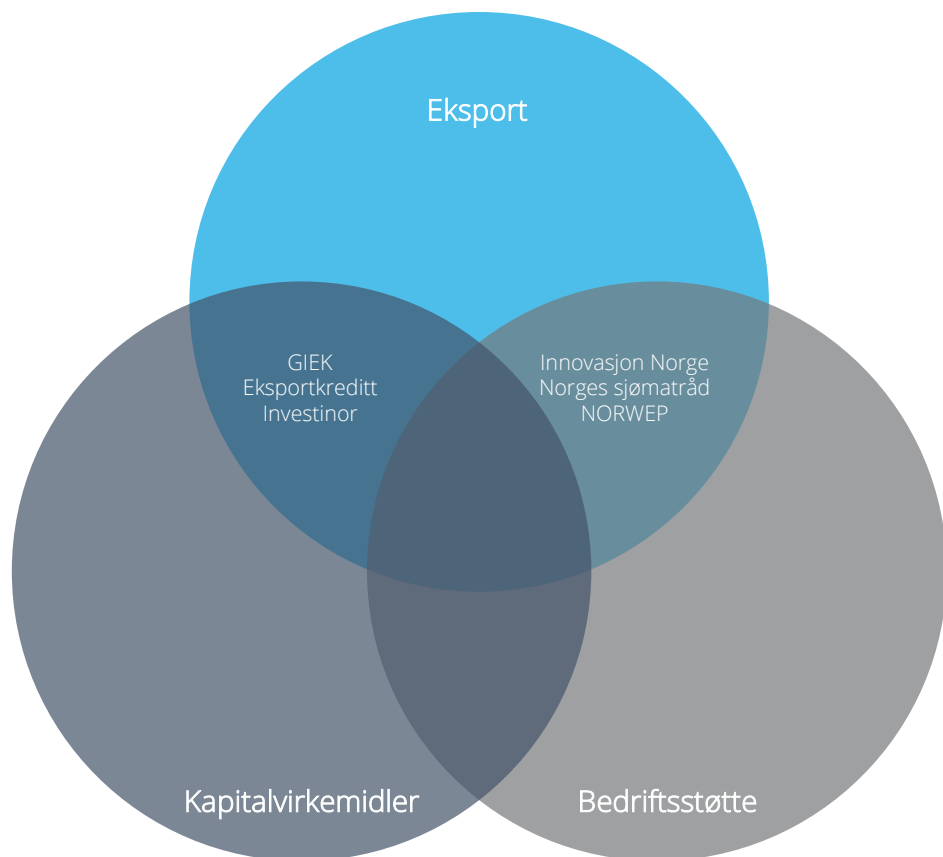
- **RFF:** Styrke forskning for regional innovasjon og regional utvikling
- **FHF:** Legge til rette for økt verdiskaping, miljøtilpasning, omstilling og nyskaping i fiskeri- og havbruksnæringen
- **SIVA:** Skal utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer
- **DOGA:** Økt konkurransevne i næringslivet
- **Enova:** Skal bidra til reduserte klimagassutslipp og styrket forsyningssikkerhet for energi, samt teknologiutvikling som på lengre sikt også bidrar til reduserte klimagassutslipp
- **Gassnova:** Hovedmål er å fremme teknologiutvikling og kompetansebygging for kostnadseffektive og framtidsrettede løsninger for CO2-håndtering.
- **FK:** Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distrikter¹
- **Ungt Entreprenørskap:** Mer entreprenørskap for økt verdiskaping

¹ Her er kun målformulering knyttet til oppdragsbrev på 13.50 midler vurdert.

Kilde: Utvalgte formålsbeskrivelser fra oppdrags-, tilskudds- og tildelingsbrev 2018. Investor og Norsk sjømatråd hentet fra vedtekter.

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Aktører som arbeider med profilering og eksport for norske bedrifter har overlappende mandater

Flere kapitalvirkemiddelaktører som jobber mot eksportbedrifter

GIEK, Eksportkreditt og Investinor har alle formål som retter seg mot økt internasjonalisering/eksport ved bruk av kapitalvirkemidler. Dette kommer tydeligst frem for GIEK og Eksportkreditt, mens Investinors grenseflate er mer perifer.

- **GIEK:** *Fremme norsk eksport og investeringer i utlandet. Dette skal oppnås gjennom å utstede garantier på vegne av den norske stat*
- **Eksportkreditt:** *Fremme norsk eksport gjennom konkurransedyktig, tilgjengelig og effektiv eksportfinansiering*
- **Investinor:** *Bidra til økt verdiskapning gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige selskaper, primært nyetableringer*

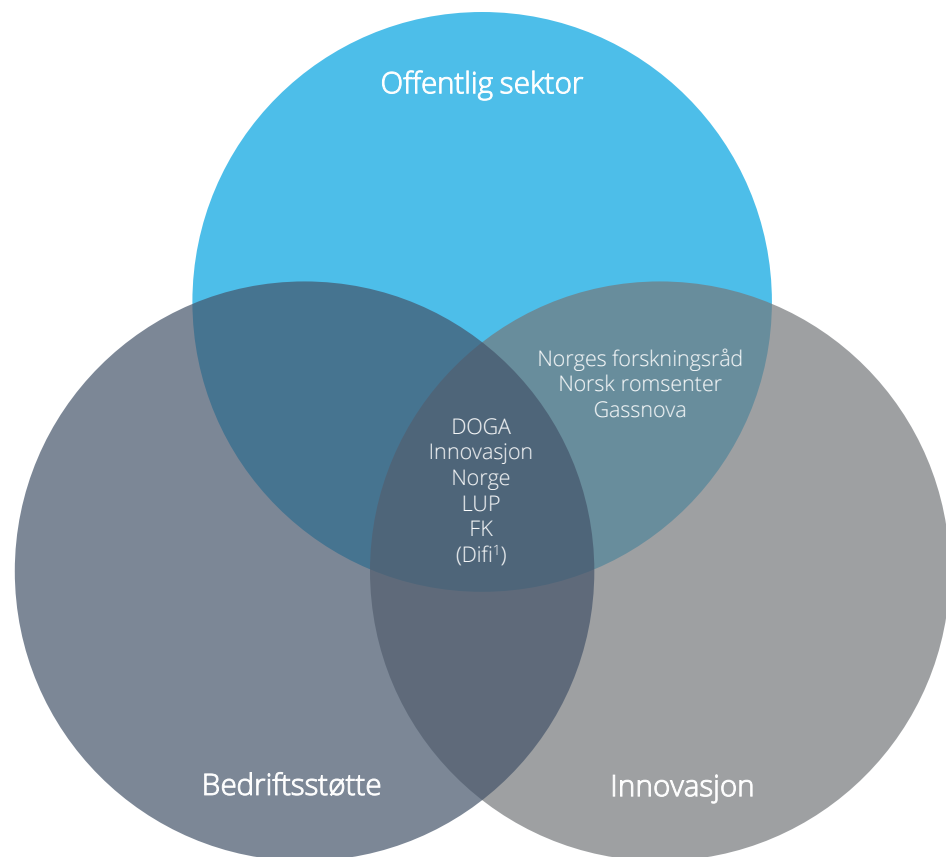
Bedriftsstøtteaktører som jobber mot eksportbedrifter

Også flere bedrifter som driver med bedriftsstøtte innretter seg mot eksport, Innovasjon Norge mer overordnet gjennom å skape vekst, mens NORWEP og Norges sjømatråd er rettet mot enkelt næringer.

- **Innovasjon Norge:** *Flere vekstkraftige bedrifter*
- **NORWEP:** *Å styrke det langsiktige grunnlaget for verdiskaping og sysselsetting i de norskbaserte energinæringene.*
- **Norges sjømatråd:** *Øke verdiskapning i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i inn og utland.*

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Flere av virkemiddelaktørene har formål som innrettes mot offentlig sektor

Arbeid mot utvikling av offentlig sektor

DOGA, IN og LUP har alle som formål å fremme innovasjon/nyskaping i offentlig sektor, ved bruk av virkemidler knyttet til bedriftsstøtte. DOGA og LUP har et snevrere fokus enn IN, men formålene er overlappende.

- **Innovasjon Norge:** *Flere innovative næringsmiljøer*
- **DOGA:** *Fornye offentlig sektor*
- **LUP:** *Bidra til at det gjennomføres flere innovative offentlige anskaffelser i stat og kommune*
- **FK:** *Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distrikter*

Rådgivende oppgaver

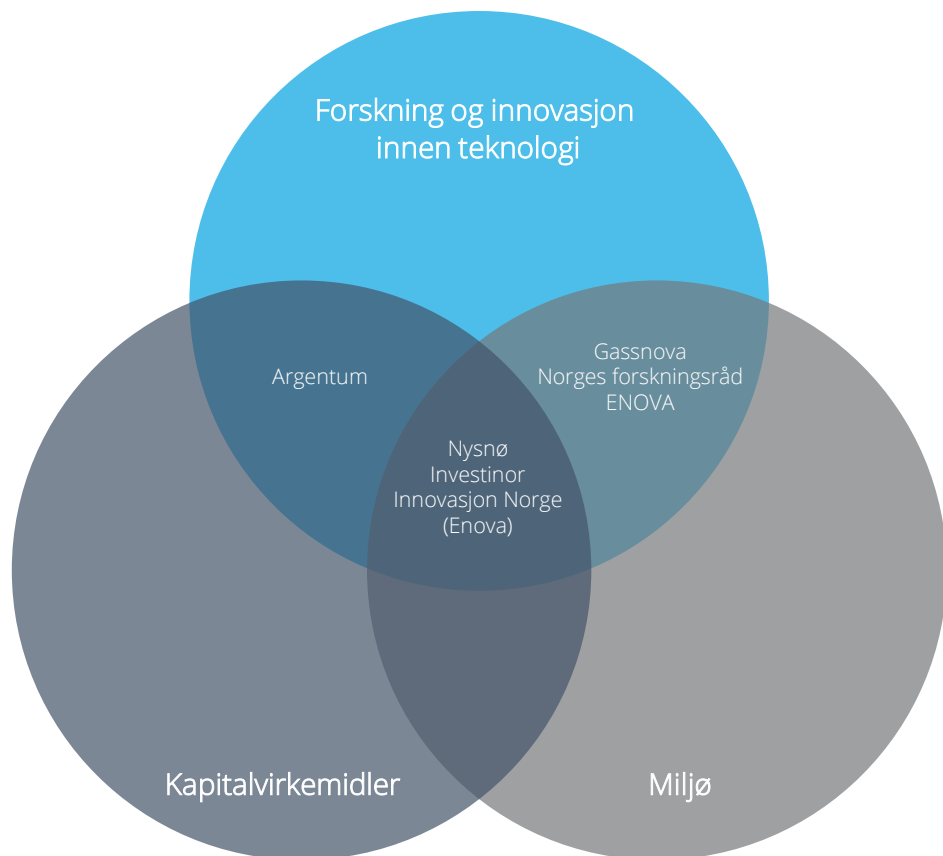
I skjæringspunktet mellom offentlig sektor og bedriftsstøtte finner vi også flere bedrifter med overlappende formål, som hovedsakelig omfatter en rådgivningsrolle opp mot staten.

- **Norge forskningsråd:** *1) God rådgivning, 2) Et velfungerende forskningssystem og 3) Økt vitenskapelig kvalitet*
- **Norsk romsenter:** *1) Anerkjente rådgivere for norsk forvaltning og næringsliv, 2) Videre utvikling av nasjonal rominfrastruktur*
- **Gassnova:** *Skal være en faglig rådgiver for departementet i arbeidet med CO2-håndtering og identifisere, planlegge og realisere nytte og gevinster av de ulike oppgavene foretaket har*
- **DOGA:** *Gode design- og arkitekturpolitiske råd*

¹ I tillegg til grenseflater innad mellom virkemiddelaktørene er det også en klar grenseflate mot Difi som må avklares i videre arbeid.
Kilde: Utvalgte formålsbeskrivelser fra oppdrags, tilskudds- og tildelingsbrev 2018.

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Mange aktører er opprettet med formål om å bidra til utvikling i grenseflatene mellom forskning og innovasjon innen teknologi og klima-/miljøutfordringer. Flere av disse bruker kapitalvirkemidler

Flere aktører er gitt oppdrag rettet mot teknologisk forskning og innovasjon

Mange aktører mottar styringssignaler som dekker skjæringspunktet mellom teknologisk forskning/innovasjon og miljø. Gassnova, NFR og Enova har alle formål som dekker disse to dimensjonene. NFR dekker dimensjonene gjennom deres noe bredere formål om å møte samfunnsutfordringer, mens Enova og Gassnova er mer spisset.

- **Norges forskningsråd:** 1) Økt verdiskapning i næringslivet, 2) Møte store samfunnsutfordringer
- **Enova:** Økt innovasjon innen energi- og klimateknologi tilpasset omstillingen til lavutslippssamfunnet
- **Gassnova:** Å fremme teknologiutvikling og kompetansebygging for kostnadseffektive og framtidsrettede løsninger for CO2-håndtering
- **RFF:** Styrke forskning for regional innovasjon og regional utvikling

Kapitalvirkemidler rettet mot teknologisk utvikling

Det finnes også aktører som dekker disse skjæringspunktene, som i tillegg viser likhetstegn ved at alle tar i bruk kapitalvirkemidler. Dette gjelder Nysnø, Investinor, Innovasjon Norge og til dels Enova.

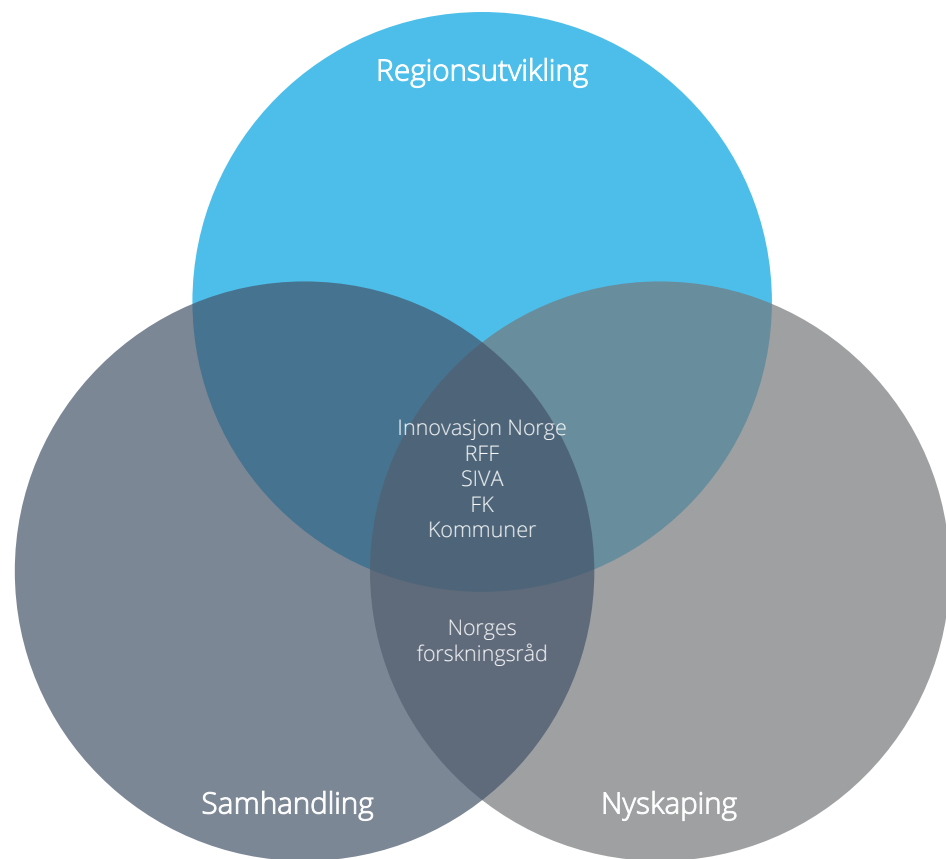
- **Innovasjon Norge:** 1) Skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling 2) Flere vekstkraftige bedrifter, 2) Flere gode grundere
- **Investinor:** 1) Økt verdiskapning gjennom å tilby risikovillig kapital til internasjonalt orienterte konkurransedyktige selskaper, primært nyetableringer
- **Nysnø Klimainvesteringer:** 1) Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering, 2) Investeringsfokus for selskapet skal være bedrifter i tidlige faser, 3) Bidra til reduserte klimagassutslipp

I tillegg finnes Argentum, som gjennom sin virksomhet som skal drives på forretningsmessige vilkår skal utløse forskning og innovasjon ved bruk av kapitalvirkemidler.

- **Argentum:** 1) Bedre tilgang til risikovillig kapital og egenkapital for den nyskapende forskningsbaserte næringslivet, 2) Styrke konkurranseevnen og fremtidig verdiskapning i norsk næringsliv

Overlapp og grenseflater i mål- og formålsbeskrivelser

Flere aktører har som oppdrag å bidra til vekst og utvikling i regionene

Nasjonale og regionale aktører har formålsbeskrivelser som dekker utvikling av regioner

I tillegg til de regionale aktørene, RFF, FK og kommunene, har også nasjonale aktører som Innovasjon Norge og SIVA formål som innretter seg helt eller delvis mot utvikling og nyskaping i regioner. Flere av disse spesifiserer målsettinger om å bidra til samhandling i regionene og mellom lokalt, regionalt og kommunalt nivå.

- **Innovasjon Norge:** *Skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter*
- **RFF:** *1) Mobilisere til økt FoU innsats i regionene 2) Styrke forskning for regional innovasjon og regional utvikling*
- **SIVA:** *Skal utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer*
- **FK:** *1) Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distrikter og 2) Omstillingsdyktige regioner*

I tillegg til disse, jobber også kommunene med regionsutvikling, herunder nyskaping. Kommunene er selvstyrt, og derfor vil formålsbeskrivelser variere. Mer om næringsrettet aktivitet i kommunene finnes i kapittel 2.

Norges forskningsråd har også en relevant rolle, der de har som formål å skape et velfungerende forsyningssystem i hele landet, som bidrar til utvikling.

- **Norges forskningsråd:** *1) Et velfungerende forskningssystem og 2) Økt verdiskapning i samfunnet*

Kapittel 3

Grenseflater og overlapp

3.3 Kvantitative analyser av overlapp mellom aktørene

Grenseflater i virkemidlene

En av fire brukere mottok tjenester* fra minst to forskjellige aktører i 2016

Mer enn 11000 – det vil si om lag to av tre – brukere av virkemiddelapparatet mottok bare én tjeneste fra én aktør i 2016. Om lag 1500 brukere mottok to eller flere tjenester fra den *samme* aktøren uten å motta tjenester fra andre. De resterende, ca 3500 brukere, mottok tjenester fra mer enn en aktør samme år. Disse brukerne kan gi oss en grov indikasjon på overlapp i brukermassen til de ulike aktørene.

Tabellen nedenfor viser hvor mange tjenester som ble mottatt av samme aktør og av *flere* aktører i virkemiddelapparatet – uavhengig av hvilke aktører brukerne mottar tjenester fra. Vi har kun inkludert brukere med færre enn 10 registrerte tjenester i 2016.

3 av 4 bedrifter mottar tjenester fra én aktør, 16 prosent fra to aktører og 6 prosent fra tre eller flere aktører. Omfanget av bedrifter som mottar tjenester flere ulike aktører innenfor samme år varierer mellom aktører. Andelen bedrifter som mottar tjenester fra kun én aktør, er høyest i Enova og lavest i EU-programmene (i prosent). Enovas virkemidler har med andre en brukermasse som i liten grad er i kontakt med resten av virkemiddelapparatet, mens det motsatte er tilfellet for EU-programmene.

Selv om Innovasjon Norge har mange virkemidler som overlapper med andre aktørers virkemidler, er det færre enn 25 prosent av brukerne til IN som mottok tjenester fra andre aktører i 2016.

Grenseflater i virkemidlene	SAMME AKTØR		TO AKTØRER		TRE AKTØRER		FIRE AKTØRER		FEM AKTØRER		TOTALT
VIRKEMIDDELTYPE	Tjenester	Andel av totalen	Tjenester	Andel av totalen	Tjenester	Andel av totalen	Tjenester	Andel av totalen	Tjenester	Andel av totalen	Antall tjenester
Eu-programmer	39	55 %	22	31 %	7	10 %	3	4 %	0	0 %	71
Enova	674	93 %	36	5 %	8	1 %	4	1 %	0	0 %	722
Fylkeskommunene	511	79 %	100	15 %	36	6 %	3	0 %	0	0 %	650
Innovasjon Norge	3062	76 %	730	18 %	196	5 %	39	1 %	0	0 %	4027
Klynger ¹	786	71 %	218	20 %	78	7 %	17	2 %	1	0 %	1100
Kommunen	1188	88 %	134	10 %	31	2 %	1	0 %	0	0 %	1354
Norges Forskningsråd	1221	73 %	324	19 %	118	7 %	20	1 %	0	0 %	1683
Siva	2669	82 %	440	14 %	108	3 %	16	0 %	3	0 %	3236
SkatteFUNN	2710	77 %	623	18 %	176	5 %	24	1 %	2	0 %	3535
Totalt	12860 ²	76 %	2627	16 %	758	5 %	127	1 %	6	0 %	16378

¹ Klyngene er eid av Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd og behandles som en aktørgruppe. Kun aktører med 10 tjenester eller færre i samme år er inkludert i tabellen, noe som fjerner 50 observasjoner.

² I oversikten viser tallene at totalt 12 860 tjenester er mottatt fra samme aktør i 2016. Hvis en bedrift har fått flere tjenester fra samme aktør innen samme år vil dette telle som flere tjenester fra samme aktør. Det er ikke det samme som at en bruker har kun vært i kontakt med én aktør.

* Tjenester er definert som all bistand en bruker mottar, både tilskudd, kapitalvirkemidler og rådgivning. *Tjenester og kontaktpunkter brukes synonymt.*

Grenseflater i virkemidlene 2016

Enovas virkemidler ser ut til å ha minst grenseflater mot andre. 9 av 10 av bedriftene mottok bare tjenester fra Enova. De resterende 13 prosent hadde primært med Forskningsrådet og SkatteFUNN

På forrige side viste vi hvor mange av brukerne til hver aktør som mottok tjenester fra en eller flere andre aktører samme år. I tabellen nedenfor på denne siden viser vi hvilke aktører som har *felles* brukere. Tabellen viser antall brukere som mottok tjenester fra to konkrete aktører i 2016. Den nederste linjen viser antall bedrifter som kun hadde ett kontaktpunkt mot én aktør i 2016 – totalt 10.291 bedrifter. Det største antallet bedrifter med kun ett kontaktpunkt finner vi i SIVA og Innovasjon Norge.

5130 bedrifter hadde minst to kontaktpunkter med virkemiddelapparatet i 2016. Om lag 40 prosent av disse hadde alle kontaktpunktene innad hos *samme aktør*, mens de øvrige 60 prosent hadde kontaktpunkter hos to eller flere aktører. I Innovasjon Norge var det 776 bedrifter som hadde to eller flere kontaktpunkter internt. Det er samtidig hos Innovasjon Norge-brukere vi finner flest kontaktpunkter med andre aktører, spesielt til SkatteFUNN og Siva – men relativt få til Forskningsrådet. Det er derimot mange felles kontaktpunkter mellom Innovasjon Norge og SkatteFUNN.

Det er få brukere av EU-programmer – 98 bedrifter i våre data. 36 av dem hadde kun ett kontaktpunkt mot EU-programmer, mens 5 hadde to eller flere. 57 bedrifter, over halvparten, hadde kontaktpunkter hos norske virkemiddelaktører. Det ser mao ut til å være betydelig overlapp mellom EU- og nasjonale virkemidler.

Kommunene har minst grenseflater mot andre aktører. 3 av 4 bedrifter har kun ett kontaktpunkt (mot egen kommune) og kun 2 av 5 har kontaktpunkter med andre aktører.

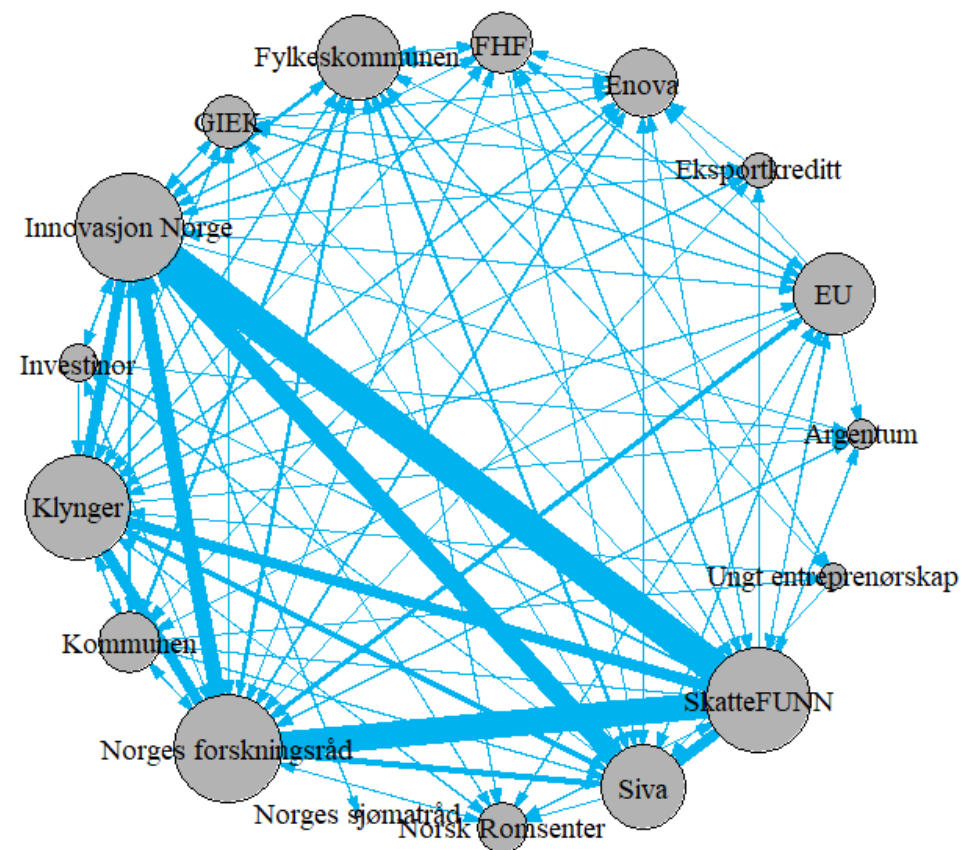
	EU	Enova	Fylkes-kommunen	Innovasjon Norge	Klynger ¹ (IN/SIVA/NFR)	Kommunen	Norges forskningsråd	Siva	SkatteFUNN	Totale kontakt- punkter
EU	5	1	0	15	3	0	21	5	12	62
Enova	1	45	13	19	9	4	31	6	20	148
Fylkeskommunen	0	13	134	51	29	48	40	52	9	376
Innovasjon Norge	15	19	51	776	155	105	158	452	590	2321
Klynger ¹	3	9	29	155	51	11	121	112	188	679
Kommuner	0	4	48	105	11	100	18	88	16	390
Norges forskningsråd	21	31	40	158	121	18	325	79	303	1096
Siva	5	6	52	452	112	88	79	127	253	1174
SkatteFUNN	12	20	9	590	188	16	303	253	483	1874
Antall brukere med >1 tjeneste	62	148	376	2321	679	390	1096	1174	1874	5130
Antall brukere med tjenester fra >1 aktør	57	104	251	1554	633	290	777	1049	1403	6118
Kun ett kontaktpunkt	36	634	395	2467	744	1104	788+194	2576	2335	10291

¹ Klyngene er eid av Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd og behandles som en aktørgruppe. Alle kombinasjoner av virkemidler som er <10 er fjernet fra oversikten. Dette inkluderer kapitalvirkemidlene Argentum, GIEK, Eksportkreditt, Investinor. I tillegg er aktørene Norsk romsenter, Ungt entreprenørskap, Gassnova, Norges Sjømatråd, FHF, LUP, DOGA ikke inkludert i oversikten enten pga mangelfulle data eller få observasjoner. De regionale forskningsfondene er lagt under Norges forskningsråd i tabellen. I en felles kundeundersøkelse for GIEK og Eksportkreditt Norge blant låntakere og eksportører for 2016 oppgir 19 av 21 respondenter at de brukte både Eksportkreditt og GIEKs tjenester.

Kompleksitet i virkemiddelapparatet

Virkemiddelapparatet framstår som komplekst, mange bedrifter mottar tjenester fra en rekke ulike aktører i løpet av samme år

- Kontaktpunktene som er dokumentert i tabellen på forrige side er visualisert i figuren til høyre. Visualiseringen viser nettverket av de 144 ulike kombinasjonene mellom virkemiddelaktører som bedriftene benyttet i 2016. Aktørene IN, NFR, Siva og SkatteFUNN er hyppig kontaktet i kombinasjon med andre bedrifter innenfor samme år. Det samme er kommunene, fylkeskommunene og EU.
- Størrelsen på sirklene angir hvor mange kombinasjoner virkemiddelaktøren er involvert i. En nettverksanalyse av bedriftenes kombinasjoner av virkemiddelaktører viser at Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd, SkatteFUNN og Klynger er de aktørene som hyppigst har levert tjenester til bedrifter som også har mottatt virkemidler fra andre aktører (større sirkler). Kapitalvirkemidlene Investinor, GIEK, Eksportkreditt og Argentum er i mindre grad kombinert med øvrige virkemidler (mindre sirkler).
- NFR, Innovasjon Norge, SkatteFUNN og Siva har kombinasjoner som bedriftene benytter mye, visualisert som tykkelsen på de grønne linjene.
- Tykkelsen på linjene mellom sirklene viser antall ganger bedriftene har benyttet kombinasjonen mellom to virkemidler i 2016. «Hovedveiene» i nettverket som benyttes mest av bedriftene går mellom aktørene, NFR, SkatteFUNN, Innovasjon Norge, Siva og klynger.¹
- Forskningsrådet og Innovasjon Norge er de to aktørene med flest kombinasjoner av brukere, men det er relativt sett få brukere som mottar tjenester fra begge disse to. Innovasjon Norge har flest felles kontaktpunkter med SkatteFUNN og Siva, mens Forskningsrådet har flest med SkatteFUNN.
- Totalt er det 9088 kombinasjoner der samme virkemiddel er benyttet innenfor samme år (ikke vist i figuren). 13887 kombinasjoner er med en annen virkemiddelaktør (summen av alle «trådene» i figuren).

¹ Klyngene er eid av Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd og behandles som en aktørgruppe. Noen bedrifter har flere hundre kontaktpunkter med samme aktør innenfor samme år. Alle kombinasjoner med samme aktør innenfor samme år (looper) er fjernet fra oversikten. Regionale forskningsfond er lagt under Norges forskningsråd.

Kilde: Virkemiddeldatabasen (alle aktørene er ikke med i denne databasen)

Bedrifter mottar tjenester innen samme aktivitetskategori fra ulike aktører

Mange bedrifter som mottar støtte fra SkatteFUNN, mottar også samme type tjenester type fra enten Norges forskningsråd eller Innovasjon Norge samme år

	EU	Enova	Fylkes-kommuner	Innovasjon Norge	Klynger*	Kommuner	Norges forskningsråd	Siva	Skatte-FUNN	Total
EU	0	1	0	0	0	0	20	0	18	39
Enova		0	0	4	0	0	36	0	14	54
Fylkes-kommunene			0	0	0	54	0	0	0	54
Innovasjon Norge				0	17	0	41	22	181	261
Klynger*					0	0	0	110	0	110
Kommunene						0	0	0	0	0
Norges forskningsråd							0	0	323	323
Siva								0	0	0
SkatteFUNN									0	0
Total	0	1	0	4	17	54	97	132	536	841

Tjenestene er kategorisert i 9 ulike aktivitetskategorier (inkludert «annet» og «ikke kategorisert»). Tabellen viser hvor mange unike bedrifter som har mottatt tjenester innen samme aktivitetskategori fra ulike aktører innenfor samme år (2016).

Tallene gir dermed **indikasjon på overlapp i aktivitet mellom virkemiddelaktører**. Tallene viser at det er 323 bedrifter som har fått tjenester innenfor samme aktivitetskategori fra både SkatteFUNN og Norges forskningsråd innenfor samme år. Det er aktivitetskategoriene «innovasjon» det er overlapp på.

181 bedrifter har mottatt tjenester innenfor samme aktivitetskategori fra både SkatteFUNN og Norges forskningsråd. Dette knytter seg til aktiviteten «innovasjon».

Det er også ganske mange bedrifter som mottok tjenester innen samme aktivitetskategori fra en kombinasjon av SkatteFUNN og Innovasjon Norge, Siva og klyngene, fylkeskommunen og kommunen.

«Innovasjon» og «Klynger og nettverk» er de aktivitetskategoriene bedriftene oftest får tjenester til fra flere virkemiddelaktører innenfor samme år.

Kapitalaktiviteter:

1. Nyetablering (11 tjenester)
2. Innovasjon (76 tjenester)
3. Bedriftsutvikling (15 tjenester)
4. Eksport/internasjonalisering (17 tjenester)
5. Bygg og anlegg (22 tjenester)
6. Klynger og nettverk (20 tjenester)

Bedriftsaktiviteter:

1. Nyetablering
2. Innovasjon
3. Bedriftsutvikling
4. Eksport/internasjonalisering
6. Klynger og nettverk
9. Ikke kategorisert (4 tjenester)

Samhandlingsaktiviteter:

6. Klynger og nettverk
7. Forskningsinfrastruktur (3 tjenester)

Profileringsaktiviteter:

4. Eksport/internasjonalisering
8. Annet (12 tjenester)

* Klyngene er eid av Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd og behandles som en aktørgruppe. Kapitalvirkemidlene Argentum, GIEK, Eksportkreditt, Investinor er tatt ut på grunn av få observasjoner. I tillegg er aktørene Norsk romsenter, Ungt entreprenørskap, Gassnova, Norges Sjømatråd, FHF, LUP, DOGA ikke inkludert i oversikten enten pga mangelfulle data eller få observasjoner. De regionale forskningsfondene er lagt under Norges forskningsråd i tabellen.

Bedrifter får samme virkemidler fra virkemiddelgruppe fra ulike aktører

Tydeligst innen samhandlingsvirkemidler, søknadsbaserte tilskudd og bedriftsrådgivning

Flere bedrifter mottar samme **type virkemiddel** fra ulike aktører innenfor samme år (2016), noe som gir en indikasjon på overlapp. Siva og klynger gir i størst grad likeartede tjenester til samme bedrift. Det knytter seg i hovedsak til at begge gir «samhandlingsvirkemidler» til samme bedrift innenfor samme år. Samhandlingsvirkemidler gis også til samme bedrift fra både Innovasjon Norge og Siva.

Enova, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd har også overlapp og dette skyldes at de hver for seg gir de samme bedriftene «søknadsbaserte tilskudd» innenfor samme år. «Bedriftsrådgivning» gis til samme bedrift fra både Innovasjon Norge og fylkeskommunen.

	EU	Enova	Fylkes-kommunen	Innovasjon Norge	Klynger (Siva, NFR, IN)	Kommunen	Norges forskningsråd	Siva	Total
EU	0	0	0	1	0	0	20	0	21
Enova		0	7	9	0	3	35	0	54
Fylkeskommunen			0	34	0	42	22	0	98
Innovasjon Norge				0	15	58	57	21	153
Klynger (Siva, NFR, IN) ¹					0	0	2	108	110
Kommunen						0	15	0	15
Norges forskningsråd							0	0	0
Siva								0	0
Totalt									454

Virkemiddelgrupper

1. Egenkapital (3 tjenester)
2. Lån (19 tjenester)
3. Garantier (8 tjenester)
4. Rettighetsbasert tilskudd (1 tjeneste)
5. 5. Søknadsbaserte tilskudd (103 tjenester)
6. 6. Bedriftsrådgivning (17 tjenester)
7. 7. Samhandling (20 tjenester)
8. 8. Profilering (5 tjenester)

¹ Klyngene er eid av Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd og behandles som en aktørgruppe. Alle kombinasjoner av virkemidler som er <10 er fjernet fra oversikten. Dette inkluderer kapitalvirkemidlene Argentum, GIEK, Eksportkreditt, Investinor. I tillegg er aktørene Norsk romsenter, Ungt entreprenørskap, Gassnova, Norges Sjømatråd, FHF, LUP, DOGA ikke inkludert i oversikten enten pga mangelfulle data eller få observasjoner. De regionale forskningsfondene er lagt under Norges forskningsråd i tabellen.

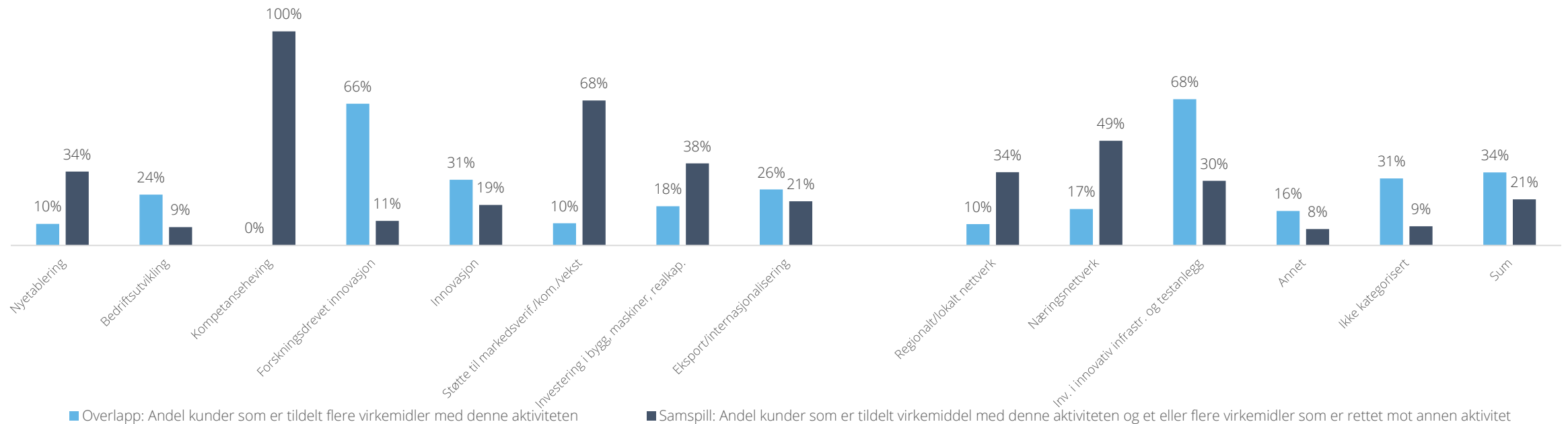
Overlappende og samspillende aktiviteter

Innovasjonsrettede virkemidler overlapper ofte. Nettverk og infrastruktur samspiller mer

Virkemidlene er ment å utløse eller forsterke brukernes aktiviteter. Ved å undersøke om brukere mottar flere virkemidler rettet mot samme aktivitet og/eller om brukerne mottar flere virkemidler rettet mot ulike aktiviteter, får vi en indikasjon på om virkemidlene er overlappende og/eller samspillende. Det er imidlertid viktig å understreke at det også kan være andre årsaker til at enkeltbrukere mottar flere virkemidler mot samme eller ulike aktiviteter. Blant store bedrifter (og andre brukere) er ikke nødvendigvis prosjektene/tiltakene man mottar virkemidler til, relaterte til hverandre. Datagrunnlaget gir ikke mulighet til å skille mellom denne typen tilfeldige sammenfall og reell overlapp/samspill.¹

Potensielt overlapp: Stor grad av overlapp (samtidig tildeling av flere virkemidler som retter seg mot samme aktivitet) finner vi særlig når virkemidlene retter seg mot forskningsdrevet innovasjon og innovasjon. Relativt mange virkemidler retter seg mot disse aktivitetene (hhv 44 og 32). Slår vi disse to kategoriene sammen blir overlappen på over 50%. Innovativ infrastruktur/testanlegg har også høy grad av overlapp og her er det bare tre virkemidler som kan overlappe.

Potensielt samspill: Virkemidler samspiller når de gis til samme kunde men skal stimulere til ulik aktivitet. Her finner vi mye samspill knyttet til nettverk og infrastruktur. Verifisering og kommersialisering kobles også sammen med mye annen aktivitet (her preges tallene av bedrifter med tidligfasekapital, de tilføre mye "soft money").

¹ Store bedrifter og institusjoner kan ha mange prosjekter løpende parallelt for eksempel i ulike avdelinger. Da vil ikke denne tilnærmingen til overlapp og samspill være like relevant

Kapittel 3

Grenseflater og overlapp

3.4 Overlapp i målgrupper

Overlapp i aktørenes målgrupper: Kapitalvirkemidler¹

Egenkapitalaktørene har smale målgrupper som i liten grad overlapper, differensieres særlig mht fase, også noe mht geografi og størrelse. Målgruppene til låneordningene overlapper med alle egenkapitalaktørene.

AKTØR	VIRKEMIDDEL	AKTIVITET/OPPGAVE	EGENSKAPER VED MÅLGRUPPEN – PROFIL PÅ BRUKERNE				
			NÆRINGSKATEGORI	GEOGRAFI	FASE	ALDER	ANSATTE
EIF/EIB	Lån og kapitalvirkemiddel	Lån og garantier med eller uten risikoavlastning	Alle næringer	Europa	Alle fase	Alle bedrifter	Alle bedrifter
NIB	Lån og kapitalvirkemiddel	Lån	Basert på eiernes prioriteringer	Norden	Skalering/reinvestering i infrastruktur	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Investinor	Egenkapital	Direkteinvesteringer i unoterte selskaper	Alle næringer unntatt finans. Har hatt endringer i dette mandatet	Hele landet	Venture/kommersialiserings-fase og ekspansjon. Alle faser, men gjerne vekt på tidlig fase.	Unge og nyetablerte aktører som ønsker å satse internasjonalt	Alle bedrifter, men særlig vekt på SMB-markedet
Innovasjon Norge	Egenkapital	Investeringer gjennom private fond	Alle næringer	Hele landet, men de distriktsrettede fondene har regionale føringer	Tidlig fase	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Innovasjon Norge	Lån og garantier	Lån og garantier med risikoavlastning	Alle næringer	Hele landet, men de distriktsrettede låne og garantiordningene kan bare tildeles i virkemiddelsonen	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Argentum	Egenkapital	Investeringer i Norge og andre land gjennom fond i fond	Alle næringer	Norge og utlandet	Noe venture, men mest kapital i etablerte bedrifter	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Nysnø	Egenkapital	Investeringer i unoterte selskaper, enten direkte eller gjennom fond og fond-i-fond	Klimareduserende teknologi og tjenester	Norge og ekspansjon ut av landet	Alle faser, men vekt på middels sen til sen fase	Modne og veletablerte aktører som har et sterk fundament for å satse internasjonalt	Alle størrelser, men ofte bedrifter som er litt større
GIEK	Garantier	Lånegarantier knyttet til eksportkontrakter	Mye maritim/offshore og økende fokus på andre næringer	Hele verden	Moden	Alle	Store bedrifter
Eksportkreditt	Lån	Lån til kunder av eksportører o.l	Alle eksportbedrifter med stor kapitalintensitet, mye maritim/offshore	Hele verden	Moden	Alle	Store bedrifter, men økende fokus på SMB

Note 1: Se også vedlegg 5 for en mer detaljert beskrivelse av overlapp

Overlapp i aktørenes målgrupper: Bedriftsstøtte (1:2)

Det er en rekke europeiske, nordiske og nasjonale aktører som tilbyr virkemidler innenfor bedriftsstøtte. Målgruppene overlapper for aktørene som ikke fokuserer på en næringskategori

AKTØR	VIRKEMIDDEL	AKTIVITET/OPPGAVE	EGENSKAPER VED MÅLGRUPPEN – PROFIL PÅ BRUKERNE				
			NÆRINGSKATEGORI	GEOGRAFI	FASE	ALDER	ANSATTE
Horizon 2020	Søknadsbasert tilskudd	Organisering og europeisk koordinering av søknadsprosesser	Alle næringer	Europa	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
ESA	Søknadsbasert tilskudd	Organisering koordinering av søknadsprosesser for medlemsland	Romfart, herunder også nærliggende næringer slik som telekommunikasjon	Europa/Medlemsland	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Nordic Innovation	Søknadsbasert tilskudd	Stimulere til innovasjon Bygge relasjoner Bryte ned hindringer	Tematiske prioriteringer satt fra nordisk råd (se kapittel 2 for ytterligere detaljer)	Nordisk	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Enova	Søknadsbasert tilskudd	Organisering av søknadsprosesser. Støtte for å få gode løsninger ut i markedet (markedsutvikling).	Olje, gass og fornybar energi	Landsdekkende	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
FHF	Hovedsakelig søknadsbasert tilskudd, men kan også gi direkte tildelinger	Initiativ til og organisering av anbud for FoU-prosjekter. Kommunikasjon og formidling av resultatene til næringen.	Fiskeri og havbruk	Landsdekkende	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Gassnova	Søknadsbasert tilskudd	Organisering av søknadsprosesser samt dialog med relevante søkere. Tett oppfølging i etterkant av bevilgning.	Olje, gass og fornybar energi	Landsdekkende, utenlandske bedrifter er velkomne	Alle faser, men normalt modne bedrifter	Alle bedrifter	Alle bedrifter, typisk store
Innovasjon Norge	Søknadsbasert tilskudd og rådgivning	Etablerertilskudd (Markedsavklarings- og kommersialiseringstilskudd)	Alle næringer	Landsdekkende, også fokus på regionene	Tidlig fase, unntak for enkelte ordninger	Under 3 år nyetablering, under 5 år kommersialisering, unntak for enkelte ordninger	SMB, unntak for enkelte ordninger

Overlapp i aktørenes målgrupper: Bedriftsstøtte (2:2)

AKTØR	VIRKEMIDDEL	AKTIVITET/OPPGAVE	EGENSKAPER VED MÅLGRUPPEN – PROFIL PÅ BRUKERNE				
			NÆRINGSKATEGORI	GEOGRAFI	FASE	ALDER	ANSATTE
Norges Forskningsråd	Søknadsbasert tilskudd	Programutvikling og drift av forskningsmidler Sikre god forskningsformidling Være myndighetenes rådgiver	Alle næringer	Landsdekkende	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Norsk Romsenter	Søknadsbasert tilskudd (følgemidlene)	Representere Norge i ESA og annet internasjonalt arbeid Organisere søknadsprosess	Romfart	Landsdekkende	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Patentstyret	Rådgivning	Behandle IPR-søknader Informere og veilede om IPR, levere analyser og gransking til næringsliv og VMA	Alle næringer	Norsk og utenlands næringsliv	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Ungt Entreprenørs-kap	Rådgivning	Koble sammen unge entreprenører og næringsliv Øke kunnskap og engasjement, og skape en arena for unge til å drive med entreprenørskap	Alle næringer	Landsdekkende	Tidlig fase	Alle bedrifter, ofte relativt unge	Elev- og studentbedrifter
RFF	Søknadsbasert tilskudd	Organisere søknadsprosesser	Alle næringer	Regionsbasert	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Fylkes-kommunene	Tilskudd og rådgivning	Understøtte forskning og innovasjon gjennom forvalte 13.50-midler, samt egne frie midler	Alle næringer	Regionsbasert	Alle faser	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Kommunene	Tilskudd og rådgivning	Heterogent- stor variasjon. Se beskrivelse av i kapittel 2.	Alle næringer	Lokalt organisert	Alle faser	Alle bedrifter	Alle ansatte

Overlapp i aktørenes målgrupper: Samhandling

Samhandlingsvirkemidler dekker alle faser, alderskategorier og størrelser. Flere bedrifter benytter ulike virkemidler samtidig. Graden av overlapp begrenses av at de i praksis er innrettet mot ulike behov.

AKTØR	VIRKEMIDDEL	AKTIVITET/OPPGAVE	EGENSKAPER VED MÅLGRUPPEN – PROFIL PÅ BRUKERNE				
			NÆRINGSFOKUS	GEOGRAFI	FASE	ALDER	ANSATTE
Innovasjon Norge	Tilskudd, rådgivning og nettverk	Bedriftsnettverk Klyngeprogrammet	Bedriftsnettverk: Alle næringer (spesifikke satsinger på landbruk og reiseliv) Klyngeprogrammet: Alle næringer	Begge er landsdekkende, men Bedriftsnettverk er besluttet overført til fylkeskommunene	Bedriftsnettverk: Veletablerte og vekstorienterte bedrifter Klyngeprogrammet: Alle bedrifter	Bedriftsnettverk: Alle bedrifter Klyngeprogrammet: Alle bedrifter	Bedriftsnettverk: SMB Klyngeprogrammet: Alle bedrifter
Nasjonalt program for leverandørutvikling	Rådgivning og nettverk	Innovative offentlige anskaffelser	Alle næringer	Landsdekkende	Alle bedrifter	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Norges forsknings-råd	Tilskudd, rådgivning og nettverk	SFI FME INFRASTRUKTUR	SFI: Alle næringer FME: Fornybar energi, energieffektivisering, CO2-håndtering og samfunnsvitenskap INFRASTRUKTUR: Alle næringer	SFI: Landsdekkende, utenlandske bedrifter er velkomne FME: Landsdekkende INFRASTRUKTUR: Landsdekkende	SFI: Alle bedrifter (må ha egen innovasjonsaktivitet) FME: Alle bedrifter (dog med overvekt av store, etablerte aktører) INFRASTRUKTUR: Vertsinstitusjon må være en forskningsaktør, alle bedrifter kan være brukere	SFI: Alle bedrifter (må ha egen innovasjonsaktivitet) FME: Alle bedrifter (dog med overvekt av store, etablerte aktører) INFRASTRUKTUR: Vertsinstitusjon må være en forskningsaktør, alle bedrifter kan være brukere	SFI: Alle bedrifter (må ha egen innovasjonsaktivitet) FME: Alle bedrifter (dog med overvekt av store, etablerte aktører) INFRASTRUKTUR: Vertsinstitusjon må være en forskningsaktør, alle bedrifter kan være brukere
SIVA	Rådgivning og nettverk	Næringshage Inkubator Norsk Katapult	Næringshage: Kunnskapsbedrifter, alle næringer Inkubator: Alle næringer Norsk Katapult: Alle næringer	Næringshage: Som hovedregel innenfor det distriktspolitiske virkeområdet Inkubator: Landsdekkende Norsk Katapult: Landsdekkende	Næringshage: Alle bedrifter Inkubator: Tidlig fase Norsk Katapult: Alle bedrifter	Næringshage: Alle bedrifter Inkubator: Gründerbedrifter Norsk Katapult: Alle bedrifter	Næringshage: Minimum fem bedrifter, med til sammen minst 10 ansatte Inkubator: SMB Norsk Katapult: SMB

Overlapp i aktørenes målgrupper: Profilerings

Brukerne av de ulike profileringsvirkemidlene er stort sett i ulike næringer og har ulik geografi. De fleste aktørene dekker alle faser, alderskategorier og størrelser

Flere av profileringsaktørene leverer samme typer virkemidler og utfører samme oppgaver, men det er lite overlapp i aktørenes målgrupper. Brukerne er i hovedsak skilt i ulike næringer, noen aktører dekker alle næringer. Tre av aktørene retter seg mot norske bedrifter som ønsker å eksportere til utenlandske markeder, men er innenfor ulike næringskategorier. De fleste aktørene retter seg mot alle bedriftsfaser; nyetablerte og veletablerte bedrifter; store, mellomstore og små bedrifter. Unntaket er NORWEP og til dels Export Norway. NORWEP retter seg gjerne mot veletablerte, store aktører i en middels sen til sen fase. Export Norway retter seg mot alle, men i noe større grad mot nyetablerte, SMBer i tidlig fase.

AKTØR	VIRKEMIDDEL	AKTIVITET/OPPGAVER	EGENSKAPER VED MÅLGRUPPEN – PROFIL PÅ BRUKERNE				
			NÆRINGSKATEGORI	GEOGRAFI	FASE	ALDER	ANSATTE
Innovasjon Norge: Export Norway	Markeds-kunnskap, messer/arrang.	Rådgivning og arrangementer blant annet innen internasjonal skalering og vekst, strategisk forretnings-utvikling, kommersialisering, selskaps-etablering, forretningskultur, nettverk, møteplasser, markeds-føring og kommunikasjon.	Alle næringer	Norske bedrifter som ønsker å eksportere til de store markedene utenlands	Alle faser, men vekt på tidlig fase	Unge og nyetablerte aktører som ønsker å satse internasjonalt	Alle bedrifter, men fokus på SMB-segmentet
Innovasjon Norge: Invest in Norway	Markedskunnskap, tiltrekning av utenlandske bedrifter og kapital	Tiltrekke og bistå utenlandske investorer som ønsker å investere i Norge, og øke andel utenlandske investering i Norge.	Alle næringer	Utenlandske bedrifter som vurderer å investere i Norge	Tidlig fase	Alle bedrifter	Alle bedrifter
Innovasjon Norge: Visit Norway	Generisk markedsføring, markeds-kunnskap og messer/arrang.	Markedsføring, markedsinformasjon og profilering/informasjon om Norge som turistnasjon	Reiseliv	Utenlandske norgesturister	Ikke relevant	Ikke relevant	Ikke relevant
Norges sjømatråd	Generisk markedsføring, markeds-kunnskap og messer/arrang.	Fellesmarkedsføring, markedsinformasjon, markedsadgang, profilering/informasjon og beredskap for norsk sjømat.	Fiskeri og havbruk	Norske bedrifter som ønsker å eksportere sjømat til utlandet	Etablerte bedrifter	Alle bedrifter	Alle bedrifter
NORWEP	Kunnskap om markeds- og prosjekt-muligheter.	Matchmaking. Profilere norsk energiindustri i utlandet og identifisere utenlandske industriprosjekter for norske leverandører	Hele energiområdet, inkl. olje, gass og fornybar energi	Norske bedrifter som ønsker å eksportere til utlandet, hovedsaklig innen olje, gass og fornybar energi	Alle faser, men vekt på middels sen til sen fase	Modne og veletablerte aktører som har et sterk fundament for å satse internasjonalt	Alle størrelser, men ofte bedrifter som er litt større

Note 1: Se også vedlegg 6 for en mer detaljert beskrivelse av overlapp

Kapittel 4

Kompetanse i virkemiddelapparatet

Kapittel 4

Kompetanse i virkemiddelapparatet

4.1 Virkemiddelaktørenes kompetanse

Oversikt over kompetanse og kompetansebehov

Virkemiddelaktørene har gjennomgående høy formalkompetanse, men kompetanseprofilen varierer betydelig mellom aktører og virkemiddeltyper

Det er gjennomgående høy **sektorkompetanse** blant aktørene, og mange rekrutterer erfarne ledere og spesialister fra sektorene de betjener. **Nærhetskompentanse** vektlegges særlig av aktører med et regionalt mandat, mens aktørene som tilbyr kapitalvirkemidler i større grad sikrer nærhetskompentanse gjennom samarbeid med andre. For samspillsvirkemidlene reduseres behovet for nærhetskompentanse gjennom innovasjonsselskaper og klyngeorganisasjoner, som fungerer som bindeledd mellom virkemiddelaktørene og enkeltbedrifter. **Fagkompetanse** vektlegges spesielt høyt blant kapitalvirkemiddelaktørene og profileringsaktørene. Forskningsrådet forsterker sin interne fag- og sektorkompetanse med et stort nettverk av eksterne eksperter.

Innovasjon Norge, men også flere andre virkemiddelaktører, har medarbeidere som jobber med eksportfremme i utlandet.

Oppsummering av aktørenes kompetanse og kompetansebehov

KJERNEKOMPETANSE	DEFINISJON	KAPITALVIRKEMIDLER	BEDRIFTSSTØTTE	SAMSPILL	PROFILERING
Sektorkompetanse	<i>Kunnskap/innsikt om brukerne og deres prosesser, teknologier, produkter, kunder og konkurranser</i>	- Mange av aktørene baserer seg på generisk kompetanse, uten tungt næringsfokus. - Direkteinvestorene spesialisere seg gradvis på sektor	- Det fleste aktørene har betydelig sektorkompetanse. - Enkelte aktører betjener en eller få sektorer, mens andre aktører er mer universelle	- Alle enhetene har betydelig sektorkompetanse. - Alle enheter betjener mange sektorer	- Det er betydelig sektorkompetanse hos aktørene. - Sektorkompetansen varierer mellom aktørene. Noen aktører er sektorspesifikke, mens andre dekker alle sektorer og næringer.
Nærhetskompentanse	<i>Kunnskap/innsikt om lokalt næringsliv, nettverk/relasjoner, innsikt om enkeltaktørers kapabiliteter og kapasitet</i>	De distriktsrettede kapitalvirkemidlene har noe fokus på dette, men lokal nærhet er det vanskelig å dekke. Gjennom samfinansiering med private sikres denne kompetansen	- Graden av nærhetskompentanse varierer i stor grad hos aktørene innenfor bedriftsstøtte. - Enkelte mindre nasjonale aktører har begrenset med nærhetskompentanse	- Graden av nærhetskompentanse varierer mellom enhetene - Enhetene samspiller i stor grad med andre enheter i egen og andres organisasjoner, både på nasjonalt og regionalt nivå	- Nettverks- og relasjonskompetansen er generelt god innenfor profilering. - Det varierer med næring, geografiske og markedsrelaterte forhold hva aktørene prioriterer.
Fagkompetanse	<i>Kunnskap og ferdigheter knyttet til virkemidlene i seg selv, for eksempel finansiell kompetanse til kredittvurdering og investeringer eller mobiliserings- og seleksjonskompetanse</i>	- Disse virkemidlene krever mye spesialkompetanse, men konkurransen om denne er hard. Aktørene utvikler mye fagkompetanse på egen hånd. - Begrenset investorerfaring fra før. På lånesiden er det mye bank-erfaring	- Enkelte aktører har bred kompetanse på tvers av egne og andres virkemidler, mens andre i hovedsak har kompetanse på egne virkemidler - Enkelte aktører slik som RFF benytter fagkompetanse hos andre aktører	Alle enheter har bred kompetanse på tvers av egne og andres virkemidler	- De fleste aktørene har spesialisert fagkompetanse, særlig innen markedsarbeid. - Flere er har tilknyttet rådgivere, eller støtter seg på fagmiljøer gjennom nettverk og relasjoner.
Formalkompetanse	<i>Grad av ansatte med høyere utdanning</i> <i>Rekrutteringsgrunnlag</i>	Nærmest alle har høyere utdanning innen relevante fag.	- Det er betydelig variasjon av formalkompetanse mellom aktørene innenfor bedriftsstøtte - Gjennomførte intervjuer indikerer at det er variasjon i hva slags miljøer de ulike aktørene rekrutterer fra	- Alle enhetene innenfor samspillsvirkemidlene har høy formalkompetanse - De fleste enhetene har ansatte som har bred erfaring fra andre liknende virksomheter	- Formalkompetansen er gjennomgående høy og relevant. - Intervjuene viser at det har vært en spissing av kompetanseprofilen hos flere aktører de siste årene.

Aktørenes kompetanser: Kapitalvirkemidler (1/2)

Gjennomgående faglig spesialisert innen finansiell forvaltning

Aktørene som håndterer kapitalvirkemidlene (Egenkapital, lån og garantier) er gjennomgående sterkt faglig spesialisert innen finansiell forvaltning. Denne typen kompetanse er det særlig sterk opphoping av i Oslo-regionen og her er også konkurransen om denne typen arbeidskraft sterk. Det er utfordrende for aktøren å tiltrekke seg de beste kandidatene fordi statlige institusjoner ofte ikke er like konkurransedyktige på lønn og annen kompensasjon. Dette gjelder særlig i de segmentene der man tilbyr risikokapital med kompetanse knyttet til aktivt eierskap. Flere av aktørenelar de ansatte ha fokus på enkelte næringer, dels som følge av at næringene har særskilte egenskaper, og dels som følge av at porteføljen er preget av utvalgte næringer.

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Investinor	- Finansfaglig kompetanse - Sektorkompetanse	20 ansatte (1-2 i adm) - Alle har høyere utdanning og erfaring fra andre steder i næringen	Ansatte i Investinor arbeider med å håndtere etablere og håndtere dealflow, gjennomføre og følge opp investeringer og forestå salg. Investinor fokuserte fra starten av på å hente inn folk med erfaring fra næringene, men er nå mer opptatt av å rekruttere ansatte med transaksjonserfaring og praksis fra VC og PE. De næringene der Investinor går i lead må de ha sektorkompetanse (IKT, Marin, O&G, Energi og Helse). Det oppleves som krevende å tiltrekke de beste kandidatene fra aktive eierfond med tansaksjonserfaring og sterke industrielle nettverk.
Nysnø Klimainvesteringer	- Finansfaglig kompetanse - Sektorkompetanse (cleantech)	7 ansatte - Alle har høyere utdanning	Nysnø Klimainvesteringer har nettopp satt i gang og har ansatte personer med solid erfaring fra banking, fondsforvaltning og corporate finance. Alle ansatte har VC og/eller investor-erfaring enten fra rådgiver/corporate finance siden, som ansatt eller eier av VC-selskaper, som ledende ansatt i oppkjøpselskap eller som direkteinvestor eller grunder. Flere av disse har lang historikk knyttet til etablering av statlige kapitalvirkemidler. Nysnø er opptatt av og har nå fått på plass ansatte med transaksjonserfaring for å øke organisasjonens evne til å skape lønnsomhet. En betydelig andel av de ansatte har jobbet med klimarelatert investeringsvirksomhet. Det er ikke ansett som nødvendig å inneha nærhetskompentanse.
Argentum	Finansfaglig kompetanse	24 ansatte. Alle innen investeringer og administrasjon har høyere utdanning (i hovedsak økonomisk).	Som et fond-i-fond er det lang avstand fra aktøren og ned til porteføljeselskapet. Det gjør at både nærhetskompentanse og sektorkompetanse er mindre viktig. De ansatte må ha dyp innsikt i PE-bransjen her i Norge og i andre land for å selekttere gode fond. Argentum henter mange nyansatte som er unge og lærer dem opp. I dette segmentet er Argentum er svært attraktiv arbeidsplass for de beste kandidatene. Det er vanskelig å konkurrere med private PE-fond om mer erfarne forvaltere. Daglig leder og investeringsdirektører har dyp markedsinnsikt, men organisasjonen sliter med faren for å miste gode ansatte til andre aktører.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Kapitalvirkemidler (2/2)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Eksportkreditt	- Bankfaglig kompetanse - Sektorkompetanse	43 ansatte	Omfattende bankfaglig kompetanse, særlig hentet fra Eksportfinans, variert industrikompetanse og betydelig juridisk kompetanse. Nesten alle ansatte har erfaring fra privat næringsliv og mange har internasjonal erfaring.
GIEK	- Finansfaglig kompetanse - Sektorkompetanse - Nærhetskompentanse	91 ansatte - Nærmest alle innen garantistilling har høy relevant utdanning	Omfattende bankfaglig kompetanse og særlig næringskompetanse innen maritim/offshore og fornybar energi
Innovasjon Norge	- Finansfaglig kompetanse - Sektorkompetanse (Fisk, landbruk og noe annet) - Nærhetskompentanse gjennom DK	13 ansatte i Finansiering og 20 ansatte i gründerseksjonen. Forvalterne av kapitalvirkemidlene er i begge grupper samt i DK - Langt over halvparten har høyeste utdanningsnivå - Gjennomgående høy finans/bankfaglig kompetanse - Enkelte av de som jobber med utlån er spesialister på sjømat og landbruk	Finansieringsvirksomheten for lån og garantier i Innovasjon Norge styres sentralt men mye av aktiviteten og kundekontakten er plassert i DK. Dette innebærer at store deler av organisasjonen må inneha en del kompetanse knyttet til låne og garantivirkemidlene, herunder hvordan man vurderer risiko og lønnsomhet i prosjektene. Det er vært inntrykk at denne kompetansen ligger godt lagret hos de ansatte i DK. Sentralt har avdelingen i den senere tid ansatt flere med solid erfaring fra finansieringsvirksomhet i det private. Innenfor enkelte sektorer er Innovasjon Norges finansielle kompetanse særlig relevant: Fiskeri, verft, oppdrett, landbruk og utvalgte industrigrener. Her har Innovasjon Norge valgt å satse på å krysse den bankfaglige kompetansen med sektorkompetanse. På investeringssiden har Innovasjon Norge et typisk fond-i fond-mandat der man skal velge ut og følge opp private forvaltningsmiljøer (såkornfond og presåkornmiljøer) + matching av preselekterte investorer i nord. Det er relativt få som jobber med dette i organisasjonen og de ansatte har lang og bred kompetanse med finansiell styring. Oppgavene er kompliserte fordi konkurransen om private forvaltningsmandater er moderat. I likhet med andre lignende aktører sliter man med å tilby de mest attraktive vilkårene for ellers høyt etterspurt arbeidskraft.
SIVA	- Finansfaglig kompetanse - Eiendomsinvesteringer - Innovasjonsbygg	Ca 10 ansatte i eiendomsvirksomheten	Siva har i tillegg kompetanse på eierskap og om lokale forhold.

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (1:6)

Det er betydelig variasjon i formalkompetanse og kompetansebehov for aktørene som gir bedriftsstøtte. Gjennom intervjuer med aktørene er det identifisert flere områder med kompetanseoverlapp.

Betydelig variasjon i formalkompetanse, nærhetskompentanse og kapasitet mellom virkemiddelaktørene innenfor bedriftsstøtte

De forskjellige aktørene innenfor bedriftsstøttekategorien er svært ulike, både i størrelse, kompetanse og kapasitet. Alle aktørene har kompetanse innen de tre kompetansekategoriene, men de hviler ofte på en eller to hovedkompetanser i forbindelse med formidling av deres virkemiddel. Flere av aktørene besitter lik kjernekompetanse, både knyttet til fagkompetanse i virkemiddelapparatet og sektorkompetanse. Det er større variasjon knyttet til nærhetskompentanse.

To av aktørene, Patentstyret og Ungt Entreprenørskap, har begge oppgaveporteføljer som gjør at de skiller seg ut fra de øvrige aktørene. Dette gjenspeiles i hva slags kompetanse organisasjonene besitter. Patentstyret har som et myndighetsorgan tung kompetanse innenfor IPR-relaterte områder. I intervjuer fremkom det at det kun er IPR-miljøet i Innovasjon Norge som til en viss grad besitter lignende kompetanse. Ungt Entreprenørskaps rolle er i første rekke å fremme entreprenørskap, innovasjon og nettverksbygging i utdanningssystemet, noe som innebærer at de besitter sterk fagkompetanse og nærhetskompentanse på dette området. Dette ser vi ikke hos andre aktører, delvis med unntak av Innovasjon Norges arbeid mot utdanningsinstitusjoner.

Blant de øvrige aktørene innen virkemiddelkategorien bedriftsstøtte er det flere tilfeller av overlappende kompetanse. Fagkompetansen som kreves for å gjennomføre Designrevet innovasjonsprogram (DIP) i DOGA har klare grenseflater mot kompetansen som Innovasjon Norge trenger for å gjennomføre 'Innovasjonsverksted' og sine 'Fra idé til marked'-samlinger. Videre har vi identifisert overlapp i fag- og sektorkompetanse for virkemidler rettet mot miljø og bærekraft. Dette gjelder Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Enova, og til viss grad Gassnova. For aktørene som arbeider mot klynger (Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet) er det også overlapp i fagkompetanse, sektorkompetanse og nærhetskompentanse. Forskningsrådet har også overlapp med Gassnova (sektorkompetanse), Norsk Romsenter (fagkompetanse) og Regionale forskningsfond (fagkompetanse).

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
DOGA (aktivitet innen bedriftsstøtte)	Fagkompetanse	37 årsverk 5,1 av er knyttet til 'Fremtidens produksjon' som driver DIP 5 årsverk er knyttet til DOGA arena 58 % fire år høyere utdanning eller mer	DOGA har over tid opparbeidet seg dybdekunnskap omkring hva designrevet innovasjon er og hvordan designbasert innovasjon kan benyttes. Virksomhetens kjernekompetanse innenfor bedriftsstøtte omhandler i stor grad fagkompetanse på bruk av design og arkitektur som verktøy for å fremme innovasjon i offentlig og privat sektor. Stiftelsen har spesialistkompetanse om design-tenkning, men gitt virksomhetens størrelse er den samlede kapasiteten innenfor området noe begrenset. Funksjon for <i>Fremtidens produksjon</i> er ansvarlig for DIP. Dette utgjør en mindre del av DOGA sin samlede virksomhet. DOGA har lignende tjenester for offentlig sektor gjennom StimuLab, stimuleringsordningen for innovasjon og tjenstedesign. Programmet er et samarbeid mellom Difi og DOGA, finansiert av KMD. Virksomheten har i tillegg virkemidler som ligger i grenseflaten mot samspill/infrastruktur. Dette gjelder spesielt DOGA Arena som har som fokus å koble ulike sektorer og aktører for å formidle kunnskap og eksperimentere med nye verktøy og metoder. Fem årsverk benyttes til DOGA Arena. DOGA har en sektornøytral rolle og arbeider med innovasjon og utvikling både innenfor privat og offentlig sektor.
FHF	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse	18 årsverk 77 % fire år høyere utdanning eller mer	FHF's sektorkompetanse innenfor fiskeri- og havbruksnæringen er vesentlig for å ivareta virksomhetens formål. FHF har i tillegg betydelig fagkompetanse. De fleste har relevant høyere utdanning innenfor områder slik som næringsmiddelteknologier, marin hydrodynamikk, biologi, akvakultur/marinbiologi, bioteknologi, molekylær biologi og immunologi. Sektorkompetansen er sentral i deres vurderinger av kvalitet på søknader samt for igangsetting av egne forskningsprosjekter. FHF's sin fagkompetanse om virkemidlene ivaretas i samspillet mellom ressurser med høy sektorkompetanse og egne ressurser med kompetanse på forskningsfinansiering med bakgrunn i økonomi og administrasjon. Disse har et ansvar for å ivareta et kommersielt perspektiv i søknadsvurderingen.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (2:6)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Gassnova	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse	40 ansatte, hvorav 8,7 årsverk knyttet til CLIMIT Demo - Info om utdanning mangler	Gassnova skal bidra til å fremskaffe løsninger som gjør at teknologi forfangst og lagring av CO2 tas i bruk og blir et effektivt klimatiltak. Virksomheten er rådgiver overfor Olje- og energidepartementet og koordinerer og følger opp arbeidet med det norske fullskalaprojektet for CO2-fangst og lagring. I virkemiddelgjennomgangen er det kun området CLIMIT Demo som er vurdert. Innenfor dette området besitter Gassnova besitter dyptgående sektorkompetanse. De ansatte har alle erfaring innen feltet CO2-fangst og det er et tett samspill med forskningsrådet innenfor området. Fag og sektorkompetansen innenfor området er nødvendig for å vurdere søknader. Kompetansen benyttes også til å mobilisere gode prosjektsøknader, samt bidra til oppfølging/gjennomføring av prosjekt. Ressursene har mindre fokus på generell forskningskompetanse og kommersialisering. Dette er faser som inngår forskningsrådets ansvarsområde.
IN - Bedriftsstøtte	- Fagkompetanse - Nærhetskompentanse - Sektorkompetanse	- Av 710. årsverk i Innovasjon Norge er i underkant av 600 årsverk benyttet til å produsere tjenester i det næringsrettede virkemiddelapparatet. - Ca 360 av disse årsverkene er timeført på aktiviteter innenfor bedriftsstøtte. - Samlet sett har 61 % fire år høyere utdanning eller mer i Innovasjon Norge. For divisjoner som arbeider mest med virkemidler innenfor bedriftsstøtte er andelen med 4 år eller høyere utdanning høyere enn gjennomsnittet i Innovasjon Norge: - Regioner 71 % (distriktskontor 63 %, sentralt 93 % og utlandskontor 75 %), - Bærekraft 97 % - Gründer 84 % - Privat og offentlig innovasjon 97 % - Finansering 93 %	De fleste divisjonene i Innovasjon Norge leverer tjenester som faller innenfor virkemidler definert som bedriftsstøtte (tilskudd og en rekke ulike rådgivnings- og kompetansetjenester, bl.a. på internasjonaliseringsområdet). Divisjon Bærekraft og Divisjon Gründer leverer i hovedsak tjenester innenfor bedriftsstøtte. Alle divisjoner har elementer av fag- og sektorkompetanse. Nærhetskompentanse sitter i hovedsak i divisjon Regioner og i divisjon Privat og offentlig innovasjon. Dette gjelder også hovedparten av tjenestene som produseres i Divisjon Privat og offentlig innovasjon og en betydelig del av tjenestene knyttet til Divisjon Regioner og finansering samt Divisjon Finansering. Nedenfor er en kortfattet beskrivelse av kompetansen som er relevant for bedriftsstøtte i de mest relevante divisjonene: - Divisjon Regioner, ved Innovasjon Norge sine distriktskontor, har sentral nærhetskompentanse. De jobber tett med lokalt næringsliv, lokale klynger og andre relevante aktører, som finansinstitusjoner, undervisningsinstitusjoner etc. Dette styrkes også gjennom sentrale miljøer som Eksportsenteret og Gründersenteret. Distriktskontorene har i den senere tid arbeidet aktivt med spesialisering på områder som faller inn under fag- eller sektorkompetanse. - Divisjon Bærekraft har betydelig sektorkompetanse på verdikjeder innenfor landbruk, skogbruk, marin sektor, fôr-produksjon og bioteknologi og har gjennom miljøteknologiordningen også opparbeidet en bred fagkompetanse innenfor miljø og biotek. - Divisjon Gründer har sektorkompetanse i gründersegmentet, samt innenfor kreativ næring. En betydelig del av de ansatte har erfaring fra liknende virksomhet og fagkompetanse er knyttet til entreprenørskap, skalering, IPR og forretningsmodellering. - Divisjon Privat og offentlig innovasjon har fagkompetanse innenfor innovasjon, offentlige anskaffelser og EU sine rammeprogram rettet for SMB-segmentet. Det er også her det sentrale fagansvaret for klyngene er plassert, enheten sitter derfor også på betydelig nærhetskompentanse. - Divisjon Finans har betydelig fagkompetanse innenfor kreditt, økonomi, likviditet, salg av panteobjekter, statsstøtte og virkemiddeloversikt, herunder også håndtering av tilskudd. Basert på intervjuer med Innovasjon Norge fremgår det at en betydelig del av kompetansen i Innovasjon Norge er mer næringsdrevet og en betydelig andel av de ansatte har praksis erfaring fra næringsliv. Innovasjon Norge har mer begrenset kompetanse innenfor kommersialisering av resultater knyttet til teknologitug og/eller vitenskapsbasert forskning.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (3:6)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Norges forskningsråd	- Fagkompetanse [Nærhetskompentanse] - Sektorkompetanse	490 årsverk totalt i Forskningsrådet hvorav 97 % av de ansatte har fire år høyere utdanning eller mer 160 årsverk produserer tjenester innenfor næringsrettede forskning og innovasjon	Forskningsrådet skal ivareta utvikling innenfor grunnforskning og innenfor anvendt forskning og kommersialisering. Selv om det er teoretisk enkelt å skille mellom grunnforskning som bidrar til ny vitenskapelig erkjennelse og utvikling av forskningsfeltet og anvendt forskning og kommersialisering med et sterkere fokus på nærings- eller samfunnsmessig verdiskapning er grenseflatene ikke entydige i praksis. Grunnforskning kan benyttes for å løse en kommersiell markedsmessig utfordring. Denne beskrivelsen må ses i dette lys. Forskningsrådet tar en sentral faglig rolle når det gjelder virkemidlene innenfor bedriftsstøtte. Mobilisering, rådgivning, og investering og oppfølging i relevante prosjekt ligger i avdelingenes porteføljeansvar. Avdelingene med porteføljeansvar har høy innsikt i prosjektleksjon, oppfølging, kommersialisering og internasjonale samarbeid (eks. Horizon 2020). I tillegg til interne ressurser benytter forskningsrådet i stor grad ekspertpaneler i vurderinger av søknader. Disse ressursene er ikke inkludert i beregningen over årsverk, eller i vurdering av formalkompetanse, men det er viktig å understreke at de er en sentral del av den samlede kompetansebasen i Forskningsrådet. Gitt rådets områdestruktur har ansatte ofte dyptgående sektorkompetanse innenfor sine respektive områder, ofte med bakgrunn fra akademia. Forskningsrådet har også nærhetskompentanse, ved tilknytning til andre forskningsmiljøer, næringslivet, offentlig sektor, frivillige organisasjoner samt gjennom regionale representanter. Dog vesentlig mer begrenset enn hos Innovasjon Norge. Forskningsrådet har hatt betydelig rekruttering fra tynge forskningsmiljøer.
Norsk Romsenter	- Fagkompetanse [Nærhetskompentanse] - Sektorkompetanse	38.2 årsverk totalt i Norsk Romsenter 97 % fire år høyere utdanning eller mer	NRS forvalter nasjonale følgemidler, støtter norske industriaktører og utarbeider strategier for romvirksomhet i Norge. En betydelig del av Norsk Romsenters kjernevirksomhet går ut på å gi råd til norske bedrifter som skal søke om deltakelse i ESAs vitenskapsprogrammer, EUs relevante romprogrammer samt bilaterale avtaler. Norsk romsenter har derfor høy fagkompetanse basert på innsikt i nasjonale og internasjonale virkemidler. Norsk Romsenter har også høy sektorkompetanse på romsektoren og relevant teknologi. Dette er nødvendig i vurderinger av økonomiske og teknologiske forutsetninger for at søknader om deltakelse og prosjektmidler skal lykkes. Slik kompetanse er også viktig i forbindelse med representasjon i vurderingskomitéer, eksempelvis til ESA.
Patentstyret	- Fagkompetanse [Nærhetskompentanse] - Sektorkompetanse	240 ansatte «Over halvparten master/dr-nivå»	Patentstyrets kjernevirksomhet krever tung fagkompetanse innenfor IPR virkemidler. Dette er nødvendig for å kunne ivareta regelverk, være departementets rådgiver innenfor IPR, gjennomføre søknadsbehandling og for å gjennomføre lovpålagt veiledning i henhold forvaltningslovens krav. Gjennom rekruttering direkte fra ulike deler av næringslivet og dialog med aktører har Patentstyret jobbet for å styrke sin sektorkompetanse. Gjennom den lovpålagte veiledningstjenesten har virksomheten direkte dialog med enkeltaktører. Nasjonale eksperter fra Patentstyret jobber i EUIPO og stadig flere medarbeidere deltar på eksterne arenaer. Patentstyret arbeider aktivt for å beherske nye teknologiene (patent) og forstå merkevarer.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (4:6)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Siva	Se samspill	Se samspill	Siva sine nærings- og inkubasjonsprogrammet blir på samme måte som Innovasjon Norge sine klyngeprogram håndtert og kategorisert under samhandlingsvirkemidler. En betydelig del av disse programmene kunne også falt inn under kategorien bedriftsstøtte. De er valgt håndtert utenom gitt at de i større grad fokuserer på å understøtte et økosystem. For mer informasjon om Siva sine programmer. Se beskrivelse av aktørenes kompetanse knyttet til samspill.
Ungt Entreprenørskap	[Fagkompetanse] - Nærhetskompentanse	88.2 årsverk 71 % fire år høyere utdanning eller mer	Ungt Entreprenørskaps oppgave er å stimulere til økt interesse for entreprenørskap fra grunnskole til høyere utdanning. Et betydelig del av fokuset ligger på grunnskole trinn 7-10 og videregående skole. Fagkompetanse om pedagogikk, entreprenørkompetanse og pedagogisk kompetanse er viktig for å ivareta UE sitt oppdrag. I de lokale medlemslagene i UE er nærhetskompentanse knyttet til lokale skole og utdanningssystem viktig. Nærhetskompentanse til lokalt næringsliv ansees også som viktig i flere fylker.
Regionale forskningsfond	- Nærhetskompentanse [Fagkompetanse]	- De fleste er ansatt i en av fylkeskommunene som er dekket av deres region 100 % fire år høyere utdanning eller mer	De sju regionale forskningsfondene sine sekretariat er samlokalisert med fylkeskommuneadministrasjonen i vertskommunen. Alle sekretariatsledere er tilsett i en vertsfylkeskommune, som er ansvarleg for å holde et sekretariat med tilstrekkeleg kompetanse. RFF'ene legger stor vekt på dialog og interaksjon med aktørene i de regionale innovasjons- og kunnskapsmiljøene og har høy nærhetskompentanse. Flere av sekretariatene har forskerkompetanse. Den forskningsfaglige kompetansen og sektorkompetansen er de regionale forskningsfondene mindre avhengig av, fordi vurderingene av forskningskvalitet og innovasjons- og verdiskapingspotensial i prosjektsøknadene utføres av Forskningsrådet.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (5:6)

Beskrivelse av kompetanse i kommunene, der kommunene grupperes etter grad av næringsrettet ressursinnsats og kommunestørrelse (antall innbyggere)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Kommuner <i>Høy næringsrettet ressursinnsats, liten kommunestørrelse</i> Utvalg: 22	[Fagkompetanse] - Nærhetskompentanse [Sektorkompetanse]	2.25 årsverk i snitt til næringsrettede formål - Halvparten bruker kun interne ressurser, mens halvparten bruker en miks av interne og ressurser i interkommunale eller private deleide næringssselskap - Interne ressurser er som oftest bestående av en næringssjef og deler av årsverk dedikert til rådmannen/landbrukssjef, rådgivere, prosjektledere, administrasjonsressurser.	Kommunene i denne kategorien besitter tydelig nærhetskompentanse ved å ha nærhet til lokalt næringsliv samtidig som de har muligheten til å jobbe «hands on». Deres fagkompetanse er også relativt god, de har en spesialist i næringssjefen og ofte i tillegg rådgivere. Denne kategorien kommuner har også i visse tilfeller god sektorkompetanse. Eksempelvis er det ofte dedikerte ressurser til næringsrettede landbruksformål, og landbrukssjefen til kommunen utgjør noe av ressursinnsatsen.
Kommuner <i>Høy næringsrettet ressursinnsats, medium kommunestørrelse</i> Utvalg: 15	[Fagkompetanse] - Nærhetskompentanse	2.5 årsverk i snitt til næringsrettede formål - Halvparten bruker kun interne ressurser, mens halvparten bruker en miks av interne og ressurser i interkommunale eller private deleide næringssselskap - Miks av om næringssjef er fullt dedikert eller ikke, men vanligvis fullt dedikert supplerende ressurser som typisk har stillinger som rådgivere	Kommunene i denne kategorien har god fagkompetanse. De organiserer både rådgivning og opplæring relatert til næringsfremmende aktivitet. De besitter også nærhetskompentanse, både ved tilknytning til lokalt næringsliv og lokale næringsrettede initiativ, og til regioner gjennom interkommunale samarbeid eller samarbeid med andre regionale og nasjonale aktører.
Kommuner <i>Høy næringsrettet ressursinnsats, stor kommunestørrelse</i> Utvalg: 13	[Fagkompetanse] - Nærhetskompentanse	3.2 årsverk i snitt til næringsrettede formål - Oftest fullt dedikert næringssjef, i tillegg til flere dedikerte ressurser, ofte i rådgiverroller - Arbeid oftest organisert i eget område i kommunen, med næringssjef, i tillegg til eierskap/deleiarskap i næringssselskap	Denne kategorien kommuner har spesielt god fagkunnskap, særlig rettet mot grundere/entreprenørskap. De organiserer ofte opplæring og gir rådgivning lokalt. Kommunene stiller også sterkt med tanke på nærhetskompentanse, da de bidrar med flere relevante samarbeid som kan formidles til deres brukere. I tillegg er flere involvert i inkubatorer og/eller næringsbygg for samhandling.
Kommuner <i>Medium næringsrettet ressursinnsats, liten kommunestørrelse</i> Utvalg: 19	[Fagkompetanse] - Nærhetskompentanse	1 årsverk i snitt til næringsrettede formål - Som regel næringssjef alene og eventuelt bidrag fra andre kommunalsjefer - Omtrent en tredjedel også involvert i deleie av næringssselskap	Kommuner i denne kategorien har fagkunnskap, men relativt spisset ettersom det ofte kun er en person som jobber næringsrettet for kommunen. Det samme gjelder nærhetskompentanse, da kommunen bidrar med muligheter i lokale og regionale nettverk, men rekkevidden er begrenset.

Note: Kun 170 kommuner har besvart informasjonsforespørselen og informasjonsgrunnlaget er derfor trolig ikke representativt for det reelle kompetansebildet i alle kommunene.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Bedriftsstøtte (6:6)

Beskrivelse av kompetanse i kommunene, der kommunene grupperes etter grad av næringsrettet ressursinnsats og kommunestørrelse (antall innbyggere)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Kommuner <i>Medium næringsrettet ressursinnsats, medium kommunestørrelse</i> <i>Utvalg: 19</i>	[Fagkompetanse] - Nærhetskompertanse	1.05 årsverk i snitt til næringsrettede formål - De aller fleste har kun en fullt dedikert næringssjef, men noen har også en ekstra delressurs med under 50 % ressursinnsats - De fleste uten eie eller deleie i næringsselskap	Disse kommunene har ofte begrenset med kompetanse ettersom det er få ressurser dedikert til formålet. Noe fagkompetanse og nærhetskompertanse ligger hos næringssjefen. Kompetansen brukes hovedsakelig til rådgivning.
Kommuner <i>Medium næringsrettet ressursinnsats, stor kommunestørrelse</i> <i>Utvalg: 7</i>	[Fagkompetanse] - Nærhetskompertanse	1.1 årsverk i snitt til næringsrettede formål - Alle har næringssjef, men kun halvparten har en ekstra stilling, og det med under 50% ressursinnsats - De fleste er engasjert i et næringsselskap, men bidrar ikke nødvendigvis med ressursinnsats	Kompetansen her knytter seg i hovedsak til næringssjefens fagkompetanse og nærhetskompertansen som ligger i kommunen og deres samarbeid, herunder næringsselskap. Kompetansen brukes til både rådgivning og opplæring lokalt.
Kommuner <i>Lav næringsrettet ressursinnsats, liten kommunestørrelse</i> <i>Utvalg: 32</i>	[Fagkompetanse] - Nærhetskompertanse	0.6 årsverk i snitt til næringsrettede formål, - Halvparten har ingen dedikert næringssjef - Halvparten med dedikert næringssjef med under 50% ressursinnsats 1/6 har ingen supplerende ressurser i det hele tatt, men brorparten har noen andre delressurser som jobber med næringsrettede aktiviteter - Ressursene brukt er oftest deler av årsverk fra rådmann/andre kommunalsjefer, og noe bruk av rådgivere	Denne kategorien omfatter kommuner med noe fag- og nærhetskompertanse, men begrenset omfang ettersom ressursinnsats er veldig lav. Noe fagkompetanse brukes til rådgivning, og noen er deleiere av interkommunale eller private næringsselskaper, som kan bidra med noe kompetanse.
Kommuner <i>Lav næringsrettet ressursinnsats, medium kommunestørrelse</i> <i>Utvalg: 15</i>	[Fagkompetanse] - Nærhetskompertanse	0.5 årsverk i snitt til næringsrettede formål 2/3 har ikke noe dedikert næringssjef, men de fleste har en delressurs - Oftest næringsrådgiver i rådmannens stab eller ansatt i felles næringsselskap med andre kommuner - Vanlig at noe ressurser kommer fra deleie av privat eller interkommunalt næringsselskap	Disse kommunene har ofte noe fagkompetanse i forbindelse med opplæring og rådgivning, der også noe oppnås via samarbeid og deleie av næringsselskaper. Også noe nærhetskompertanse og bidrag til samhandling, men noe begrenset.
Kommuner <i>Lav næringsrettet ressursinnsats, stor kommunestørrelse</i> <i>Utvalg: 5</i>	[Fagkompetanse] [Nærhetskompertanse]	- Utfordrende å beregne årsverk pga. lite utvalg - Typisk enten organiserer gjennom deleid næringsselskap eller kun en næringsrådgiver til ordføreren - Kan også være deler av en kommunalsjef sin ressursinnsats	Disse kommunene har hovedsakelig fagkompetanse, særlig relatert til rådgivning. Noe av dette gjøres via deleide næringsrettede selskap. Også noe nærhetskompertanse.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Samhandling (1:3)

Det er store likheter i formalkompetanse, sektorkompetanse og kapasitet for enhetene som opererer virkemidlene innenfor samhandling.

Store likheter i formalkompetanse, sektorkompetanse og kapasitet mellom virkemiddelaktørene innenfor samhandling

De forskjellige enhetene som har ansvaret for virkemidlene innenfor samhandlingskategorien er nokså like, både med hensyn til størrelse, kompetanse og kapasitet. Flere av enhetene besitter lik kompetanse, både knyttet til fagkompetanse i virkemiddelapparatet og sektorkompetanse. Det er større variasjon knyttet til nærhetskompentanse.

Det er overlappende kompetanse mellom flere enhetene. Et viktig trekk ved alle aktørene på dette området, er at alle oppgir at de har en utstrakt grad av samhandling seg imellom, både på nasjonalt og regionalt nivå.

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
SIVA Innovasjon/Program	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse - Nærhetskompentanse	10 ansatte i enheten 70 % fire år høyere utdanning eller mer	Enheten har ansvaret for forvaltning og utvikling av to nasjonale programmer; inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet. Fagenheten har samlet lang erfaring innen styrearbeid, evaluering og oppfølging av programoperatørene. Videre besitter fagenheten en bred akademisk og praksisnær erfaring fra ulike fagfelt og bransjer. Fagenheten har deltatt i etablering av et tresifret antall innovasjonsselskap og har gjennom dette god innsikt i brukernes produkter og konkurransesituasjon. Fagenheten drifter og utvikler to program med totalt 74 programoperatører spredt over hele Norge. Gjennom årlige utviklingssamtaler, ledersamlinger og styreverv har enheten betydelig innsikt i selskapenes kapabiliteter og kapasitet. Grundige analyser for differensiert tilskudd har også gitt økt innsikt i dette de siste årene. Fagenheten deltar i flere lokale, regionale og nasjonale innovasjonssystemer. Flere av disse har fagenheten bidratt aktivt til å bygge opp over de siste 20 årene. Fagenheten har betydelig kompetanse og erfaring med å utvikle og forvalte indirekte virkemidler som næringshage- og inkubasjonsprogram, samt klynger, herunder statsstøtte- og rapporteringskompetanse. Fagenheten har betydelig innsikt i øvrige virkemidler for innovasjon, og samhandler også tett med sentrale aktører som Forskningsrådet. Fagenheten har ansatte med høy kompetanse innenfor relevante fagområder som innovasjon, entreprenørskap og nettverksutvikling - også på internasjonalt nivå.
SIVA Innovasjon/Industri og klynger	[Fagkompetanse] - Sektorkompetanse - Nærhetskompentanse	4 ansatte i enheten 75 % fire år høyere utdanning eller mer	Enheten utfører i hovedsak sitt arbeid på industriområdet, i første rekke arbeid knyttet til det nasjonale klyngeprogrammet og drift og utvikling av ordningen Norsk Katapult. Fagenheten har samlet lang industrierfaring og besitter kompetanse innen flere sektorer og næringer. Enheten besitter særlig kunnskap innen offshore olje/gass, maritime produkter, IKT sikkerhet, materialteknologi, prosessindustri, bioteknologi, treforedling, næringsmiddelindustri, bank og finans. Fagenheten opererer med utgangspunkt i et nasjonalt nivå og besitter betydelig kunnskap og innsikt om nasjonale og regionale industrimiljø, innovasjonsmiljø samt klynger. Fagenheten har spesialkompetanse innen klynge- og katapultprogram. Dette innbefatter programutvikling, programimplementering og programdrift.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Samhandling (2:3)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Norges Forskningsråd Område for Ressursnæringer og miljø, Avdeling for energi FME	• Sektorkompetanse • Fagkompetanse • [Nærhetskompentanse]	• 18.6 årsverk i avdelingen • 84 % fire år høyere utdanning eller mer	Avdeling for energi har investeringsansvaret for de næringsrettede virkemidlene ENERGIX, CLIMIT og FME, PILOT-E og ansvar for Energy innen H2020 og porteføljeansvar for fornybar energi, energisystem og -infrastruktur, energibruk i bygg, industri og transport, Co2-håndtering, lavutslipp. Porteføljen dekker alle fagområder. I tillegg har energiavdelingen ansvar for å mobilisere norske bedrifter og forskningsmiljøer til EUs rammeprogram og for oppfølgingen av EUs strategiske energiteknologiplan, SET-planen. Avdelingen har også ansvar for store deler av den norske oppfølgingen av det Internasjonale Energibyrådet, IEA, og er norsk kontraktspartner for de fleste av IEAs Technology Collaboration Programs (TCPs). Videre er energiforskning prioritert temaområde for de fleste bilaterale forskningsavtaler inkludert Panoramalandene. Energiavdelingen følger også opp disse samarbeidene. Avdelinger er også sekretariat for Energi21-strategien. Den besitter dyp fagkompetanse på de områdene og sektorene som til sammen må adresseres for å legge om energisystem og energibruk for å komme til lavutslippssamfunnet og har fagrådgivere som til sammen dekker de like næringsområdene som adresseres. Den faglige kompetansen er konsentrert omkring teknologi, naturvitenskap og samfunnsøkonomi.
Norges Forskningsråd Område for vitenskap og forskningssystemet, Avdeling for instituttpolitikk og sektorsamspill SFI	• Sektorkompetanse • Fagkompetanse • [Nærhetskompentanse]	• 10,6 årsverk i avdelingen • 91 % fire år høyere utdanning eller mer	Avdeling for instituttpolitikk og sektorsamspill har investeringsansvaret for SFI-ordningen, NæringsPhD, basisfinansiering for de teknisk-naturvitenskapelige instituttene, herunder STIM-EU og innehar betydelig kompetanse om norsk forskningspolitikk for instituttsektoren samt betydelig kompetanse på samspillet mellom forskningsinstitusjoner og næringsliv, og mellom forskningsinstitusjoner og forvaltning. Avdelingens ansatte har betydelig erfaring fra norsk forskningssektor og forvaltning i tillegg til kompetanse knyttet til finansieringsinsentiver for norsk forskningssektor.
Norges Forskningsråd Område for Vitenskap og forsyningssystemet, Avdeling for forskningsinfrastruktur INFRASTRUKTUR	• Sektorkompetanse • Fagkompetanse • [Nærhetskompentanse]	• 8 årsverk i avdelingen • 80 % fire år høyere utdanning eller mer	Avdeling for forskningsinfrastruktur har investeringsansvar for INFRASTRUKTUR, ROMFORSK og CERN samt porteføljeansvar for forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet innenfor alle fag-, tema- og teknologiområder, herunder utstyrsfasiliteter og nasjonal e-infrastruktur, som bl.a. omfatter, regneressurser for store beregninger (tungregning), løsninger for håndtering, lagring og tilgjengeliggjøring av data, digitale registre og databaser). Infrastrukturene som finansieres skal gjøres tilgjengelig for alle relevante brukere, inkl. brukere fra næringslivet. Avdelingen koordinerer Forskningsrådets virksomhet knyttet til internasjonalt samarbeid om forskningsinfrastruktur, herunder oppfølging av norsk deltakelse i prosjekter på ESFRI Roadmap, utviklingen av European Open Science Cloud (EOSC), og spesifikke forskningssatsinger knyttet til Norges deltagelse i CERN (CERN-forskning) og i noen spesifikke forskningsinfrastrukturer knyttet til romforskning (ROMFORSK). Avdelingen besitter omfattende kompetanse om forskningssektoren og har inngående kjennskap til europeisk samarbeid om forskningsinfrastruktur. I tillegg har avdelingens ansatte og kjennskap til nasjonale infrastrukturfasiliteter relevante for næringslivet innenfor ulike områder. Da ansatte har god kompetanse på problemstillinger knyttet til investeringer, bruk og drift av forskningsinfrastrukturer, inkludert e-infrastruktur samt god kunnskap om de deler av statsstøtteregulativet som gjelder investeringer, bruk og drift av forskningsinfrastruktur.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Samhandling (3:3)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Innovasjon Norge Avdeling for klynger og nettverk	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse - Nærhetskompentanse	7,2 årsverk 86 % fire år høyere utdanning eller mer	Enheten jobber med jobber med klynger og nettverk på tvers av bransjer og sektorer og har ansvaret for drift, utvikling og oppfølging av tjenestene Norwegian Innovation Clusters (NIC), Bedriftsnettverk samt Regional omstilling. Enheten besitter kunnskap om utfordringer og kapabilitet hos ledende klynger og områder med omstillingsstatus. Enheten har dybdekompetanse på områdene innovasjonspolitisk rådgivning, statstøtteregelverk, analyse og rapportering, kommunikasjon, kurs/opplæring og kundearrangementer. I tillegg besitter de ansatte digitaliseringskompetanse innenfor kommersialisering, forretningsmodellering, innovasjon, oppstart, lean- startup metodikk, samt finansiering og internasjonalisering.
Innovasjon Norge Distriktskontorene	- Nærhetskompentanse - Sektorkompetanse	14,3 årsverk 75 % fire år høyere utdanning eller mer (gjennomsnitt for alle distriktskontor)	Distriktskontorene til Innovasjon Norge tilbyr kapital, kompetanse og nettverk til selskaper i mange ulike sektorer. Sektorkompetansen til de ansatte gjenspeiler de viktigste sektorene i de ulike regionene. Rådgiverne ved distriktskontorene jobber tett på næringslivet og har meget god oversikt over utfordringer og kapabiliteter til oppstartsselskaper, etablerte bedrifter og klynger med ambisjoner i sine regioner. Videre har alle rådgivere grunnleggende kunnskap om kommersialisering, skalering og vekst, i kombinasjon med unik bransjekunnskap. De fleste distriktskontorene har en eller flere klyngerådgivere som jobber tett mot klyngene, også de som ikke (lengre) er med i NIC.
Leverandørutviklingsprogrammet	- Nærhetskompentanse [Fagkompetanse]	13 årsverk 69 % fire år høyere utdanning eller mer	Enheten er pådriver og fasilitator (prosessuelt virkemiddel) som mobiliserer og forener krefter (også finansielle virkemiddelaktører) inn i konkrete innovasjonsprosesser med utgangspunkt i offentlige anskaffelser (behov). Stimulerer gjennom aktivitet, mobilisering av bedrifter og klynger inn i prosessene (markedsdialog) samt konkretisering av utviklingsinitiativ. Enheten har kunnskap om de ulike prosedyrene for anskaffelser og hva som kan passe best i hvilke situasjoner, innovasjonskompetanse for å bidra til økt innovasjonshøyde, teknologinøytrale, spesiell kompetanse på helse, klima og digitalisering, god kjennskap til offentlige aktører og næringslivet. Enheten besitter svært god relasjonskompetanse og har god kunnskap om det lokale næringslivet hos regionale pådrivere, og har et bredt nettverk i offentlig og privat sektor, god kjennskap til offentlige virksomheters modenhet for å gjennomføre anskaffelsene sine (med tanke på utviklingsprosjekter). Enheten har også god kjennskap til og forståelse for hvordan finansielle virkemidler brukes i praksis samt anskaffelseskompetanse på hvilke prosedyrer som fungerer best til hvilke typer prosjekter.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Profilerings (1:2)

Det er stor variasjon i behov for kompetanse blant profileringsaktørene og behovene for kompetanse har endret seg. Flere av aktørene har mer spesialisert kompetanse enn tidligere.

Mange av aktørene har den samme kompetansen

Mange av aktørene har samme kompetanse. Spesielt markedskompetanse (fagkompetanse) og relasjons- og nettverkskompetanse (nærhetskompentanse) går igjen. Sektorkompetansen varierer mer da brukergruppene er ganske forskjellige. Det er bygget opp mer spisset kompetanse rettet mot viktige markeder.

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Innovasjon Norge: Export Norway	- Fagkompetanse - Nærhetskompentanse - Sektorkompetanse	- Ca. 120 årsverk, hvorav 104 årsverk sitter ute - Hovedandelen har fire års utdanning eller mer	Export Norway har en bredt sammensatt fagkompetanse innen en rekke områder avhengig av lokasjon og hvilke fagområder det satses på ved de ulike utekontorene og distriktskontorene. Internasjonal markedsføring er en fagkompetanse som går igjen ved mange kontorer. I tillegg bygger enheten opp sektorkompetanse innen markeder som kan bidra til bærekraftig eksportindustri. Ved hovedkontoret har Export Norway en ren strategisk avdeling som trekker på flere ressurser fra andre avdelinger ved hovedkontoret, blant annet Eksportsenteret. Export Norways oppbygging av fagkompetanse skjer i samarbeid med Eksportsenteret, herunder kurs og eksportseminarer om handelsregler, internasjonal netthandel, tollregler og frihandelsavtaler. Export Norway har sektorkompetanse innen forskjellige områder avhengig hvor de er lokalisert, men områder som akvakultur, sjømat, fornybar energi, maritim, olje- & gass, IKT, helse, utdanning går igjen. Nærhetskompentansen i Export Norway varierer med lokalisering av utekontor, men nettverks- og relasjoner med industriorganisasjoner, myndigheter, forskningsmiljøer, lokale næringsaktører og kunnskapsmiljøer går igjen hos mange.
Innovasjon Norge: Visit Norway	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse [Nærhetskompentanse]	60 årsverk, hvorav 28 årsverk sitter ute - En stor andel har fire års utdanning eller mer. 3/4 har fire års utdanning eller mer av dem som sitter ute	Visit Norway har tilegnet seg ny fagkompetanse det siste året, og har nå tverrfaglige team av spesialister på områder fra journalistikk, sosial- og internasjonal media til digitale løsninger innen markedsobservasjon, markedsføring, salgsprosesser og målinger. Enheten har også kompetanse om arrangementer, historieproduksjon og forbrukermarkedsføring. Visit Norway har vektlagt oppbygging av digital kompetanse internt, som blant annet gjør det mulig å spore resultater av Visit Norways markeds kampanjer. Nærhetskompentansen knytter seg til oversikt og relasjoner innen norsk reiseliv og kulturliv, herunder ansvarlig for dialog med alle regionale selskaper vedr. internasjonal profilering. Det er etablert en digital møteplass for kompetansedeling. Møteplassen har 59 000 unike brukere og over 200 000 sidehenvisninger. Ifølge Visit Norway brukes denne til å innrette kompetansen for å møte kundenes ønsker og behov. Som spesialisert reiselivsaktør har Visit Norway bred sektorkompetanse om utenlandske og norske reiselivsmarkeder og gjennomfører omfattende markedsanalyser.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Aktørenes kompetanser: Profilering (2:2)

AKTØR	KJERNEKOMPETANSE	FORMALKOMPETANSE	BESKRIVELSE
Innovasjon Norge: Invest in Norway	- Nærhetskompentanse [Fagkompetanse] [Sektorkompetanse]	8 årsverk 100 % med fire års utdanning eller mer	Invest in Norway har fagkompetanse innen forretningsutvikling, forståelse for komplekse salgsprosesser. I tillegg har enheten generalistkompetanse i forståelse av virkemiddelapparatet og hvordan det passer inn i et investeringsløp. Det legges vekt på å ha spesialistkompetanse for hver enkelt kunde. For å møte dette behovet, trekkes det på egen fagkompetanse i Invest in Norway, øvrig kompetanse i Innovasjon Norge og eksterne kompetansemiljøer som SSB, NFR og SIVA. Invest in Norway har operativ kompetanse, men i enda større grad bestiller relasjons- og nettverkskompetanse slik at de kan tilegne seg fagkompetansen fra andre. Invest in Norway har sektorkompetanse innen sektorer som prosessindustri, kraftkrevende industri, helseindustri, havområdene.
Norges sjømatråd	- Fagkompetanse - Sektorkompetanse [Nærhetskompentanse]	68 årsverk 85 % med fire års utdanning eller mer	Norges sjømatråd har ved hovedkontoret i Tromsø spisset fagkompetanse innen markedsinnsikt, markedsadgang, markedsføring, kommunikasjon og beredskap. Med denne kompetansen kan hovedkontoret gi støtte til utekontorene. Hovedkontoret har også fagkompetanse innen drift, økonomi og administrasjon. Norges sjømatråd har god sektorkompetanse om sjømatnæringen, har tett kontakt med sjømatnæringen innen de ulike bransjene og får løpende tilbakemeldinger om deres behov. Tilfredsheten til næringen kartlegges gjennom Norges sjømatråds egen tilfredshetsstudie. Resultatene fra denne undersøkelsen viser at majoriteten av bedriftene/personene er fornøyd med måten Norges sjømatråd har innrettet sin virksomhet. Nærhetskompentansen knytter seg til nettverk- og relasjoner med strategiske partnere ved utekontorene, og disse varierer med lokalisering av utekontorene.
NORWEP	- Sektorkompetanse - Fagkompetanse - Nærhetskompentanse	21 årsverk - Tilnærmet 100 % med fire års utdanning eller mer.	NORWEP er inndelt i en faglig enhet, en administrativ enhet og tilknyttede rådgivere i utlandet. NORWEP har teknisk fagkompetanse innen både olje og gass, offshore vind og vannkraft. På øvrige felter innen fornybar energi er det kompetansebygging. NORWEP har også fagkompetanse om bransjer og strategiske viktige markeder (geografiske områder). NORWEP har også kompetanse i å markedsføre norske løsninger og norske leverandører utenlands. NORWEPs fagkompetanse er utgangspunkt for relasjonell- og nettverkskompetanse hos leverandører og kunder. NORWEP har god nettverks- og relasjonskompetanse innen olje- og gassindustrien etter mer enn 22 års aktivitet. NORWEP har sektorkompetanse ved å ha detaljert kunnskap om medlemsbedriftene, deres prosesser og teknologier og produkter. NORWEP driver rådgivning for bedrifter som ønsker å jobbe med den modne delen av leverandørkjeden til energinæringen, og bedrifter som har interesse av og et sterkt fundament for å satse internasjonalt.

Kilde: Intervjuer og mottatt informasjon om kompetanse i forbindelse med informasjonsforespørsel nummer 1

Kapittel 4

Kompetanse i virkemiddelapparatet

4.2 De regionale irkemiddelaktørenes kompetanse

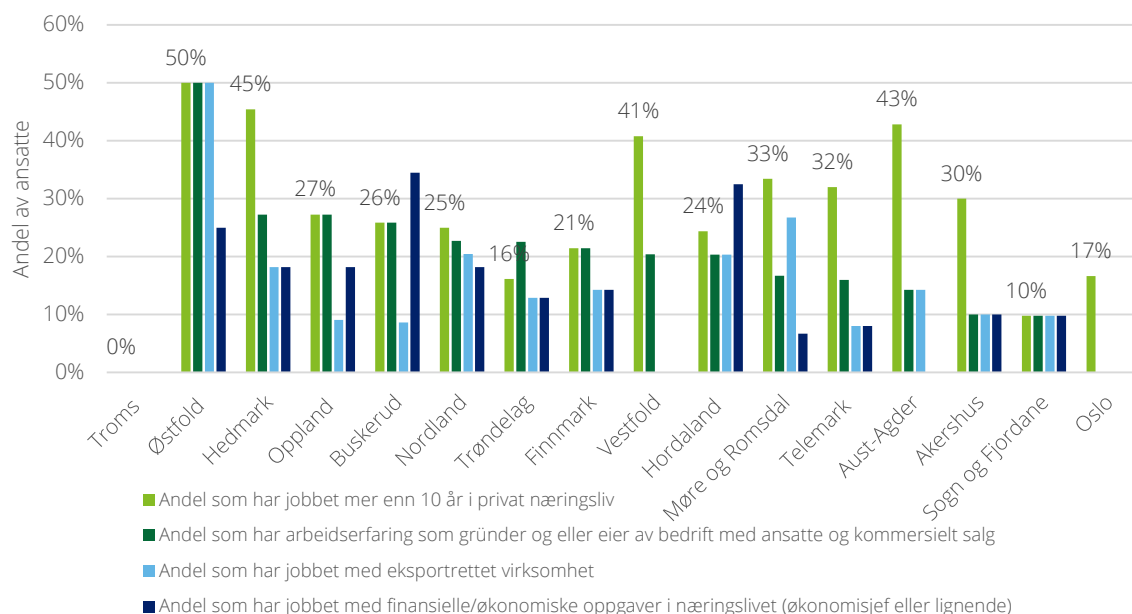
Kompetanse i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Varierende grad av næringsrettet kompetanse i fylkeskommunene. Denne erfaringen er mer omfattende og varierer i mindre grad blant Innovasjon Norges distriktskontor.

Næringsrettet kompetanse i fylkeskommunene¹

- Det er betydelig variasjon mellom fylkeskommunene med hensyn til næringslivserfaring. I enkelte fylkeskommuner er det ikke mer enn knappe 10 prosent av de ansatte som har nevneverdig næringslivserfaring. I Østfold, Vestfold, Hedmark og Aust-Agder har man rekruttert mange med omfattende næringslivserfaring.
- Gjennomgående er det under 20 prosent av de ansatte i avdelingen for næringsutvikling i fylkeskommunen som har startet egen virksomhet, jobbet med eksportrettet aktivitet eller hatt ansvar for finansiell styring i en bedrift.
- Ansatte i fylkeskommunene har mye erfaring fra andre deler av virkemiddelapparatet, men det er noe variasjon mellom fylkeskommunene. En god del av fylkeskommunene har ansatte innenfor det næringsrettede arbeidet med erfaring fra academia. Kun enkelte fylkeskommuner har kompetanse fra politiske verv.

Næringsbasert kompetanse i fylkeskommunene. Kilde: RFI utsendt til fylkeskommunene

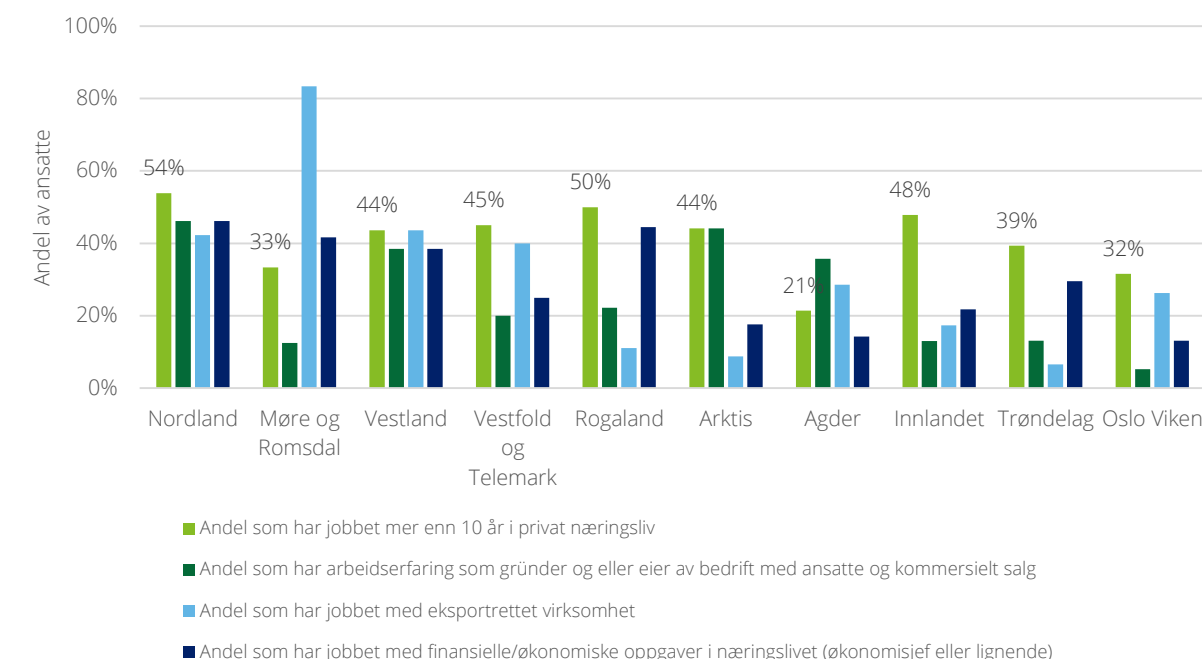

¹ Vi har ikke informasjon fra Troms fylkeskommune om de ansattes næringsrettede kompetanse.

Næringsrettet kompetanse ved Innovasjon Norges distriktskontor

- Hos Innovasjon Norges distriktskontorer er den næringslivsbaserte erfaringen mer omfattende, men det er ikke store forskjeller fra det vi finner i fylkeskommunene.
- Et sted mellom 30 og 50 prosent av de ansatte ved distriktskontorene har mer enn 10 års erfaring fra næringslivet, og en noe høyere andel har erfaring fra eksportrettet aktivitet og finansiell styring.
- En stor andel av de ansatte har erfaring fra andre aktører i virkemiddelapparatet og innovasjonsselskaper. Men det er stor variasjon mellom distriktskontorene.
- Blant Innovasjon Norges distriktskontor har svært få ansatte erfaring fra vitenskapelige stillinger ved universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutter eller fra politiske verv.
- Kartleggingen av den næringsrettede og annen kompetansen trekker i retning av at mange av de ansatte i fylkeskommunene og Innovasjon Norges distriktskontor har lang erfaring fra offentlige etater og virkemiddelapparatet, men at de i mindre grad har erfaring fra operativ næringsvirksomhet.

Næringsbasert kompetanse ved Innovasjon Norges distriktskontor. Kilde: RFI utsendt til Innovasjon Norges distriktskontor

Kompetanse i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Ifølge brukerne viser Innovasjon Norge og Regionale forskningsfond en evne til å sette seg inn i utfordringer som brukerne søkte bistand om å løse.

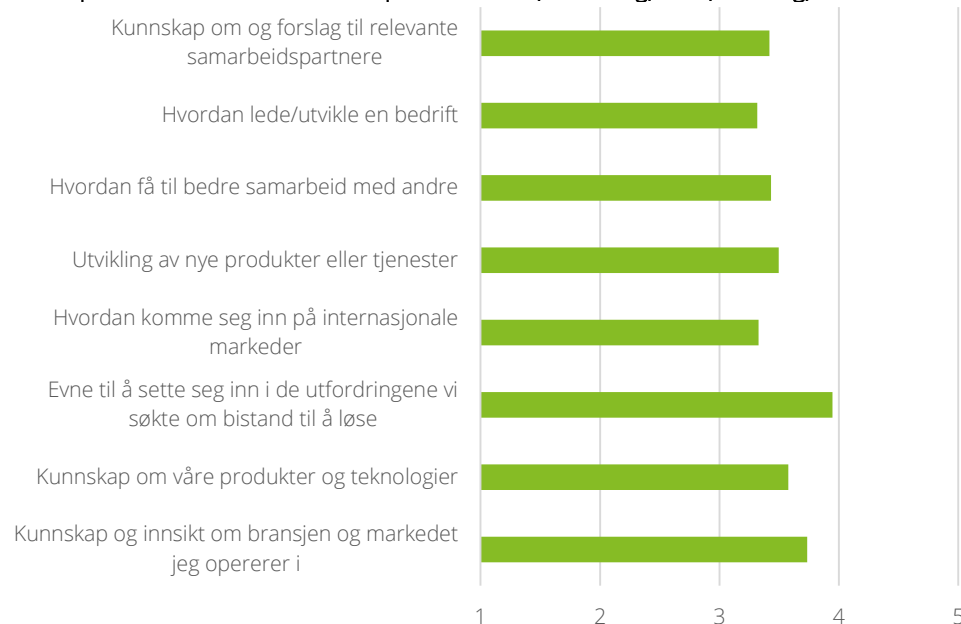
Brukernes vurdering av Innovasjon Norges kompetanse

- For Innovasjon Norge mener brukerne at spesielt evnen til å sette seg inn i brukernes utfordringer er en kompetanse virkemiddelaktøren har.
- Kundene opplever også at Innovasjon Norge har god innsikt om bransjen og markedet de opererer i. De ansatte i Innovasjon Norge oppleves å i mindre grad beherske saker knyttet til innovasjon, ledelse/bedriftsutvikling, internasjonalisering og etablering av samarbeid.

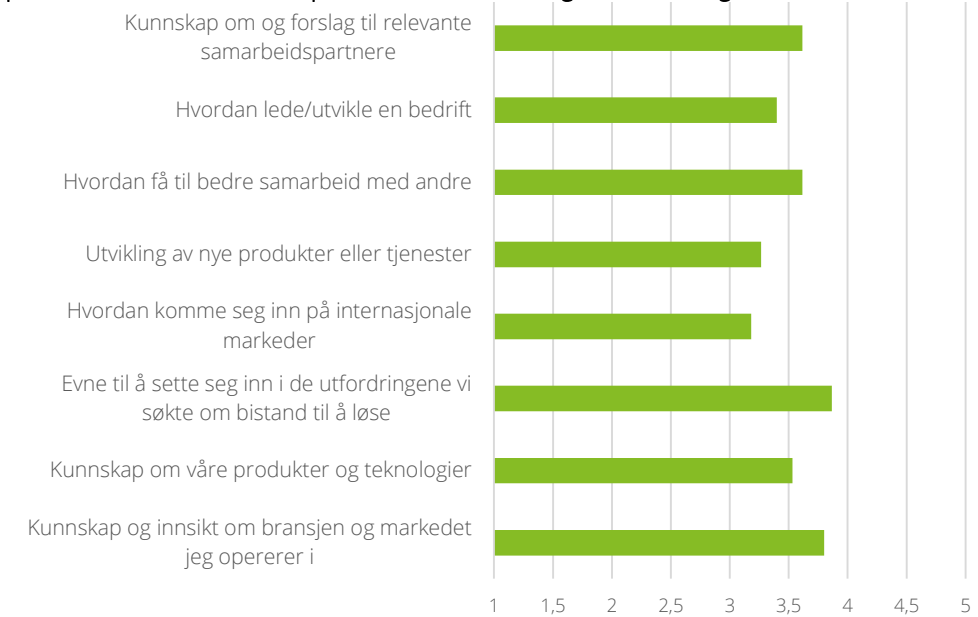
Brukernes vurdering av Regionale forskningsfond sin kompetanse

- Brukerne av virkemiddelapparatet trekker frem at ansatte ved RFF viser evne til å sette seg inn i de utfordringer som brukerne søkte bistand om å løse.
- I tillegg rapporteres det at RFF har god kunnskap og innsikt i bransjen og markedet som brukeren opererer i.
- Derimot oppfatter respondentene at RFF har lite kompetanse på hvordan komme inn på internasjonale markeder.
- Antall respondenter som gir svar vedrørende RFFs kompetanse er lav. Dette hører sammen med at bedrifter møter i langt mindre omfang denne ordningen i sitt daglige arbeid med virkemidler. Man må følgelig ta høyde for dette når man vurderer representativitet i dette bildet.

Respondentenes oppfatning av kompetansen i Innovasjon Norges (N=184). Gjennomsnittlig oppfatning med kompetansen til aktørene måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Respondentenes oppfatning av kompetansen i Regionale forskningsfond (N=16). Gjennomsnittlig oppfatning med kompetansen til aktørene måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

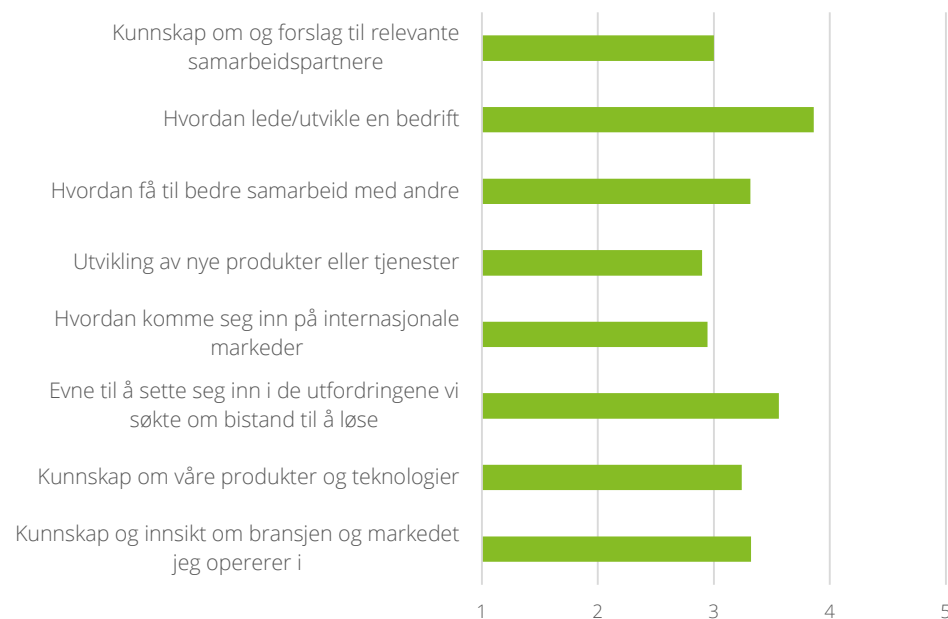
Kompetanse i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Brukere av virkemiddelapparatet vurderer kompetansen til fylkeskommunene og kommunene som lavere enn kompetansen til Innovasjon Norges distriktskontor og Regionale forskningsfond.

Brukernes vurdering av fylkeskommunenes kompetanse

- Fylkeskommunene har ifølge brukerne av virkemiddelapparatet lavere kompetanse enn Innovasjon Norges distriktskontor og RFF.
- Brukerne trekker frem at fylkeskommunene har spesielt kompetanse innenfor hvordan lede og utvikle en bedrift.
- Antall respondenter som gir svar vedrørende fylkeskommunenes kompetanse er lav. Dette hører sammen med at denne aktøren i langt mindre omfang møter bedriftene i sitt daglige arbeid med virkemidler. Man må følgelig ta høyde for dette når man vurderer representativitet i dette bildet.

Respondentenes oppfatning av kompetansen i fylkeskommunene (N=29). Gjennomsnittlig oppfatning med kompetansen til aktørene måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Brukernes vurdering av kommunene sin kompetanse

- Respondentene har en gjennomgående lav oppfatning av kommunenes kompetanse.
- Derimot mener respondentene at kommunene har i stor grad kunnskap om og kommer med forslag til relevante samarbeidspartnere.

Respondentenes oppfatning av kompetansen i kommunene (N=62). Gjennomsnittlig oppfatning med kompetansen til aktørene måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Kapittel 4

Kompetanse i virkemiddelapparatet

4.3 Eiernes og oppdragsgivers kompetanse

Eiernes og oppdragsgivernes kompetanse

Departementene har endret sin eier- og oppdragsstyring i det siste tiåret fra styring av aktiviteter til styring etter mål. Denne dreiningen innebærer et mindre behov på spesialistkompetanse hos eiere/oppdragsgivere

Eiernes og oppdragsgivernes kompetanse

Eierdepartementene har generelt sett god kompetanse på eierstyring. Både NFD, KD, OED og KLD har en rekke formelle styringsdokumenter og -prosesser som tydelig beskriver styringen av deres underliggende virksomheter. Eierdepartementene følger også opp virkemiddelaktørene gjennom andre kanaler, som eksempelvis styreposisjoner. Samtlige departementer uttrykker at de har en god uformell dialog med aktørene. Departementene er likevel klare på at de styrer primært gjennom formelle kanaler.

Ved de tilfellene der eier- og oppdragsstyring går på tvers av departementer, er det generelt sett godt samarbeid mellom eier- og oppdragsstyringsansvarlige.

Innsatsen de ulike departementene bruker på eierstyring er svært ulik, og går fra kun noen få månedsverk til flere årsverk. Dette har flere årsaker. For det første har noen departementer en større rolle i det næringsrettede virkemiddelapparatet enn andre, noe som naturligvis er drivende for innsatsnivået. Videre er det også en tydelig sammenheng mellom ressursinnsatsen som kreves til eierstyring og aktørenes størrelse. I tillegg ser vi at implementering av mål- og resultatstyring (MRS) påvirker krav til ressursinnsats fra departementene. Aktørene som i høy grad har implementert MRS vil redusere ressursinnsats knyttet til detaljstyring (eller aktivitetsstyring), da departementenes rolle har blitt dreid mot oppfølging basert på mål og resultater.

Utviklingen av MRS har medført en endring i kompetansebehov hos eiere og oppdragsgivere, spesielt i de sektoruavhengige departementene. Siden ansvar for aktivitetsstyring i større grad har blitt overlatt til virkemiddelaktørene, har behovet for sektor- og virkemiddelkompetanse blitt stadig mindre for eierne. Det har tidligere vært høy grad av sektorkompetanse i de ulike departementene, mens departementene nå i større grad besitter generalister. Sektorspesifikke departementer skiller seg fra dette, hvor det er tung kompetanse innen deres sektor. NFD skiller seg også ut ved at de besitter høy kompetanse på kapitalvirkemidler.

Ressursene som har oppfølgingsansvar har generelt sett høy formalkompetanse. Mange rekrutteres fra offentlig sektor, blant annet fra rådgivingselskaper og investormiljøer. Flere av departementene har ansatte med erfaring fra virkemiddelaktørene, og enkelte departementer har også hospiteringsordninger med virkemiddelaktørene.

Eiernes og oppdragsgivernes operative kompetanse knyttet til virkemiddelapparatet

Sektorkompetanse

- Varierer fra høy til lav sektorkompetanse
- Avhenger av om departement er sektorspesifikk eller sektoruavhengig
- Kompetansen har blitt mer strategisk som følge av mer tydelig mål- og resultatstyring. Den mer operative sektorkompetansen er i hovedsak hos virkemiddelaktørene

Virkemiddelkompetanse

- Middels til høy
- Rekrutterer noe fra virkemiddelaktører
- Overlater i større grad til aktørene enn før

Fagkompetanse

- Generelt høy
- Høyt utdannede ansatte
- Forskjellig fagprofil i ulike departementer

Kapittel 5

Brukervennlighet i virkemiddelapparatet

Kapittel 5

Brukervennlighet i virkemiddelapparatet

5.1 De nasjonale aktørene

Om vurdering av brukervennlighet

Kartlegge brukervennlighet i virkemiddelapparatet

I arbeidet med å kartlegge brukervennlighet i virkemiddelapparatet gjennomfører vi i første fase en dokumentanalyse hvor vi går igjennom eksisterende data. Dette baserer seg på tidligere analyser og evalueringer, samt eksisterende bruker- /kundeundersøkelser fra aktørene.

I analysefasen innhenter vi nye data. Dette gjør vi gjennom intervjuer med utvalgte gründere og bedrifter, ser på brukerprofiler/brukerhistorier for enkelte brukerkategorier, intervjuer med næringsinteresse- og nettverksorganisasjoner og spørreundersøkelse til både brukere og ikke-brukere av virkemiddelapparatet.

Vurdering av kvaliteten på det eksisterende datamaterialet

- Materialet sier lite om brukervennligheten mellom ulike virkemiddelaktører og for det næringsrettede virkemiddelapparatet samlet. Det er kun for Eksportkreditt Norge og GIEK der grenseflater belyses relativt grundig.
- Det tilgjengelige datamaterialet gir ikke detaljert innsikt i brukeropplevelsen. Analyseenheten er ikke en brukers opplevelse over tid, men et tversnittsbilde av en brukers erfaring med en bestemt virkemiddelaktør eller et virkemiddel.
- Brukervennligheten er mer grundig belyst for store enn for små virkemiddelaktører. De store virkemiddelaktørene har ofte egne bruker- eller kundeundersøkelser som kaster lys over hvordan brukerne/kundene ser på den samlede brukervennligheten for aktøren. Disse gjennomføres stort sett over tid, noe som gjør det mulig å se på om man gjør grep som bidrar til forbedringer.
- De store virkemiddelaktørene har en større populasjon av brukere. Dette gjør det lettere å få et representativt bilde av brukervennligheten samt en lavere feilmargin. En konsekvens av dette er at datakvaliteten blir høyere for de store virkemiddelaktørene og de store virkemidlene.
- I få av brukerundersøkelsene gjøres det en formell analyse av om de som har svart er representative for populasjonen, og det opplyses sjelden om feilmarginer. Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelser er et viktig unntak her.

Hovedfunn knyttet til brukeropplevelsen

- Hovedbildet er at brukerne er godt tilfredse med de ulike virkemiddelaktørene. Andelen som vil bruke virkemiddelaktøren/virkemidlet igjen eller vil anbefale bruk til andre er gjennomgående høy.
- Ut fra det tilgjengelige materialet er det ikke mulig å si at det er noen virkemiddelaktører eller virkemidler som har en høyere brukertilfredshet enn andre. Dette skyldes at brukertilfredshet ikke vurderes på en standardisert måte og virkemiddelaktørene kun har fokus på egne virkemidler i sine undersøkelser.
- Små og mellomstore bedrifter har mindre erfaring med bruk av virkemiddelaktørene og med store utviklings- og innovasjonsprosjekter. For å nå fram til dem, er det for noen virkemiddelaktører behov for å bli mer synlige for små og mellomstore bedrifter samt utvikle spesifikke løsninger/tiltak for dem.
- En gjennomgående tilbakemelding fra brukerne er at prosjektoppfølgingen kan bli bedre og søknadsprosessen og rapporteringsopplegget bør forenkles.
- For de virkemiddelaktørene som finansieres av brukerne selv (FHF, Sjømatrådet), er det ekstra viktig med tett brukerinvolvering og fokus på utnytting av resultatene i bedriftene.

Aktører med eksisterende data som belyser brukervennlighet

Det er i varierende grad tilgjengelig informasjon om aktørenes brukervennlighet

VIRKEMIDDELAKTØR	DATA TILGJENGELIG	DATAKILDER
Horisont 2020/EIF/EIB	Ja	Studie fra 2017 om mulighetene for å øke deltakelsen
Argentum	Nei	
DOGA	Ja	Brakerundersøkelse for Designrevet Innovasjonsprogram (DIP) og Nyskappingsprogrammet samt DOGA merket
Eksportkreditt Norge	Ja	Evaluerings fra 2017, årlig kundeundersøkelse blant kunder og interessenter
Enova	Ja	Evaluerings av industrisatsingen fra 2015 , brukerundersøkelse av "Enova Svarer" og senter for søknad og rapportering
FHF	Ja	Studie av næringens synspunkter på FHF fra 2018
Giek	Ja	Evaluerings fra 2017, årlig kundeundersøkelse blant kunder og interessenter
Gassnova	Ja	Evaluerings av Climit demo fra 2015
Innovasjon Norge	Ja	Årlig kundeeffektundersøkelse (før- og etter), serviceundersøkelse
Investinor	Nei	
LUP	Nei	
Forskningsrådet	Ja	Evaluerings av Forskningsrådet fra 2012 og evaluering av sentrale programmer
Norges sjømatråd	Ja	Tilfredsundersøkelser fra 2017 og 2018
Norsk Romsenter	Nei	
Norwep	Ja	Tilfredshetsundersøkelse annenhvert år, sist i 2017 blant partnerbedrifter
Nysnø	Nei	
Patentstyret	Ja	Analyse av merkevaren «Patentstyret» fra 2019, kundeundersøkelse om saksbehandling og forundersøkelser fra 2019
SIVA	Ja	Evaluerings (2017) og kundetilfredshetsundersøkelse (2017) for næringshage og inkubasjon, evaluering av eiendomsvirksomheten (2015)
SkatteFUNN	Ja	Evaluerings av ordningen fra 2018 samt årlige brukerundersøkelser i perioden 2014-2018
Ungt Entreprenørskap	Ja	Kartlegging av omdømme og kultur fra 2018, evaluering av elevbedrift fra 2018, egevaluering av ungdomsbedrift fra 2017
Regionale forskningsfond	Ja	Følgevaluering fra 2017
Fylkeskommune	Nei	
Kommune	Nei	

Horisont 2020, DOGA, Eksportkreditt Norge og Enova

Horisont 2020

- De største barrierene mot Horisont 2020-deltakelse er mangel på tid, begrenset administrativ støtte, komplekse regler for deltagelse, og at det er vanskelig å finne relevante utlysninger.
- Nærmere halvparten av alle respondentene hevder at organisasjonens økonomiske insentiver til å delta i H2020 er svake. Bare én av seks deltakere opplever at H2020-deltakelsen blir begrenset av det internasjonale nettverket deres, mens en dobbelt så stor andel ikke-deltakere gjør det.
- Litt over en fjerdedel av H2020-deltakerne mottok rådgivning fra en NCP i forbindelse med den nyeste FP-søknaden sin, og de fleste er fornøyd med denne rådgivningen. Godt over halvparten av H2020-deltakerne fikk økonomisk støtte til søknadsforberedelse fra NFR gjennom PES2020, og dette er spesielt viktig for små og mellomstore bedrifter.

DOGA

- Evalueringen av Designrevet Innovasjonsprogram (DIP) viser at støttemottakerne gir uttrykk for en positiv opplevelse av de administrative sidene ved programmet. Respondentene påpeker at DOGAs informasjon om programmet er tydelig og relevant (81 prosent) og at programmets overordnede mål er klart definert (78 prosent).
- Seleksjonskriteriene i DIP oppfattes som tydelige (70 prosent), men i litt mindre grad forutsigbare (54 prosent). Respondentene er også noe mindre fornøyd når det gjelder søknadsprosessens brukervennlighet («prosessen godt tilpasset oss»: 59 prosent, «enkelt å søke»: 61 prosent), men setter pris på DOGAs støtte i forbindelse med søknadsprosessen (72 prosent).

Eksportkreditt Norge

- Evalueringen av GIEK og Eksportkreditt Norge fra 2017 viser at Eksportkreditt Norge blir sett på som kompetente og effektive. Organisasjonen og det samlede tilbudet er utløsende for eksport og eksportproduksjon.
- Generelt oppleves kompetansenivået hos Eksportkreditt Norge å være høyt, og flertallet av interessante opplever organisasjonen som et kompetansesenter innen eksportfinansiering for norsk næringsliv.

- Eksportkreditt Norge gjennomfører egne kundeundersøkelser. 2018-undersøkelsen viser at man scorer jevnt over svært høyt på servicenivået hos alle brukerne – både kjøpere/kunder, eksportører og banker. Kjøperne og eksportørene er aller mest tilfreds med forståelsen for bedriftenes behov og det generelle samarbeidet med Eksportkreditt Norge, mens bankene i størst grad trekker fram god kommunikasjon og raske tilbakemeldinger.
- Brukerne er minst fornøyd med samarbeidet mellom Eksportkreditt Norge og GIEK, mens det generelle inntrykket fra andre interessenter er at samarbeidet fungerer godt, spesielt på det operasjonelle nivået. Blant interessentene er det delte meninger om Eksportkreditt Norge og GIEK bør slås sammen.
- På overordnet nivå viser evalueringen av GIEK og Eksportkreditt Norge at samarbeidet mellom dem er godt når det gjelder behandling av søknader og oppfølging av saker. Både for kunder og banker fremstår det som en ulempe at organiseringen innebærer to søknadsprosesser og kontakt med to sett av saksbehandlere. De samlede dokumentasjonskravene ble opplevd som omstendelige.

Enova

- Evalueringen av industrisatsingen viser at bedriftene i hovedsak mener at støtteformene fungerer godt, utløser prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført og utgjør et dekkende støtteprogram rettet mot industrien.
- Ifølge brukerne fungerer mye bra i møtet med virkemiddelaktøren. Enova er positiv og rådgivende overfor søkere, viser kompetanse og forståelse for industriens vilkår og har fått et tydeligere mandat og rolle i relasjon til andre finansieringsinstanser (som IN og NFR).
- Ulike kritiske synspunkter blir også påpekt av enkelte brukere. Saksbehandlernes tilnærming er for akademisk, de mangler tilstrekkelig teknisk kompetanse og Enovas tilbud har behov for å bli enda mer synlig i industrien – særlig overfor SMB'er.
- Enova har en egen rådgivningstjeneste, Enova Svarer, som håndterer direkte spørsmål angående Enovas tilbud. Kundeundersøkelsen viser at 71 prosent av næringsaktørene hadde et positivt inntrykk av «Enova svarer».
- Enova har et eget senter for søknad og rapportering knyttet til energi og klimatiltakene for næringsvirksomheter. Kundeundersøkelsen knyttet til dette viser at 57 prosent av bedriftene har et godt inntrykk av hele prosessen med Enova som de har vært involvert i.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering, GIEK og Gassnova

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

- Spesifisering eller tildeling av prosjekter er noen ganger basert på tidligere samarbeid og personlig kontakt med FHF's fagsjefer. Det oppleves noen ganger som at store aktører setter premissene. Næringen ser ikke alltid behov for forskningsinstitutt i et FHF prosjekt, men mener at de kan gjennomføre prosjektet selv. Det er forbedringspotensial knyttet til transparens og forutsigbarhet i tildelingsprosesser, og muligens endringer i finansieringsmodellene.
- Ved gjennomføringen av prosjektene verdsettes FHF's fleksibilitet. Det er forbedringspotensial knyttet til bedre forståelse av roller og prosesser, tydelighet i bruk av hhv. styrings- og referansegruppen sin rolle, lik og tydelig praksis blant fagsjefer i FHF.
- Når det gjelder leveransene fra prosjektet, så verdsettes kompetanseutvikling og samarbeid/nettverksbygging hos bedriftene. Det er forbedringspotensial knyttet til å øke relevansen for å sikre implementeringen av resultatene, forbedre dialogen mellom bedrifter og FoU-institusjoner og forventningsavklaring på hva leveransene skal være.
- Når det gjelder implementering eller innovasjon på basis av FHF-prosjektene så peker bedrifter på at mange resultater tas i bruk. Det er en rekke «suksessprosjekter». Det er forbedringspotensial knyttet til et større implementeringsfokus i planleggingsfasen, større involvering av bedriften tidlig i prosjektet, og «instrumenter» for å hjelpe bedriftene til å utnytte resultatene.

GIEK

- Evalueringen av GIEK og Eksportkreditt Norge fra 2017 viser at det har vært en økt etterspørsel etter garantiene. Garantiene avlaster kapasitetsproblemer i det kommersielle markedet. GIEK blir samlet sett på som kompetente og effektive. Brukerne opplever at organisasjonen og det samlede tilbudet er utløsende for eksport og eksportproduksjon.

- Kundeundersøkelsen til GIEK avdekker at kundene er gjennomgående godt tilfredse med kompetansenivået i organisasjonen, og særlig de minste bedriftene drar nytte GIEKs kompetanse. Kundene er gjennomgående fornøyde med tilgjengeligheten. Man får betimelig tilbakemelding, GIEK er lette å få tak i og kommunikasjonen er god.
- På overordnet nivå viser evalueringen av GIEK og Eksportkreditt Norge at samarbeidet mellom dem er godt når det gjelder behandling av søknader og oppfølging av saker. Både for kunder og banker fremstår det som en ulempe at organiseringen innebærer to søknadsprosesser og kontakt med to sett av saksbehandlere. De samlede dokumentasjonskravene ble opplevd som omstendelige.

Gassnova

- Evalueringen av CLIMIT Demo viser at prosjektlederne gjennomgående er fornøyde eller svært fornøyde med dialogen med og støtten fra CLIMIT-programmet for å identifisere og formulere prosjektideer og prosjektmål.
- Prosjektlederne er tilfreds med støtten fra programmet i prosjektets ulike faser: start, gjennomføring og avslutning, og tilfredsheten har utviklet seg positivt over tid. Støtten til prosjektovervåking og rapportering kan bli bedre.

Innovasjon Norge og Norges forskningsråd

Innovasjon Norge

- Kundetilfredshetsmålingen til Innovasjon Norge for 2018 viser at brukerne gjennomgående er svært tilfredse. Totalt var 84 prosent fornøye eller svært fornøye med leveransen i forhold til sine behov og 89 prosent fornøye eller svært fornøye med rådgiveren de var i kontakt med.
- I kundetilfredshetsmålingen har brukerne har fått noen mer detaljerte spørsmål om hvordan de opplevde forholdet til rådgiveren. Resultatene viser at de fikk rask respons på sine henvendelser (90 prosent), relevant informasjon om Innovasjon Norges tjenester og muligheter (88 prosent), sparring med brukeren – stilte gode relevante spørsmål (86 prosent), fikk gode svar på sine spørsmål (89 prosent), fant en riktig løsning for brukeren (87 prosent) og fulgte brukeren opp gjennom hele prosessen (84 prosent).
- Blant de virksomhetene som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2014 viser etterundersøkelsen for 2014-kullet at 47 prosent av bedriftene har fått veiledning og oppfølging etter at de har mottatt tilsagnet. Av disse bedriftene er en svært høy andel (92 prosent) tilfreds med veiledningen og oppfølgingen.
- Av de kundene som ikke har mottatt veiledning eller oppfølging (53 prosent), var det 86 prosent som ikke hadde behov eller ønsket oppfølging. Det er 14 prosent som ikke mottok veiledning eller oppfølging, men som gjerne skulle hatt det.
- Som et mål på kundenes tilfredshet med Innovasjon Norge og deres tjenester for internasjonalisering, er det i førundersøkelsen for 2017 kullet blitt spurt om hvorvidt de vil benytte Innovasjon Norges tjenester om de skulle forsøke seg internasjonalt i framtiden. Så og si alle svarer «ja» på dette spørsmålet.

Norges forskningsråd

- Forskningsrådet anses som en støttende og god rådgiver for næringslivet. Brukerne vurderer NFRs åpenhetskultur som en styrke som bør ivaretas. Søknadsbehandlingen bør bli mindre akademisk, og det er behov for flere utlysninger/frister gjennom året.
- BIA: brukerne har et positivt inntrykk av NFR og setter pris på bistanden under søknadsprosessen. Kravene BIA stiller er tydelige og forståelige for bedriftene. Tilbakemeldingene på avslagene vurderes som bra, men kan bli enda mer spisset inn mot evalueringskriteriene for IPN.
- BIONÆR: Søknadsprosessen kan bli bedre, men brukerne er fornøye med prosjektoppfølgningen og programmets balansering av behov for grunnforskning og anvendt forskning
- IPN: Bistand i prosessen med å lage IPN-skisser oppleves som nyttig og populær. Bistanden sparer bedriftene for tid/ressurser i søkeprosessen, og gir en tydeligere avgrensning av søknaden og prosjektet. Dialogen med NFR gjør at bedriftene tydeliggjør innovasjonspotensial og -grad.
- DEMO2000: Brukerne er fornøye kommunikasjon fra programmet og med profilering, men det er mindre kjennskap til ordningen blant små leverandørselskaper. Informasjonsflyten er bra, men det etterlyses bedre informasjon ved avslag på søknader.
- ENERGIX: Programmets målsettinger oppleves som relevante, og det administreres på en god måte. ENERGIX utløser innovasjon. Kommunikasjon og formidlingsarbeid er bra. Kommunikasjonsarbeidet bør spisses mot ulike målgrupper. Bedriftene etterspør hyppigere utlysninger.
- PETROMAKS2: Programmet er en stor tilrettelegger for å bygge og vedlikeholde relasjoner i innovasjonsmiljøene. De administrative prosessene i programmet oppleves i hovedsak som velfungerende og gode, men bedriftene savner oppfølging underveis i prosjektet.

Norges sjømatråd, NORWEP, Patentstyret og Siva

Norges sjømatråd

- Sjømatrådet oppfattes som relevant, men mer relevant for næringen enn for den enkelte bedrift. Det viktigste å fokusere på for å få større grad av tilfredshet blant næringen er å jobbe mer direkte mot- og lytte mer til næringen og de enkelte bedriftene. Det er viktig å forbedre arbeidet med markedsføring og omdømme samt å jobbe mer i Norge.
- Det er en svekkelse i det positive engasjementet for arbeidsoppgavene som Sjømatrådet gjør. Næringen er klart mest fornøyd med arbeidet innen markedsinnsikt.
- Forholdet mellom de som vil snakke positivt og negativt om Sjømatrådet er svekket fra 2017 – det er nå flere kritikere enn promotører. Promotørene nevner at de for det meste har gode erfaringer med Sjømatrådet, og at de ansatte i Sjømatrådet er kompetente, profesjonelle og gjør en god jobb. Også kritikerne nevner i åpne svar at de stort sett er fornøyde. Nedbemanning, omorganisering og nye strategier nevnes, og kan være en stor del av årsaken til den negative utviklingen. Sjømatrådets nye strategi skaper også gnisninger og det savnes mer nærings- og bedriftsspesifikke tiltak.

NORWEP

- Tilfredshetsundersøkelsen blant NORWEPs partnerbedrifter i 2017 viser at de fleste partnerne opplever økt nytteverdi sammenlignet med 2015. Dette gjelder spesielt kundemøter i utlandet og markedsinformasjon.
- Andelen proaktive partnere har økt betraktelig, og disse opplever vesentlig høyere nytteverdi enn passive partnere. Nytteverdien er også større hos partnerne som har en omsetning på mer enn 1 milliard kroner enn for de minste partnerne med under 50 millioner kroner i omsetning.

Patentstyret

- Det gjennomføres årlig kundeundersøkelser blant de som har levert en søknad om registrering av patent, varemerke eller design og blant de som har kjøpt forundersøkelser. Resultatene viser at brukerne jevnt over er tilfreds med informasjon, søknadsprosess og saksbehandling (gjennomsnittlig score er over 3,5 av maksimalt 4 på de fleste områdene). De er særlig tilfreds med kontakten med saksbehandler og kundesenteret.
- De som har kjøpt forundersøkelser oppgir at de stort sett er tilfreds med leveringstid, nytteverdi og kundeservice.
- I 2019 gjennomførte Patentstyret en analyse av merkevaren «Patentstyret». Analysen viser at Patentstyret oppfattes først og fremst som dyktig og profesjonell, teknisk og faktaorientert, og

respektert og troverdig. Brukerne assosierer også Patentstyret med regelverk og kompliserte prosesser, formell og gammeldags, men også korrekt saksbehandling og serviceinnstilte medarbeidere. De viktigste «driverne» for en vellykket interaksjon med Patentstyret er ifølge brukerne «god kunnskap og kompetanse om alle relevante problemstillinger» og «trygghet for at man får god veiledning», mens de største barrierene vil være at prosessen tar lang tid, at den er kostbar og uoversiktlig.

SIVA

- Evalueringen av Sivas inkubasjons- og næringshageprogram viser at bedriftene gjennomgående er godt fornøyd med inkubatorene og næringshagene. Imidlertid er de bedriftene som er lokalisert utenfor selskapene ikke like tilfredse som de som har kontorplass i næringshagen/inkubatormiljøet. For inkubasjonsprogrammet påpeker brukerne at det er behov for mer synlige inkubatorer, å jobbe mer aktivt mot investormiljøer samt tettere oppfølging av den enkelte bedrift.
- Siva gjennomfører en kundetilfredshetsundersøkelse relatert til inkubasjons- og næringshageprogrammet. Gründere/bedrifter tilknyttet inkubator og næringshage (målbedrifter) har gjennomgående høy kundetilfredshet. De framhever at næringshagene og inkubatorene gir gode og relevante kunnskapsbidrag samt gir tilgang til ressurser på flere områder som er relevant for etablering og videreutvikling. Målbedriftene har mange formelle/uformelle møter med ansatte i inkubator/næringshage og målbedrifter i samme inkubator/næringshage. Dette er et viktig utviklingsverktøy for dem.
- Kundetilfredshetsundersøkelsen avdekker også noen utfordringer. Det store flertallet av målbedriftene er ikke samlokalisert i inkubator eller næringshage og flere målbedrifter anvender ikke ressurser og tjenester som faktisk stilles til rådighet.
- Kundetilfredshetsundersøkelsen viser at lederne for innovasjonsselskapene synes at Sivas program er avgjørende for tilbudet som gis i inkubatorene og næringshagene. Siva gjør inkubatorene/næringshagene i bedre stand til å nå hovedmålsettingene og Sivas mer utviklingsorienterte tiltak er viktig. Dette er både det nasjonale nettverket av inkubatorer/næringshager og øvrige innovasjonsselskaper som Siva tilrettelegger samt kompetansen tilført gjennom oppfølging/dialog med Siva-ansatte.
- Evalueringen av Sivas eiendomsvirksomhet viser at brukerne (dvs. bedrifter som leier og er medeiere i industribygg, generiske bygg og kunnskaps- og forskningssentre) har hatt behov for tjenestene til Sivas eiendomsvirksomhet for å realisere prosjektene. Møtet med Siva som virkemiddelaktør oppleves også i stor grad som bra av brukerne. Siva får bra score på legitimitet og omdømme, men oppleves som lite proaktive.

SkatteFUNN, Ungt Entreprenørskap og Regionale forskningsfond

SkatteFUNN

- SkatteFUNN brukerundersøkelser måler flere dimensjoner utover brukertilfredshet. I likhet med Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelser måles innsatsaddisjonalitet og samarbeid. I tillegg blir også brukere som har fått avslått sine søknader undersøkt. Når det gjelder tilfredshet med SkatteFUNN og administrasjonen av ordningen finner vi at:
 - Om lag to av tre bedrifter tror at de i løpet av de neste 12 månedene vil søke SkatteFUNN i forbindelse med nye prosjekter
 - Om lag tre av fire brukere vil anbefale ordningen for andre bedrifter
 - Over ni av ti brukere er positive til ordningens søknadsprosess, mens kun rundt en av fire brukere mener at det er enkelt å søke
 - Flertallet av bedriftene som fikk avslag på sine søknader mener at avslaget er dårlig begrunnet
- Av andre interessante resultater kan nevnes at:
 - Om lag halvparten av brukerne i 2018 benyttet ekstern hjelp eller rådgivning, i all hovedsak private/eksterne konsulenter, i forbindelse med SkatteFUNN-prosjektet, en andel som økte fra 36 prosent i 2017. Tre av fire brukere benytter denne bistanden til utfylling av søknad
 - Om lag halvparten av brukerne mener at prosjektet ikke ville blitt gjennomført eller blitt gjennomført i mindre skala og i lavere tempo, med andre ord det som kalles høy innsatsaddisjonalitet
 - Det store flertallet av brukerne mener at elektroniske kanaler som ordningens hjemmesider og epost er de mest hensiktsmessige for å motta informasjon, få svar på spørsmål, og holde kontakt med SkatteFUNN
- I 2018-evalueringen av SkatteFUNN ble bedriftene spurt om hvordan de opplevde kontakten med SkatteFUNN-sekretariatet. Et flertall av bedriftene opplever at Forskningsrådet og Innovasjon Norge gir god og relevant informasjon og veiledning. En noe lavere andel (men fremdeles et flertall) opplever seleksjonskriteriene som gode, og seleksjonsprosessen som transparent. Søknadsskjemaet og søknadsportalen får også stort sett gode vurderinger. Bedriftene opplever også at både saksbehandlingstiden frem til tilsagnet og rapporterings-kravene er rimelige. Evalueringen finner at cirka 1/3 av bedriftene har benyttet seg av ekstern (betalt) bistand. Blant disse bedriftene er det en lavere andel som er enig i påstandene.

- Evalueringen finner videre at brukerne i stor grad er fornøyde med innretningen og virksomheten til SkatteFUNN. 70 prosent av brukerne mener at det er lett å søke om SkatteFUNN-støtte. Evaluatoren mener at det i liten grad er barrierer for å komme inn i SkatteFUNN, men drøfter noen mulige barrierer som gjør at bedrifter benytter seg av ekstern bistand i søknadsprosessen. En utfordring, særlig for små bedrifter, er imidlertid tidsetterlepet mellom innvilgelse av støtten og utbetalingen. Dette skaper likviditetsutfordringer for bedriftene. Bedrifter med lite erfaring fra virkemiddelapparatet opplever også at SkatteFUNN medfører administrasjonskostnader som ikke står i et gunstig forhold til støtten.

Ungt Entreprenørskap

- I 2018 ble det gjennomført en kartlegging av omdømme og kultur for Ungt Entreprenørskap. Ungt Entreprenørskap har et godt omdømme og det har styrket seg. Den positive utviklingen har vært sterkest på «harde» kvaliteter som ledelse, medarbeidernes kompetanse og finansiell styrke.
- Ordningen med elevbedrift ble evaluert i 2017. Når det gjelder erfaringsutbyttet for elevene, svarer nesten alle eller et stort flertall av lærerne at de er «veldig enig» eller «enig» i påstandene om samarbeid, initiativ, å arbeide kreativt, å definere problemer som de ønsker å løse, gjennomføringsevne og å reflektere over egen læring. 93 prosent av lærerne vil anbefale elevbedrift til andre.
- Egenevalueringen av ungdomsbedrift i 2017 viser at et stort flertall er tilfredse med programmet. 87 prosent av elevene ville ha anbefalt ungdomsbedrift til andre.

Regionale forskningsfond

- Virksomheten i regionale forskningsfond er godt forankret i de enkelte regioner. Det ser ut til å eksistere en bred aksept for fondenes virksomhet og de strategier som er valgt, og at fondene dekker viktige behov. Det synes også å eksistere en bred forståelse av at regionale forskningsfond representerer et supplement til det eksisterende virkemiddelapparatet.

Kapittel 5

Brukervennlighet i virkemiddelapparatet

5.2 Det regionale virkemiddelapparatet

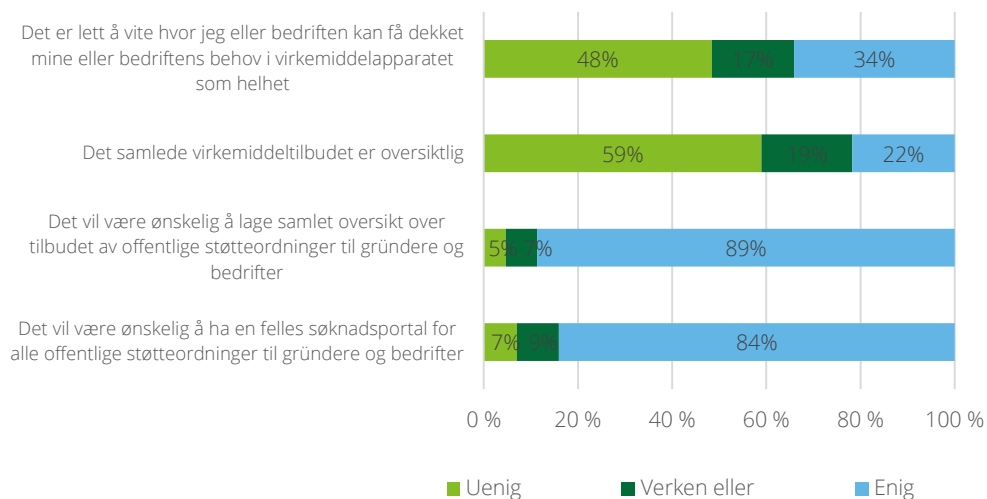
Brukervennlighet i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Bedrifter som benytter seg av virkemiddelapparatet opplever i liten grad at det samlede virkemiddeltilbudet er oversiktlig, samt ønsker seg en samlet oversikt over tilbudet og en felles søknadsportal for alle offentlige støtteordninger.

Brukernes syn på virkemiddelapparatets oversiktlighet

- Brukerne av virkemiddelapparatet ble bedt om å ta stilling til en rekke påstander om terskelen inn i virkemiddelapparatet.
- 48 prosent av brukerne er uenige i påstanden om at det er lett å vite hvor de kan få dekket bedriftens behov i virkemiddelapparatet som helhet. Kun 34 prosent av brukerne opplever at det er lett.
- Vi får et liknende bilde når vi spør brukerne om de opplever virkemiddeltilbudet som oversiktlig. 59 prosent av brukerne mener at tilbudet ikke er oversiktlig, mens 22 prosent av brukerne opplever tilbudet som oversiktlig.
- 89 prosent av brukerne ønsker seg en samlet oversikt over tilbudet av offentlige støtteordninger til gründere og bedrifter.
- Videre svarer 84 prosent av brukerne at det vil være ønskelig å ha en felles søknadsportal for alle offentlige støtteordninger til gründere og bedrifter.

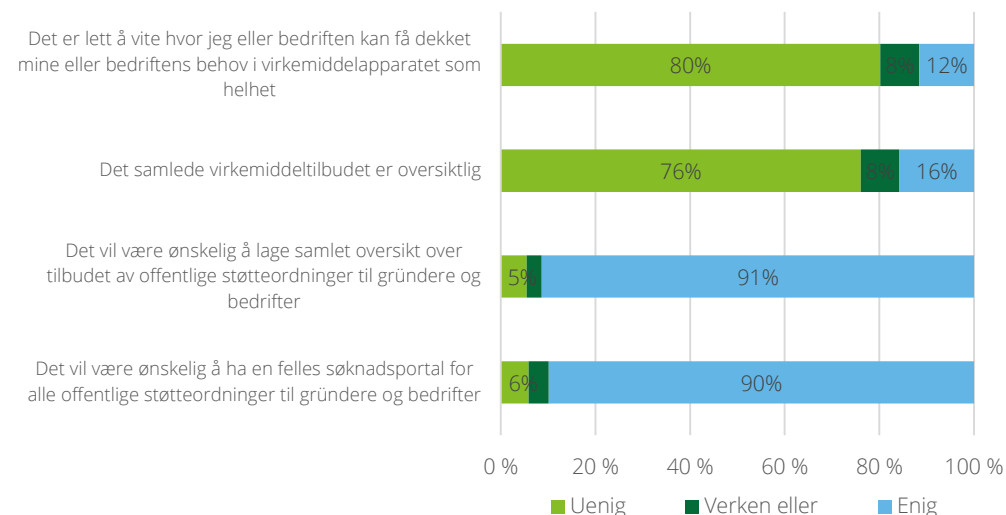
Brukernes vurdering av det samlede virkemiddelapparatet

Ikke-brukernes syn på virkemiddelapparatets oversiktlighet

- Det er et stort antall virksomheter i Norge som ikke benytter seg av det næringsrettede virkemiddelapparatet¹.
- Svargivingen viser at de fleste bedriftene har en mening om virkemiddelapparatet, selv når de ikke har brukt det.
- Bedriftene som ikke har benyttet seg av virkemiddelapparatet mener i mindre grad enn de som har benyttet seg av tjenestene at de kan få dekket sine behov.
- 80 prosent av ikke-brukerne er uenige i påstanden om at det er lett å vite hvor de kan få dekket bedriftens behov i virkemiddelapparatet som helhet.
- 76 prosent av ikke-brukerne mener at det samlede virkemiddeltilbudet ikke er oversiktlig.
- Ikke-brukerne er i stor grad samstemte med brukerne om at det er ønskelig med en samlet oversikt over tilbudet, og en felles søknadsportal. 91 prosent av ikke-brukerne ønsker seg en samlet oversikt over tilbudet av offentlige støtteordninger til gründere og bedrifter. 90 prosent av ikke-brukerne svarer at det vil være ønskelig å ha en felles søknadsportal for alle offentlige støtteordninger til gründere og bedrifter.

Ikke-brukernes vurdering av det samlede virkemiddelapparatet

Brukervennlighet i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Brukerne rapporterer at de er fornøyd med Innovasjon Norge, mtp søknadsprosess, rapporteringsomfang underveis og etterpå, informasjon fra og interesse aktøren viste for brukernes henvendelser. Dette sammenfaller med oppfatning av RFF.

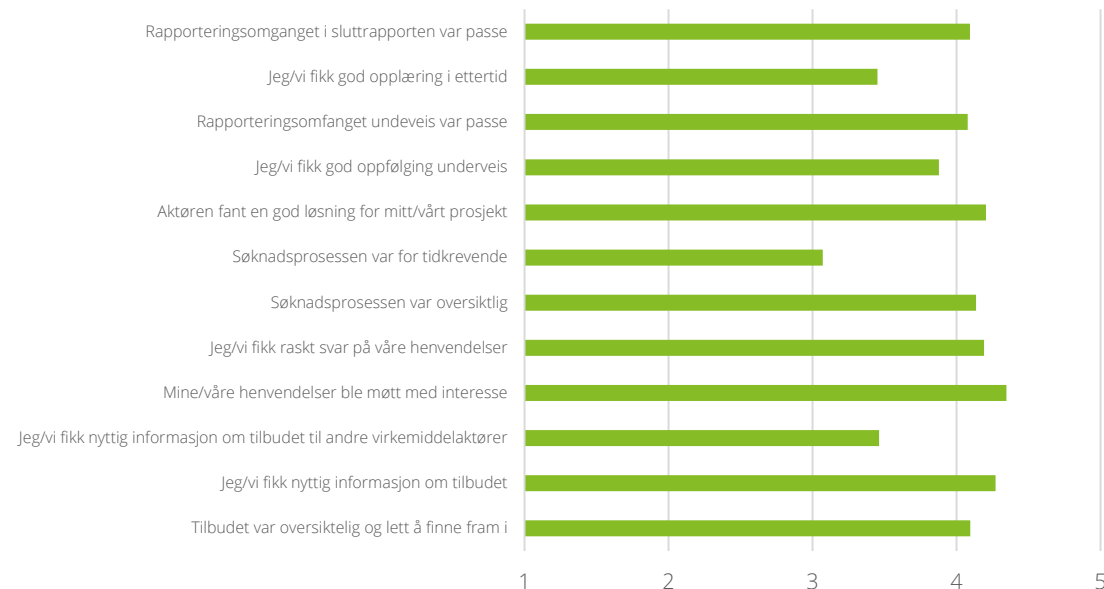
Brukernes erfaring med Innovasjon Norge

- Innovasjon Norges søknadsprosess er ifølge brukerne oversiktlig og ikke tidkrevende.
- Rapporteringsomfanget underveis og i forbindelse med sluttrapporten oppfattes som passelig.
- De ansatte ved Innovasjon Norge viste, ifølge brukerne, interesse for brukernes henvendelser.
- Brukerne mener at de fikk god informasjon om det spesifikke tilbudet, men mindre informasjon om tilbud fra andre virkemiddelaktører.
- Brukerne av Innovasjon Norges tjenester rapporterer at de ikke fikk tilstrekkelig god opplæring i ettertid.

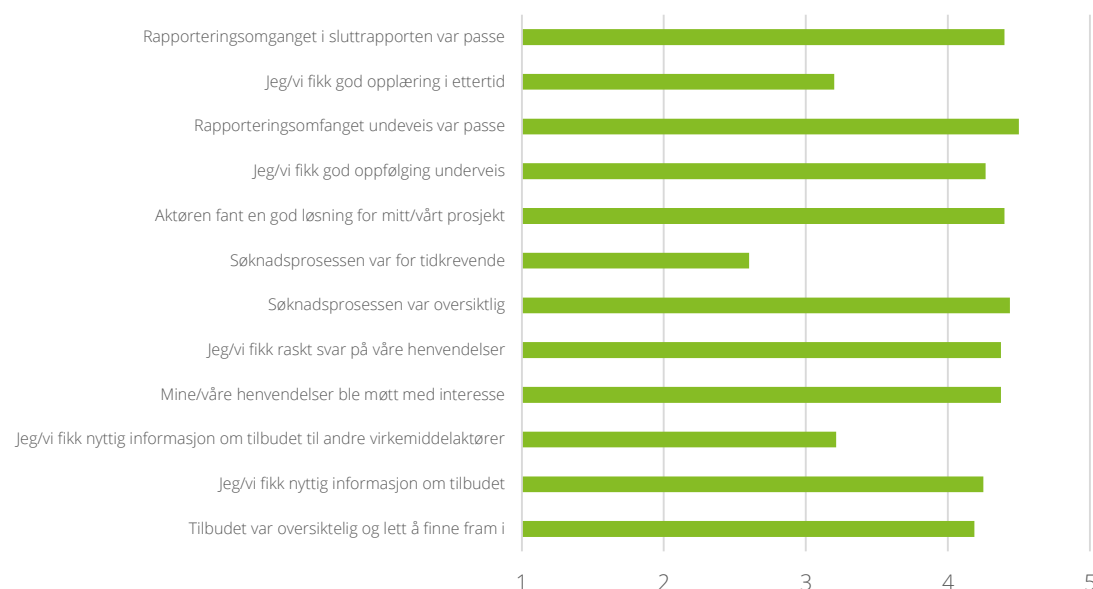
Brukernes erfaring med Regionale forskningsfond

- Brukernes oppfatning av RFF, som en ordning, er på enkelte punkter sammenlignbare med dem av Innovasjon Norge. Blant annet oppfatter brukerne ikke søknadsprosessen for tidkrevende.
- Derimot mener brukerne at de ikke fikk god nok informasjon om tilbud fra andre virkemiddelaktører eller opplæring i etterkant.
- Antall respondenter som gir svar vedrørende RFF er lav. Dette hører sammen med at bedrifter møter denne ordningen i langt mindre omfang i sitt daglige arbeid med virkemidler. Man må følgelig ta høyde for dette når man vurderer representativitet i dette bildet.

Respondentenes oppfatning om Innovasjon Norge (N=184). Gjennomsnittlig oppfatning av aktøren måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Respondentenes oppfatning om Regionale forskningsfond (N=16). Gjennomsnittlig oppfatning av aktøren måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

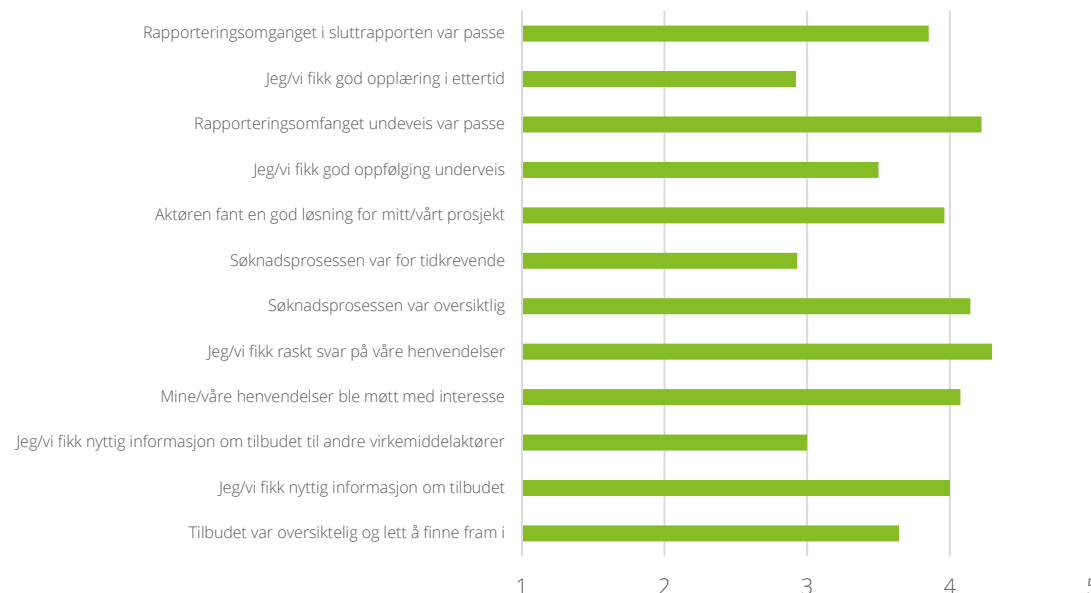
Brukervennlighet i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Brukernes erfaring med fylkeskommunen er sammenfallende med Innovasjon Norge. Ifølge brukerne gav ikke fylkeskommunen, kommunen, Innovasjon Norge og RFF god nok informasjon om tilbudet til andre virkemiddelaktører.

Brukernes erfaring med fylkeskommunene

- Brukernes erfaringer med fylkeskommunen er tilsvarende som for Innovasjon Norge.
- Brukere av fylkeskommunen trekker blant annet frem de fikk raskt svar på sine henvendelser.
- I tillegg rapporterer brukerne at søknadsprosessen hos fylkeskommunen var oversiktlig og lite tidkrevende.
- Men brukerne fikk lite opplæring i ettertid og fikk heller ikke informasjon om tilbudet til andre virkemiddelaktører.
- Brukerne er mindre fornøyd med oppfølgingen de fikk underveis av fylkeskommunene.
- Antall respondenter som gir svar vedrørende fylkeskommunene. Man må følgelig ta høyde for dette når man vurderer representativitet i dette bildet.

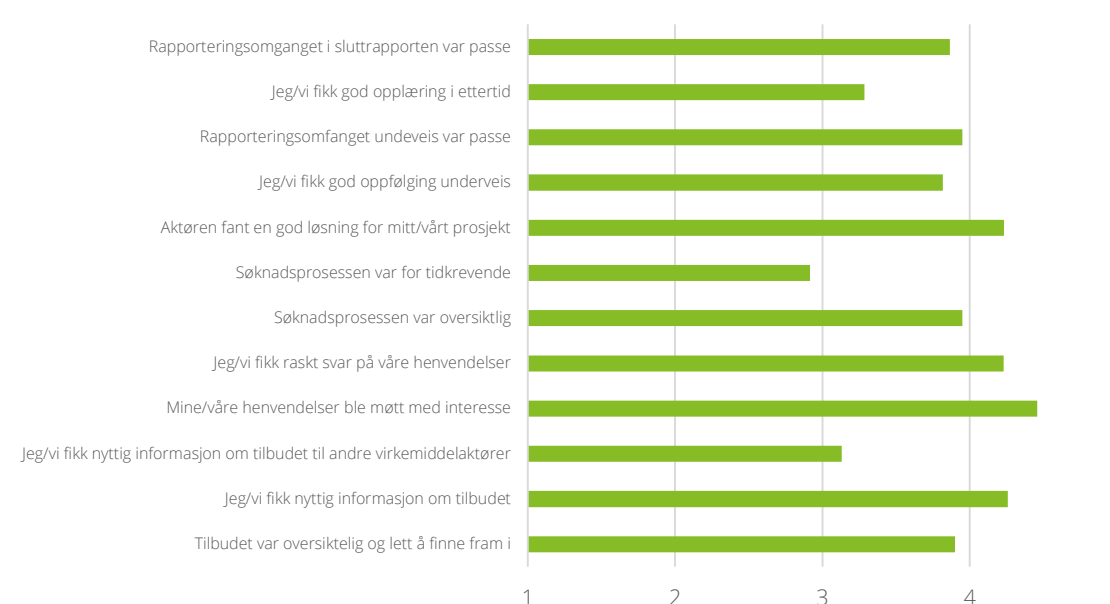
Respondentenes oppfatning om fylkeskommunene (N=29). Gjennomsnittlig oppfatning av aktøren måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Brukernes erfaring med kommunene

- Ifølge brukerne ble deres henvendelser møtt med interesse av kommunen.
- Brukerne rapporterer at kommunen svarte raskt på deres henvendelser og de fikk nyttig informasjon om tilbudet.
- Tilsvarende som de andre aktørene og ordningene (Innovasjon Norge, RFF og fylkeskommunen) mener brukerne at kommunene ikke gav tilstrekkelig informasjon om tilbudet til andre virkemiddelaktører.
- Brukerne rapporterer blant annet at kommunene fant en god løsning på prosjektet som henvendelsen gjaldt.

Respondentenes oppfatning om kommunene (N=62). Gjennomsnittlig oppfatning av aktøren måles på skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

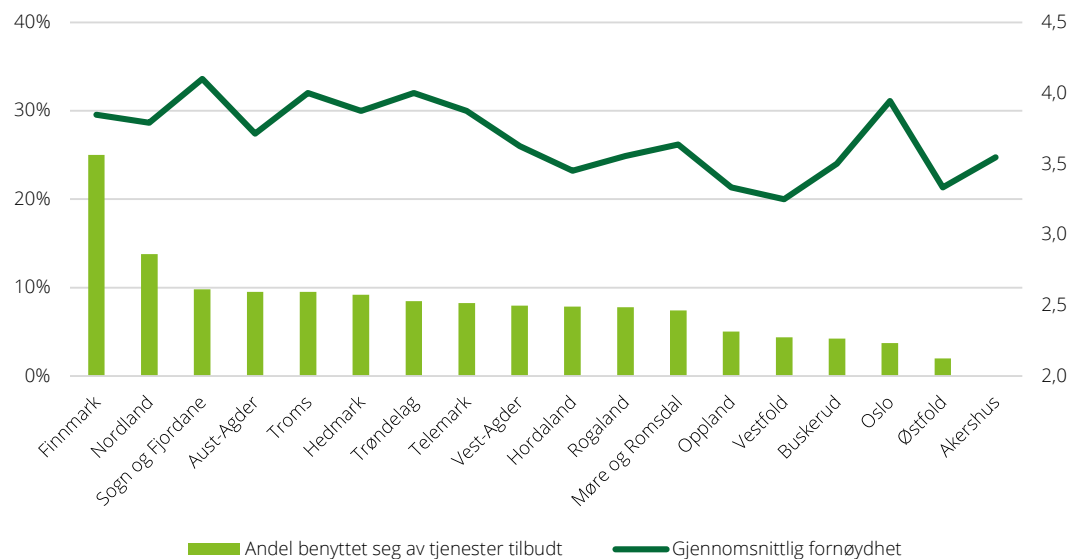
Brukervennlighet i den regionale dimensjonen av virkemiddelapparatet

Bedrifter som ikke benytter seg av virkemiddelapparatet, såkalte ikke-brukere, er i stor grad nokså fornøyd med tjenester som tilbys av kunnskapsparker, mm, men mindre fornøyd med Innovasjon Norges distriktskontor.

Ikke-brukernes syn på tjenester som tilbys av kunnskapsparker

- 6,5 prosent av ikke-brukerne har benyttet seg av tjenester som tilbys av kunnskapsparker, forskningsparker, næringshager og inkubatorer i eget fylke. Dette er ikke å regne som virkemidler.
- Andelen varierer derimot kraftig mellom fylker. I Finnmark har hele 25 prosent av ikke-brukerne benyttet seg av slike tjenester, mens ingen av ikke-brukerne i Akershus benyttet seg av dette.
- Ikke-brukerne er i stor grad nokså fornøyd med tjenestene som tilbys av kunnskapsparkene, forskningsparkene, næringshagene og inkubatorene.

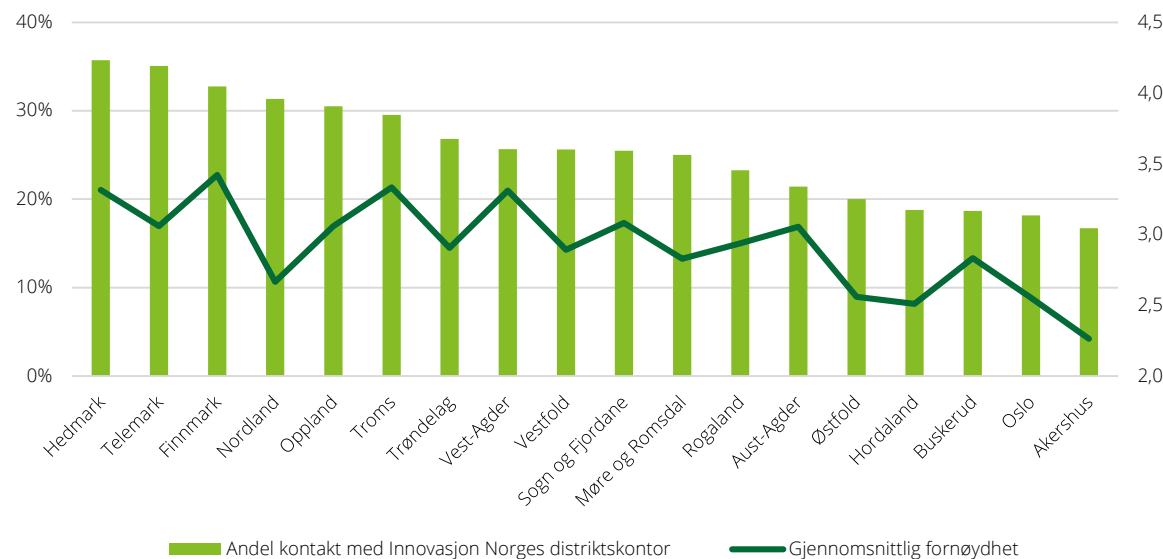
Andel av respondentene (ikke-brukere) som har benyttet seg av tjenester som tilbys av kunnskapsparker mm (venstre akse) og gjennomsnittlig fornøydhet med tjenestene tilbudt av kunnskapsparkene mm på en skala fra 1 (svært lite fornøyd) til 5 (svært fornøyd) (høyre akse) (N=3109).

Ikke-brukernes syn på tjenester som tilbys av Innovasjon Norges distriktskontor

- 23 prosent av ikke-brukerne har vært i kontakt med Innovasjon Norges distriktskontor.
- Det er stor variasjon mellom fylker. Hedmark er fylket hvor flest ikke-brukere har vært i kontakt med Innovasjon Norges distriktskontor (35 prosent) og Akershus er fylket hvor minst har vært i kontakt (17 prosent).
- Ikke-brukerne er mindre fornøyd med kontakten de har hatt med Innovasjon Norges distriktskontor enn med tjenestene som ble tilbudt av kunnskapsparker, mm.
- Gjennomsnittlig fornøydhet med Innovasjon Norges distriktskontor ligger på en skala mellom 2,3 (Akershus) til 3,4 (Finnmark). På skalaen tilsier dette at ikke-brukerne har vært lite fornøyd eller verken eller.

Andel av respondentene (ikke-brukere) som har vært i kontakt med Innovasjon Norge (venstre akse) og gjennomsnittlig fornøydhet med kontakten på en skala fra 1 (svært lite fornøyd) til 5 (svært fornøyd) (høyre akse) (N=3135)

Kapittel 6

Eierskap og virksomhetsstyring av aktørene

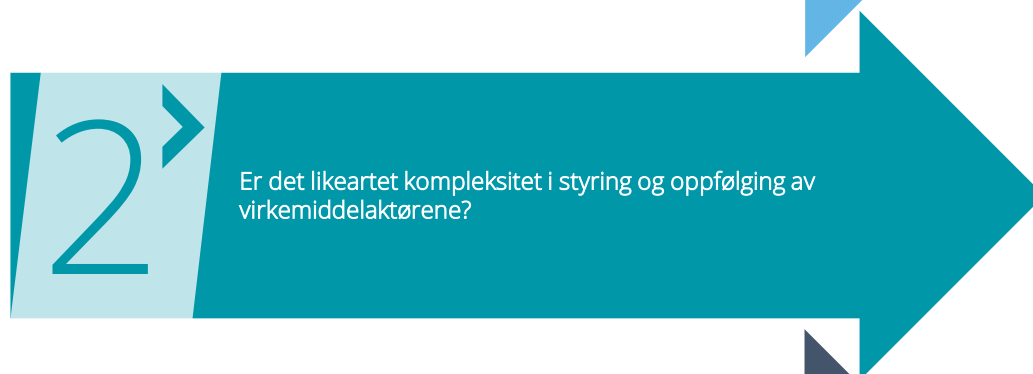
Oppsummering av eierskap og virksomhetsstyring av aktørene

Nøkkelspørsmål og hovedobservasjoner

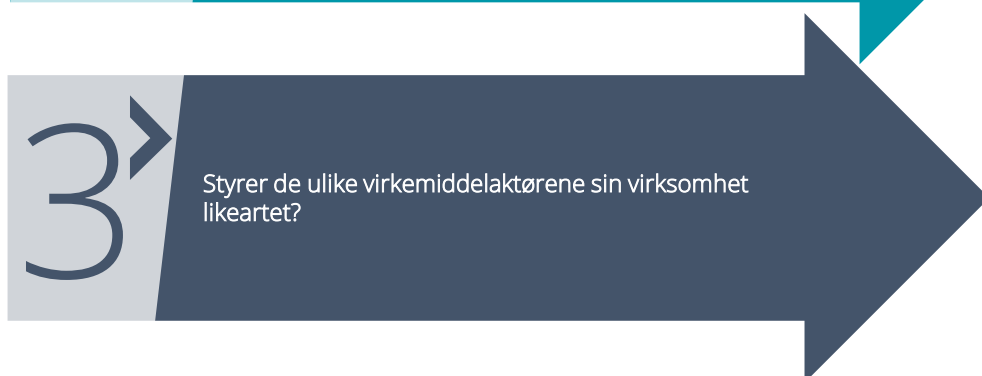
Hovedobservasjoner:

- Med 8 ulike organisasjonsformer innenfor det nasjonale virkemiddelapparatet er det betydelig variasjon i ulike regulerende lov hjemler og ulike styringsmekanismer
- De nasjonale virkemiddelaktørene består av virksomheter som ikke er egne rettssubjekt slik som forvaltningsorgan og forvaltningsbedrift, egne rettssubjekt slik som statsaksjeselskap, statsforetak, særlovsforetak, stiftelser og foreninger, samt virksomhet organisert som program

Hovedobservasjoner:

- Det er varierende kompleksitet knyttet til oppdragsstyring av de ulike virkemiddelaktørene. Forskningsrådet og Innovasjon Norge må forholde seg til en rekke oppdragsgivere noe som kan medføre økt kompleksitet knyttet til koordinering, rapporteringer og prioritering.
- Eksportkreditt og GIEK er underlagt en mer detaljert rapportering enn øvrige virksomheter. Det fleste aktørene er underlagt forholdsvis overordnede rapporteringskrav.

Hovedobservasjoner:

- Flere virkemiddelaktører har innført 'Mål og resultatstyring', og det er stor grad av samsvar innenfor styringsindikatorer til de fleste virkemiddelaktørene.
- Statsaksjeselskapene med investeringsvirksomhet har noe diskrepans fra øvrige aktører.

Eierskap og organisasjonsform

Det er stor variasjon i organisasjonsform mellom virkemiddelaktørene og i deres tilknytning til statsforvaltningen

Åtte ulike organisasjonsformer innenfor det nasjonale virkemiddelapparatet

Forvaltningsorgan er en del av statsforvaltningen og er underlagt departementenes ordinære etatsstyring. Rammene for eierutøvelsen i egne rettssubjekt med staten som eneeier eller majoritet-seier følger av foretaks- og selskapslovgivningen, grunnlov og annet relevant lovverk/regelverk samt statens prinsipper for eierstyring, jf. Meld. St. 27 (2013-2014). Departementene har egne retningslinjer for hvordan forvaltningen av statens eierskap skal gjennomføres. For stiftelser gjelder egne regler. I vedtektene til DOGA legges det til grunn at NFD velger styrets leder og utpeker fem styredeltakere hvorav to velges etter forslag fra KD. I vedtektene til NORWEP legges det til grunn at NFD, OED og UD har rett til å utnevne en observatør hver med talerett i Styret. Ungt Entreprenørskap er en medlemsstyrt organisasjon. Medlemmer kan opptas fra offentlig sektor/utdanning/nærings- og arbeidsliv som er godkjent av styret i de respektive medlems-organisasjonene. LUP er ikke et eget rettssubjekt og er organisert som et felles program med et eget programstyre med representanter fra ulike samarbeidsparter.

Oversikt over organisasjonsformer hos de nasjonale virkemiddelaktørene

Kilde: Interne styringsdokument, tildelingsbrev/oppgavebrev/tilskuddsbrev, vedtekter og årsrapporter 2017, regelverk og retningslinjer

Styringssystem og kompleksitet

Det er varierende kompleksitet knyttet til oppdragsstyring av de ulike virkemiddelaktørene

Mange oppdragsgivere gir enkelte virksomheter høy kompleksitet

Ved en gjennomgang av tildelingsbrev, oppdragsrapportering og årsrapporter fremkommer det kompleksitet drevet av antall oppdragsgivere for Innovasjon Norge og Forskningsrådet. For Eksportkreditt og GIEK er det en omfattende grad av rapportering med tanke på frekvens og omfang. I tillegg må de to aktørene håndtere en rekke spesialbestillinger. For øvrige aktører fremstår kompleksiteten som lav eller middels. Vi kommer tilbake til en detaljert analyse av styringssystemene senere i arbeidet.

Vurdering av kompleksitet i virkemiddelaktørenes styringssystem

NIVÅ	ORGANISASJONSFORM	VIRKSOMHET	HOVEDMEKANISME	SUPPLERENDE STYRINGSSYSTEM	KOMPLEKSITET ¹
Nasjonale aktører	Forvaltningsorganer	Norges forskningsråd	Tildelingsbrev/Oppdragsbrev	MRS	Høy
		Norsk Romsenter	Tildelingsbrev	MRS	Lav
		Patentstyret	Tildelingsbrev	MRS	Medium
	Forvaltningsbedrifter	GIEK	Tildelingsbrev	MRS + Regelverk for eksportkredittord.	Medium – Høy
	Statsaksjeselskap	Argentum	Vedtekter	Retningslinjer for forvaltning av statlige eierinteresser («RFS»)»	Medium
		Eksportkreditt Norge	Vedtekter/Oppdragsbrev	RFS ² + Regelverk for eksportkredittordningen	Medium – Høy
		FHF	Vedtekter	RFS ² + Lov om eksportavgift på fiskevarer	Lav
		Investinor	Vedtekter	Retningslinjer for forvaltning av statlige eierinteresser	Medium
		Norges sjømatråd	Vedtekter	RFS ² + Eksportloven	Lav
		Nysnø	Vedtekter	RFS ²	Medium
		Siva	Vedtekter/Oppdragsbrev	RFS ² + MRS	Lav
	Statsforetak	Gassnova	Vedtekter/Oppdragsbrev	Elementer av MRS	Lav
		Enova	Ikke vurdert. Kun grenseflater mellom Enova og de øvrige virkemiddelaktørene vurderes i gjennomgangen		
		Innovasjon Norge	Vedtekter/Oppdragsbrev	RFS ² + Mål og resultatstyring	Høy
	Stiftelser	DOGA	Vedtekter/Tilskuddsbrev	MRS	Lav
		NORWEP	Tilskuddsbrev	Rapportering på måloppnåelse	Lav
	Forening, lag og innretninger	Ungt Entreprenørskap	Tilskuddsbrev	Rapportering på måloppnåelse gjennom et enkelt MRS-system	Lav
	Annet	LUP	Tilskuddsbrev	Rapportering på måloppnåelse	Lav
Regionale aktører	Interregional virksomhet	Regionale forskningsfond	Retningslinjer for RFF	Elementer av MRS	Medium
	Fylkeskommuner	Fylkeskommuner ³	Oppdragsbrev	Elementer av MRS	Medium
	Kommuner	Kommuner ⁴	N/A	Elementer av MRS	N/A

¹ Vurdering av kompleksitet i styringssystem baserer seg på en dokumentanalyse

² RFS² henviser til «Retningslinjer for forvaltning av statlige eierinteresser i aksjeselskaper, allmennaksjeselskap, statsforetak og særlovselskaper under Nærings- og fiskeridepartementet». Det er viktig å skille på eierstyring og annen styring. Statsaksjeselskapene er i all hovedsak underlagt eierstyring og selskapenes styringen av virksomhetens formål er nedfelt i vedtekter.

³ Gjelder KMDs oppdragsbrev på på 1350-midler. Øvrig rapportering er underlagt fylkeskommunene prinsipper for rapportering og er nødvendigvis ikke lik for alle fylkeskommuner, dette er derfor ikke vurdert.

⁴ Gjennom KOSTRA-rapporteringen vil alle kommuner ha elementer av MRS. Øvrig rapportering er underlagt de respektive kommunenes prinsipper for rapportering og er nødvendigvis ikke lik for alle kommuner, dette er derfor ikke vurdert.

Kilde: Interne styringsdokument, tildelingsbrev/oppdragsbrev/tilskuddsbrev, vedtekter og årsrapporter 2017, regelverk og retningslinjer

Identifiserte indikatorer

En vurdering av rapportering tilsier at det er stor grad av samsvar i bruk av styringsindikatorer for de fleste virkemiddelaktørene. Statsaksjeselskapene med investeringsvirksomhet har noe diskrepans

Identifiserte indikatorer hos ulike virkemiddelaktører

VIRKSOMHET	ÅRLIGE STYRINGSSIGNALER ¹	INDIKATORER SYNLIGGJORT I STYRINGSDIALOG OG/ELLER RAPPORTERING					
		AKTIVITETSNIVÅ/VOLUM	RESULTAT-/EFFEKT MÅL ²	SAMFUNNSØKONOMISK NYTTE	ØKONOMI ³	KVALITET	RISIKO ⁴
Argentum	Nei	★			★		★
DOGA	Ja	★	★	★	★	★	
Eksportkreditt	Ja	★	★		★	★	★
FHF	Nei	★		★	★		
GIEK	Ja	★	★		★	★	★
Gassnova	Ja	★	★		★		★
IN	Ja	★	★	★	★	★	★
Investinor	Nei	★			★		★
LUP	Delvis	★			★		
NFR	Ja	★	★	★	★	★	
Norges sjømatråd	Nei	★			★	★	
Norsk Romsenter	Ja		★		★	★	★
NORWEP	Delvis	★	★				
Nysnø	Nei	★			★	★	★
Patentstyret	Ja	★	★		★	★	
SIVA	Ja	★	★		★	★	
UE	Delvis	★	★		★	★	
Regionale forskningsfond	Delvis	★	★		★	★	
Fylkeskommuner ⁶	Delvis	★			★		
Kommuner ⁷	Ikke homogent/ikke vurdert						

¹ Vurdering av om det gis formelle årlige styringssignaler til virksomheten basert på tildelingsbrev, oppdragsbrev, tilskuddsbrev og vedtekter

² Vurdering av resultat-/effekt mål sees opp mot krav gitt gjennom årlige styringssignaler. Statsaksjeselskap som ikke mottar årlige styringssignaler er derfor ikke vurdert innenfor denne kategorien.

³ Økonomi omhandler krav til rapportering på en eller flere av følgende indikatorer lønnsomhet, likviditet, regnskap, administrasjonskostnader

⁴ Risiko omhandler løpende rapportering av risikoeksponering eller pålagt risikorapportering i henhold til mål- og resultatstyring

⁵ Tabell RFF Årlige styringssignaler endres til delvis eller ja pga. årlig tilskuddsbrev fra Kunnskapsdepartementet som kan be om spesifikk fokus ved rapportering for eksempel (Rekruttering til EU-midler etc.)

⁶ Delvis, gitt oppdragsbrev fra KMD på 1350-midler. Øvrig styring ikke vurdert

⁷ Kommunene er heterogene i forhold til næringsutvikling. For å unngå inntrykk av at området håndteres likeartet er det linjen ikke fylt ut selv om enkelte elementer slik som kostnader knyttet til tilrettelegging og bistand for næringslivet finnes i KOSTRA.

Kilde: Interne styringsdokument, tildelingsbrev/opplettbrev/tilskuddsbrev, vedtekter og årsrapporter 2017

Vedlegg

Vedlegg 1: Definisjon og beskrivelse av ulike former for markedssvikt

Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er eksistensen av markedssvikt et *nødvendig, men ikke tilstrekkelig, kriterium for offentlig inngripen i markedet*. Markedssvikt foreligger når forutsetningene for velfungerende markeder ikke er tilfredsstillt, noe som leder til at økonomiens ressurser ikke allokeres og utnyttes optimalt. Markedssvikt har ulike kilder:

Kollektivt gode. Kollektive goder kalles også fellesgoder. Fellesgoder defineres som goder som er ikke-rivaliserende og ikke-ekskluderbare, og leder til underproduksjon fordi private aktører ikke har incentiver til å produsere goder som de ikke kan ta betalt for (gratispassasjerproblemet).

Særlig relevant for investeringer i infrastruktur, som normalt er kollektive goder (veinettet er ikke-rivaliserende og svært kostbare å gjøre ekskluderbart). Også relevant for investeringer i kunnskapsaktører – både hardware (eiendomsmasse, kapasitet), utdanningsprogrammer og forskning.

Klubbgoder, det vil si goder som er ekskluderbare men ikke-rivaliserende innenfor en kapasitetsgrense, kan normalt finansieres og produseres av private aktører så lenge ekskluderingskostnadene ikke er for høye. Likevel er det mange eksempler på at klubbgoder ivaretas av det offentlige, for eksempel flyplasser og havner. Klubbgoder er særlig relevant for investeringer i innovasjonsinfrastruktur og testfasiliteter, både fysiske og virtuelle.

Kunnskapseksternaliteter. Spesielltilfelle av eksterne effekter. Fenomenet eksterne effekter handler om at aktiviteter har effekter på aktører som ikke deltar i beslutningen om aktiviteten, og leder til underproduksjon når eksternalitetene er positive (for eksempel kunnskap) og overproduksjon når de er negative (for eksempel forurensning).

Positive eksterne effekter er særlig relevant ved investeringer i kunnskap (utdanning, forskning, utvikling), med andre ord kunnskapseksternaliteter.

Positive eksterne effekter og kollektive goder er i prinsippet det samme fenomenet, fordi de positive eksternalitetene i sin natur er ikke-rivaliserende og ikke-ekskluderbare. Hadde de eksterne effektene vært rivaliserende, ville de ikke vært positive. Og hadde de vært ekskluderbare, ville de ikke vært eksternaliteter. Når fenomenene likevel ofte behandles som ulike, skyldes det en gradforskjell: Fullstendig ikke-rivaliserende goder, som markedsprofilering av en reiselivsdestinasjon med mange små bedrifter, regnes som et kollektivt gode. Kunnskap som spres i et lokalmiljø som følge av at personer snakker sammen og rådgivere bringer kunnskap fra en bedrift til en annen, regnes som private goder med positive eksterne virkninger.

Koordineringssvikt. Koordineringssvikt kan oppstå når det er stor grad av gjensidig avhengighet mellom aktører men hvor samhandling er krevende å koordinere. Koordinering kalles også gjerne kollektiv handling (collective action) og er nært beslektet med fellesgodeproblemet som er beskrevet ovenfor.

Koordineringssvikt er særlig relevant for samhandlingsaktiviteter, for eksempel etablering og fasilitering av nettverk og klynger, samt større forskningskonstellasjoner. Disse typer samhandling er vanskelige å koordinere fordi de involverer mange aktører, effektene er ikke-ekskluderbare og ofte langsiktige og indirekte.

Asymmetrisk informasjon. Fenomenet, som handler om at fordelingen av informasjon er skjev, har to hovedvarianter: a) manglende informasjon om “hvem kontraktspartneren er”, og b) manglende informasjon om “hva kontraktspartneren gjør”. Hvis kontraktspartneren har *særegen informasjon om seg selv og sine produkter, står man overfor problemer av typen ugunstig utvalg*, også kalt skjev utvelgelse (adverse selection). Hvis det ikke er mulig å observere kontraktspartnerens handlinger, står man overfor et problem med *moralisk risiko* (moral hazard). Ugunstig utvalg er et ex ante problem, som går ut på at man ved kontraktsinngåelsen ikke har tilstrekkelig informasjon om kvaliteten på de varer eller tjenester som leveres. Moralsk risiko er et ex post problem, som går ut på at man etter kontraktsinngåelsen ikke har mulighet til å observere og evaluere det arbeidet som utføres.

Vedlegg 1: Definisjon og beskrivelse av ulike former for markedssvikt, fortsetter

Asymmetrisk informasjon er særlig relevant i kapitalmarkeder, hvor investorer og banker er lokalisert i andre regioner og har for lite informasjon til å vurdere forventet avkastning på kapitalen (kalles gjerne kirkespirfenomenet). All prosjektfinansiering hviler på vurderinger som sveier prosjektets forventede avkastning og risiko. Långivere er mindre opptatt av avkastning og mer opptatt av å sikre seg mot tap enn det man er i egenkapitalmarkedet. Det bidrar til at banker ikke er villige til å ta høyere risiko dersom prosjektet har høy forventet avkastning. Følgelig blir bankenes rolle marginalisert når prosjektene har en tydelig risiko.

Private investorers risikoaversjon forsterker problemet med asymmetrisk informasjon i kapitalmarkedet. Jo høyere risiko desto større kompensasjon krever investorer i form av høyere forventet avkastning. Private investorers risikoaversjon er ikke i seg selv en markedssvikt, snarere et kjennetegn ved tilbyderne i et marked, men sammen med informasjonsasymmetri vil risikoaversjon forstørre markedssvikten kraftig.

Manglende markeder (missing markets). Spesialtilfelle av asymmetrisk informasjon. Når kvalitetsforskjeller er viktige og det ikke finnes noen troverdige måter å signalisere at man har høy kvalitet, vil kundene ikke være villige til å betale for kvalitet, og man risikerer at potensielt verdikjende markeder ikke blir etablert. Manglende markeder er særlig relevant for rådgivningstjenester, spesielt når nærhetskompentanse (se kapittel 4), og for kapitaltilgang til oppstartsbedrifter i bransjer med lav suksess-sannsynlighet men høy potensiell oppside.

Geografisk betinget markedssvikt. Når regionale næringsmiljøer er små og lite koblet til større regioner, vil tilgangen på relevante innsatstjenester – kapital, kompetanse, rådgivning, nettverk – være mangelfull, og muligheten for å realisere stordriftsfordeler begrenset. En slik systemisk svikt, vil forsterke andre former for markedssvikt, for eksempel manglende markeder, og føre til at behovet for offentlige støtteordninger vil være spesielt stort

Systemsvikt: Utfordringer knyttet til å utløse innovasjonsprosesser og andre verdikjende aktiviteter hos bruker skyldes ikke nødvendigvis markedssvikt knyttet til *isolerte beslutninger*. I mange tilfeller handler det mer om at forutsetningene i *næringsomgivelsene* er begrenset. Bedrifter er avhengige av bredt spekter av omgivelsesfaktorer for å kunne utvikle egen innovasjonsevne, produktivitet og konkurransekraft. Kompetanse, kapital, kunnskap, infrastruktur og nettverk av relaterte bedrifter er typiske eksempler på slike omgivelsesfaktorer. Omgivelsesfaktorene bør ikke bare forstås som enkeltfaktorer, men som *gjensidig avhengige elementer i et regionalt verdiskapingssystem*. Sagt på en annen måte er faktorene *komplementære* med hverandre, slik at hvis én omgivelsesfaktor styrkes, vil det påvirke de andre faktorene positivt. Etableres det for eksempel en ny høyskole i en region, vil det trekke til seg kunnskapsarbeidere, og utdanningsnivået i regionen vil stige, noe som styrker arbeidsmarkedet. Det kan i sin tur tiltrekke spesialiserte kunnskapsbedrifter, noe som gjør det mer attraktivt for nyutdannede å bli værende i regionen. Systemsvikt handler om at det er vesentlige mangler eller ubalanser i omgivelsesfaktorene som svekker næringsmiljøets evne til å utvikle seg. Ved å målrette virkemidlene mot slike mangler og ubalanser kan det næringsrettede virkemiddelapparatet bidra til at ikke bare enkeltbedrifter, men også hele næringsmiljøer, kan komme inn i positive *oppgraderingsspiraler*, hvor omgivelsesfaktorene blir stadig mer utviklet.

Transformasjonssvikt: Transformasjonssvikt er ikke et faglig begrep med et teoretisk grunnlag, men snarere en betegnelse på det faktum at mange nasjonale og internasjonale samfunnsutfordringer er så store og gjennomgripende at de ikke er mulig å løse uten koordinert og langsiktig samarbeid mellom sentrale sektorer og interessenter. Klimautfordringen og andre faktorer i FNs bærekraftsmål er typiske eksempler, men også Norges oljeavhengighet og manglende evne til omstilling mot nye og fremtidsrettede næringer. I relasjon til det næringsrettede virkemiddelapparatet henspiller begrepet transformasjonssvikt til at virkemidlene må målrettes og koordineres på tvers av aktører, sektorer og virkemiddeltyper, for eksempel for å realisere målet om grønn omstilling.

Vedlegg 2: Menons næringsinndeling

Næring	Beskrivelse
Bygg og anlegg	Produksjons- og handelsbedrifter som leverer varer til byggenæringen, utførende, arkitekter og rådgivere, utleie av maskiner og utstyr og eiendomsselskaper, både de som drifter og forvalter eiendommer og de som driver salg og utleie.
Finans	Bank, forsikring, forvaltning, finansiell rådgivning, markedsplasser og infrastruktur, kredittforetak og inkasso samt finansiell kommunikasjon og IT.
Fornybar energi	Distribusjon og handel med kraft, produksjon av fornybar energi, avfallshåndtering og resirkulering, rensing av fraksjoner og overvåking av miljøet, samt leverandører av teknologi og rådgivning rettet mot sektoren.
Handel	Alle grossister, agenter og detaljhandelsbedrifter uavhengig av bransje, rettet mot både forbrukere og næringsliv.
Helse	Diagnose og behandling, private pleie- og behandlingsinstitusjoner engros- og detaljhandel med helseprodukter og varer, forskningsinstitusjoner, biotek og medtek, life science, samt veterinærtjenester. Offentlige sykehus er ikke inkludert
Kunnskapstjenester	Teknologisk, økonomisk, juridisk, administrativ og markedsmessig konsulent- og rådgivningstjenester, til alle typer næringer og til offentlig forvaltning.
Maritim næring	Rederivirksomhet, det vil si eierskap og operasjon av skip og andre flytende enheter, samt design, bygging og leveranser av spesialiserte tjenester og utstyr til rederier.
Olje/gass og offshore leverandørindustri	Aktiviteter knyttet til utvinning av olje og gass, slik som boring og brønntjenester, feltutvikling (subsea og topside), operatørskap, geologi og seismikk, operasjoner og tjenester og nedstrøms aktiviteter, som raffinering og rørtransport.
Prosessindustri	Metall-, kjemisk-, miljøteknologi-, papir- og farmasøytisk industri.
Reiseliv	Alle typer bedrifter som leverer tjenester til mennesker på reise, det vil si opplevelses-, overnattings-, serverings-, transport- og formidlingsbedrifter.
Sjømat	Fiskeri, fiskeoppdrett og bearbeiding og eksport av sjømat, samt leverandører av utstyr og tjenester til de ulike delene av verdikjeden.
IT, Tele og media	Salg av utstyr og tjenester tilknyttet tele-, audio- og video, trådløs-, satellitt- og kabelbasert telekommunikasjon, kringkasting og produksjon av fjernsyn og radio, utgivelse og trykking av aviser, blader og bøker, grafiske tjenester og medieformidling. Samt utviklere, selgere og leverandører av IT-produkter og tjenester.
Næringsmiddel-industri	Næringsmiddelindustri består av bedrifter som produserer kjøtt og kjøttvarer, fisk og fiskevarer, dyrefôr, mineralvarer, iskrem, øl, mineralvann og andre næringsmidler, blant annet gjennom foredling av jordbruksprodukter.
Teknologiindustri	Teknologiindustri omfatter et stort antall industribedrifter med et bredt næringsfokus. Vi gir dem fellesbetegnelsen «teknologi» fordi de produserer varer som inneholder teknologiske komponenter. Dette skiller dem fra prosessindustrien. Bedrifter med hovedfokus rettet mot maritim og offshore olje og gass er ikke inkludert her.

Vedlegg 3: Bevilgninger til de nasjonale virkemiddelaktørene 2017

Bevilgninger over utgiftskapitlenes post 1-89 til virkemiddelaktørene fra de ulike departementene, i tillegg til eksportavgift. Øvrige departementer inkluderer ASD, BLD, FD, FIN, HOD, JD, KUD, SD og UD.

VIRKEMIDDELAKTØR	BRUTTO BEVILGNINGER (1000 NOK)								
	NFD	OED	KD	KLD	KMD	LMD	EKSPORTAVG. ¹	ØVRIGE DEP	SUM
DOGA	71 700								71 700
Eksportkreditt	107 898								107 898
Enova		3 142 500							3 142 500
FHF¹							233 392		233 392
Norges forskningsråd²	2 311 775	998 654	4 169 302	457 628	146 619	445 282		865 144	9 394 404
- SkatteFUNN³								4 277 000	4 277 000
Gassnova		1 147 855							1 147 855
GIEK	169 400								169 400
Innovasjon Norge⁴	2 314 989		27 200		203 300	738 780		135 900	3 420 169
LUP	10 000								10 000
Norges sjømatråd¹							353 784		353 784
Norsk Romsenter	1 034 331								1 034 331
NORWEP		34 200							34 200
Patentstyret	237 301								237 301
Regionale forskningsfond			250 000						250 000
SIVA	114 440				125 700	5 277			245 417
UE	27 100								27 100
Fylkeskommunene⁵					1 097 250				1 097 250
SUM	6 398 934	5 313 209	4 446 502	457 628	1 572 869	1 189 339	587 176	5 278 044	25 243 701

¹ FHF og Norges sjømatråd blir finansiert gjennom en eksportavgift. Dette går ikke over statsbudsjettet.

² Totale bevilgninger for Norges forskningsråd (inkludert det som faller utenfor næringsrettede formål). SkatteFUNN er skilt ut som eget.

³ SkatteFUNN er ikke finansiert over statsbudsjettet.

⁴ Innovasjon Norge mottar en del midler fra fylkeskommunene i tillegg. I 2017 var dette beløpet på omtrent 0,4 milliarder. Dette er ikke med i denne oversikten siden deler av dette kommer fra 13.50-midler fra KMD.

⁵ Tilskudd til fylkeskommunene under programkategori 13.50 regional- og distriktspolitikk. Tilskudd til enkeltkommuner er trukket fra.

Kilde: Tildelingsbrev, oppdragsbrev, tilskuddsbrev, årsrapporter; SkatteFUNN tall fra NFR,

Vedlegg 4: Bevilgninger til virkemiddelaktørene 2018

Bevilgninger over utgiftskapitlenes post 1-89 til virkemiddelaktørene fra de ulike departementene, i tillegg til eksportavgift. Øvrige departementer inkluderer ASD, BLD, FD, FIN, HOD, JD, KUD, SD og UD.

VIRKEMIDDELAKTØR	BRUTTO BEVILGNINGER (1000 NOK)								SUM
	NFD	OED	KD	KLD	KMD	LMD	EKSPORTAVG. ¹	ØVRIGE DEP	
DOGA	70 100								70 100
Eksportkreditt	112 635								112 635
Enova		3 255 000							3 255 000
FHF¹							295 400		295 400
Norges forskningsråd²	2 104 176	862 014	5 243 995	470 446	135 274	417 758		861 655	10 095 318
- SkatteFUNN³								4 467 000	4 467 000
Gassnova		411 127							411 127
GIEK	198 400								198 400
Innovasjon Norge⁴	2 346 967		27 200		213 073	889 030		32 000	3 508 270
LUP	10 000								10 000
Norges sjømatråd¹							353 784		353 784
Norsk Romsenter	1 129 625								1 129 625
NORWEP		34 000							34 000
Patentstyret	252 466								252 466
Regionale Forskningsfond			211 000						211 000
SIVA	213 821				140 700	5 375			359 896
UE	29 100								29 100
Fylkeskommunene⁵					870 240				870 240
SUM	6 467 290	4 562 141	5 482 195	470 446	1 359 287	1 312 163	649 184	5 360 655	25 663 361

¹ FHF og Norges sjømatråd blir finansiert gjennom en eksportavgift. Dette går ikke over statsbudsjettet. 2018-tallene er budsjetterte.

² Totale bevilgninger for Norges forskningsråd (inkludert det som faller utenfor næringsrettede formål). SkatteFUNN er skilt ut som eget.

³ SkatteFUNN er ikke finansiert over statsbudsjettet.

⁴ Innovasjon Norge mottar en del midler fra fylkeskommunene i tillegg. I 2017 var dette beløpet på omtrent 0,4 milliarder. Dette er ikke med i denne oversikten siden deler av dette kommer fra 13.50-midler fra KMD.

⁵ Tilskudd til fylkeskommunene under programkategori 13.50 regional- og distriktspolitikk. Tilskudd til enkeltkommuner er trukket fra.

Kilde: Tildelingsbrev, oppdragsbrev, tilskuddsbrev, årsrapporter; SkatteFUNN tall fra NFR,

Vedlegg 5: Overlapp i aktørenes målgrupper – mer konkret om kapitalvirkemidler

Brukerne av kapitalvirkemidlene sprer seg fra de små bedriftene i tidlig oppstart til de store eksportørene av kapitalvarer. Aktørene er stort sett spesialisert inn mot bedriftenes fase (modenhet)

Kapitalvirkemidlene retter seg mot bedrifter i ulike faser av deres utvikling. Virkemidlene er i stor grad inspirert av tilsvarende organiseringer i privat sektor, der spesialiserte aktører konsentrerer seg om å bidra til å utvikle bedriftene i spesifikke faser gjennom bruk av egenkapital og lån, samt aktivt eierskap. Vi ser få aktører/virkemidler som gir betydelig frihetsgrad i å bevege seg gjennom flere faser. Slik sett begrenses overlapp.

Kommersialiseringsfasen

Kapitalvirkemidlene dekker alle faser i bedriftens eller prosjektets utvikling, men vi ser en tydelig opphoping av virkemidler i kommersialiseringsfasen (såkorn og venture). Her opererer **Innovasjon Norge** med flere kapitalvirkemidler. Samtidig tildeles det betydelige midler gjennom støtte i denne fasen fra Innovasjon Norge. **Investinor** har sin hovedtyngder i denne fasen og **Argentum** opererer inn i denne fasen gjennom å investere i venturefond. **Nysnø** går inn her både gjennom direkte investeringer og fond/fond-i-fond. **Forskningsrådet** er også aktiv inn i denne fasen med FoU-støtte.

Oppstart og utvikling

I denne fasen er det ikke vanlig at investorer og banker tildeler kapital, for her er gjerne risikoen for stor. Det er i dag bare **Innovasjon Norge** som tilbyr slike virkemidler i denne fasen. Men her er det omfattende overlapp med tilskuddsmidler både gjennom Innovasjon Norge og gjennom Forny2020-ordningen. Enkelte **kommuner** tilbyr også etablererstøtte.

Skalering og vekst

I denne fasen tilbys det primært lånevirkemidler gjennom Innovasjon Norge og Eksportkreditt. I enkelte segmenter er Investinor inne i denne fasen og Nysnø har signalisert at de ønsker å kunne følge bedriftene inn i denne fasen. Mange av fondene som Argentum har investert i har eierskap i bedrifter i denne fasen.

Omstilling og børs

I denne fasen er det kun Argentum og låne/garantiaktørene som opererer. Bedrifter i denne fasen vil ofte kunne hente inn nødvendig kapital i privatmarkedet.

Virkemiddelaktørene og deres virkemidler, basert på hvilken utviklingsfase de fokuserer på

	Bedriftens fase				
	Oppstart og utvikling	Tidlig fase Kommersialisering	Senfase Kommersialisering	Skalering/Vekst	Omstilling og børs
Private investorer	Gründer FFF Forretningsengler	Seedfond	Venturefond Industri/Investeringsselskaper Børs	Ekspansjonsfond	Oppkjøpsfond
				Bankfinansiering	
Innovasjon Norge	Presåskornfond	Oppstartslån Såskornfondene Vekstgaranti	Risiko og innovasjonslån Markedslån		
Investinor		Matching kapital	Ventureinvesteringer		
Argentum			Venturefond	Ekspansjons og buyoutfond	
Nysnø		Fond i fond	Ventureinvesteringer		
GIEK				Garantier	
Eksportkreditt				Kreditter	

Vedlegg 6: Overlapp i aktørenes målgrupper – mer konkret om profileringsaktørene

Profileringsvirkemiddelaktørene er alle representert i de samme markedene utenlands. I land som UK, Frankrike, Brasil, Singapore, Kina og USA har alle aktørene tilstedeværelse

Brukerne av profileringsvirkemidler kan oppfatte at det er overlapp mellom aktivitetene som gjennomføres av virkemiddelaktørene ved de ulike utestasjonene.

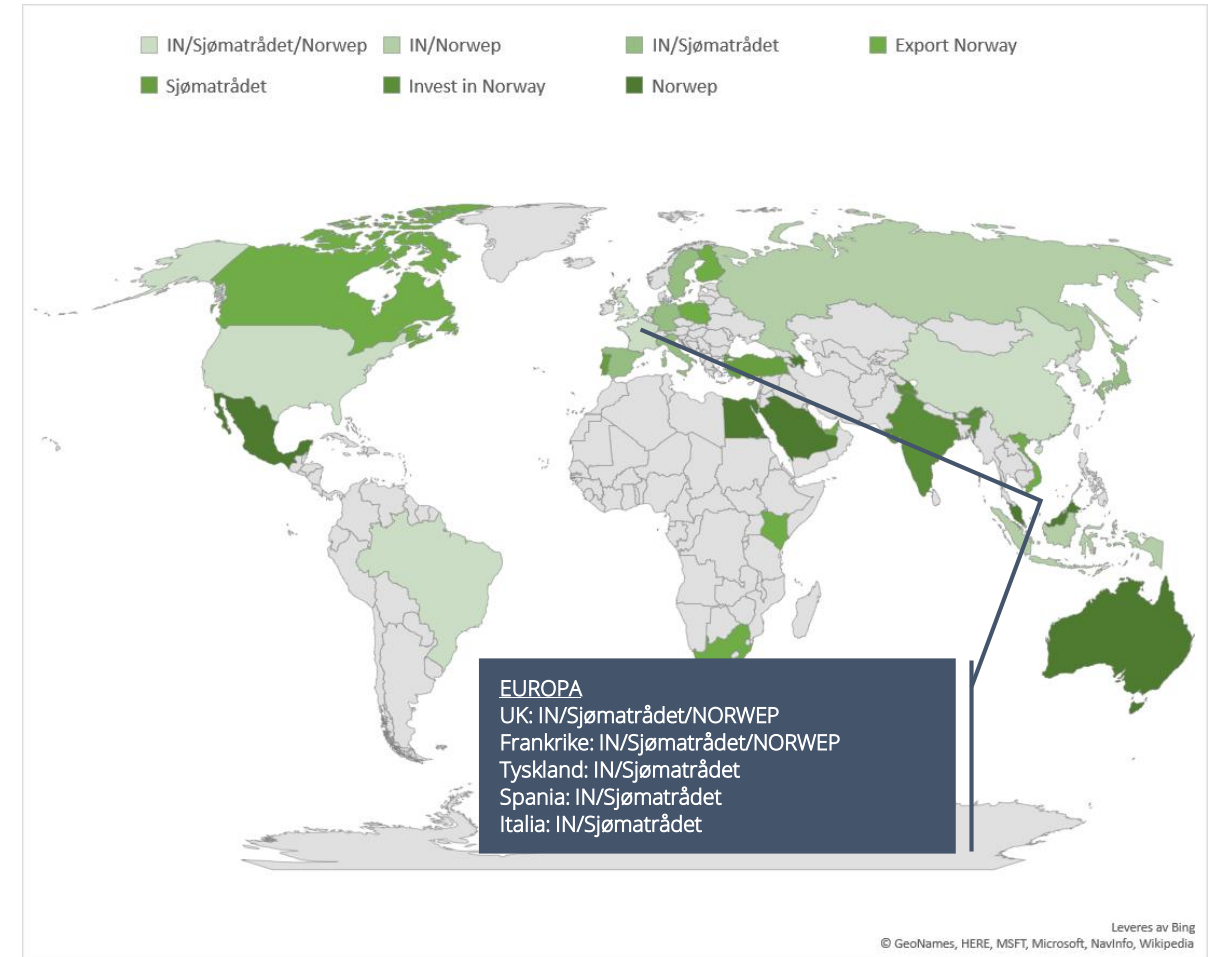
Innovasjon Norge (Export Norway, Invest in Norway, Visit Norway (Brand Norway)), NORWEP og Sjømatrådet har alle geografisk tilstedeværelse i utlandet. I seks land er samtlige virkemiddelaktører representert. I ytterligere ni land er enten Innovasjon Norge og NORWEP tilstede samme sted eller Innovasjon Norge og Norges sjømatråd. I flere av de store markedene er flere av virkemiddelaktørene representert i flere byer.

NORWEP og Export Norway har tilstedeværelse i 7 land der ingen av de andre profileringsaktørene er tilstede.

Formålet med de ulike virkemidlene varierer og de fleste av virkemiddelaktørene innenfor profilering vil kunne kategoriseres som ikke-likeartede. Også målgruppene er forskjellige når vi ser på profileringsvirkemidlene overordnet. Det er derfor mye av virkemiddelapparatet innenfor profilering som kan kategoriseres som urelatert.

Mange av aktivitetene er like, blant annet arrangementer, nettverksmøter, messer, rådgivning og veiledning. En del av disse aktivitetene går mot felles målgruppe. Dette kan gi grunnlag for komplementaritet og mulighet for stordriftsfordeler, om virkemiddelaktører koordinerer arbeidet sitt. Både i IN og Sjømatrådet oppleves det å ha diplomatstatus og å være Norges utsending for hhv næringsliv eller fisk (chancellor of industry/chancellor of fishery) som en døråpner inn mot nye markeder, spesielt i markeder der politikk og næringsliv er mer integrert

Aktørenes målgrupper (brukerne) kan oppleve enkelte av virkemidlene som like eller likeartede. Med felles tilstedeværelse og like eller likeartede virkemidler, kan bedriftene oppfatte virkemidlene som substitutter. En rekke av aktørene har allerede tatt ut noe av potensialet i dette ved å være samlokalisert med ambassadene, generalkonsulen e.l. Og mange av aktørene bruker de samme fasilitetene, nettverkene og markedene. Samarbeidet ute oppleves også stort sett å være bra.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 286,000 people make an impact that matters at www.deloitte.no.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.